EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 18.4.2018.
COM(2018) 196 final

ANNEX 1

PRILOG

Prijedlogu odluke Vijeća

o sklapanju Sporazuma o slobodnoj trgovini između Europske unije i Republike Singapura

SPORAZUM O SLOBODNOJ TRGOVINI
IZMEĐU EUROPSKE UNIJE
I REPUBLIKE SINGAPURA

Europska unija, dalje u tekstu „Unija”

i

Republika Singapur, dalje u tekstu „Singapur”,

PREPOZNAJUĆI svoje dugotrajno i čvrsto partnerstvo utemeljeno na zajedničkim načelima i vrijednostima koje se odražavaju u Sporazumu o partnerstvu i suradnji te važnost svojeg gospodarskog, trgovinskog i ulagačkog odnosa;

ŽELEĆI dalje jačati svoj odnos u okviru svojih općih odnosa i u skladu s njima te uvjereni da će se ovim Sporazumom stvoriti novo ozračje za razvoj trgovine i ulaganja između stranaka;

PREPOZNAJUĆI da će se ovim Sporazumom dopuniti i promicati napori usmjereni na regionalnu gospodarsku integraciju;

ODLUČNE jačati uzajamne gospodarske, trgovinske i ulagačke odnose u skladu s ciljem održivog razvoja u njegovoj gospodarskoj, socijalnoj i ekološkoj dimenziji te promicati trgovinu i ulaganja vodeći računa o visokom stupnju zaštite okoliša i rada te mjerodavnim međunarodnim priznatim normama i sporazumima čije su stranke.

ŽELEĆI poboljšati životni standard, promicati gospodarski rast i stabilnost, stvarati nove mogućnosti zapošljavanja i unaprijediti opće blagostanje te, u tu svrhu, potvrditi svoju posvećenost promicanju liberalizacije trgovine i ulaganja;

UVJERENE da će se ovim Sporazumom stvoriti prošireno i sigurno tržište za robu i usluge te stabilno i predvidivo okruženje za ulaganja, što će doprinijeti jačanju konkurentnosti njihovih poduzeća na svjetskim tržištima;

POTVRĐUJUĆI pravo svake stranke da donosi i provodi mjere koje su potrebne za postizanje legitimnih ciljeva politike kao što su socijalna sigurnost, zaštita okoliša, sigurnost, javno zdravlje i sigurnost te promicanje i zaštita kulturne raznolikosti;

POTVRĐUJUĆI svoju posvećenost Povelji Ujedinjenih naroda koja je potpisana u San Franciscu 26. lipnja 1945. i uzimajući u obzir načela utvrđena u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima koju je donijela Opća skupština Ujedinjenih naroda 10. prosinca 1948.;

PREPOZNAJUĆI važnost transparentnosti u međunarodnoj trgovini na korist svih zainteresiranih strana;

NASTOJEĆI uspostaviti jasna i uzajamno korisna pravila kojima će se uređivati njihova trgovina i ulaganja te smanjiti ili ukloniti prepreke uzajamnoj trgovini i ulaganjima;

ODLUČNE pridonijeti usklađenom razvoju i širenju međunarodne trgovine uklanjanjem prepreka trgovini putem ovog Sporazuma te izbjeći stvaranje novih prepreka trgovini ili ulaganjima između stranaka čime bi se mogle umanjiti koristi ovog Sporazuma;

OSLANJAJUĆI SE na svoja prava i obveze iz Sporazuma o WTO-u i drugih multilateralnih, regionalnih i bilateralnih ugovora i sporazuma čije su stranke,

SPORAZUMJELE SU SE KAKO SLIJEDI:

PRVO POGLAVLJE

CILJEVI I OPĆE DEFINICIJE

ČLANAK 1.1.

Uspostava područja slobodne trgovine

Stranke ovog Sporazuma ovime uspostavljaju područje slobodne trgovine u skladu s člankom XXIV. GATT-a iz 1994. i člankom V. GATS-a.

ČLANAK 1.2.

Ciljevi

Ciljevi su ovog Sporazuma liberalizirati i olakšati trgovinu i ulaganja između stranaka u skladu s odredbama ovog Sporazuma.

ČLANAK 1.3.

Definicije opće primjene

Ako nije navedeno drukčije, za potrebe ovog Sporazuma:

„Sporazum o poljoprivredi” znači Sporazum o poljoprivredi iz Priloga 1A Sporazumu o WTO-u;

„Sporazum o javnoj nabavi” znači Sporazum o javnoj nabavi iz Priloga 4. Sporazumu o WTO-u;

„Sporazum o pregledu robe prije isporuke” znači Sporazum o pregledu robe prije isporuke iz Priloga 1A Sporazumu o WTO-u;

„Sporazum o antidampingu” znači Sporazum o provedbi članka VI. Općeg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. iz Priloga 1A Sporazumu o WTO-u;

„Sporazum o određivanju carinske vrijednosti” znači Sporazum o provedbi članka VII. Općeg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. iz Priloga 1A Sporazumu o WTO-u;

„dan” znači kalendarski dan;

„DSU” znači Dogovor o pravilima i postupcima za rješavanje sporova iz Priloga 2. Sporazumu o WTO-u;

„GATS” znači Opći sporazum o trgovini uslugama iz Priloga 1B Sporazumu o WTO-u;

„GATT iz 1994.” znači Opći sporazum o carinama i trgovini iz 1994. iz Priloga 1A Sporazumu o WTO-u;

„Harmonizirani sustav” znači Harmonizirani sustav naziva i označivanja robe, uključujući sve njegove pravne napomene i izmjene (dalje u tekstu: „HS”);

„MMF” znači Međunarodni monetarni fond;

„Sporazum o izdavanju uvoznih dozvola” znači Sporazum o postupcima izdavanja uvoznih dozvola iz Priloga 1A Sporazumu o WTO-u;

„mjera” znači svi zakoni, propisi, postupci, zahtjevi ili praksa;

„fizička osoba stranke” znači državljanin Singapura ili jedne od država članica Unije, u skladu s njihovim primjenjivim zakonodavstvom;

„Sporazum o partnerstvu i suradnji” znači Sporazum o partnerstvu i suradnji između Europske unije i njezinih država članica, s jedne strane, i Republike Singapura s druge strane, potpisan […];

„osoba” znači fizička osoba ili pravna osoba;

„Sporazum o zaštitnim mjerama” znači Sporazum o zaštitnim mjerama iz Priloga 1A Sporazumu o WTO-u;

„Sporazum o SCM-u” znači Sporazum o subvencijama i kompenzacijskim mjerama iz Priloga 1A Sporazumu o WTO-u;

„Sporazum o SPS-u” znači Sporazum o primjeni sanitarnih i fitosanitarnih mjera iz Priloga 1A Sporazumu o WTO-u;

„Sporazum o TBT-u” znači Sporazum o tehničkim preprekama u trgovini iz Priloga 1A Sporazumu o WTO-u;

„Sporazum TRIPS” znači Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva iz Priloga 1C Sporazumu o WTO-u;

„WIPO” znači Svjetska organizacija za intelektualno vlasništvo;

„Sporazum o WTO-u” znači Sporazum iz Marakeša o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije koji je potpisan 15. travnja 1994.;

„WTO” znači Svjetska trgovinska organizacija.

DRUGO POGLAVLJE

NACIONALNI TRETMAN I PRISTUP TRŽIŠTU ZA ROBU

ODJELJAK A

ZAJEDNIČKE ODREDBE

ČLANAK 2.1.

Cilj

Stranke postupno i na uzajamnoj osnovi liberaliziraju trgovinu robom tijekom prijelaznog razdoblja počevši od stupanja na snagu ovog Sporazuma, u skladu s ovim Sporazumom i u skladu s člankom XXIV. GATT-a iz 1994.

ČLANAK 2.2.

Područje primjene

Ovo se poglavlje primjenjuje na trgovinu robom između stranaka.

ČLANAK 2.3.

Nacionalni tretman

Svaka stranka osigurava za robu druge stranke nacionalni tretman u skladu s člankom III. GATT-a iz 1994., uključujući njegove napomene i dodatne odredbe. U tu se svrhu obveze iz članka III. GATT-a iz 1994., uključujući njegove napomene i dodatne odredbe *mutatis mutandis* uključuju u ovaj Sporazum i čine njegov sastavni dio.

ČLANAK 2.4.

Carina

Za potrebe ovog poglavlja, carina uključuje sve carine ili davanja bilo koje vrste koja su uvedena na uvoz ili izvoz robe ili u vezi s uvozom ili izvozom robe, uključujući bilo kakav oblik dodatnog poreza ili dodatnog davanja uvedenog na taj uvoz ili izvoz ili u vezi s njima.

„Carina” ne uključuje:

(a) davanje istovjetno unutarnjem porezu uvedeno u skladu s člankom 2.3. (Nacionalni tretman);

(b) carinu uvedenu u skladu s trećim poglavljem (Sredstva zaštite trgovine);

(c) carine koje se primjenjuju u skladu s člankom VI., člankom XVI., člankom XIX. GATT-a iz 1994., Sporazumom o antidampingu, Sporazumom o SCM-u, člankom 5. Sporazuma o poljoprivredi i DSU-om;

(d) pristojbu ili drugu naknadu uvedenu u skladu s člankom 2.10. (Pristojbe i formalnosti povezane s uvozom i izvozom).

ČLANAK 2.5.

Razvrstavanje robe

Na razvrstavanje robe u trgovini između stranaka primjenjuje se carinska nomenklatura svake stranke u skladu s HS-om i njegovim izmjenama.

ODJELJAK B

SMANJENJE I/ILI UKIDANJE CARINA

ČLANAK 2.6.

Smanjenje i/ili ukidanje carina na uvoz

1. Svaka stranka smanjuje i/ili ukida svoje carine na uvezenu robu podrijetlom iz druge stranke u skladu s rasporedima iz Priloga 2-A. Za potrebe ovog poglavlja „podrijetlom” znači u skladu s pravilima podrijetla iz Protokola 1.

2. Osnovna stopa carine koja se primjenjuje na uvoz, a na koju se trebaju primijeniti postupna sniženja na temelju stavka 1., navedena je u rasporedima u Prilogu 2-A.

3. Ako u bilo kojem trenutku od stupanja na snagu ovog Sporazuma stranka snizi stope carine za najpovlaštenije države (dalje u tekstu: „MFN”) koje primjenjuje na uvoz, ta stopa carine primjenjuje se isključivo ako je niža od stope carine na uvoz izračunane u skladu s rasporedom iz Priloga 2-A.

4. Tri godine nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma stranke se, na zahtjev bilo koje od njih, savjetuju kako bi razmotrile ubrzanje i proširenje područja primjene smanjenja i ukidanja carina na uvoz. Odluka stranaka o takvom ubrzanju ili proširenju u okviru Odbora za trgovinu robom zamjenjuje sve carinske stope ili kategorije postupnog snižavanja utvrđene u skladu s rasporedima stranaka za tu robu.

ČLANAK 2.7.

Ukidanje carina i poreza na izvoz

Nijedna stranka ne održava niti uvodi carine ili poreze na izvoz ili prodaju za izvoz robe u drugu stranku ili carine ili poreze povezane s njima ni unutarnje poreze na robu izvezenu u drugu stranku koji su viši od onih koji su uvedeni za slične proizvode namijenjene domaćoj prodaji.

ČLANAK 2.8.

Mirovanje

Nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma nijedna stranka ne smije povećavati postojeće carine niti uvoditi nove carine na uvoz robe podrijetlom iz druge stranke. To nijednu stranku ne sprečava da nakon jednostranog smanjenja poveća carinu na razinu utvrđenu u njezinu rasporedu u Prilogu 2-A.

ODJELJAK C

NECARINSKE MJERE

ČLANAK 2.9.

Ograničenja uvoza i izvoza

1. Nijedna stranka ne donosi niti održava nikakvu zabranu ili ograničenje za uvoz bilo kakve robe druge stranke ili za izvoz ili prodaju za izvoz bilo kakve robe s odredištem na državnom području druge stranke, u skladu s člankom XI. GATT-a iz 1994., uključujući njegove napomene i dodatne odredbe. U tu se svrhu članak XI. GATT-a iz 1994. te njegove napomene i dodatne odredbe *mutatis mutandis* uključuju u ovaj Sporazum i čine njegov sastavni dio.

2. Stranke su suglasne da prije poduzimanja bilo kojih mjera predviđenih podstavcima 2.(a) i 2.(c) članka XI. GATT-a iz 1994. stranka koja namjerava poduzeti mjere drugoj stranci mora dostaviti sve relevantne informacije kako bi se pronašlo rješenje koje je prihvatljivo strankama. Stranke se mogu usuglasiti o bilo kakvom sredstvu koje je potrebno za otklanjanje poteškoća. Ako se u roku od trideset dana od dostave tih informacija ne postigne dogovor, stranka izvoznica može na izvoz predmetne robe primijeniti mjere iz ovog članka. Ako zbog iznimnih i kritičnih okolnosti koje zahtijevaju hitno djelovanje nije moguće prethodno obavješćivanje ili ispitivanje, stranka koja namjerava poduzeti mjere može odmah primijeniti mjere opreza koje su potrebne za rješavanje situacije te o tome odmah obavješćuje drugu stranku.

ČLANAK 2.10.

Pristojbe i formalnosti povezane s uvozom i izvozom

1. Svaka stranka osigurava, u skladu s člankom VIII. GATT-a iz 1994., uključujući njegove napomene i dodatne odredbe, da se sve naknade i druge pristojbe bilo kakve naravi (osim carina i mjera iz stavaka (a), (b) i (c) članka 2.4. (Carina)) koje su uvedene za i u vezi s uvozom ili izvozom robe ograničene u iznosu na približne troškove pruženih usluga, da se ne obračunavaju na osnovi *ad valorem* i da ne predstavljaju neizravnu zaštitu domaće robe ili oporezivanje uvoza ili izvoza za fiskalne potrebe.

2. Svaka stranka mora putem službeno određenog medija, uključujući internet, učiniti dostupnima pristojbe i naknade koje uvodi u vezi s uvozom ili izvozom.

3. Nijedna stranka ne zahtijeva konzularne transakcije[1], uključujući povezane pristojbe i naknade, u vezi s uvozom bilo kojeg robe druge stranke.

ČLANAK 2.11.

Postupci izdavanja uvoznih i izvoznih dozvola

1. Stranke potvrđuju svoja postojeća prava i obveze u skladu sa Sporazumom o uvoznim dozvolama.

2. Stranke uvode postupke za izdavanje uvoznih ili izvoznih dozvola[2] i njima upravljaju u skladu:

(a) sa stavcima 1. do 9. članka 1. Sporazuma WTO-a o izdavanju uvoznih dozvola;

(b) člankom 2. Sporazuma WTO-a o izdavanju uvoznih dozvola;

(c) člankom 3. Sporazuma WTO-a o izdavanju uvoznih dozvola.

[1] „Konzularne transakcije” znači postupak dobivanja konzularnog računa ili konzularne vize za trgovački račun, potvrdu o podrijetlu, manifest, izvoznu deklaraciju pošiljatelja ili drugu carinsku dokumentaciju povezanu s uvozom robe od konzula stranke uvoznice na državnom području stranke izvoznice ili na državnom području treće osobe.

[2] Za potrebe ovog članka „neautomatski postupci izdavanja dozvola” znači postupci izdavanja dozvola u kojima se odobrenje zahtjeva ne daje svim pravnim i fizičkim osobama koje ispunjuju zahtjeve predmetne stranke za bavljenje operacijama uvoza ili izvoza koje uključuju robu koja je predmet postupka izdavanja dozvola.

U tu su svrhu odredbe iz podstavaka (a), (b) i (c) ovog stavka ugrađene u ovaj Sporazum i čine njegov sastavni dio. Stranke primjenjuju te odredbe, *mutatis mutandis*, na sve postupke za izdavanje izvoznih dozvola.

3. Stranke osiguravaju da se svi postupci za izdavanje izvoznih dozvola primjenjuju na neutralnoj osnovi i da se dozvole dodjeljuju na pošten, pravedan, nediskriminirajući i transparentan način.

4. Stranke donose ili održavaju postupke izdavanja dozvola samo kao uvjet za uvoz na njihovo državno područje ili izvoz s njihova državnog područja na područje druge stranke kada nisu razumno dostupni drugi odgovarajući postupci za ostvarivanje administrativne svrhe.

5. Stranke ne donose niti održavaju neautomatske postupke za izdavanje uvoznih ili izvoznih dozvola, osim ako je to nužno za primjenu mjere koja je u skladu s ovim Sporazumom. Svaka stranka koja donosi neautomatske postupke za izdavanje dozvola jasno navodi koja se mjera provodi putem takvom postupka izdavanja dozvola.

6. Svaka stranka koja uvodi postupke za izdavanje izvoznih dozvola ili promjene u tim postupcima mora o tome obavijestiti Odbor za trgovinu šest dana prije objave takvih postupaka. Ta obavijest sadržava podatke predviđene člankom 5. Sporazuma o izdavanju uvoznih dozvola.

7. Svaka stranka odgovara u roku od šezdeset dana na upite druge stranke o postupcima izdavanja dozvola koje stranka kojoj je upućen zahtjev planira donijeti ili je donijela ili održava, te kriterije za dodjelu i/ili odobravanje uvoznih ili izvoznih dozvola.

ČLANAK 2.12.

Državna trgovinska poduzeća

1. Stranke potvrđuju svoja postojeća prava i obveze iz članka XVII. GATT-a iz 1994., njegovih napomena i dodatnih odredbi i Dogovora o tumačenju članka XVII. Općeg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. iz Priloga 1-A Sporazuma o WTO-u, koji se ovime *mutatis mutandis* uključuju u ovaj Sporazum i čine njegov sastavni dio.

2. Stranke mogu zatražiti podatke od druge stranke bilateralno kako je predviđeno podstavcima 4. (c) i 4. (d) članka XVII. GATT-a iz 1994.

ČLANAK 2.13.

Ukidanje sektorskih necarinskih mjera

1. Stranke preuzimaju daljnje obveze u vezi sa sektorskim necarinskim mjerama za robu kako je predviđeno Prilogom 2-B i Prilogom 2-C (dalje u tekstu: „Sektorski prilozi”). U tu svrhu, stranke mogu na temelju odluke Odbora za trgovinu izmijeniti Sektorske priloge.

2. Na zahtjev bilo koje stranke, stranke započinju pregovore s ciljem proširenja područja primjene njihovih obveza u pogledu necarinskih mjera za robu u konkretnim sektorima.

ODJELJAK D

POSEBNE IZNIMKE U VEZI S ROBOM

ČLANAK 2.14.

Opće iznimke

1. Ništa u ovom poglavlju ne sprečava poduzimanje mjera u skladu s člankom XX. GATT-a iz 1994., uključujući njegove napomene i dodatne odredbe koje se ovime *mutatis mutandis* uključuju u ovaj Sporazum i čine njegov sastavni dio.

2. Stranke razumiju da prije poduzimanja mjera predviđenih stavcima (i) i (j) članka XX. GATT-a iz 1994., stranka izvoznica koja namjerava poduzeti mjere drugoj stranci mora dostaviti sve relevantne informacije kako bi se pronašlo rješenje koje je prihvatljivo strankama. Stranke se mogu usuglasiti o bilo kakvom sredstvu koje je potrebno za otklanjanje poteškoća. Ako se u roku od trideset dana od dostave tih informacija ne postigne dogovor, stranka izvoznica može na izvoz predmetne robe primijeniti mjere iz ovog članka. Ako zbog iznimnih i kritičnih okolnosti koje zahtijevaju hitno djelovanje nije moguće prethodno obavješćivanje ili ispitivanje, stranka koja namjerava poduzeti mjere može odmah primijeniti mjere opreza koje su potrebne za rješavanje situacije te o tome odmah obavješćuje drugu stranku.

ODJELJAK E

INSTITUCIONALNE ODREDBE

ČLANAK 2.15.

Odbor za trgovinu robom

1. Odbor za trgovinu robom osnovan u skladu s člankom 16.2. (Specijalizirani odbori) sastaje se na zahtjev stranke ili Odbora za trgovinu u cilju razmatranja pitanja koja proizlaze iz ovog poglavlja, a sastavljen je od predstavnika stranaka.

2. Funkcije odbora uključuju:

(a) praćenje provedbe ovog poglavlja i priloga 2-A, 2-B i 2-C;

(b) promicanje trgovine robom između stranaka, uključujući savjetovanjima o ubrzavanju i proširenju opsega ukidanja carina te proširenju opsega obveza u pogledu necarinskih mjera na temelju ovog Sporazuma i, prema potrebi, o drugim pitanjima. Odbor na temelju tih savjetovanja može odlukom, ako je potrebno, izmijeniti ili proširiti priloge 2-A, 2-B i 2-C i

(c) bavljenje carinskim i necarinskim mjerama u pogledu trgovine robom između stranaka i, prema potrebi, upućivanje takvih pitanja na razmatranje Odboru za trgovinu.

TREĆE POGLAVLJE

SREDSTVA ZAŠTITE TRGOVINE

ODJELJAK A

ANTIDAMPINŠKE I KOMPENZACIJSKE MJERE

ČLANAK 3.1.

Opće odredbe

1. Stranke potvrđuju svoja prava i obveze koje proizlaze iz članka VI. GATT-a iz 1994., Sporazuma o antidampingu i Sporazuma o SCM-u i primjenjuju antidampinške i kompenzacijske mjere u skladu s odredbama ovog poglavlja.

2. Potvrđujući da se antidampinške i kompenzacijske mjere mogu zloupotrijebiti i ometati trgovinu, stranke su suglasne sa sljedećim:

(a) te mjere treba primjenjivati u skladu s odgovarajućim zahtjevima WTO-a i trebale bi se temeljiti na pravednom i transparentnom sustavu i

(b) potrebno je pažljivo razmotriti interese stranke protiv koje se nameće takva mjera.

3. Za potrebe ovog odjeljka podrijetlo se određuje u skladu s nepovlaštenim pravilima stranaka o podrijetlu.

ČLANAK 3.2.

Transparentnost i razmjena informacija

1. Nakon što nadležna tijela jedne stranke prime uredno dokumentirani antidampinški zahtjev za uvoz iz druge stranke, a najkasnije petnaest dana prije pokretanja istrage, stranka dostavlja pisanu obavijest drugoj stranci o primitku zahtjeva.

2. Nakon što nadležna tijela jedne stranke prime uredno dokumentirani zahtjev za kompenzacijske carine u pogledu uvoza iz druge stranke, a najkasnije petnaest dana prije pokretanja istrage, stranka dostavlja drugoj stranci pisanu obavijest o primitku zahtjeva i daje drugoj stranci mogućnost da se savjetuje sa svojim nadležnim tijelima o zahtjevu radi objašnjenja činjenica i u cilju pronalaženja sporazumnog rješenja. Stranke će nastojati što prije održati takva savjetovanja.

3. Obje stranke osiguravaju, odmah nakon bilo kakvog uvođenja privremenih mjera, a u svakom slučaju prije konačnog utvrđenja, potpuno i smisleno objavljivanje svih bitnih činjenica i razmatranja koji čine temelj za odluku o primjeni mjera. Time se ne dovodi u pitanje članak 6.5. Sporazuma o antidampingu i članak 12.4. Sporazuma o SCM-u. Sve objave obavljaju se u pisanom obliku, a zainteresiranim se stranama ostavlja dovoljno vremena za iznošenje njihovih primjedaba.

4. Svakoj zainteresiranoj strani daje se mogućnost da bude saslušana kako bi izrazila svoja stajališta za vrijeme istraga u pogledu mjera za zaštitu trgovine.

ČLANAK 3.3.

Pravilo niže carine

Ako stranka odluči uvesti antidampinšku ili kompenzacijsku carinu, iznos takve carine ne smije premašivati stupanj dampinga ili subvencije protiv koje se može uvesti kompenzacijska mjera i treba biti niža od stupnja dampinga ako bi takva niža carina bila prikladna za uklanjanje štete domaćoj industriji.

ČLANAK 3.4.

Uzimanje u obzir javnog interesa

Stranka ne primjenjuje antidampinške ili kompenzacijske mjere kada se na temelju informacija koje su postale dostupne za vrijeme istrage može jasno zaključiti da primjena takvih mjera nije u javnom interesu. Javni interes uzima u obzir stanje nacionalne industrije, uvoznika i njihovih reprezentativnih udruženja, reprezentativnih korisnika i reprezentativnih organizacija za zaštitu potrošača uz uvjet da istražnim tijelima dostave odgovarajuće informacije.

ČLANAK 3.5.

Isključenje iz mehanizma za rješavanje bilateralnih sporova i medijaciju

Na odredbe ovog odjeljka ne primjenjuje se četrnaesto poglavlje (Rješavanje sporova) i petnaesto poglavlje (Mehanizam medijacije).

ODJELJAK B

GLOBALNE ZAŠTITNE MJERE

ČLANAK 3.6.

Opće odredbe

1. Svaka stranka zadržava svoja prava i obveze iz članka XIX. GATT-a iz 1994., Sporazuma o zaštitnim mjerama i članka 5. Sporazuma o poljoprivredi. Ako u ovom Odjeljku nije predviđeno drugačije, ovim se Sporazumom strankama ne dodjeljuju nikakva dodatna prava ili obveze u vezi s djelovanjima poduzetim u skladu s člankom XIX. GATT-a iz 1994. i Sporazuma o zaštitnim mjerama.

2. Stranke ne primjenjuju istovremeno na istu robu:

(a) bilateralnu zaštitnu mjeru i

(b) mjeru iz članka XIX. GATT-a iz 1994. i Sporazuma o zaštitnim mjerama.

3. Za potrebe ovog odjeljka podrijetlo se određuje u skladu s nepovlaštenim pravilima stranaka o podrijetlu.

ČLANAK 3.7.

Transparentnost

1. Neovisno o članku 3.6. (Opće odredbe), kad jedna stranka započinje istragu o zaštitnim mjerama ili planira poduzeti zaštitne mjere, ona odmah, a najkasnije sedam dana prije datuma početka istrage ili uvođenja takvih mjera, na zahtjev druge stranke i pod uvjetom da druga stranka ima znatan interes, dostavlja pisanu *ad hoc* obavijest koja sadržava sve važne informacije koje su dovele do istrage o zaštitnim mjerama ili do uvođenja zaštitnih mjera, uključujući, prema potrebi, privremene nalaze i završne nalaze istrage. To ne dovodi u pitanje članak 3.2. Sporazuma o zaštitnim mjerama.

2. Prilikom uvođenja zaštitnih mjera, stranke ih nastoje uvesti na način koji će najmanje utjecati na njihovu bilateralnu trgovinu.

3. Za potrebe stavka 2., ako jedna stranka smatra da su ispunjeni zakonski zahtjevi za uvođenje konačnih zaštitnih mjera, stranka koja planira primijeniti takve mjere obavješćuje drugu stranku i nudi joj mogućnost održavanja bilateralnog savjetovanja. Ako u roku od trideset dana od obavijesti nije postignuto zadovoljavajuće rješenje, stranka uvoznica može donijeti konačne zaštitne mjere. Drugoj stranci mora se ponuditi i mogućnost savjetovanja u svrhu razmjene stajališta o informacijama iz stavka 1.

ČLANAK 3.8.

Isključenje iz mehanizma za rješavanje bilateralnih sporova i medijaciju

Na odredbe ovog odjeljka ne primjenjuje se četrnaesto poglavlje (Rješavanje sporova) i petnaesto poglavlje (Mehanizam medijacije).

ODJELJAK C

BILATERALNA ZAŠTITNA ODREDBA

ČLANAK 3.9.

Definicije

Za potrebe ovog odjeljka:

(a) „ozbiljna šteta” i „prijetnja ozbiljne štete” tumače se u skladu s člankom 4.1. točkama (a) i (b) Sporazuma o zaštitnim mjerama. U tu svrhu, članak 4.1. točke (a) i (b) Sporazuma o zaštitnim mjerama *mutatis mutandis* uključuju se u ovaj Sporazum i čine njegov sastavni dio i

(b) „prijelazno razdoblje” znači razdoblje od deset godina od stupanja na snagu ovog Sporazuma.

ČLANAK 3.10.

Primjena bilateralne zaštitne mjere

1. Ako se roba podrijetlom iz stranke zbog sniženja ili ukidanja carine na temelju ovog Sporazuma uvozi na državno područje druge stranke u povećanim količinama, u apsolutnom smislu ili u odnosu na domaću proizvodnju, te pod uvjetima koji uzrokuju ili bi mogli prouzročiti ozbiljnu štetu domaćoj industriji koja proizvodi sličnu ili izravno konkurentsku robu, stranka uvoznica može donijeti mjere predviđene stavkom 2. u skladu s uvjetima i postupcima utvrđenima u ovom odjeljku.

2. Stranka uvoznica može poduzeti bilateralnu zaštitnu mjeru kojom se:

(a) obustavlja daljnje sniženje carinske stope za predmetnu robu predviđene Prilogom 2-A ili

(b) povećava carinska stopa na predmetnu robu do razine koja ne premašuje niže od sljedećeg:

i. carinske stope utvrđene prema načelu najpovlaštenije države koja se primjenjuje na robu i koja je na snazi u trenutku poduzimanja mjere ili

ii. osnovnu stopu carine utvrđenu u rasporedima iz Priloga 2-A u skladu s člankom 2.6. stavkom 2. (Sniženje i/ili ukidanje carina na uvoz).

ČLANAK 3.11.

Uvjeti i ograničenja

1. Stranka pisanim putem obavješćuje drugu stranku u pokretanju istrage opisane u stavku 2. i savjetuje se s drugom strankom što više unaprijed o primjeni bilateralne zaštitne mjere, u cilju:

(a) preispitivanja podataka dobivenih istragom te jesu li ispunjeni uvjeti iz ovog članka;

(b) razmjene stajališta o mjeri i njezinoj prikladnosti u kontekstu ciljeva ovog odjeljka u svrhu uklanjanja ozbiljne štete ili prijetnje ozbiljne štete za domaću industriju uslijed povećanja uvoza iz stavka 1. članka 3.10. (Primjena bilateralne zaštitne mjere) i

(c) razmjene preliminarnih stajališta o naknadi kako je predviđeno člankom 3.13. (Naknada).

2. Stranka primjenjuje bilateralnu zaštitnu mjeru tek nakon istrage nadležnih tijela u skladu s člancima 3., 4.2.(a) i 4.2.(c) Sporazuma o zaštitnim mjerama i u tu se svrhu članci 3., 4.2.(a) i 4.2.(c) Sporazuma o zaštitnim mjerama *mutatis mutandis* uključuju u ovaj Sporazum i čine njegov sastavni dio.

3. Utvrđenje iz članka 3.10. (Primjena bilateralne zaštitne mjere) ne primjenjuje se osim ako se istragom pokaže na temelju objektivnih dokaza da postoji uzročna veza između povećanog uvoza iz druge stranke i ozbiljne štete ili prijetnje ozbiljne štete. U tom je slučaju potrebno uzeti u obzir druge čimbenike, uključujući uvoz istog proizvoda iz drugih zemalja.

4. Stranke osiguravaju da njihova nadležna tijela dovrše sve takve istrage u roku od godinu dana od njihova pokretanja.

5. Nijedna stranka ne smije primjenjivati bilateralnu zaštitnu mjeru kako je predviđeno člankom 3.10. stavkom 1. (Primjena bilateralne zaštitne mjere):

(a) osim u opsegu i trajanju koji su potrebni za sprečavanje ili uklanjanje ozbiljne štete i olakšavanje prilagodbe;

(b) duže od dvije godine, osim što se to razdoblje može produžiti za najviše dvije godine ako nadležna tijela stranke uvoznice utvrde, u skladu s postupcima navedenima u ovom članku, da je mjera i dalje potrebna za sprečavanje ili uklanjanje ozbiljne štete i olakšavanje prilagodbe te ako postoji dokaz da se industrija prilagođuje, uz uvjet da ukupno razdoblje primjene zaštitne mjere, uključujući razdoblje početne primjene i svako njegovo produženje, ne premašuje četiri godine ili

(b) nakon isteka prijelaznog razdoblja, osim uz suglasnost druge stranke.

6. Nijedna se mjera ponovno ne primjenjuje na uvoz iste robe tijekom prijelaznog razdoblja, osim ako je prošlo razdoblje u trajanju od pola razdoblja tijekom kojeg se zaštitna mjera prethodno primjenjivala. U tom slučaju ne primjenjuje se članak 3.13. stavak 3. (Naknada).

7. Kada stranka završi s primjenom bilateralne zaštitne mjere, stopa carine iznosi, u skladu s rasporedom iz Priloga 2-A, onoliko koliko bi iznosila da nije bilo mjere.

ČLANAK 3.12.

Privremene mjere

1. U kritičnim okolnostima u kojima bi odgoda prouzročila štetu koju bi bilo teško otkloniti, stranka može privremeno primijeniti bilateralnu zaštitnu mjeru na temelju prethodnog utvrđenja da postoji jasan dokaz da se uvoz robe s podrijetlom iz druge stranke povećao zbog sniženja ili ukidanja carine na temelju ovog Sporazuma te da takav uvoz uzrokuje ili bi mogao prouzročiti ozbiljnu štetu domaćoj industriji. Privremena se mjera ne primjenjuje duže od 200 dana i u tom razdoblju stranka poštuje zahtjeve iz članka 3.11. stavaka 2. i 3. (Uvjeti i ograničenja). Stranka bez odlaganja vraća iznos bilo kakvih povećanja carine ako istraga opisana u članku 3.11. stavku 2. (Uvjeti i ograničenja) ne rezultira nalazom da su zahtjevi članka 3.10. ispunjeni (Primjena bilateralne zaštitne mjere). Trajanje privremene mjere računa se kao dio razdoblja propisanog člankom 3.11. podstavkom 5. točkom (b) (Uvjeti i ograničenja).

2. Ako jedna stranka poduzima privremenu mjeru u skladu s ovim člankom, ona obavješćuje drugu stranku pisanim putem prije poduzimanja takve mjere i započinje savjetovanje s drugom strankom odmah nakon poduzimanja te mjere.

ČLANAK 3.13.

Naknada

1. Stranka koja primjenjuje bilateralnu zaštitnu mjeru savjetuje se s drugom strankom kako bi se usuglasile o odgovarajućoj naknadi za liberalizaciju trgovine u obliku koncesija s bitno jednakim učincima na trgovinu ili jednakom vrijednošću dodatnih pristojbi koje se očekuju kao rezultat zaštitne mjere. Stranka omogućuje takvo savjetovanje najkasnije trideset dana nakon primjene bilateralne zaštitne mjere.

2. Ako savjetovanja na temelju stavka 1. u roku od 30 dana od njihova početka ne rezultiraju dogovorom o naknadi za liberalizaciju trgovine, stranka čija roba podliježe zaštitnoj mjeri može privremeno obustaviti primjenu bitno jednakih koncesija za stranku koja primjenjuje zaštitnu mjeru. Stranka izvoznica obavješćuje drugu stranku pisanim putem najkasnije trideset dana unaprijed o obustavi koncesija iz ovog stavka.

3. Pravo na suspenziju iz stavka 2. ne ostvaruje se prva dvadeset i četiri mjeseca tijekom kojih je na snazi bilateralna zaštitna mjera, pod uvjetom da je zaštitna mjera u skladu s odredbama ovog Sporazuma.

ČETVRTO POGLAVLJE

TEHNIČKE PREPREKE U TRGOVINI

ČLANAK 4.1.

Ciljevi

Cilj je ovog poglavlja olakšati i povećati trgovinu robom između stranaka osiguravanjem okvira za sprečavanje, utvrđivanje i uklanjanje nepotrebnih prepreka u trgovini u okviru područja primjene Sporazuma o TBT-u.

ČLANAK 4.2.

Područje primjene i definicije

1. Ovo se poglavlje primjenjuje na pripremu, donošenje i primjenu svih normi, tehničkih propisa i postupaka ocjene usklađenosti iz Priloga 1. Sporazumu o TBT-u, što može utjecati na trgovinu robom između stranaka, bez obzira na podrijetlo te robe.

2. Bez obzira na stavak 1., ovo se poglavlje ne primjenjuje na:

(a) specifikacije o kupnji koje vladina tijela pripremaju za potrebe vlastite proizvodnje ili potrošnje ili

(b) sanitarne i fitosanitarne mjere iz Priloga A Sporazumu o SPS-u koje su obuhvaćene petim poglavljem ovog Sporazuma.

3. Za potrebe ovog poglavlja, primjenjuju se definicije iz Priloga 1. Sporazuma o TBT-u.

ČLANAK 4.3.

Potvrđivanje Sporazuma o TBT-u

Stranke potvrđuju svoja postojeća prava i obveze u skladu sa Sporazumom o TBT-u koji se *mutatis mutandis* uključuje u ovaj Sporazum i čini njegov sastavni dio.

ČLANAK 4.4.

Zajednička suradnja

1. Stranke jačaju suradnju u području normi, tehničkih propisa i postupaka ocjene sukladnosti s ciljem povećanja uzajamnog razumijevanja svojih odnosnih sustava i olakšavanja pristupa svojim odnosnim tržištima.

2. Stranke će nastojati utvrditi i razviti inicijative za regulatornu suradnju prikladne za određena pitanja ili sektore koje mogu uključivati, ali nisu ograničene na:

(a) razmjenu informacija i iskustava o pripremi i primjeni njihovih tehničkih propisa i uporabi dobre regulatorne prakse;

(b) prema potrebi, pojednostavnjenje tehničkih propisa, normi i postupaka ocjene sukladnosti;

(c) izbjegavanje nepotrebnih odstupanja u njihovim pristupima tehničkim propisima i postupcima ocjene sukladnosti te rad na ostvarivanju mogućnosti usklađivanja ili prilagođivanja tehničkih propisa međunarodnim normama;

(d) poticanje suradnje među njihovim javnim ili privatnim tijelima nadležnima za mjeriteljstvo, normizaciju, ispitivanja, certificiranje i akreditiranje;

(e) osiguranje učinkovite interakcije regulatornih tijela na nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini, na primjer upućivanjem upita stranke odgovarajućim regulatornim tijelima i

(f) razmjenu informacija o promjenama na relevantnim regionalnim i multilateralnim forumima o normama, tehničkim propisima i postupcima ocjene sukladnosti.

3. Stranka na zahtjev razmatra prijedloge suradnje druge stranke u skladu s uvjetima iz ovog poglavlja.

ČLANAK 4.5.

Norme

1. Stranke potvrđuju svoje obveze iz članka 4.1. Sporazuma o TBT-u kako bi osigurale da njihova normizacijska tijela prihvaćaju i poštuju Kodeks dobre prakse za pripremu, donošenje i primjenu normi iz Priloga 3. Sporazumu o TBT-u.

2. U cilju što šireg usklađivanja normi, stranke potiču svoja normizacija tijela te regionalna normizacijska tijela čiji su članovi oni ili njihova normizacijska tijela, na suradnju s odgovarajućim normizacijskim tijelima druge stranke u međunarodnim normizacijskim aktivnostima.

3. Stranke razmjenjuju informacije o:

(a) načinu uporabe normi kao potpore tehničkim propisima;

(b) procesima normizacije druge stranke, stupnju uporabe međunarodnih normi ili regionalnih normi kao osnove za njihove nacionalne norme i

(c) sporazumima o suradnji koje provodi druga stranka u području normizacije, pod uvjetom da ti podaci mogu biti dostupni javnosti.

ČLANAK 4.6.

Tehnički propisi

Stranke su suglasne na najbolji mogući način primjenjivati dobru regulatornu praksu u pogledu pripreme, donošenja i primjene tehničkih propisa, kako je predviđeno Sporazumom o TBT-u, uključujući:

(a) pri razvoju tehničkih propisa, među ostalim uzeti u obzir učinak predviđenog tehničkog propisa i dostupnih regulatornih i neregulatornih alternativa predloženim tehničkim propisima kojima se mogu ispuniti legitimni ciljevi stranke;

(b) u skladu s člankom 2.4. Sporazuma o TBT-u, u najvećoj mogućoj mjeri primjenjivati odgovarajuće međunarodne norme kao osnovu za svoje tehničke propise, osim ako bi te međunarodne norme bile neučinkovito ili neprikladno sredstvo ispunjenja legitimnih ciljeva; ako međunarodne norme nisu upotrijebljene kao osnova, na zahtjev druge stranke objasniti zašto su se takve norme smatrale neprikladnima ili neučinkovitima za cilj koji se želi ostvariti i

(c) u skladu s člankom 2.8. Sporazuma o TBT-u, gdje god je to moguće, odrediti tehničke propise koji se temelje na zahtjevima za proizvode u smislu učinkovitosti, a ne dizajna ili opisnih značajki.

ČLANAK 4.7.

Postupci ocjene sukladnosti

1. Stranke potvrđuju da postoji širok raspon mehanizama za olakšavanje prihvaćanja rezultata postupaka ocjene sukladnosti, uključujući:

(a) oslanjanje stranke uvoznice na izjavu o sukladnosti dobavljača;

(b) sporazume o uzajamnom prihvaćanju rezultata postupaka ocjene sukladnosti u vezi s posebnim tehničkim propisima koje su provela tijela koja se nalaze na državnom području druge stranke;

(c) uporabu akreditacijskih postupaka za kvalificiranje tijela za ocjenu sukladnosti;

(d) državno imenovanje tijela za ocjenu sukladnosti, uključujući tijela koja se nalaze na državnom području druge stranke;

(e) jednostrano priznanje jedne stranke rezultata postupaka ocjene sukladnosti provedenih na državnom području druge stranke;

(f) dobrovoljne aranžmane među tijelima za ocjenu sukladnosti na državnom području svake stranke i

(g) uporabu regionalnih ili međunarodnih sporazuma o priznavanju i dogovora između stranaka ovog Sporazuma.

2. Posebno uzimajući u obzir ta razmatranja, stranke:

(a) intenziviraju razmjenu informacija o tim i drugim mehanizmima u cilju lakšeg prihvaćanja rezultata ocjene učinka;

(b) razmjenjuju informacije o kriterijima koji se upotrebljavaju za odabir odgovarajućih postupaka ocjene sukladnosti za određene proizvode i u skladu s člankom 5.1.2. Sporazuma o TBT-u zahtijevaju da postupci ocjene sukladnosti ne budu stroži ili da ih se ne primjenjuje strože nego što je potrebno da se stranku uvoznicu na odgovarajući način uvjeri da su proizvodi u skladu s primjenjivim tehničkim propisima ili standardima, uzimajući u obzir rizike koje bi nastali zbog nesukladnosti;

(c) razmjenjuju informacije o politici akreditiranja te razmatraju kako najbolje iskoristiti međunarodne norme za akreditaciju te međunarodne sporazume koji uključuju akreditacijska tijela stranaka, na primjer putem mehanizama Međunarodne organizacije za akreditaciju laboratorija i Međunarodnog akreditacijskog foruma i

(d) osiguravaju da, ako je stranka ovlastila dva ili više tijela za ocjenu sukladnosti da provedu postupke ocjene sukladnosti potrebne za stavljanje na tržište proizvoda, gospodarski subjekti mogu izabrati jedno od njih;

3. Stranke potvrđuju svoju obvezu u skladu s člankom 5.2.5. Sporazuma o TBT-u da pristojbe određene za obaveznu ocjenu sukladnosti uvezenih proizvoda moraju biti jednake naknadama koje su određene za ocjenu sukladnosti sličnih proizvoda nacionalnog podrijetla ili podrijetlom iz neke druge zemlje, uzimajući u obzir troškove komunikacije, prijevoza i druge troškove koji proizlaze iz udaljenosti objekata podnositelja zahtjeva i tijela za ocjenu sukladnosti.

4. Na zahtjev bilo koje od stranaka, stranke mogu odlučiti započeti savjetovanje u cilju određivanja sektorskih inicijativa u vezi s primjenom postupaka ocjene sukladnosti ili olakšavanja prihvaćanja rezultata ocjene sukladnosti koji su prikladni za odgovarajuće sektore. Stranka koja podnosi zahtjev mora obrazložiti mjerodavnim podacima kako će ta sektorska inicijativa olakšati trgovinu između stranaka. U tim savjetovanjima potrebno je razmotriti sve mehanizme opisane u stavku 1. Ako stranka odbije takav zahtjev druge stranke, ona, na zahtjev, mora objasniti svoje razloge.

ČLANAK 4.8.

Transparentnost

Stranke potvrđuju svoje obveze transparentnosti u skladu sa Sporazumom o TBT-u u pogledu pripreme, donošenja i primjene normi, tehničkih propisa i postupaka ocjene sukladnosti te su suglasne:

(a) ako je dio postupka izrade tehničkog propisa otvoren za javnu raspravu, uzeti u obzir stajališta druge stranke i bez diskriminacije pružiti razumne mogućnosti drugoj stranci i njezinim zainteresiranim osobama da daju svoje primjedbe;

(b) ako dostavljaju obavijesti u skladu s člankom 2.9. Sporazuma o TBT-u, omogućiti drugoj stranci najmanje šezdeset dana od primitka obavijesti da dostavi svoje primjedbe na prijedlog u pisanom obliku i, ako je izvedivo, razmotriti razumne zahtjeve za produženje razdoblja za davanje primjedbi;

(c) ostaviti dovoljno vremena od objave tehničkog propisa do njihova stupanja na snagu kako bi se gospodarski subjekti druge stranke mogli prilagoditi, osim u slučaju nastanka ili mogućnosti nastanka hitnih problema povezanih sa sigurnošću, zdravljem, zaštitom okoliša ili nacionalnom sigurnošću i

(d) učiniti dostupnim drugoj stranci ili njezinim gospodarskim subjektima relevantne informacije (npr. putem javnog web-mjesta, ako je dostupno) o tehničkim propisima, standardima i postupcima ocjene sukladnosti koji su na snazi i, ako je prikladno i dostupno, pisane smjernice o usklađenosti s njezinim tehničkim propisima, na zahtjev i bez odgode.

ČLANAK 4.9.

Nadzor nad tržištem

Stranke se obvezuju razmjenjivati informacije o nadzoru tržišta i aktivnosti provedbe.

ČLANAK 4.10.

Obilježavanje i označivanje

1. Stranke napominju da, u skladu sa stavkom 1. Priloga 1. Sporazumu o TBT-u, tehnički propisi mogu uključivati ili se odnositi isključivo na zahtjeve za obilježavanje ili označivanje i suglasne su da će, ako njihovi tehnički propisi sadržavaju obvezno obilježavanje ili označivanje, osigurati da se oni ne izrađuju u cilju ili s učinkom stvaranja nepotrebnih prepreka međunarodnoj trgovini te ne bi smjeli više ograničavati trgovinu nego što je nužno za ostvarivanje legitimnog cilja, kako je navedeno u članku 2.2. Sporazuma o TBT-u.

2. Stranke su suglasne da ako jedna stranka zahtijeva obvezno obilježavanje ili označivanje proizvoda:

(a) ta stranka nastoji ograničiti svoje zahtjeve samo na one koji su važni za potrošače ili korisnike proizvoda ili navesti sukladnost proizvoda s obveznim zahtjevima;

(b) ta stranka može navesti koje informacije treba navesti na etiketi i zahtijevati sukladnost s određenim regulatornim zahtjevima za postavljanje oznake, ali ne zahtijeva prethodno odobrenje ili potvrđivanje etiketa i oznaka kao preduvjet za prodaju proizvoda na svojem tržištu osim ako se to smatra nužnim u kontekstu opasnosti proizvoda za zdravlje ili život ljudi, životinja ili bilja;

(c) ako stranka zahtijeva da gospodarski subjekti koriste jedinstven identifikacijski broj, ona osigurava da se ti brojevi izdaju odgovarajućim gospodarskim subjektima bez neopravdanog odgađanja i na nediskriminirajućoj osnovi;

(d) ako nisu obmanjujuće, kontradiktorne ili zbunjujuće u odnosu na informacije koje se zahtijevaju u stranci uvoznici robe, stranka dopušta sljedeće:

i. informacije na drugim jezicima uz onaj koji se zahtijeva u stranci uvoznici robe;

ii. međunarodno prihvaćene nomenklature, piktograme, simbole ili grafičke prikaze;

iii. dodatne informacije uz one koje zahtijeva stranka uvoznica robe;

(e) stranka prihvaća da se etiketiranje, uključujući ponovno etiketiranje i ispravljanje etiketa, vrši, ako je potrebno, u odobrenim prostorima (na primjer, u carinskim skladištima na mjestu uvoza) u stranci uvoznici prije distribucije i prodaje proizvoda umjesto etiketiranja u mjestu podrijetla osim ako se takvo etiketiranje mora izvršiti na mjestu podrijetla iz razloga javnog zdravlja ili sigurnosti i

(f) ta stranka, u slučajevima u kojima smatra da se time ne ugrožavaju legitimni ciljevi na temelju Sporazuma o tehničkim preprekama, nastoji prihvatiti privremene ili odstranjive etikete ili obilježavanje ili označivanje u pratećoj dokumentaciji koja nije fizički pričvršćena na proizvod.

3. Ne dovodeći u pitanje prava i obveze stranaka u skladu sa Sporazumom o WTO-u, stavak 2. primjenjuje se na poljoprivredne proizvode, industrijske proizvode i prerađene prehrambene proizvode, uključujući napitke i alkoholna pića.

ČLANAK 4.11.

Kontaktne točke

Zadaće kontaktnih točaka određenih u skladu s člankom 13.4. (Upiti i kontaktne točke) uključuju:

(a) praćenje provedbe i upravljanja ovim poglavljem;

(b) brzo rješavanje problema na koje upućuje druga stranka u vezi s razvojem, donošenjem, primjenom ili provedbom normi, tehničkih propisa ili postupaka ocjene sukladnosti;

(c) jačanje suradnje u razvoju i poboljšanju normi, tehničkih propisa i postupaka ocjene sukladnosti;

(d) razmjenu informacija o normama, tehničkim propisima i postupcima ocjene sukladnosti;

(e) olakšavanje aktivnosti suradnje, ako je potrebno, u skladu s člankom 4.4. stavkom 2. (Zajednička suradnja); i

(f) organizaciju uspostave *ad hoc* radnih skupina na zahtjev bilo koje od stranaka u cilju istraživanja načina za olakšavanje trgovine između stranaka.

ČLANAK 4.12.

Završne odredbe

1. Stranke mogu u okviru Odbora o trgovini robom koji je uspostavljen u skladu s člankom 16.2. (Specijalizirani odbori) razgovarati o provedbenim mehanizmima koji proizlaze iz ovog poglavlja. Stranke mogu, na temelju odluke donesene u tom Odboru, donijeti provedbenu mjeru koja je potrebna u tu svrhu.

2. Stranke su preuzele daljnje obveze u vezi sa sektorskim necarinskim mjerama za robu kako je navedeno u Prilogu 4-A i njegovim dodacima.

PETO POGLAVLJE

SANITARNE I FITOSANITARNE MJERE

ČLANAK 5.1.

Ciljevi

Ciljevi su ovog poglavlja sljedeći:

(a) zaštititi život ili zdravlje ljudi, životinja ili bilja na području svake stranke, pritom olakšavajući trgovinu između stranaka u području sanitarnih i fitosanitarnih mjera (dalje u tekstu: „mjere SPS”);

(b) surađivati na daljnjoj provedbi Sporazuma o SPS-u i

(c) osigurati sredstva za poboljšanje komunikacije, suradnje i rješavanje pitanja povezanih s provedbom mjera SPS koja utječu na trgovinu između stranaka.

ČLANAK 5.2.

Područje primjene

1. Ovo se poglavlje primjenjuje na sve mjere SPS stranke koje bi mogle, izravno ili neizravno, utjecati na trgovinu među strankama.

2. Ovo se poglavlje isto primjenjuje na suradnju između stranaka u pitanjima dobrobiti životinja koja su od obostranog interesa za stranke.

3. Ništa u ovom Sporazumu ne utječe na prava članica u okviru Sporazuma o TBT-u s obzirom da te mjere nisu u okviru područja primjene ovog poglavlja.

ČLANAK 5.3.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja:

1. Primjenjuju se definicije iz Priloga A Sporazumu o SPS-u.

2. Stranke se mogu dogovoriti da se u ovom poglavlju primjenjuju druge definicije uzimajući u obzir pojmovnike i definicije odgovarajućih međunarodnih organizacija, kao što je Komisija za Codex Alimentarius (dalje u tekstu: „Codex Alimentarius”), Svjetska organizacija za zdravlje životinja (dalje u tekstu „OIE”) i Međunarodna konvencija za zaštitu bilja (dalje u tekstu „IPPC”).

ČLANAK 5.4.

Prava i obveze

Stranke potvrđuju svoja prava i obveze u skladu sa Sporazumom o SPS-u.

ČLANAK 5.5.

Nadležna tijela

Nadležna tijela stranaka odgovorna za provedbu ovog Poglavlja propisana su u Prilogu 5-A. Stranke jedna drugu obavješćuju o promjenama tih nadležnih tijela.

ČLANAK 5.6.

Opća načela

Prilikom provedbe ovog poglavlja, stranke:

(a) osiguravaju usklađenost mjera SPS s načelima iz članka 3. Sporazuma o SPS-u;

(b) neće se koristiti mjerama SPS za stvaranje neopravdanih prepreka trgovini;

(c) osiguravaju da se postupci uspostavljeni u skladu s ovim poglavljem provode i završavaju bez odgode i da se ti postupci ne primjenjuju na način koji bi predstavljao arbitrarnu ili neopravdanu diskriminaciju protiv druge stranke kada postoje isti ili slični uvjeti i

(d) neće se koristiti postupcima iz podstavka (c) niti zahtjevima za dodatnim informacijama za odgađanje pristupa svojim tržištima bez znanstvenog i tehničkog opravdanja.

ČLANAK 5.7.

Zahtjevi u pogledu uvoza

1. Zahtjevi u pogledu uvoza jedne stranke primjenjuju se na cijelo državno područje druge stranke.

2. Stranka izvoznica osigurava se proizvodi koji se izvoze u stranku uvoznicu zadovoljavaju sanitarne i fitosanitarne zahtjeve stranke uvoznice.

3. Stranka uvoznica osigurava da se njezini uvozni zahtjevi primjenjuju na proizvode koji se uvoze iz stranke izvoznice na proporcionalan i nediskriminirajući način.

4. Sve pristojbe koje su određene za proizvode uvezene iz stranke uvoznice moraju biti jednake pristojbama koje su određene za slične domaće proizvode i nijedna ne smije biti veća od stvarnog troška usluge.

5. Stranka uvoznica ima pravo provoditi provjere proizvoda uvezenih iz stranke izvoznice u svrhe provedbenih mjera SPS.

6. Uvozne kontrole koje se provode nad proizvodima uvezenima iz stranke izvoznice temelje se na sanitarnom i fitosanitarnom riziku povezanom s takvim uvozom. One se izvršavaju bez odgode i s minimalnim učinkom na trgovinu među strankama.

7. Stranka uvoznica stavlja na raspolaganje stranci izvoznici, na zahtjev potonje, informacije o učestalosti uvoznih kontrola koje se provode nad proizvodima stranke izvoznice. Stranka uvoznica može promijeniti učestalost fizičkih pregleda pošiljaka, ako je potrebno, kao posljedica i. provjera, ii. uvoznih provjera ili iii. dogovora između stranaka, uključujući nakon savjetovanja predviđenih u ovom poglavlju.

8. Ako se uvoznim provjerama pokaže da proizvodi ne ispunjavaju potrebne zahtjeve u pogledu uvoza stranke uvoznice, sve radnje koje poduzima stranka uvoznica moraju biti razmjerne sanitarnom i fitosanitarnom riziku povezanom s uvozom nesukladnog proizvoda.

ČLANAK 5.8.

Provjere

1. Kako bi stekla i zadržala povjerenje u učinkovitu provedbu ovog poglavlja, stranka uvoznica ima pravo provoditi provjere u bilo kojem trenutku, uključujući:

(a) putem posjeta stranci izvoznici radi provjere općeg ili dijela sustava inspekcija i potvrđivanja nadležnih tijela izvozne stranke, u skladu s odgovarajućim međunarodnim normama, smjernicama i preporukama Codexa Alimentariusa, OIE-a i IPPC-a i

(b) traženjem informacija od stranke izvoznice o sustavu inspekcije i potvrđivanja te dobivanjem rezultata kontrola provedenih u okviru tih sustava.

2. Stranka uvoznica dijeli sa strankom izvoznicom rezultate i zaključke provjera provedenih u skladu sa stavkom 1. Stranka uvoznica te rezultate može objaviti.

3. Ako stranka uvoznica odluči obaviti posjet provjere u stranci izvoznici, stranka uvoznica obavješćuje stranku izvoznicu o tom posjetu barem šezdeset kalendarskih dana prije posjeta, osim u hitnim slučajevima ili ako se stranke drukčije dogovore. Sve izmjene tih posjeta moraju se dogovoriti između stranaka.

4. Troškove nastale prilikom provedbe provjera općeg ili dijela sustava za inspekciju i potvrđivanje nadležnih tijela druge stranke te inspekcije pojedinačnih postrojenja snosi stranka uvoznica.

5. Stranka uvoznica dostavlja podatke o provjeri u pisanom obliku stranci izvoznici u roku od šezdeset kalendarskih dana. Stranka izvoznica ima četrdeset i pet kalendarskih dana za dostavu svojih primjedbi na te informacije. Primjedbe stranke izvoznice dodaju se uz završni dokument i, prema potrebi, uvrštavaju u njega.

6. Neovisno o stavku 5., u slučaju otkrivanja znatnog rizika za javno zdravlje, zdravlje životinja ili bilja tijekom provjere, stranka uvoznica o tome treba obavijestiti stranku izvoznicu u najkraćem roku unutar deset radnih dana od provedene provjere.

ČLANAK 5.9.

Olakšavanje trgovine

1. U slučajevima kada stranka uvoznica zahtijeva terensku provjeru za odobravanje uvoza određene kategorije ili kategorija proizvoda životinjskog podrijetla iz stranke izvoznice, primjenjuje se sljedeće:

(a) provjerom se ocjenjuje sustav za inspekciju i potvrđivanje stranke izvoznice u skladu s člankom 5.8. (Provjere) i uzimaju se u obzir svi relevantni pisani podaci koje stranke izvoznica dostavlja na zahtjev i

(b) u slučaju zadovoljavajućeg ishoda provjere sustava za inspekciju i potvrđivanje, stranka uvoznica obavješćuje, pisanim putem, stranku izvoznicu o pozitivnom ishodu provjere. U tom slučaju, dostavljeni podaci mogu uključivati da je stranka izvoznica odobrila, ili će odobriti, uvoz određene kategorije ili kategorija proizvoda ili

(c) ako ishod provjere sustava za inspekciju i potvrđivanje nije zadovoljavajući, stranka uvoznica obavješćuje, pisanim putem, stranku izvoznicu o rezultatima provjere. U tom slučaju, podaci uključuju sljedeće:

i. uvjete, uključujući one koji se odnose na sustave inspekcije i potvrđivanja stranke izvoznice i koje stranka izvoznica mora utvrditi kako bi omogućila stranki izvoznici da odobri izvoz određene kategorije ili kategorija proizvoda životinjskog podrijetla;

ii. uputu na činjenicu da određeni proizvođači proizvoda životinjskog podrijetla mogu izvoziti stranci uvoznici ako ispune odgovarajuće zahtjeve u pogledu uvoza iz članka 5.7. (Zahtjevi u pogledu uvoza) ili

iii. izjavu da stranka uvoznica nije odobrila uvoz određene kategorije ili kategorija proizvoda iz stranke izvoznice.

2. U slučajevima kada je strana uvoznica odobrila izvoz određene kategorije ili kategorija proizvoda životinjskog podrijetla iz stavka 1.(b), stranka izvoznica obavješćuje stranku uvoznicu o popisu pojedinih proizvođača koji zadovoljavaju uvjete stranke uvoznice posebno u skladu s člankom 5.7. (Zahtjevi u pogledu uvoza) i člankom 5.8. (Provjere). Nadalje,

(a) na zahtjev stranke izvoznice, stranka uvoznica odobrava pojedinačne poslovne jedinice iz stavka 3. Priloga 5-B koji su smješteni na državnom području stranke izvoznice, bez prethodne inspekcije pojedinih proizvođača. Kada zahtijeva odobrenje stranke uvoznice, stranka izvoznica dostavlja informacije koje traži stranka izvoznica kako bi zajamčila usklađenost s mjerodavnim zahtjevima, uključujući one iz članka 5.7. (Zahtjevi u pogledu uvoza). Odobrenje stranke uvoznice u skladu je s uvjetima iz Priloga 5-B i ograničeno je na one kategorije proizvoda za koje je odobren uvoz;

(b) nakon odobrenja pojedinačnih poslovnih jedinica iz podstavka 2. (a), stranka uvoznica poduzima nužne zakonodavne ili administrativne mjere u skladu sa svojim primjenjivim zakonskim i administrativnim postupcima kako bi odobrila uvoz u roku od četrdeset kalendarskih dana od primitka zahtjeva stranke izvoznice uz koji su priložene informacije koje je zatražila stranka uvoznica kako bi se zajamčila usklađenost s odgovarajućim zahtjevima, uključujući onima iz članka 5.7 (Zahtjevi u pogledu uvoza); i

(c) stranka uvoznica obavješćuje stranku izvoznicu o prihvaćanju ili odbacivanju bilo kojih pojedinačnih poslovnih jedinica iz stavka 2.(a) i, ako je primjenjivo, o razlozima za odbijanje.

ČLANAK 5.10.

Mjere povezane sa zdravljem životinja ili bilja

1. Stranke priznaju pojam područja bez štetočina ili bolesti i područja s niskom razinom štetočina i bolesti, u skladu sa Sporazumom o SPS-u, OIE-om i IPPC-om, normama, smjernicama ili preporukama. Odbor za SPS iz članka 5.15. (Odbor za sanitarne i fitosanitarne mjere) može utvrditi daljnje pojedinosti za postupak priznavanja takvih područja, uključujući postupke priznavanja takvih područja u slučaju epidemije, uzimajući u obzir sve relevantne norme smjernice ili preporuke Sporazuma o SPS-u, OIE-a i IPPC-a.

2. Prilikom utvrđivanja područja bez štetočina ili bolesti i područja s niskom razinom štetočina i bolesti, stranke uzimaju u obzir čimbenike kao što su zemljopisni položaj, ekosustavi, epidemiološki nadzor i učinkovitost sanitarnih ili fitosanitarnih kontrola u takvih područjima.

3. Stranke uspostavljaju blisku suradnju na području utvrđivanja područja bez štetočina ili bolesti i područja s niskom razinom štetočina i bolesti u cilju postizanja povjerenja u postupke koje provodi druga stranka za utvrđivanje takvih područja. Prilikom prihvaćanja utvrđenja takvih područja koje napravila stranka izvoznica, stranka uvoznica u načelu temelji svoje utvrđenje o stanju životinjskog ili biljnog zdravlja stranke izvoznice ili njegovih dijelova na informacijama koje je dostavila stranka izvoznica u skladu s normama, smjernicama ili preporukama Sporazuma o SPS-u, OIE-a i IPPC-a.

4. Ako stranka uvoznica ne prihvaća utvrđenje stranke izvoznice, ona objašnjava razloge za to i spremna je započeti savjetovanje.

5. Stranka izvoznica koja tvrdi da su područja u okviru njihovog teritorija bez štetočina ili bolesti ili područja s niskom razinom štetočina i bolesti moraju pružiti nužni dokaz o tome kako bi na objektivan način dokazale stranci uvoznici da takva područja jesu i da će vjerojatno ostati bez štetočina i bolesti, odnosno s niskom razinom štetočina i bolesti, ovisno o slučaju. U tu svrhu, omogućuje se, u razumnoj mjeri i na zahtjev, pristup stranci uvoznici kako bi obavila inspekciju, testiranje i druge odgovarajuće postupke.

6. Stranke potvrđuju načelo OIE-a o kompartmentalizaciji i mjesta proizvodnje bez štetočina IPPC-a. Odbor za SPS iz članka 5.15. (Odbor za sanitarne i fitosanitarne mjere) ocjenjuje sve preporuke OIE-a i IPPC-a koje bi mogle biti izdane na tu temu u budućnosti i u skladu s tim može izdati preporuke.

ČLANAK 5.11.

Transparentnost i razmjena informacija

1. Stranke čine sljedeće:

(a) osiguravaju transparentnost u vezi s mjerama SPS koje se primjenjuju na trgovinu, a posebno na one iz članka 5.7. (Uvozni zahtjevi) koje se primjenjuju na uvoz iz druge stranke;

(b) jačaju uzajamno razumijevanje mjera SPS i njihove primjene;

(c) razmjenjuju informacije o pitanjima u vezi s razvojem i primjenom mjera SPS uključujući napredak u odnosu na nove dostupne znanstvene dokaze koji utječu, ili bi mogli utjecati, na trgovinu između stranaka u cilju umanjivanja negativnih učinaka na trgovinu;

(d) na zahtjev stranke, priopćavaju uvozne zahtjeve koji se primjenjuju na uvoz posebnih proizvoda u roku od petnaest kalendarskih dana i

(e) na zahtjev stranke, priopćuju uvozne zahtjeve koji se primjenjuju na uvoz posebnih proizvoda u roku od petnaest kalendarskih dana.

2. Kontaktne točke odgovorne za informiranje u skladu sa stavkom 1. su one koje su odredile stranke u skladu sa člankom 13.4. stavkom 1. (Upiti i kontaktne točke). Informacije se šalju poštom, telefaksom ili e-poštom. Informacije koje se šalju e-poštom mogu se potpisati elektronički i šalju se samo između kontaktnih točaka.

3. Smatra se da su informacije razmijenjene kada informacije u skladu sa stavkom 1. postanu dostupne putem obavijesti WTO-u u skladu sa mjerodavnim pravilima i postupcima ili kada gore navedene informacije postanu dostupne na službenim, javno dostupnim i besplatnim web-mjestima stanaka.

4. Sve obavijesti iz ovog poglavlja dostupne su kontaktnim točkama iz stavka 2.

ČLANAK 5.12.

Savjetovanja

1. Svaka stranka pisanim putem obavješćuje drugu stranku u roku od dva kalendarska dana o ozbiljnoj ili značajnoj opasnosti za zdravlje ljudi, životinja ili bilja, uključujući izvanredne situacije s hranom.

2. Ako je stranka zabrinuta zbog opasnosti za zdravlje ljudi, životinja ili biljaka, koje utječe na robu kojom se trguje, savjetovanje o toj situaciji održava se, na zahtjev, u što kraćem roku. U svakom slučaju, svaka stranka nastoji pravovremeno dostaviti sve potrebne informacije kako bi izbjegla prekide u trgovini.

3. Savjetovanja iz stavka 2. ovog članka mogu se obavljati e-poštom, video ili telefonskom konferencijom. Stranka tražiteljica osigurava pripremu zapisnika sa savjetovanja.

ČLANAK 5.13.

Hitne mjere

1. U slučaju ozbiljne opasnosti za zdravlje ljudi, životinja ili bilja, stranka uvoznica može bez prethodne obavijesti poduzeti mjere koje su potrebne za zaštitu zdravlja ljudi, životinja ili bilja. Za pošiljke koje su u prijevozu između stranaka, uvozna stranka razmatra najprikladnije i najrazmjernije rješenje za izbjegavanje nepotrebnog ometanja trgovine.

2. Stranka koja poduzima mjere obavješćuje drugu stranku o tome što prije, a u svakom slučaju najkasnije dvadeset i četiri sada od donošenja mjere. Bilo koja stranka može zatražiti informacije o sanitarnom i fitosanitarnom stanju te o donesenim mjerama. Druga stranka odgovara čim zatražene informacije postanu dostupne.

3. Na zahtjev bilo koje stranke i u skladu s odredbama članka 5.12. (Savjetovanja), stranke održavaju savjetovanja o situaciji u roku od petnaest kalendarskih dana od obavijesti. Ta se savjetovanja održavaju radi izbjegavanja nepotrebnog ometanja trgovine. Stranke mogu razmotriti mogućnosti za olakšavanje provedbe ili zamjene mjera.

ČLANAK 5.14.

Istovjetnost

1. Stranke mogu priznati istovjetnost pojedine mjere i/ili skupine mjera i/ili sustava koji se primjenjuju na sektor ili dio sektora u skladu sa stavcima 4. do 7. Priznavanje istovjetnosti primjenjuje se na trgovinu životinjama i životinjskim proizvodima te biljkama i biljnim proizvodima između stranaka ili na povezane proizvode prema potrebi.

2. Ako istovjetnost nije bila priznata, trgovina se odvija u skladu s uvjetima koje zahtijeva stranka uvoznica kako bi zadovoljila svoj odgovarajući stupanj zaštite.

3. Priznavanje istovjetnosti zahtijeva ocjenu i prihvaćanje:

(a) postojećih mjera SPS u zakonodavstvu, normama i postupcima, uključujući kontrole sustava za inspekciju i potvrđivanje kako bi se osiguralo da su zadovoljene mjere SPS stranke izvoznice i stranke uvoznice;

(b) dokumentirane strukture nadležnih tijela, njihovih ovlasti, zapovjednog lanca, njihova načina rada i resursa koji su im dostupni i

(c) rezultate rada nadležnog tijela u pogledu programa kontrole i jamstava.

4. Pri ocjeni stranke uzimaju u obzir već stečeno iskustvo.

5. Stranka uvoznica prihvaća sanitarnu ili fitosanitarnu mjeru stranke izvoznice kao istovjetnu ako stranka izvoznica objektivno pokaže da se njezinom mjerom ostvaruje odgovarajuća razina zaštite stranke uvoznice. Za te potrebe se stranci uvoznici na zahtjev daje pristup za inspekciju, ispitivanje i druge odgovarajuće postupke.

6. Stranke će prilikom priznavanja istovjetnosti uzeti u obzir smjernice Codexa Alimentariusa, OIE-a, IPPC-a i Odbora za SPS WTO-a.

7. Nadalje, ako je priznata istovjetnost, stranke se mogu dogovoriti oko pojednostavnjenog modela za službene sanitarne ili fitosanitarne potvrde koje su nužne za svaku pošiljku životinja i životinjskih proizvoda, bilja i biljnih proizvoda ili drugih povezanih proizvoda namijenjenih za uvoz.

ČLANAK 5.15.

Odbor za sanitarne i fitosanitarne mjere

1. Odbor za sanitarne i fitosanitarne mjere (dalje u tekstu „Odbor za SPS”) uspostavljen u skladu s člankom 16.2 (Posebni odbori) uključuje predstavnike nadležnih tijela stranaka.

2. Odbor za SPS sastaje se u roku od godine dana od stupanja na snagu ovog Sporazuma. Nakon toga se sastaje najmanje jednom godišnje ili u skladu s dogovorom stranaka. Odbor za SPS na svom prvom sastanku utvrđuje svoj poslovnik. Sastaje se osobno, putem telefonske konferencije, video konferencije ili na nekih drugi način, u skladu s dogovorom stranaka.

3. Odbor za SPS može se dogovoriti uspostaviti tehničke radne skupine koje se sastoje od stručnjaka stranaka, koji utvrđuju i rješavaju tehničke i znanstvene probleme koji nastaju u skladu s ovim poglavljem i istražiti mogućnosti za daljnju suradnju u pogledu pitanja povezanih sa SPS-om od obostranog interesa. Ako je potrebno dodatno stručno znanje, članovi skupine mogu biti osobe koje nisu predstavnici stranaka.

4. Odbor za SPS može rješavati sva pitanja koja su povezana s učinkovitom primjenom ovog poglavlja. On posebno ima sljedeće odgovornosti i funkcije:

(a) razvoj nužnih postupaka ili rješenja za provedbu ovog poglavlja, uključujući njegove priloge;

(b) nadzor nad provedbom ovog poglavlja i

(c) osiguravanje foruma za raspravu o problemima koji proizlaze iz primjene određenih mjera SPS u cilju postizanja obostrano prihvatljivog rješenja. U tu svrhu Odbor za SPS hitno se sastaje na zahtjev stranke radi održavanja savjetovanja. Takvim se savjetovanjima ne dovode u pitanje prava i obveze stranaka iz četrnaestog poglavlja (Rješavanje sporova) i petnaestog poglavlja (Mehanizam medijacije).

5. U okviru Odbora za SPS razmjenjuju se informacije, stručnost i iskustvo u području dobrobiti životinja u cilju promicanja suradnje između stranaka u tom području.

6. Stranke mogu, na temelju odluke Odbora za SPS, donijeti preporuke i odluke u vezi s odobravanjem uvoza, razmjene informacija, transparentnosti, priznavanja regionalizacije, istovjetnosti i alternativnih mjera te drugih pitanja iz stavaka 4. i 5.

ČLANAK 5.16.

Tehnička savjetovanja

1. Ako stranka smatra da je mjera druge stranke protivna ili bi mogla biti protivna obvezama iz ovog poglavlja i uzrokuje ili bi mogla uzrokovati neopravdan prekid u trgovini, ona može zatražiti tehnička savjetovanja u Odboru za SPS u cilju postizanja obostrano prihvatljivog rješenja. Nadležna tijela iz Priloga 5-A olakšavaju održavanje tih savjetovanja.

2. Tehnička savjetovanja u okviru Odbora za SPS smatraju se zaključenima u roku od trideset dana od dana dostavljanja zahtjeva, osim ako se stranke koje sudjeluju u savjetovanju dogovore da će nastaviti sa savjetovanjem. Tehnička savjetovanja mogu se obavljati putem telefonskih konferencija, videokonferencije ili nekog drugog mehanizma koji dogovore stranke.

ŠESTO POGLAVLJE

CARINA I OLAKŠAVANJE TRGOVINE

ČLANAK 6.1.

Ciljevi

1. Stranke prepoznaju važnost carine i olakšavanja trgovine u razvijajućem globalnom trgovinskom okruženju. Stranke su suglasne jačati suradnju u tom području kako bi osigurale da relevantno zakonodavstvo i postupci te upravni kapaciteti njihovih uprava ostvaruju ciljeve promicanja olakšavanja trgovine pritom osiguravajući učinkovite carinske kontrole.

2. U tu svrhu, stranke su suglasne da zakonodavstvo mora biti nediskriminirajuće i da se carinski postupci moraju temeljiti na uporabi suvremenih metoda i učinkovitih kontrola za borbu protiv prijevare i zaštitu legitimne trgovine.

3. Stranke potvrđuju da se ni na koji način ne smiju ugroziti legitimni ciljevi javne politike, uključujući oni koji se odnose na sigurnost i sprečavanje prijevare.

ČLANAK 6.2.

Načela

1. Stranke su suglasne da se njihove carinske odredbe i postupci temelje na:

(a) međunarodnim instrumentima i normama koje se primjenjuju na područje carine i trgovine, a koje su stranke prihvatile, uključujući materijalne elemente Revidirane Konvencije iz Kyota o pojednostavljivanju i usklađivanju carinskih postupaka, Međunarodne konvencije o usklađenom opisu i robe i sustavu kodiranja, i Okvira normi za osiguranje i olakšavanje globalne trgovine (dalje u tekstu: „Okvir SAFE”) Svjetske carinske organizacije (dalje u tekstu: „WCO”);

(b) zaštiti legitimne trgovine putem učinkovite provedbe i usklađivanja zakonodavnih zahtjeva;

(c) zakonodavstvu kojim se izbjegava nepotrebno ili diskriminacijsko opterećivanje gospodarskih subjekata, kojim se osigurava daljnje olakšavanje trgovine za gospodarske subjekte s visokim stupnjem usklađenosti i osiguravaju zaštitne mjere protiv prijevare i nezakonitih ili štetnih aktivnosti i

(d) pravilima kojima se osigurava da je kazna određena za povrede carinskih propisa ili postupovnih zahtjeva razmjerna i nediskriminacijska te da njihova primjena neće neopravdano odgoditi puštanje robe.

2. S ciljem unapređenja načina rada, kao i osiguranja nediskriminacije, transparentnosti, učinkovitosti, integriteta i odgovornosti postupaka stranke:

(a) pojednostavnjuju zahtjeve i formalnosti gdje god je to moguće, s obzirom na brzo puštanje i carinjenje robe; i

(b) rade na daljnjem pojednostavnjivanju i normizaciji podataka i dokumentacije koju traže carinska tijela i druge agencije.

ČLANAK 6.3.

Carinska suradnja

1. Stranke surađuju na carinskim pitanjima između nadležnih tijela kako bi osigurale ostvarenje ciljeva iz članka 6.1. (Ciljevi).

2. U svrhu jačanja suradnje na carinskim pitanjima, stranke, među ostalim:

(a) razmjenjuju informacije o njihovim carinskim propisima, njihovoj provedbi i carinskim postupcima, posebno u sljedećim područjima:

i. pojednostavnjivanje i modernizacija carinskih postupaka;

ii. provedba prava intelektualnog vlasništva na granicama od strane carinskih tijela;

iii. provoz i pretovar i

iv. odnosi s poslovnom zajednicom;

(b) razmatraju razvoj zajedničkih inicijativa za uvoz, izvoz i druge carinske postupke, te u cilju osiguranja pružanja učinkovite usluge poslovnoj zajednici;

(c) surađuju u pogledu carinskih aspekata osiguranja i olakšavanja međunarodnog lanca opskrbe u skladu s Okvirom SAFE;

(d) uspostavljaju, ako je potrebno, uzajamno priznavanje tehnika za upravljanje rizikom, standarda za rizik, sigurnosnih kontrola i programa za carinska partnerstva, uključujući aspekte kao što su prijenos podataka i obostrano dogovorene pogodnosti i

(e) jačaju koordinaciju u međunarodnim organizacijama kao što su WTO i WCO.

ČLANAK 6.4.

Tranzit i pretovar

1. Stranke osiguravaju olakšavanje i učinkovitu kontrolu operacija pretovara i kretanja u tranzitu kroz njihova državna područja.

2. Stranke promiču i provode regionalne sporazume o tranzitu u cilju olakšavanja trgovine.

3. Stranke osiguravaju suradnju i koordinaciju između svih uključenih nadležnih tijela i agencija na njihovim državnim područjima kako bi olakšale promet u tranzitu.

ČLANAK 6.5.

Preliminarne odluke

Prije uvođenja robe na državno područje i u skladu sa svojim zakonodavstvom i postupcima, svaka stranka može, putem svojih carinskih tijela ili drugih nadležnih tijela, izdati pisane preliminarne odluke trgovcima osnovanima na njezinu državnom području u vezi s razvrstavanjem robe u carinsku tarifu, podrijetlom i drugim pitanjima ovisno o odluci stranke.

ČLANAK 6.6.

Pojednostavnjeni carinski postupak

1. Svaka stranka propisuje pojednostavnjene postupke za uvoz i izvoz koji su transparentni i učinkoviti, u cilju smanjenja troškova i povećanja predvidljivosti gospodarskih subjekata, uključujući za mala i srednja poduzeća. Lakši pristup jednostavnijim carinskim postupcima osigurava se i ovlaštenim trgovcima u skladu s objektivnim i nediskriminacijskim ciljevima.

2. Jedinstvena carinska deklaracija ili njezina elektronička inačica koriste se u svrhe izvršavanja formalnosti potrebnih za uključivanje robe u carinski postupak.

3. Stranke primjenjuju suvremene carinske metode, uključujući ocjenu rizika i metode revizije nakon carinjenja, u cilju pojednostavnjenja i olakšavanja ulaska i puštanja robe.

4. Stranke promiču progresivan razvoj i uporabu sustava, uključujući onih utemeljenih na informacijskoj tehnologiji, za olakšavanje elektroničke razmjene podataka među trgovcima, carinskim tijelima i drugim povezanim agencijama.

ČLANAK 6.7.

Puštanje robe

Stranke osiguravaju da njihova carinska tijela, pogranične službe ili druga nadležna tijela primjenjuju zahtjeve i postupke kojima se:

(a) osigurava brzo puštanje robe u roku koji nije duži od onog koji je potreban za osiguranje usklađenosti s carinskim i drugim zakonima i formalnostima o trgovini;

(b) osigurava obrada prije dolaska (tj. elektroničko dostavljanje i obrada podataka prije fizičkog dolaska robe) kako bi se omogućilo puštanje robe u promet odmah po dolasku i

(c) osigurava puštanje robe u promet bez plaćanja carine, uz uvjet pružanja jamstva, prema potrebi, u skladu sa zakonodavstvom svake od stranaka, radi osiguranja konačnog plaćanja carina.

ČLANAK 6.8.

Pristojbe i naknade

1. Pristojbe i naknade određuju se samo za usluge pružene u vezi s predmetnim uvozom ili izvozom ili za bilo koju formalnost koja je potrebna za izvoz ili uvoz. One ne prelaze okvirni trošak pružene usluge i ne izračunavaju se na osnovi *ad valorem*.

2. Informacije o pristojbama i naknadama objavljuju se putem službeno određenog medija, uključujući putem interneta. Te informacije uključuju razlog za naplatu pristojbe ili naknade, nadležno tijelo, pristojbu ili naknadu koja će biti naplaćena i kada i kako treba izvršiti plaćanje.

3. Nove ili izmijenjene naknade i pristojbe ne naplaćuju se dok ne budu objavljene i dostupne informacije u skladu sa stavkom 2.

ČLANAK 6.9.

Carinski posrednici

Stranke su suglasne da njihove carinske odredbe i postupci ne zahtijevaju obvezno korištenje carinskih posrednika. Prilikom licenciranja carinskih posrednika stranke primjenjuju transparentna, nediskriminacijska i razmjerna pravila.

ČLANAK 6.10.

Pregledi prije otpreme

Stranke su suglasne da u njihovim carinskim odredbama i postupcima neće biti predviđena obvezna uporaba pregleda prije otpreme kako je utvrđeno Sporazumom o pregledima prije otpreme niti bilo kakav drugi pregled koji na odredištu, prije carinjenja, vrše privatna društva.

ČLANAK 6.11.

Carinska vrijednost

1. Stranke utvrđuju carinsku vrijednost robe u skladu sa Sporazumom o carinskoj vrijednosti.

2. Stranke surađuju s ciljem zauzimanja zajedničkog pristupa pitanjima u vezi s određivanjem carinske vrijednosti.

ČLANAK 6.12.

Upravljanje rizicima

1. Svaka stranka svoje postupke pregledavanja i puštanja u promet te svoje postupke provjere nakon ulaska temelji na načelima procjene rizika i revizijama, a ne vrši sveobuhvatan pregled stavke pošiljke u skladu sa svim uvoznim zahtjevima.

2. Stranke su suglasne usvojiti i primijeniti svoje zahtjeve za uvoz, izvoz, tranzit i pretovar te postupke postupanja s robom na temelju načela upravljanja rizicima koji se primjenjuju kako bi se mjere za provjeru usklađenosti usmjerile na transakcije kojima je potrebno posvetiti pozornost.

ČLANAK 6.13.

Jedan kanal

Stranke nastoje razviti ili održavati sustave jednog kanala u cilju olakšavanja jedinstvenog, elektroničkog predavanja svih podataka u skladu s carinskim i drugim propisima za izvoz, uvoz i tranzit robe.

ČLANAK 6.14.

Žalbeni postupci

1. Svaka stranka osigurava učinkovite, djelotvorne, nediskriminacijske i dostupne postupke kojima se jamči pravo na žalbu protiv administrativnih postupaka, presuda ili odluka carinskih ili drugih nadležnih tijela koje utječu na uvoz ili izvor robe ili na robu u provozu.

2. Žalbeni postupci mogu uključivati administrativnu provjeru nadležnog tijela i sudsku kontrolu odluka donesenih na administrativnoj razini u skladu sa zakonima stranaka.

ČLANAK 6.15.

Transparentnost

1. Svaka stranka objavljuje, ili na neki drugi način stavlja na raspolaganje, uključujući elektroničkim putem, svoje zakonodavstvo, propise, i administrativne postupke i druge zahtjeve u vezi s carinom i olakšavanjem trgovine.

2. Svaka stranka određuje i održava jednu ili više točaka za upite ili informiranje radi odgovaranja na upite zainteresiranih osoba u vezi s carinom i olakšavanjem trgovine.

ČLANAK 6.16.

Odnosi s poslovnom zajednicom

Stranke su suglasne u pogledu:

(a) važnosti pravovremenog savjetovanja sa trgovačkim predstavnicima prilikom oblikovanja zakonodavnih prijedloga i općih postupaka u vezi carina i pitanja olakšavanja trgovine. U tu svrhu, prema potrebi će se organizirati savjetovanja između carinskih tijela i poslovne zajednice.

(b) objavljivanja ili stavljanja na raspolaganje na nekih drugi način, elektroničkim sredstvima, novih zakona i općih postupaka u vezi s carinama i pitanjima olakšavanja trgovine prije primjene takvih zakona i propisa, te promjena i tumačenja takvih zakona i postupaka. Stranke objavljuju odgovarajuće administrativne obavijesti, uključujući o zahtjevima agencija i postupcima ulaska, radnom vremenu i operativnim postupcima carinskih tijela u lukama i na graničnim prijelazima te točkama za kontakt za upite za informacije.

(c) potrebe za razumnim vremenom između objave novih ili izmijenjenih propisa, postupaka i pristojba i naknade te njihovog stupanja na snagu, ne dovodeći u pitanje legitimne ciljeve javne politike (npr. promjene stopa carine) i

(d) osiguranja da njihovi carinski i povezani zahtjevi zadovoljavaju potrebe trgovinske zajednice, slijede najbolju prasku te da u najmanjoj mogućoj mjeri ograničavaju trgovinu.

ČLANAK 6.17.

Odbor za carine

1. Odbor za carine uspostavljen člankom 16.2. (Specijalizirani odbori) sastoji se od predstavnika carinskih i drugih nadležnih tijela stranaka. Odbor za carine osigurava odgovarajuću primjenu ovog poglavlja, Protokola 1. i svih dodatnih carinskih odredbi dogovorenih između stranaka. Stranke u Odboru za carine mogu preispitati i donositi odluke o svim povezanim pitanjima.

2. Stranke mogu, u okviru Odbora za carine, donositi preporuke i odluke o uzajamnom priznavanju metoda upravljanja rizikom, standarda rizika, sigurnosnih kontrola i programa trgovinskog partnerstva, uključujući aspekte kao što je prijenos podataka i obostrano dogovorene pogodnosti i druga pitanja obuhvaćena ovim stavkom 1.

3. Stranke se mogu dogovoriti održavati *ad hoc* sastanke o carinskim pitanjima, uključujući pravila o podrijetlu i dodatne odredbe u vezi s carinama koje u dogovorene među strankama. Ako je potrebno, one mogu uspostavljati i podskupine za posebna pitanja.

SEDMO POGLAVLJE

NECARINSKE PREPREKE TRGOVINI I ULAGANJA U PROIZVODNJU OBNOVLJIVE ENERGIJE

ČLANAK 7.1.

Ciljevi

U skladu s globalnim naporima za smanjenje emisija stakleničkih plinova, stranke dijele cilj promicanja, razvoja i povećanja proizvodnje energije iz obnovljivih i održivih nefosilnih izvora, posebno olakšavanjem trgovine i ulaganja. U tu svrhu, stranke surađuju u cilju ukidanja ili smanjenja carina i necarinskih prepreka i poticanja regulatornog usklađivanja s ili prema regionalnim i međunarodnim normama.

ČLANAK 7.2.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja:

(a) „zahtjev lokalnog sadržaja” znači

i. u odnosu na robu, zahtjev za neko poduzeće da kupuje ili koristi proizvode domaćeg podrijetla ili iz nekog domaćeg izvora, neovisno o tome je li to izraženo u određenim proizvodima, u količini ili vrijednosti proizvoda ili u udjelu količine ili vrijednosti njegove domaće proizvodnje;

ii. u odnosu na usluge, zahtjev kojim se ograničava odabir pružatelja usluge ili pružene usluge na štetu usluga ili pružatelja usluga iz druge stranke;

(b) „mjera” znači bilo koju mjeru stranke, u okviru ovog poglavlja, u obliku zakona, propisa, pravila, postupka, odluke ili upravne mjere ili u nekom drugom obliku;

(c) „prijeboj” znači bilo koje stanje kojim se potiče lokalni razvoj, kao što je neopravdano licenciranje tehnologije, ulaganja, obveza sklapanja ugovora s određenom financijskom institucijom, robna razmjena i slični zahtjevi;

(d) „partnerstvo” znači bilo koja pravna osoba kao što je korporacija, trust, partnerstvo, zajednički pothvat, udruga;

(e) „pružatelj usluge” definiran je u stavku (l) članka 8.2. (Definicije).

ČLANAK 7.3.

Područje primjene

1. Ovo se poglavlje primjenjuje na mjere koje bi mogle utjecati na trgovinu i ulaganja između stranaka u vezi sa proizvodnjom energije iz obnovljivih i održivih nefosilnih izvora, u prvom redu vjetra, suca, aerotermalne, geotermalne, hidrotermalne i oceanske energije, hidroenergije, biomase, otpadnih plinova, postrojenja za obradu otpada i bioplinova, ali ne na proizvod iz kojeg se proizvodi energija.

2. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na projekte za razvoj i istraživanje, niti na demonstracijske projekte koji se provode u nekomercijalne svrhe.

3. Ovim se poglavljem ne dovode u pitanje primjena drugih mjerodavnih odredbi ovog Sporazuma, uključujući sve njegove iznimke, rezerve ili ograničenja u odnosu na mjere iz stavka 1., *mutatis mutandis*. Podrazumijeva se da u slučaju nedosljednosti između ovog poglavlja i drugih odredaba ovog Sporazuma prevladavaju druge odredbe ovog Sporazuma.

ČLANAK 7.4.

Načela

Stranka:

(a) ne donosi mjere kojima se propisuju zahtjevi za lokalnih sadržaj ili bilo koju drugu kompenzaciju koja utječe na proizvode, pružatelje usluga, poduzetnike ili poslovne jedinice druge stranke;

(b) ne donosi mjere koje zahtijevaju stvaranje partnerstava s lokalnim trgovačkim društvima, osim ako se takva partnerstva smatraju nužnima iz tehničkih razloga i stranka može dokazati te tehničke razloge na zahtjev druge stranke;

(c) osigurava da su pravila u pogledu postupaka odobrenja, certificiranja i izdavanja dozvola koja se primjenjuju, posebno na opremu, pogone i povezane infrastrukture prijenosnih mreža objektivna i transparentna, da nisu proizvoljna i diskriminirajuća u odnosu na podnositelje zahtjeva iz druge stranke;

(d) osigurava određivanje administrativne naknade za ili u vezi s:

i. uvozom i uporabom robe podrijetlom iz druge stranke ili koje utječu na dostavu robe od ponuditelja druge stranke, u skladu s člankom 2.10. (Pristojbe i formalnosti u vezi s uvozom i izvozom);

ii. pružanjem usluga ponuditelja druge stranke u skladu s člankom 8.18. (Područje primjene i definicije), člankom 8.19. (Uvjeti za licenciranje i kvalifikacije) i člankom 8.20 (Postupci licenciranja i kvalifikacijski postupci); i

(e) osigurava da su uvjeti i postupci za povezivanje i pristup električnim mrežama transparentni i ne diskriminiraju protiv ponuditelja druge stranke.

ČLANAK 7.5.

Norme, tehnički propisi i ocjena sukladnosti

1. Ako u vezi s proizvodima za proizvodnju energije iz obnovljivih i održivih ne-fosilnih izvora postoje regionalne ili međunarodne norme, stranke koriste te norme, ili njihove mjerodavne dijelove, kao osnovu za tehničke propise, osim kada takve su međunarodne norme ili mjerodavni dijelovi neučinkovita ili neprikladna sredstva za ispunjenje legitimnih ciljeva. Za potrebe primjene ovog stavka, Međunarodna organizacija za normizaciju (dalje u tekstu „ISO") i Međunarodna elektrotehnička komisija (dalje u tekstu „IEC") smatraju se posebno važnim međunarodnim normizacijskim tijelima.

2. Ako je prikladno, stranke navode tehničke propise na temelju zahtjeva proizvoda u smislu učinkovitosti, posebno ekološke učinkovitosti, a ne u smislu dizajna ili opisnih značajki.

3. U odnosu na proizvode iz poglavlja 84. Harmoniziranog sustava (osim 8401) te iz HS 850231 i 854140:

(a) Unija će prihvatiti deklaracije o sukladnosti singapurskih ponuditelja pod istim uvjetima kao i od ponuditelja iz Unije u svrhu stavljanja proizvoda na tržište, bez dodatnih zahtjeva i

(b) Singapur prihvaća izjave o sukladnosti EU-a ili izvješća o ispitivanju, radi stavljanje na tržište takvih proizvoda bez dodatnih zahtjeva. Singapur može zahtijevati obvezno ispitivanje ili potvrđivanje treće stranke pod uvjetima iz članka 5. (Zaštitne mjere) Prilog 4-A.

Podrazumijeva se da ovaj stavak ne dovodi u pitanje primjenu u bilo kojoj od stranaka zahtjeva koji nisu povezani sa proizvodima iz ovog stavka, kao što su zakoni prostornom planiranju ili zakoni o gradnji.

ČLANAK 7.6.

Iznimke

1. Na ovo se poglavlje primjenjuju sigurnosne i/ili opće iznimke utvrđene u članku 2.14. (Opće iznimke), članku 8.62. (Opće iznimke), članku 9.3. (Sigurnosne i opće iznimke) i, radi veće sigurnosti, mjerodavne odredbe šesnaestog poglavlja (Institucionalne, opće i završne odredbe).

2. Podrazumijeva se da se, uz zahtjev da se takve mjere ne primjenjuju na način koji bi predstavljao sredstvo arbitrarne ili neopravdane diskriminacije između proizvoda stranaka, pružatelja usluga ili ulagača u istim uvjetima ili prikriveno ograničenje trgovine i ulaganja između stranaka, ništa u ovom poglavlju ne smije tumačiti kao da sprečava donošenje ili provedbu u bilo kojoj od stranaka mjera koje su nužne za sigurni rad predmetnih energetskih mreža, ili sigurnost opskrbe energijom.

ČLANAK 7.7.

Provedba i suradnja

1. U Odboru za trgovinu osnovanom u skladu s člankom 16.1. (Odbor za trgovinu), stranke surađuju i razmjenjuju informacije o pitanjima koja su važna za provedbu ovog poglavlja. Stranke mogu, na temelju odluke Odbora za trgovinu, u tu svrhu donijeti odgovarajuće provedbene mjere i u skladu s tim ažurirati ovo poglavlje.

2. Suradnja može uključivati:

(a) razmjenu informacija, regulatornih iskustava i najbolje prakse u područjima kao što su:

i. izrada i nediskriminacijska primjena mjera kojima se potiče korištenje energije iz obnovljivih izvora;

ii. hvatanje i skladištenje ugljika;

iii. pametne mreže;

iv. energetska učinkovitost ili

v. tehnički propisi, norme i postupci ocjenjivanja sukladnosti, kao što su oni u vezi sa zahtjevima za kôd mreže;

(b) promicanje usklađenosti, i na mjerodavnim regionalnim forumima, njihovih domaćih ili regionalnih tehničkih propisa, regulatornih pojmova, normi, zahtjeva i postupaka ocjene usklađenosti s međunarodnim normama.

OSMO POGLAVLJE

USLUGE, POSLOVNI NASTAN I ELEKTRONIČKA TRGOVINA

ODJELJAK A

OPĆE ODREDBE

ČLANAK 8.1.

Cilj i područje primjene

1. Stranke, ponovno potvrđujući svoje obveze na temelju Sporazuma o WTO-u, utvrđuju potrebne aranžmane za postupnu recipročnu liberalizaciju trgovine uslugama, poslovnog nastana i elektroničke trgovine.

2. Osim ako je predviđeno drukčije, ovo poglavlje:

(a) ne primjenjuje se na subvencije ili bespovratna sredstva koje osigurava stranka, uključujući zajmove, jamstva i osiguranje uz potporu vlade;

(b) ne primjenjuje se na usluge koje se pružaju u okviru izvršavanja javnih ovlasti na državnim područjima stranaka. Za potrebe ovog poglavlja, usluga koja se pruža u okviru izvršavanja javnih ovlasti znači sve usluge koje se ne pružaju na komercijalnoj osnovi ni u tržišnom natjecanju s jednim pružateljem usluga ili više njih;

(c) njime se ne zahtijeva privatizacija javnih poduzeća i/ili

(d) ne primjenjuje se na zakone, propise ili zahtjeve koji uređuju nabavu usluga koju vladine agencije obavljaju za državne potrebe kad se ta nabava ne obavlja radi preprodaje ili komercijalne prodaje usluga.

3. Svaka stranka zadržava pravo urediti i uvesti nove propise kako bi ispunila legitimne ciljeve politike na način koji je u skladu s ovim poglavljem.

4. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na mjere koje utječu na fizičke osobe koje traže pristup tržištu rada stranke niti se primjenjuje na mjere koje se odnose na državljanstvo, boravište ili trajno zapošljavanje. Ništa u ovom poglavlju ne tumači se kao sprečavanje stranke da primijeni mjere kako bi uredila ulazak fizičkih osoba druge stranke na svoje područje ili njihov privremeni boravak na svojem području, uključujući mjere koje su potrebne za zaštitu cjelovitosti njezinih granica i osiguranje uređenog prelaska fizičkih osoba preko tih granica, pod uvjetom da se te mjere ne primjenjuju na način kojim se poništavaju ili umanjuju koristi[1] koje druga stranka ima prema uvjetima ovog poglavlja.

ČLANAK 8.2.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja:

(a) „izravni porezi” obuhvaćaju sve poreze na ukupni prihod, na ukupni kapital ili na dijelove prihoda ili kapitala, uključujući poreze na dobit od otuđivanja imovine, poreze na nekretnine, nasljedstva i darove te poreze na ukupni iznos nadnica ili plaća koje je isplatilo poduzeće te poreze na povećanje kapitala;

(b) „pravna osoba” znači svaki pravni subjekt valjano osnovan ili drukčije organiziran na temelju važećeg prava radi stjecanja dobiti ili zbog drugog razloga, u privatnom ili državnom vlasništvu, uključujući trgovačka društva, zaklade, partnerstva, zajedničke pothvate, obrte ili udruženja;

[1] Sama činjenica da se za fizičke osobe određenih država zahtijeva viza, a za druge ne zahtijeva, ne smatra se poništavanjem ili umanjivanjem koristi na temelju određene obveze.

(c) „pravna osobe Unije” ili „pravna osoba Singapura” znači:

i. pravna osoba osnovana u skladu sa zakonima Unije i/ili država članica Unije ili Singapura, čije se registrirano sjedište, središnja uprava[1] ili glavno mjesto poslovanja nalazi na državnom području Unije ili Singapura; ili

ii. u slučaju poslovnog nastana u skladu sa stavkom (d) članka 8.8. (Definicije), pravna osoba koja je u vlasništvu ili pod kontrolom fizičkih osoba država članica Unije ili Singapura ili pravnih osoba Unije ili Singapura.

Ako pravna osoba ima samo registrirano sjedište ili središnju upravu na području Unije ili Singapura, ne smatra se pravnom osobom Unije ili Singapura, osim ako obavlja znatne poslovne djelatnosti[2] na području Unije odnosno Singapura.

[1] „Središnja uprava” znači glavni ured gdje se donose konačne odluke.

[2] Unija uviđa da koncept „učinkovita i trajna veza” s gospodarstvom neke od država članica Unije iz članka 54. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (dalje u tekstu „UFEU”) odgovara konceptu „znatne poslovne djelatnosti”. Unija stoga omogućuje pogodnosti ovog Sporazuma pravnoj osobi osnovanoj u skladu s pravom Singapura čije se registrirano sjedište ili središnja uprava nalazi na državnom području Singapura samo ako ta pravna osoba ima učinkovitu i trajnu gospodarsku vezu s gospodarstvom Singapura.

Pravna osoba je:

i. „u vlasništvu” fizičke ili pravne osobe Unije i/ili bilo koje države članice Unije ili Singapura ako je više od 50 % njezina vlasničkog udjela u stvarnom vlasništvu osobe Unije i/ili bilo koje države članice Unije ili Singapura;

ii. „pod kontrolom” fizičke ili pravne osobe Unije i/ili bilo koje države članice Unije ili Singapura ako te osobe imaju ovlast imenovati većinu njezinih direktora ili na drugi način zakonito voditi njezine poslove;

iii. „povezana” s drugom osobom ako kontrolira tu drugu osobu ili je pod njezinom kontrolom ili ako su ta pravna osoba i druga osoba obje pod kontrolom iste osobe; ili ako su ta pravna osoba i druga osoba obje pod kontrolom iste osobe;

(d) neovisno o podstavku (c), brodarska društva s poslovnim nastanom izvan Unije koja su pod kontrolom državljana države članice Unije također su obuhvaćena ovim Sporazumom ako su njihova plovila registrirana u skladu s odgovarajućim zakonodavstvom te države članice Unije i plove pod zastavom države članice Unije;

(e) „mjera” znači svaka mjera stranke u obliku zakona, propisa, pravila, postupka, odluke, administrativne mjere ili u bilo kojem drugom obliku;

(f) „mjere koje donosi ili provodi stranka” znači mjere koje poduzimaju:

i. središnje, regionalne ili lokalne uprave i tijela ili

ii. nevladina tijela u izvršavanju ovlasti koje su im povjerile središnje, regionalne ili lokalne uprave ili tijela;

(g) „mjere koje je donijela ili održava stranka i koje utječu na trgovinu uslugama” uključuju mjere koje se odnose na:

i. kupnju, plaćanje ili uporabu usluge;

ii. u vezi s pružanjem usluge, pristup i uporabu usluga za koje stranke zahtijevaju opću dostupnost javnosti i

iii. prisutnost, uključujući komercijalnu prisutnost, osoba stranke radi pružanja usluge na državnom području druge stranke;

(h) „Raspored posebnih obveza” u slučaju Unije odnosi se na Prilog 8-A i njegove dodatke, a u slučaju Singapura na Prilog 8-B i njegove dodatke;

i. „korisnik usluga” znači svaka osoba koja prima uslugu ili se njome koristi;

(j) „pružanje usluge” uključuje proizvodnju, distribuciju, stavljanje na tržište, prodaju i isporuku usluge;

(k) „usluga druge stranke” znači usluga koja se pruža:

i. s državnog područja ili na državnom području druge stranke ili, u slučaju pomorskog prijevoza, koja se pruža plovilom registriranim u skladu sa zakonima druge stranke ili koju pruža osoba druge stranke tako što upravlja plovilom i/ili se njime potpuno ili djelomično koristi ili

ii. u slučaju pružanja usluge putem komercijalne prisutnosti ili prisutnosti fizičkih osoba, usluga koju pruža pružatelj usluga druge stranke;

(l) „pružatelj usluge” znači svaka osoba koja pruža ili nastoji pružati uslugu, uključujući na temelju poslovnog nastana;

(m) „trgovina uslugama” znači pružanje usluge:

i. s državnog područja stranke na državno područje druge stranke („prekogranično”);

ii. na državnom području stranke korisniku usluge druge stranke („potrošnja u inozemstvu”);

iii. od strane pružatelja usluge jedne stranke, na temelju komercijalne prisutnosti na državnom području druge stranke („komercijalna prisutnost”).

iv. od strane pružatelja usluge stranke, na temelju prisutnosti fizičkih osoba te stranke, na državnom području druge stranke („prisutnost fizičkih osoba”).

ODJELJAK B

PREKOGRANIČNO PRUŽANJE USLUGA

ČLANAK 8.3.

Područje primjene

Ovaj se odjeljak primjenjuje na mjere stranaka koje utječu na prekogranično pružanje svih usluga, osim:

(a) audiovizualnih usluga;

(b) nacionalne pomorske kabotaže[1] i

(c) domaćih i međunarodnih usluga u zračnom prometu, neovisno o tome jesu li redovite ili ne, i usluga koje su neposredno povezane s ostvarivanjem prometnih prava, osim:

i. usluga popravaka i održavanja zrakoplova tijekom kojih je zrakoplov povučen iz prometa;

[1] Ne dovodeći u pitanje opseg aktivnosti koje se u skladu s mjerodavnim nacionalnim zakonodavstvom mogu smatrati kabotažom, nacionalna pomorska kabotaža u smislu ovog poglavlja obuhvaća prijevoz putnika ili robe između luke ili mjesta u državi članici Unije i druge luke ili mjesta u istoj državi članici Unije, uključujući njihove epikontinentalne pojaseve, kako je predviđeno Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravu mora (dalje u tekstu „UNCLOS”), te promet koji započinje i završava u istoj luci ili mjestu u državi članici Unije.

ii. usluga prodaje i stavljanja na tržište usluga u zračnom prometu i

iii. usluge računalnog sustava rezervacija.

ČLANAK 8.4.

Definicije

Za potrebe ovog odjeljka, „prekogranično pružanje usluga” znači pružanje usluge:

(a) iz državnog područja stranke na državno područje druge stranke i

(b) na državnom području stranke korisniku usluge druge stranke.

ČLANAK 8.5.

Pristup tržištu

1. U pogledu pristupa tržištu putem prekograničnog pružanja usluga, svaka stranka uslugama i pružateljima usluga druge stranke odobrava tretman koji nije nepovoljniji od onog predviđenog uvjetima i ograničenjima koji su dogovoreni i navedeni u Rasporedu posebnih obveza.

2. U sektorima u kojima su preuzete obveze u vezi s pristupom tržištu, mjere koje stranka ne donosi ili ne provodi na temelju regionalne potpodjele ili na temelju svojeg cjelokupnog državnog područja, osim ako je drukčije navedeno u Rasporedu posebnih obveza, određene su kao:

(a) ograničenja broja pružatelja usluga, u obliku brojčanih kvota, monopola, isključivih pružatelja usluga ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba[1];

(b) ograničenja ukupne vrijednosti uslužnih transakcija ili imovine u obliku brojčanih kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba i

(c) ograničenja ukupnog broja uslužnih poslova ili ukupne količine uslužnih proizvoda izražene u navedenim brojčanim jedinicama u obliku kvota ili zahtjeva za ispitivanjem gospodarskih potreba[2].

[1] Podstavak 2.(a) uključuje mjere koje zahtijevaju od pružatelja usluge druge stranke da ima poslovni nastan u smislu stavka (d) članka 8.8. (Definicije) ili da ima boravište na državnom području stranke kao uvjet za prekogranično pružanje usluga.

[2] Ovim podstavkom nisu obuhvaćene mjere stranke koja ograničava ulazne vrijednosti za pružanje usluga.

ČLANAK 8.6.

Nacionalni tretman

1. U sektorima navedenima u Rasporedu posebnih obveza, a ovisno o svim uvjetima i odredbama utvrđenima u njemu, svaka stranka uslugama i pružateljima usluga druge stranke, u odnosu na sve mjere koje utječu na prekogranično pružanje usluga, odobrava tretman koji nije nepovoljniji od onog koji ona daje vlastitim sličnim uslugama i vlastitim sličnim pružateljima usluga.

2. Stranka može ispuniti zahtjev iz stavka 1. tako da uslugama i pružateljima usluga druge stranke odobri tretman koji je formalno jednak tretmanu koji odobrava vlastitim sličnim uslugama i pružateljima usluga ili koji se formalno razlikuje od njega.

3. Formalno jednak tretman ili formalno različit tretman smatra se manje povoljnim ako mijenja uvjete tržišnog natjecanja u korist usluga i pružatelja usluga stranke u usporedbi sa sličnim uslugama i pružateljima usluga druge stranke.

4. Specifične obveze preuzete na temelju ovog članka ne tumače se tako da se od stranke zahtijeva da nadoknadi bilo kakav podređen unutarnji konkurentski položaj koji proizlazi iz činjenice da su odgovarajuće usluge ili pružatelji usluga stranog podrijetla.

ČLANAK 8.7.

Raspored posebnih obveza

1. Sektori koje je stranka liberalizirala u skladu s ovim odjeljkom i, u obliku rezervi, ograničenja pristupa tržištu i nacionalnog tretmana koja se primjenjuju na usluge i pružatelje usluga druge stranke u tim sektorima navedeni su u Rasporedu posebnih obveza.

2. Nijedna stranka ne smije donositi nove ili više diskriminirajuće mjere u vezi s uslugama ili pružateljima usluga druge stranke u odnosu na posebne obveze preuzete u skladu sa stavkom 1.

ODJELJAK C

POSLOVNI NASTAN

ČLANAK 8.8.

Definicije

Za potrebe ovog odjeljka:

(a) „podružnica” pravne osobe znači mjesto poslovanja ili pravna osoba bez vlastite pravne osobnosti koja je proširenje matičnog tijela;

(b) „gospodarska djelatnost” uključuje sve djelatnosti gospodarske naravi osim djelatnosti koje se obavljaju u okviru izvršavanja javnih ovlasti, tj. djelatnosti koje se ne obavljaju na komercijalnoj osnovi ili u tržišnom natjecanju s jednim gospodarskim subjektom ili više njih;

(c) „poduzetnik” znači bilo koja osoba stranke koja nastoji obavljati ili obavlja gospodarsku djelatnost na temelju poslovnog nastana[1];

(d) „poslovni nastan” znači:

i. osnivanje, stjecanje ili održavanje pravne osobe ili

ii. osnivanje ili vođenje podružnice ili predstavništva

na državnom području stranke u svrhu obavljanja gospodarske djelatnosti uključujući, ali ne ograničavajući se na pružanje usluge, u cilju uspostavljanja ili održavanja trajnih gospodarskih veza;

[1] Ako gospodarsku djelatnost ne obavlja izravno pravna osoba, nego putem drugih oblika poslovnog nastana kao što su podružnica ili predstavništva, poduzetniku (pravna osoba) se ipak preko takve kroz takve poslovne jedinice odobrava tretman predviđen za poduzetnike na temelju ovog Sporazuma. Takav tretman primjenjuje se i na poslovni nastan putem kojeg se obavlja gospodarska djelatnost i ne mora se proširiti na druge dijelove poduzetnika izvan teritorija na kojem se usluga pruža.

(e) „društvo kći” pravne osobe stranke znači pravna osoba pod kontrolom druge pravne osobe te stranke, u skladu s njezinim nacionalnim pravom[1].

ČLANAK 8.9.

Područje primjene

Ovaj se odjeljak primjenjuje na mjere koje su stranke usvojile ili održavaju, a koje utječu na poslovni nastan u svim gospodarskim djelatnostima, osim na:

(a) rudarstvo, proizvodnju i preradu[2] nuklearnih materijala;

(b) proizvodnju ili trgovinu oružjem, streljivom i ratnim materijalom;

(c) audiovizualne usluge;

[1] U svrhu dodatnog pojašnjenja, društvo kćer pravne osobe stranke može se odnositi i na pravnu osobu koja je društvo kćer drugog društva kćeri pravne osobe te stranke.

[2] Podrazumijeva se da prerada nuklearnih materijala uključuje sve aktivnosti sadržane u Međunarodnoj standardnoj klasifikaciji svih gospodarskih djelatnosti Statističkog ureda Ujedinjenih naroda, Statistički dokumenti, Serija M, N 4, ISIC REV 3.1, 2002 kôd 2330.

(d) nacionalnu pomorsku kabotažu[1] i

(e) domaće i međunarodne usluge u zračnom prometu, neovisno o tome jesu li redovite ili ne, i usluge koje su neposredno povezane s ostvarivanjem prometnih prava, osim:

i. usluga popravaka i održavanja zrakoplova tijekom kojih je zrakoplov povučen iz prometa;

ii. usluga prodaje i stavljanja na tržište usluga u zračnom prometu i

iii. usluge računalnog sustava rezervacija.

ČLANAK 8.10.

Pristup tržištu

1. U vezi pristupa tržištu putem poslovnog nastana, svaka stranka poslovnim jedinicama i poduzetnicima druge stranke osigurava tretman koji nije nepovoljniji od tretmana predviđenog uvjetima i ograničenjima koji su dogovoreni i navedeni u Rasporedu posebnih obveza.

[1] Ne dovodeći u pitanje opseg aktivnosti koje se mogu smatrati kabotažom u skladu s mjerodavnim nacionalnim zakonodavstvom, nacionalna pomorska kabotaža u skladu s ovim poglavljem odnosi se na prijevoz putnika ili robe između luke ili točke u državi članici Unije i druge luke ili točke u istoj državi članici Unije, uključujući na kontinentalnom pojasu, kako je predviđeno u Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravu mora (UNCLOS) i promet koji dolazi iz i završava u istoj luci ili točki smještenoj u državi članici Unije.

2. U sektorima u kojima su preuzete obveze u vezi s pristupom tržištu, mjere koje stranka ne donosi ili ne provodi na temelju regionalne potpodjele ili na temelju svojeg cjelokupnog državnog područja, osim ako je drukčije navedeno u Rasporedu posebnih obveza, određene su kao:

(a) ograničenja broja poslovnih jedinica, u obliku brojčanih kvota, monopola, isključivih prava ili drugih zahtjeva za poslovni nastan kao što je ispitivanje gospodarskih potreba;

(b) ograničenja ukupne vrijednosti transakcija ili imovine u obliku brojčanih kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba;

(c) ograničenja ukupnog broja poslova ili ukupne količine proizvodnje, izražene u određenim brojčanim jedinicama u obliku kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba[1];

(d) ograničenja sudjelovanja stranog kapitala u smislu ograničenja najvišeg dopuštenog postotka stranog udjela ili ukupne vrijednosti pojedinačnog ili skupnog stranog ulaganja;

(e) mjere koje ograničavaju ili zahtijevaju posebne vrste pravne osobe ili zajedničkog pothvata putem kojih poduzetnik iz druge stranke može obavljati gospodarsku djelatnost; i

[1] Podstavci 2.(a), 2.(b) i 2.(c) ne odnose se na mjere poduzete u svrhu ograničenja proizvodnje poljoprivrednog proizvoda.

(f) ograničenja ukupnog broja fizičkih osoba, osim ključnog osoblja i diplomiranih vježbenika iz članka 8.13. (Područje primjene i definicije)[1], koje može biti zaposleno u određenom sektoru ili koje poduzetnik može zaposliti i koje su nužne za, i izravno vezane uz, obavljanje gospodarske djelatnosti u obliku brojčanih kvota ili zahtjeva za ispitivanjem gospodarskih potreba.

ČLANAK 8.11.

Nacionalni tretman

1. U sektorima upisanima u Raspored posebnih obveza i u skladu s njegovim uvjetima i kvalifikacijama, u vezi sa svim mjerama koje utječu na poslovni nastan[2], svaka stranka poslovnim jedinicama i poduzetnicima druge stranke osigurava tretman koji nije nepovoljniji od tretmana koji osigurava svojim sličnim poslovnim jedinicama i poduzetnicima.

2. Stranka može zadovoljiti zahtjev iz stavka 1. time što poslovnim jedinicama i poduzetnicima druge stranke odobrava tretman formalno jednak ili formalno različit od tretmana koji daje svojim sličnim poslovnim jedinicama ili poduzetnicima.

---

[1] Podrazumijeva se da mjere ili ograničenja u vezi s ključnim osobljem ili diplomiranim vježbenicima podliježu primjeni članka 8.14. (Ključno osoblje i diplomirani vježbenici).

[2] Obveze iz ovog članka primjenjuju se i na mjere kojima se uređuje sastav upravnog odbora poslovne jedinice, kao što su zahtjevi u vezi s državljanstvom i rezidentnošću.

3. Smatra se da je formalno jednak ili formalno različit tretman nepovoljniji ako uvjete konkurencije mijenja u korist poslovnih jedinica i poduzetnika stranke koji su slični poslovnim jedinicama i poduzetnicima druge stranke.

4. Posebne obveze na koje se odnosi ovaj članak ne trebaju biti shvaćene kao poziv bilo kojoj stranci da nadomjesti konkurentske nedostatke koji su rezultat stranog karaktera relevantnih poslovnih jedinica ili poduzetnika.

ČLANAK 8.12.

Raspored posebnih obveza

1. Sektori koje je stranka liberalizirala u skladu s ovim odjeljkom i, u obliku rezervi, ograničenja pristupa tržištu i nacionalnog tretmana koja se primjenjuju na poslovne jedinice i poduzetnike druge stranke u tim sektorima navedeni su u Rasporedu posebnih obveza prethodne stranke.

2. Nijedna stranka ne smije donositi nove diskriminirajuće mjere ili jače diskriminirajuće mjere u vezi s poslovnim jedinicama i poduzetnicima druge stranke u odnosu na posebne obveze preuzete u skladu sa stavkom 1.

ODJELJAK D

PRIVREMENA PRISUTNOST FIZIČKIH OSOBA
U POSLOVNE SVRHE

ČLANAK 8.13.

Područje primjene i definicije

1. Ovaj se odjeljak primjenjuje na mjere stranaka u vezi s ulaskom i privremenim boravkom na njihovim državnim područjima ključnog osoblja, diplomiranih vježbenika i prodavatelja poslovnih usluga u skladu sa stavkom 4. članka 8.1. (Cilj i područje primjene).

2. Za potrebe ovog odjeljka:

(a) „ključno osoblje” znači fizičke osobe zaposlene u pravnoj osobi stranke koja nije neprofitna organizacija i koje su odgovorne za osnivanje ili propisnu kontrolu, poslovanje poslovne jedinice i upravljanje njome.

Ključno osoblje uključuje poslovne posjetitelje za potrebe poslovne jedinice koji su odgovorni za osnivanje poslovne jedinice i osobe premještene unutar poduzeća:

i. „poslovni posjetitelji za potrebe poslovne jedinice” znači fizičke osobe koje rade na vodećem položaju i koje su odgovorne za osnivanje poslovne jedinice. One ne sudjeluju u izravnim transakcijama sa stanovništvom i ne primaju naknadu iz izvora koji se nalazi u stranci domaćinu i

ii. „osobe premještene unutar poduzeća” znači fizičke osobe koje su zaposlene u pravnoj osobi stranke ili su, u slučaju stručnjaka koji pružaju poslovne usluge, barem godinu dana bili partneri u toj pravnoj osobi i koje su privremeno premještene u poslovnu jedinicu (to može biti društvo kći, podružnica ili glavno društvo poduzeća) na državnom području druge stranke. Predmetna fizička osoba mora pripadati jednoj od sljedećih kategorija:

(1) rukovoditelji:

fizičke osobe u pravnoj osobi koje upravljaju poslovanjem poslovne jedinice, imaju široke ovlasti za donošenje odluka te se uglavnom nalaze pod općim nadzorom ili vodstvom uprave ili dioničara poduzeća ili osobe koja obnaša istovjetnu dužnost. Rukovoditelji ne izvršavaju izravno zadaće povezane s konkretnim pružanjem usluge ili usluga pravne osobe;

(2) direktori:

fizičke osobe na vodećim položajima u pravnoj osobi koje prvenstveno upravljaju poslovanjem poslovne jedinice, a pod općim su nadzorom ili vodstvom viših rukovoditelja, uprave ili dioničara poduzeća ili osobe koja obnaša istovjetnu dužnost, uključujući:

(aa) vođenje poslovne jedinice ili njezina odjela ili pododjela;

(bb) nadziranje i kontroliranje rada drugog nadzornog, stručnog ili rukovodećeg osoblja i

(cc) ovlast da osobno zapošljavaju i otpuštaju ili da preporučuju zapošljavanje, otpuštanje ili druge kadrovske mjere;

(3) stručnjaci:

fizičke osobe zaposlene u pravnoj osobi koje posjeduju posebno znanje ili stručnost ključne za proizvodnju, istraživačku opremu, tehnike ili upravljanje poslovnom jedinicom. Pri procjeni takvog znanja uzimat će se u obzir ne samo znanje specifično za poslovnu jedinicu, već i, ako je primjenjivo, ima li ta osoba visoki stupanj stručne osposobljenosti za vrstu posla ili trgovine koja zahtijeva specifično tehničko znanje, uključujući članstvo u ovlaštenoj strukovnoj udruzi;

(b) „diplomirani vježbenici" znači fizičke osobe koje su najmanje godinu dana zaposlene u pravnoj osobi stranke, koje imaju sveučilišnu diplomu i koje su privremeno premještene u poslovnu jedinicu na području druge stranke, za potrebe razvoja karijere ili osposobljavanja za poslovne tehnike ili metode[1];

[1] Od poslovne jedinice primatelja može se zahtijevati da dostavi na prethodno odobrenje program osposobljavanja kojim je obuhvaćeno trajanje boravka kako bi se dokazalo da je svrha boravka osposobljavanje. Nadležna tijela mogu tražiti da osposobljavanje bude povezano sa stečenom sveučilišnom diplomom.

(c) „prodavatelji poslovnih usluga” znači fizičke osobe koje su predstavnici pružatelja usluge koji traže privremeni ulazak na državno područje druge stranke radi pregovora o prodaji usluga ili sklapanja ugovora o prodaji usluga za tog pružatelja usluga. One ne sudjeluju u izravnim prodajama stanovništvu i ne primaju naknadu iz izvora koji se nalazi u stranci domaćinu.

ČLANAK 8.14.

Ključno osoblje i diplomirani vježbenici

1. Za svaki sektor liberaliziran u skladu s odjeljkom C (Poslovni nastan) i na koji se primjenjuju bilo koje rezerve iz Rasporeda posebnih obveza, svaka stranka dopušta poduzetnicima druge stranke da u svojim poslovnim jedinicama privremeno zapošljavaju fizičke osobe te druge stranke, uz uvjet da su ti zaposlenici ključno osoblje ili diplomirani vježbenici kako su definirani u članku 8.13. (Područje primjene i definicije). Njihov privremeni ulazak i boravak dopušta se na razdoblje do tri godine za premještaje unutar korporacije, devedeset dana u razdoblju od dvanaest mjeseci za poslovne posjetitelje u svrhe osnivanja trgovačkog društva i godinu dana za diplomirane vježbenike. To se razdoblje za premještaje unutar korporacije može produžiti za još dvije dodatne godine, na temelju nacionalnog prava[1].

[1] Podrazumijeva se i ne dovodi u pitanje članak 8.1. stavak 4. (Cilj i područje primjene), boravak na državnom području stranke u skladu s tim odredbama ne daje pravo osobi premještenoj unutar korporacije da zatraži stalno boravište ili državljanstvo te stranke.

2. Za svaki sektor koji je liberaliziran u skladu s odjeljkom C (Poslovni nastan), mjere koje stranka ne zadržava ili donosi, osim ako nije drugačije navedeno u Rasporedu posebnih obveza, definirane su kao ograničenja ukupnog broja fizičkih osoba koje poduzetnik može premjestiti kao ključno osoblje ili diplomirane vježbenike u određeni sektor u obliku brojčanih kvota ili zahtjeva za provjerom gospodarskih potreba i kao diskriminacijska ograničenja.

ČLANAK 8.15.

Prodavatelji poslovnih usluga

Za svaki sektor koji je liberaliziran u skladu s odjeljkom B (Prekogranično pružanje usluga) ili odjeljkom C (Poslovni nastan) i na koji se primjenjuju bilo koje rezerve iz Rasporeda posebnih obveza, svaka stranka dopušta privremeni ulazak i boravak prodavatelja poslovnih usluga u razdoblju do devedeset dana u bilo kojem dvanaestomjesečnom razdoblju[1].

[1] Ova članak ne dovodi u pitanje prava i obveze koje proizlaze iz bilateralnih sporazuma o ukidanju viza između Singapura i država članica Unije.

ODJELJAK E

REGULATORNI OKVIR

PODODJELJAK 1.

ODREDBE OPĆE PRIMJENE

ČLANAK 8.16.

Uzajamno priznavanje stručnih kvalifikacija

1. Ništa u ovom članku ne sprečava nijednu od stranaka da od fizičkih osoba zahtijevaju posjedovanje nužnih kvalifikacija i/ili radnog iskustva na državnom području na kojem se pruža usluga, za predmetni sektor djelovanja.

2. Stranke potiču mjerodavna stručna tijela na svojim državnim područjima da razviju i dostave zajedničku preporuku o uzajamnom priznavanju Odboru za trgovinu uslugama, ulaganja i javnu nabavu koji je osnovan u skladu s člankom 16.2. (Specijalizirani odbori). Takva preporuka potkrepljuje se je dokazima o:

(a) gospodarskoj vrijednosti predviđenog sporazuma o uzajamnom priznavanju stručnih kvalifikacija (dalje u tekstu: „Sporazum o uzajamnom priznavanju”); i

(b) usklađenosti režima tj. stupnju usklađenosti kriterija koje svaka stranka primjenjuje na odobravanje, izdavanje dozvola, rad i potvrđivanje poduzetnika i pružatelja usluga.

3. Po primitku zajedničke preporuke, Odbor za trgovinu uslugama, ulaganja i javne nabave u razumnom roku preispituje zajedničku preporuku kako bi utvrdio je li ona u skladu s ovim Sporazumom.

4. Ako se na temelju informacija predviđenih u stavku 2. utvrdi da je preporuka u skladu s ovim Sporazumom, stranke poduzimaju nužne mjere, putem nadležnih tijela ili predstavnika koje je imenovala stranka, u cilju sklapanja Sporazuma o uzajamnom priznavanju.

ČLANAK 8.17.

Transparentnost

Svaka stanka bez odlaganja odgovara na sve zahtjeve druge stranke koji se odnose na posebne informacije o svim mjerama opće primjene ili o međunarodnim sporazumima koji su povezani s ovim poglavljem ili na njega utječu. Svaka stranka uspostavlja i jednu ili više točaka za upite u skladu s člankom 13.4. (Upiti i kontaktne točke) radi pružanja na zahtjev posebnih informacija o svim takvim pitanjima poduzetnicima i pružateljima usluga druge stranke.

PODODJELJAK 2.

DOMAĆI PROPISI

ČLANAK 8.18.

Područje primjene i definicije

1. Ovaj se pododjeljak primjenjuje na mjere stranaka u vezi sa zahtjevima i postupcima za licenciranje ili zahtjevima i postupcima za kvalifikacije koji utječu na:

(a) prekogranično pružanje usluga kako je utvrđeno u članku 8.4.;

(b) osnivanje pravnih i fizičkih osoba na njihovom državnom području kako je utvrđeno u članku 8.8. (Definicije);

(c) privremeni boravak fizičkih osoba na njihovom državnom području kako je navedeno u članku 8.13.

2. Te se discipline primjenjuju samo na sektore u kojima je stranka preuzela posebne obveze i u mjeri u kojoj se primjenjuju te posebne obveze.

3. Te se discipline ne primjenjuju u mjeri u kojoj mjere predstavljaju ograničenja kako je predviđeno člancima 8.5. (Pristup tržištu) i 8.10. (Pristup tržištu) i/ili člancima 8.6. (Nacionalni tretman) i 8.11. (Nacionalni tretman).

4. Za potrebe ovog pododjeljka:

(a) „nadležna tijela” su tijela središnje, regionalne ili lokalne vlasti ili nevladina tijela s javnim ovlastima koje su im dodijelila tijela središnje, regionalne ili lokalne vlasti, koja donose odluke o odobravanju pružanja usluge, uključujući putem osnivanja ili u vezi s odobrenjem pokretanja gospodarske djelatnosti osim usluga;

(b) „postupci licenciranja” su administrativna ili postupovna pravila koja moraju poštivati fizičke ili pravne osobe koje traže odobrenje za pružanje usluge ili za pokretanje gospodarske djelatnosti, osim usluga, kako bi pokazale usklađenost sa zahtjevima za licenciranje;

(c) „zahtjevi za licenciranje” su materijalni zahtjevi, osim zahtjeva za kvalifikacije, koje moraju zadovoljavati pravne ili fizičke osobe za dobivanje, izmjenu ili obnovu odobrenja za pružanje usluge ili pokretanje gospodarske djelatnosti, osim usluga;

(d) „kvalifikacijski postupci” su administrativna ili postupovna pravila koje fizička osoba poštuje kako bi pokazala usklađenost sa kvalifikacijskim zahtjevima za dobivanje odobrenja za pružanje usluge;

(e) „kvalifikacijski zahtjevi” su bitni zahtjevi koji se odnose na nadležnost fizičke osobe za pružanje usluge i koji moraju biti zadovoljeni u svrhu dobivanja odobrenja za pružanje usluge.

ČLANAK 8.19.

Uvjeti za licenciranje i kvalifikacije

1. Svaka stranka osigurava da se mjere koje se odnose na zahtjeve i postupke za licenciranje i kvalifikacijske zahtjeve i postupke temelje na kriterijima koji su:

(a) jasni;

(b) objektivni i transparentni i

(c) unaprijed utvrđeni i dostupni javnosti i zainteresiranim osobama.

2. Ovisno o dostupnosti, odobrenje ili dozvola dodjeljuju se čim se, u svjetlu odgovarajućeg preispitivanja, utvrdi da su zadovoljeni uvjeti.

3. Svaka stranka održava ili osniva pravosudna, arbitražna ili upravna sudišta ili postupke koji, na zahtjev pogođenog ulagača ili pružatelja usluge, omogućuju hitno preispitivanje administrativnih odluka koje utječu na poslovni nastan, prekogranično pružanje usluga ili privremeni boravak fizičkih osoba iz poslovnih razloga te, u slučajevima u kojima je to opravdano, odgovarajuća pravna sredstva. Kad takvi postupci nisu neovisni o tijelu nadležnom za donošenje upravne odluke, članica osigurava da postupci osiguravaju objektivno i nepristrano preispitivanje.

Ovaj se stavak ne tumači kao da se od stranke zahtijeva uspostavljanje takvih sudova i postupaka ako to nije u skladu s njihovim ustavom ili pravnim sustavom.

ČLANAK 8.20.

Postupci licenciranja i kvalifikacijski postupci

1. Svaka stranka osigurava da su postupci licenciranja i kvalifikacijski postupci i formalnosti što jednostavniji te da ne donose do nepotrebnog kompliciranja ili odgode u pružanju usluge. Sve naknade za licenciranje[1] koje mogu nastati podnositeljima zahtjeva na temelju zahtjeva moraju biti razumne i ne bi same po sebi trebale ograničavati pružanje usluge.

2. Svaka stranka osigurava da su postupci koje koriste nadležna tijela te odluke ona donose u postupcima licenciranja ili odobravanja nepristrani u odnosu na sve podnositelje zahtjeva. Nadležno tijelo mora donijeti odluku na neovisan način i ne smije biti odgovorno pružatelju usluga za kojeg se traži dozvola ili odobrenje.

3. Ako postoje posebni rokovi za podnošenje zahtjeva, podnositelj zahtjeva mora imati dovoljno vremena za dostavljanje zahtjeva. Nadležna tijela bez odgode započinju s obradom zahtjeva. Ako je moguće, zahtjevi se moraju primati u elektroničkom obliku pod istim uvjetima izvornosti kao i papirnati zahtjevi.

[1] Naknade za licenciranje ili odobravanje ne uključuju plaćanja za dražbe, natječaje ili druge nediskriminacijske načine dodjele koncesija ili obvezne doprinose na pružanje univerzalne usluge.

4. Svaka stranka osigurava dovršavanje obrade zahtjeva, uključujući donošenje konačne odluke, u razumnom roku od dostavljanja potpunog zahtjeva. Svaka stranka nastoji uspostaviti normalan vremenski okvir za obradu zahtjeva.

5. Nadležno tijelo mora, u razumnom roku od primitka zahtjeva koji smatra nepotpunim, obavijestiti podnositelja zahtjeva, ako je to izvedivo utvrditi koje se su dodatne informacije potrebne za nadopunjavanje zahtjeva te omogućiti ispravak nepravilnosti.

6. Ako je moguće, umjesto izvornih dokumenata mogu se prihvaćati ovjerene preslike.

7. Ako nadležno tijelo odbije zahtjev, podnositelj zahtjeva se bez odlaganja o tome obavješćuje pisanim putem. Podnositelj zahtjeva u načelu bi trebao na zahtjev biti obaviješten o razlozima odbijanja zahtjeva te o roku u kojem je protiv odluke moguće uložiti žalbu. Ako je primjenjivo, podnositelju zahtjeva treba biti dopušteno, u razumnom roku, ponovno predati zahtjev.

8. Svaka stranka osigurava da dozvola ili odobrenje, nakon što su dobiveni, stupaju na zahtjev odmah u skladu s utvrđenim rokovima i uvjetima.

PODODJELJAK 3.

RAČUNALNE USLUGE

ČLANAK 8.21.

Računalne usluge

1. Stranke su suglasne sa dogovorom iz sljedećih stavaka u odnosu na računalne usluge koje su liberalizirane u skladu s odjeljkom B (Prekogranično pružanje usluga), odjeljkom C (Poslovni nastan) i odjeljkom D (Privremeni boravak fizičkih osoba u poslovne svrhe).

2. Stranke shvaćaju da CPC[1] 84, šifra Ujedinjenih naroda koja se koristi za opis računalnih i povezanih usluga, obuhvaća sve računalne i povezane usluge. Tehnološki razvoj doveo je do veće ponude tih usluga u paketima povezanih usluga koje uključuju neke ili sve osnovne funkcije iz stavka 3. Na primjer, kod usluga poput iznajmljivanja diskovnog prostora na poslužitelju internetskih stranica ili domene, usluge rudarenja podataka (data mining) i umreženih računalnih sustava svaka se sastoji od kombinacije osnovnih funkcija računalnih usluga.

[1] CPC znači Središnja klasifikacija proizvoda koju je utvrdio Ured za statistiku Ujedinjenih naroda, Statistički dokumenti, serija M, br. 77, CPC prov, 1991.

3. Računalne i povezane usluge, bez obzira na to pružaju li se putem mreže, uključujući internet, obuhvaćaju sve usluge kojima se pruža nešto od navedenog ili bilo koju njihovu kombinaciju:

(a) savjetovanje, prilagodbu, strategiju, analizu, planiranje, specifikaciju, dizajn, razvoj, instalaciju, provedbu, integraciju, ispitivanje, uklanjanje „bugova”, ažuriranje, podršku, tehničku pomoć ili upravljanje računalima ili računalnim programima ili za računala ili računalne programe;

(b) savjetovanje, strategiju, analizu, planiranje, specifikaciju, dizajn, razvoj, instalaciju, provedbu, integraciju, ispitivanje, uklanjanje bugova, ažuriranje, prilagodbu, održavanje, podršku, tehničku pomoć, upravljanje ili uporabu softvera ili za softvere[1];

(c) obradu podataka, pohranu podataka, iznajmljivanje diskovnog prostora na poslužitelju ili usluge baze podataka;

(d) usluge održavanja i popravka uredskih strojeva i opreme, uključujući računala; i

(e) usluge osposobljavanja osoblja klijenata u vezi sa softverom, računalima ili računalnim sustavima, koje nisu drugdje razvrstane.

[1] Pojam „softver” znači niz uputa koje omogućuju rad i komunikaciju računala. Za određene aplikacije može se razviti niz različitih programa (aplikacije) i korisnik može birati između gotovih programa (gotovi softver), razvoja specifičnih programa za određene potrebe (prilagođeni softver) ili korištenja njihove kombinacije.

4. Stranke su suglasne da, u mnogim slučajevima, računalne i povezane usluge omogućuju pružanje drugih usluga[1] elektroničkim i drugim putem. Međutim, u takvim slučajevima, postoji važna razlika između računalnih i povezanih usluga (npr. iznajmljivanje diskovnog prostora na poslužitelju mrežnih stranica ili aplikacije) i drugih usluga[2] čije pružanje omogućuju računala ili povezana usluga. Druga usluga, neovisno o tome omogućuju li je računalne i povezane usluge, nije obuhvaćena CPC-om 84.

PODODJELJAK 4.

POŠTANSKE USLUGE

ČLANAK 8.22.

Sprečavanje prakse protivne tržišnom natjecanju u sektoru poštanskih usluga[3]

Svaka stranka uvodi ili održava odgovarajuće mjere[4] kako bi spriječila pružatelje poštanskih usluga koji su samostalno ili zajedno vodeći pružatelji poštanskih usluga na relevantnom tržištu da sudjeluju u praksama protivnima tržišnom natjecanju ili da ih nastavljaju.

---

1 Npr. W/120.1.A.b. (računovodstvene, revizijske i knjigovodstvene usluge), W/120.1.A.d. (arhitektonske usluge), W/120.1.A.h. (liječničke i zubarske usluge), W/120.2.D (audiovizualne usluge), W/120.5. (obrazovne usluge).

2 Vidi prethodnu bilješku.

3 Podrazumijeva se da se članak 8.22. (Sprečavanje prakse protivne tržišnom natjecanju u sektoru poštanskih usluga) primjenjuje samo na mjere koje se odnose na osnovne pismovne usluge.

4 Održavanje odgovarajućih mjera uključuje učinkovitu provedbu tih mjera.

ČLANAK 8.23.

Neovisnost regulatornih tijela

Regulatorna tijela neovisna su i ne odgovaraju za svoj rad pružateljima poštanskih usluga. Odluke o postupcima i postupci koje koriste regulatorna tijela moraju biti neovisni od sudionika na tržištu.

PODODJELJAK 5.

TELEKOMUNIKACIJSKE USLUGE

ČLANAK 8.24.

Područje primjene

1. Ovaj se pododjeljak primjenjuje na mjere koje utječu na trgovanje telekomunikacijskim uslugama i u njemu su navedena načela regulatornog okvira za telekomunikacijske usluge koje su liberalizirane u skladu s odjeljcima B do D.

2. Ovaj se pododjeljak ne primjenjuje na mjeru koju je stranka donijela ili ju održava u vezi s kabelskom distribucijom ili emitiranjem radijskih ili televizijskih programa.

3. Ništa se u ovom pododjeljku ne tumači kao da se:

(a) od stranke zahtijeva da pružatelju usluge druge stranke odobri uspostavljanje, izgradnju, pribavljanje, unajmljivanje, korištenje i pružanje telekomunikacijskih mreža ili usluga različitih od onih predviđenih u Rasporedu posebnih obveza ili

(b) kao da se od stranke zahtijeva da prisili pružatelja usluge da uspostavi, pribavi, unajmi, koristi ili pruža telekomunikacijske mreže ili usluge ako se takve mreže ili usluge ne pružaju javnosti općenito.

4. Svaka stranka određuje, održava, izmjenjuje ili povlači prava i obveze pružatelja usluga predviđene u članku 8.26. (Pristup i korištenje javnih telekomunikacijskih mreža i usluga), članku 8.28. (Međupovezivanje), članku 8.29. (Međupovezivanje s glavnim pružateljima usluga), članku 8.30. (Postupanje glavnih pružatelja usluga), članku 8.32. (Izdvojeni dijelovi mreže), članku 8.33. (Zajedničko korištenje), članku 8.34. (Preprodaja), članku 8.35. (Dijeljenje opreme), članku 8.36. (Pružanje usluga iznajmljenih vodova) i članku 8.38. (Podmorske postaje za uzemljenje kabela) na način koji je u skladu s nacionalnim pravom i unutarnjim postupcima kojima se uređuje njezino telekomunikacijsko tržište. Takvi postupci će u Uniji značiti analizu mjerodavnih tržišta proizvoda i usluga koju će provesti regulatori u Uniji u skladu s mjerodavnim zakonodavstvom Unije, određivanje pružatelja usluga sa značajnom tržišnom snagom i odluku regulatornih tijela da, na temelju takve analize, odrede, zadrže, izmijene ili povuku takva prava i obveze.

ČLANAK 8.25.

Definicije

Za potrebe ovog pododjeljka:

(a) „usluga radiodifuzije” znači neprekinut lanac žičanog ili bežičnog prijenosa, bez obzira na mjesto izvornog prijenosa, koji je potreban za primanje i/ili prikazivanje zvučnih i/ili vizualnih programskih signala cijeloj ili dijelu javnosti, ali ne obuhvaća poveznice između operatora;

(b) „krajnji korisnik” znači korisnik usluge kojem se pruža javna telekomunikacijska mreža ili usluga, uz uporabu u daljnjem pružanju javne telekomunikacijske mreže ili usluge;

(c) osnovna infrastruktura znači infrastruktura javne telekomunikacijske mreže ili usluge koju:

i. isključivo ili pretežno osigurava jedan pružatelj ili ograničen broj pružatelja; i

ii. za pružanje usluge nije ih moguće ekonomski ili tehnički nadomjestiti;

(d) „međusobno povezivanje” znači povezivanje s pružateljima javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga kako bi se korisnicima jednog pružatelja omogućilo komuniciranje s korisnicima drugog pružatelja i pristup uslugama koje pruža drugi pružatelj;

(e) „glavni pružatelj” znači pružatelj javne telekomunikacijske mreže ili usluga koji može materijalno utjecati na uvjete sudjelovanja, uzimajući u obzir cijenu i zalihe, na mjerodavnom tržištu javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga zahvaljujući:

i. kontroli nad bitnom opremom ili

ii. uporabu njegova položaja na tržištu;

(f) „nediskriminacijski” znači tretman koji nije nepovoljniji od tretmana bilo kojeg drugog korisnika sličnih javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga u sličnim okolnostima;

(g) „prenosivost broja” znači mogućnost koja se nudi krajnjim korisnicima javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga da prilikom prelaska na sličnog pružatelja javne telekomunikacijske mreže ili usluga, zadrže, na istoj lokaciji, postojeće telefonske brojeve bez narušavanja kvalitete, pouzdanosti ili pristupačnosti;

(h) „javna telekomunikacijska mreža” je telekomunikacijska mreža koja je potrebna stranci za pružanje javnih telekomunikacijskih usluga između određenih završnih točaka mreže;

i. „javna telekomunikacijska usluga” znači bilo koja telekomunikacijska usluga koju stranka traži da se, neposredno ili s učinkom, pruža općoj javnosti;

(j) „podmorska postaja za uzemljenje kabela” znači prostorije i zgrade u kojima završavaju međunarodni podmorski kabeli i povezuju se agregacijskim vezama;

(k) „telekomunikacije” znače prijenos i prijam signala bilo kojim elektromagnetskim sredstvom;

(l) „telekomunikacijske usluge” znači sve usluge koje se sastoje od prijenosa i primanja elektromagnetskih signala, ali isključuje uslugu radiodifuzije i gospodarsku djelatnost koja se sastoji od pružanja sadržaja koji zahtijeva prijenos putem telekomunikacijskih mreža i

(m) „telekomunikacijsko regulatorno tijelo” znači nacionalno tijelo ili tijela zadužena za uređivanje telekomunikacijskih usluga.

ČLANAK 8.26.

Pristup javnim telekomunikacijskim mrežama i uslugama i njihovo korištenje

1. Svaka stranka osigurava da svi pružatelji usluga u drugoj stranci imaju pristup i koriste sve javne telekomunikacijske mreže i usluge, uključujući privatne iznajmljene vodove, koji se nude na njezinom državnom području ili preko granica pod razumnim, nediskriminacijskim i transparentnim uvjetima, uključujući kako je predviđeno u stavcima 2. i 3.

2. Svaka stranka osigurava da je takvim pružateljima usluga dopušteno:

(a) kupiti ili iznajmiti te spojiti terminalnu i drugu opremu koja ima sučelje s javnom telekomunikacijskom mrežom;

(b) međusobno povezivanje privatnih iznajmljenih ili vlastitih vodova s javnim telekomunikacijskim mrežama i uslugama na njezinom državnom području ili preko granica ili s iznajmljenim vodovima ili vodovima u vlasništvu drugih pružatelja usluga i

(c) korištenje operativnih protokola po izboru, uz one koji su nužni za osiguranje dostupnosti telekomunikacijskih mreža i usluga općoj javnosti.

3. Svaka stranka pružateljima usluga druge stranke osigurava mogućnost korištenja javnih telekomunikacijskih mreža i usluga za prijenos informacija unutar ili preko granica, uključivo za unutarkorporacijske telekomunikacije takvih pružatelja usluga, kao i za pristup informacijama sadržanima u bazama podataka ili drugačije pohranjenima u strojno čitljivom obliku na državnom području bilo koje od stranaka. Nove ili izmijenjene mjere stranke koje značajno utječu na takvu uporabu prijavljuju se drugoj stranci i podliježu savjetovanju.

ČLANAK 8.27.

Povjerljivost podataka

Svaka stranka osigurava povjerljivost telekomunikacijskih i povezanih podataka o prometu putem bilo koje telekomunikacijske mreže ili usluge bez ograničavanja trgovine uslugama.

ČLANAK 8.28.

Međupovezivanje[1]

1. Svaka stranka osigurava da pružatelj usluga koji je ovlašten pružatelj javne telekomunikacijske mreže ili usluge ima pravo i obvezu pregovarati o međupovezivanju s drugim pružateljima javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga. Međupovezivanje se dogovara na temelju komercijalnih pregovora između predmetnih stranaka.

2. Regulatorna tijela osiguravaju da pružatelji usluga koji traže informacije od drugih poduzeća tijekom procesa pregovaranja o međusobnom povezivanju te informacije rabe samo u svrhu za koju su one dane i da sve vrijeme poštuju povjerljivost informacija koje se prenose ili pohranjuju.

ČLANAK 8.29.

Međusobno povezivanje s glavnim pružateljima usluga

1. Svaka stranka osigurava da svaki glavni pružatelj usluga na svom državnom području pruža međupovezivanje za prostorije i opremu ponuditelja javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga druge stranke na bilo kojoj tehnički izvedivoj točki u mreži glavnog ponuditelja. Takvo se međupovezivanje pruža:

[1] Za potrebe ovog članka i članka 8.30. (Postupanje glavnih pružatelja usluga), određivanje pružatelja javnih telekomunikacijskih mreža i usluga kao glavnog pružatelja u skladu je s nacionalnim zakonodavstvom i postupcima svake stranke.

(a) pod nediskriminacijskim uvjetima (uključujući tehničke norme i specifikacije) i cijenama i kvalitete koja nije lošija od kvalitete vlastitih sličnih usluga takvog glavnog pružatelja usluga ili za slične usluge nepovezanih pružatelja javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga, ili njegovih podružnica ili drugih povezanih društava;

(b) pravovremeno, prema odredbama i uvjetima (uključujući tehničke norme i specifikacije) te troškovno usmjerenim cijenama koje su transparentne, opravdane, uzimaju u obzir ekonomsku izvedivost te dovoljno izdvojene da pružatelj ne treba plaćati mrežne komponente ili infrastrukturu koje ne treba za pružanje usluge; i

(c) na zahtjev, u točkama koje se, uz točke završavanja mreže, nude većini pružatelja usluga javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga, po cijenama koje odražavaju trošak izgradnje potrebne nužne opreme.

2. Svaka stranka osigurava da glavni pružatelji usluga na njezinom državnom području objave svoje sporazume o međupovezivanju ili standardnu ponudu.

3. Postupci koji se primjenjuju na glavnog pružatelja usluge u vezi s međupovezivanjem moraju biti javno dostupni.

4. Ako pružatelji javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga ne mogu riješiti sporove u vezi s uvjetima i cijenama pod kojima glavni pružatelj usluge pruža uslugu međupovezivanja, oni se obraćaju regulatornom tijelu koje nastoji riješiti sporove u najkraćem mogućem roku, i u svakom slučaju u roku od 180 dana od kad su mu upućeni, s tim da rješavanje složenih sporova može trajati duže od 180 dana.

ČLANAK 8.30.

Postupanje glavnih pružatelja usluga

1. Svaka stranka može odrediti glavnom pružatelju usluga obvezu nediskriminacije u vezi s međupovezivanjem i/ili pristupom.

2. Obveze nediskriminacije posebno osiguravaju da glavni pružatelj primjenjuje istovjetne uvjete u istovjetnim okolnostima prema drugim pružateljima usluga koji pružaju istovjetne usluge te da pruži usluge i informacije drugima pod istim uvjetima i iste kakvoće kao za vlastite usluge ili usluge svojih podružnica ili partnera.

ČLANAK 8.31.

Mjere zaštite tržišnog natjecanja glavnih pružatelja usluga

Svaka stranka uvodi ili zadržava odgovarajuće mjere[1] u svrhu sprečavanja pružatelja javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga koji su, samostalno ili zajedno, glavni pružatelji poštanskih usluga na mjerodavnom tržištu od sudjelovanja u ili nastavljanja prakse kojom se narušava tržišno natjecanje. Ta praksa narušavanja tržišnog natjecanja uključuje posebno:

(a) sudjelovanje u unakrsnom subvencioniranju ili cjenovnom istiskivanju kojim se narušava tržišno natjecanje;

(b) uporabu informacija dobivenih od konkurencije, što ima za posljedicu povredu tržišnog natjecanja;

[1] Održavanje odgovarajućih mjera uključuje učinkovitu provedbu tih mjera.

(c) ne davanje na raspolaganje pružateljima javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga pravovremenih tehničkih informacija o osnovnoj opremi i komercijalno važnih informacija koje su im nužne za pružanje telekomunikacijskih usluga;

(d) usluge određivanja cijena na način kojim se nerazumno narušava tržišno natjecanje, kao što su predatorske cijene.

ČLANAK 8.32.

Izdvojeni elementi mreže

1. Svaka stranka određuje glavnim pružateljima usluga obvezu ispunjavanja razumnih zahtjeva za pristup i korištenje određenih dijelova mreže i povezane opreme u bilo kojoj tehnički izvedivoj točki, na temelju izdvojenosti, pravovremeno i pod uvjetima koji su razumni, transparentni i nediskriminacijski, te posebno:

(a) davanje pristupa određenim dijelovima mreže i/ili opremi, uključujući pristup dijelovima mreže koji nisu aktivni i/ili izdvojen pristup lokalnoj petlji u svrhu, između ostalog, ponude preprodaje korisničkih linija;

(b) dopuštanje otvorenog pristupa tehničkim sučeljima, protokolima ili drugim ključnim tehnologijama koje su prijeko potrebne za interoperabilnost usluga ili usluge virtualnih mreža;

(c) pružanje usluge zajedničkog pristupa i

(d) pružanje usluga koje su potrebne za osiguranje interoperabilnosti usluga za korisnike.

2. Kada stranka razmatra obveze iz stavka 1., ona među ostalim može uzeti u obzir sljedeće čimbenike:

(a) tehničku i gospodarsku održivost korištenja ili postavljanja konkurentne opreme, između ostalog prirodu i vrstu povezanog međupovezivanja i/ili pristupa, uključujući održivost drugih proizvoda veleprodajnog pristupa kao što je pristup kanalizaciji;

(b) izvedivost pružanja predloženog pristupa, s obzirom na kapacitet koji je dostupan;

(c) početno ulaganje kapitala vlasnika opreme, imajući na umu rizik koji dolazi do izražaja prilikom ulaganja; i

(d) potrebu zaštititi učinkovito i održivo tržišno natjecanje.

ČLANAK 8.33.

Zajedničko korištenje

1. Svaka stanka osigurava da glavni pružatelji usluga na njezinom državnom području pravovremeno omogućuju pružateljima javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga zajedničko korištenje opreme nužne za međupovezivanje ili pristup izdvojenim dijelovima mreže pod uvjetima koji su razumni i nediskriminacijski.

2. Svaka stranka može odrediti u skladu sa svojim nacionalnim pravom mjesta na kojima traži od glavnih pružatelja usluga na svome državnom području da omogućuju zajedničko korištenje iz stavka 1.

ČLANAK 8.34.

Preprodaja

Svaka stranka osigurava da glavni pružatelji usluga na njezinom državnom području nude za preprodaju pružateljima javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga druge stranke javne telekomunikacijske usluge koje takvi glavni pružatelji usluga pružaju u maloprodaji krajnjim korisnicima u skladu s odredbama ovog pododjeljka i, posebno, članka 8.32. (Izdvojeni dijelovi mreže).

ČLANAK 8.35.

Dijeljenje opreme

1. Svaka stranka mora, uzimajući u obzir načelo uzajamnosti, odrediti glavnom pružatelju usluga koji ima pravo postaviti opremu na, iznad ili ispod objekata u javnom ili privatnom vlasništvu, obvezu dijeljenja te opreme ili objekata, uključujući zgrade, ulaske u zgrade, kabele u zgradama, stupove, antene, tornjeve i druge pomoćne konstrukcije, stupove, kanale, vodove, šahtove i ormariće.

2. Svaka stranka može odrediti u skladu s nacionalnim zakonodavstvom opremu kojoj glavni pružatelji usluga na njezinom državnom području moraju omogućiti pristup u skladu sa stavkom 1. na temelju činjenice da se takva oprema ne može zamijeniti na isplativ i tehnički izvediv način za pružanje konkurentne usluge.

ČLANAK 8.36.

Pružanje usluga iznajmljenih vodova

Svaka stranka osigurava da glavni pružatelji usluga iznajmljenih vodova na njezinom državnom području pravovremeno pružaju pravnim osobama druge stranke javne telekomunikacijske usluge iznajmljenih vodova pod uvjetima koji su razumni, nediskriminacijski i transparentni.

ČLANAK 8.37.

Prenosivost broja

Svaka stranka osigurava da pružatelji javnih telekomunikacijskih usluga na svom državnom području pružaju uslugu prenosivosti broja za te usluge koje je odredila ta stranka, u mjeri u kojoj je to tehnički izvedivo, pravovremeno i pod razumnim uvjetima.

ČLANAK 8.38.

Podmorske postaje za uzemljenje kabela

Svaka stranka osigurava pristup podmorskim kabelskim sustavima, uključujući opremu za uzemljenje, na svom državnom području, ako je pružatelj usluga ovlašten pružati uslugu podmorskog kabelskog sustava kao javnu telekomunikacijsku uslugu pod razumnim, nediskriminacijskim i transparentnim uvjetima.

ČLANAK 8.39.

Neovisno regulatorno tijelo

1. Svaka stranka osigurava da je njezino telekomunikacijsko regulatorno tijelo neovisno i da ne odgovara niti jednom pružatelju javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga ili telekomunikacijske opreme. U tu svrhu, svaka stranka osigurava da njezino telekomunikacijsko regulatorno tijelo nema financijski interes ili kontrolu i tom pružatelju usluga.

2. Svaka stranka osigurava da su odluke koje donose te postupci koje slijede regulatorna tijela za telekomunikacije pošteni i nepristrani u odnosu na sve sudionike na tržištu i da se donose i provode bez neopravdanog kašnjenja. U tu svrhu, svaka stranka osigurava da financijski interes koji ima u pružatelju javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga ne utječe na odluke i na postupke njezinog telekomunikacijskog regulatornog tijela.

3. Ovlasti regulatornih tijela izvršavaju se transparentno u skladu s primjenjivim nacionalnim pravom.

4. Regulatorna tijela imaju ovlasti osigurati da pružatelji telekomunikacijskih mreža i usluga na njihovim državnim područjima pružaju, odmah i na zahtjev, sve informacije, uključujući financijske informacije, koje su nužne kako bi se osiguralo obavljanje tih zadaća u skladu s tim pododjeljkom. Tražene informacije u razumnoj su mjeri razmjerne s obavljanjem zadaća regulatornih tijela i s njima se postupa u skladu sa zahtjevima povjerljivosti.

5. Regulatorno tijelo mora imati dovoljne ovlasti za uređivanje sektora. Zadaće koje obavlja regulatorno tijelo objavljuju se u lako dostupnom i jasnom obliku, posebno ako su dodijeljene više nego jednom tijelu.

ČLANAK 8.40.

Univerzalne usluge

1. Svaka stranka ima pravo utvrditi vrstu obveza univerzalne usluge koje želi održavati.

2. Takve se obveze neće same po sebi smatrati suprotnima tržišnom natjecanju, pod uvjetom da se njima upravlja na transparentan, objektivan, nediskriminirajući i natjecateljski neutralan način te da ne opterećuju više nego što je to potrebno za vrstu univerzalne usluge koju je odredila stranka.

3. Ako stranka traži od pružatelja telekomunikacijskih usluga pružanje usluga imenika pretplatnika, stranka osigurava da pružatelj usluga prilikom obrade informacija koje su mu dostavili drugi pružatelji takvih telekomunikacijskih usluga primjenjuje načelo nediskriminacije.

ČLANAK 8.41.

Odobrenje za pružanje telekomunikacijskih usluga

1. Svaka stranka osigurava da su postupci licenciranja što jednostavniji te da ne donose do nepotrebnog kompliciranja ili odgode u pružanju usluge.

2. Ako stranka zahtjeva od pružatelja javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga da imaju dozvolu, stranka mora učiniti javno dostupnim:

(a) sve kriterije, uvjete i postupke licenciranja koje primjenjuje i

(b) razumno razdoblje koje je obično potrebno za donošenje odluke o zahtjevu za dozvolu.

3. Svaka stranka osigurava da podnositelj zahtjeva dobiva u pisanom obliku, na zahtjev, razloge za ukidanje dozvole.

4. Ako je izdavanje dozvole neopravdano odbijeno, podnositelj zahtjeva za dozvolu ima pravo žalbe.

5. Sve naknade za licenciranje[1] koje mogu nastati podnositeljima zahtjeva na temelju zahtjeva moraju biti razumne i ne bi same po sebi trebale ograničavati pružanje usluge.

ČLANAK 8.42.

Dodjela i uporaba ograničenih resursa

1. Svi postupci za dodjelu i uporabu ograničenih resursa, uključujući frekvencije, brojeve i pravo puta, obavljaju se na objektivan, pravovremen, transparentan i nediskriminirajući način. Trenutno stanje dodijeljenih frekvencijskih pojaseva mora biti javno dostupno, ali nije potrebna podrobna identifikacija frekvencija dodijeljenih za određene državne potrebe.

2. Stranke su suglasne da odluke o dodjeli i raspodjeli spektra i upravljanju frekvencijama nisu mjere koje su same po sebi protivne člancima 8.5. (Pristup tržištu) i 8.10. (Pristup tržištu). U skladu s tim svaka stranka zadržava pravo provoditi svoje politike upravljanja spektrom i frekvencijama, koje mogu utjecati na niz pružatelja javnih telekomunikacijskih usluga, pod uvjetom da se to čini na način koji je u skladu s ovim poglavljem. Stranke zadržavaju pravo dodijeliti frekvencijske pojaseve u skladu s postojećim i budućim potrebama.

[1] Naknade za licenciranje ili odobravanje ne uključuju plaćanja za dražbe, natječaje ili druge nediskriminacijske načine dodjele koncesija ili obvezne doprinose na pružanje univerzalne usluge.

ČLANAK 8.43.

Provedba

1. Svaka stranka osigurava da njezino regulatorno tijelo za telekomunikacije ima odgovarajuće postupke i ovlasti za provedbu nacionalnih mjera u vezi s obvezama iz ovog pododjeljka. Takvi postupci i ovlasti uključuju mogućnost nametanja pravovremenih, razmjernih i učinkovitih sankcija, ili izmjene, suspenziju i ukidanje dozvola.

2. Kada glavni pružatelj usluga odbija primjenu prava i obveza predviđenih u članku 8.29. (Međupovezivanje s glavnim pružateljima), članka 8.30. (Postupanje glavnih pružatelja), članak 8.31. (Mjere za zaštitu tržišnog natjecanja glavnih pružatelja), članak 8.32. (Izdvojeni dijelovi mreže), članak 8.33. (Zajedničko korištenje); članak 8.34. (Preprodaja), članak 8.35. (Dijeljenje opreme) i članak 8.36. (Pružanje usluge izdvojenih vodova), pružatelj usluge tražitelj može tražiti intervenciju regulatornog tijela koje će donijeti, u skladu s nacionalnim pravom, obvezujuću odluku u najkraćem mogućem roku, a u svakom slučaju u razumno vrijeme.

ČLANAK 8.44.

Rješavanje telekomunikacijskih sporova

1. Svaka stranka osigurava da pružatelji javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga druge stranke mogu pravovremeno pristupiti telekomunikacijskom regulatornom tijelu ili drugom mjerodavnom tijelu za rješavanje sporova koji nastaju u okviru nacionalnih mjera o stvari iz pododjeljka.

2. Svaka stranka osigurava da se pružatelj javnih telekomunikacijskih usluga ili usluga druge stranke na kojeg utječe odluka telekomunikacijskog regulatornog tijela može žaliti na odluku sudskog ili upravnog tijela neovisno o uključenim stranama.

3. Ako žalbeno tijelo nije sudsko tijelo, ono mora dostaviti razloge za svoju odluku u pisanom obliku i njegovu odluku može preispitati nepristrano i neovisno sudsko tijelo.

4. Stranke moraju učinkovito provoditi odluke žalbenih tijela u skladu s primjenjivim nacionalnim pravom i unutarnjim postupcima. Žalba ne čini temelj za nepoštovanje odluke regulatornog tijela, osim ako nadležno tijelo obustavi primjenu te odluke regulatornog tijela.

ČLANAK 8.45.

Transparentnost

Kada regulatorna tijela planiraju poduzeti mjere u vezi s odredbama ovog pododjeljka, ona zainteresiranim stranama daju priliku da daju svoje primjedbe na nacrt mjere u razumnom roku u skladu sa svojim nacionalnim pravom. Regulatorna tijela objavljuju svoje postupke savjetovanja o takvim nacrtima mjera. Regulatorno tijelo objavljuje rezultate postupka savjetovanja, osim u slučaju povjerljivih informacija u skladu s nacionalnim zakonodavstvom o poslovnoj tajni.

ČLANAK 8.46.

Fleksibilnost u odabiru tehnologija

Stranka ne sprečava fleksibilnost pružatelja javnih telekomunikacijskih usluga u odabiru tehnologija koje će koristiti za pružanje usluga pod uvjetom da svaka stranka može poduzeti mjere kojima će osigurati da krajnji korisnici različitih mreža mogu međusobno komunicirati.

ČLANAK 8.47.

Odnos s drugim pododjeljcima, odjeljcima i poglavljima

U slučaju nedosljednosti između ovog pododjeljka s drugim pododjeljkom ili odjeljkom ovog poglavlja ili nekog drugog poglavlja, ovaj pododjeljak prevladava u odnosu na tu nedosljednost.

ČLANAK 8.48.

Suradnja

1. Stranke, potvrđujući brz razvoj industrije telekomunikacijske i informacijske tehnologije, u nacionalnom i međunarodnom kontekstu, surađuju na promicanju razvoja takvih usluga u cilju ostvarivanja najvećih mogućih koristi od uporabe telekomunikacijske i informacijske tehnologije za stranke.

2. Područja suradnje mogu uključivati sljedeće:

(a) razmjena stajališta o pitanjima politika kao što su regulatorni okvir za širokopojasne mreže velike brzine i za smanjenje međunarodnih naknada za roaming i

(b) poticanje uporabe telekomunikacijskih usluga i usluga informacijske tehnologije u javnom i privatnom sektoru, uključujući novonastale usluge.

3. Načini suradnje mogu uključivati sljedeće:

(a) promicanje dijaloga o pitanjima politika;

(b) jačanje suradnje u međunarodnim forumima o telekomunikacijama i informacijskoj tehnologiji i

(c) druge oblike aktivnosti suradnje.

PODODJELJAK 6.

FINANCIJSKE USLUGE

ČLANAK 8.49.

Područje primjene i definicije

1. U ovom su pododjeljku navedena načela regulatornog okvira za sve financijske usluge koje su liberalizirane u skladu s odjeljcima B (Prekogranično pružanje usluga), C (Poslovni nastan) i D (Privremeni boravak fizičkih osoba u poslovne svrhe).

2. Za potrebe ovog pododjeljka:

(a) „financijska usluga” znači bilo koja usluga financijske prirode, uključujući uslugu koja je povezana s uslugom financijske prirode koju nudi pružatelj financijskih usluga stranke. Financijske usluge obuhvaćaju sljedeće djelatnosti:

i. osiguranje i usluge povezane s osiguranjem:

(1) neposredno osiguranje (uključujući suosiguranje):

(aa) životno;

(bb) neživotno;

(2) reosiguranje i retrocesija;

(3) intermedijacija u osiguranju, kao što su posredništvo i zastupanje; i

(4) pomoćne osigurateljne usluge, kao što su usluge savjetovanja, aktuarske usluge, usluge procjene rizika i usluge naplate odštetnih zahtjeva

i

ii. bankarske i druge financijske usluge (osim osiguranja):

(1) primanje pologa i drugih povratnih sredstava od javnosti;

(2) sve vrste zajmova, uključujući potrošačke kredite, hipotekarne kredite, faktoring i financiranje komercijalnih transakcija;

(3) financijski leasing;

(4) sve usluge plaćanja i prijenosa novca, uključujući kreditne, platne i debitne kartice, putničke čekove i bankovne mjenice;

(5) jamstva i obveze;

(6) trgovanje za vlastiti račun ili za račun klijenata, na burzi, izvanburzovnom tržištu ili na neki drugi način:

(aa) instrumentima tržišta novca (uključujući čekove, mjenice, potvrde o depozitu);

(bb) devizama;

(cc) financijskim izvedenicama, uključujući, ali ne ograničavajući se na ročnice i opcije;

(dd) tečajnim i kamatnim instrumentima, uključujući proizvodima kao što su zamjene i terminski ugovori o kamatnoj stopi;

(ee) prenosivim vrijednosnim papirima;

(ff) drugim prenosivim instrumentima i financijskom imovinom, uključujući zlato;

(7) sudjelovanje u izdavanju svih vrsta vrijednosnih papira, uključujući supotpisivanje izdavanja vrijednosnih papira i plasiranje preko zastupnika (bilo javno ili privatno) i pružanje usluga povezanih s takvim izdavanjem.

(8) brokerski novčani poslovi;

(9) upravljanje imovinom, kao što je upravljanje gotovinom ili portfeljem, svi oblici upravljanja zajedničkim ulaganjima, upravljanje mirovinskim fondovima, usluge skrbništva, usluge deponiranja i povjerbe;

(10) usluge namire i klirinške usluge za financijsku imovinu, uključujući vrijednosne papire, financijske izvedenice i druge prenosive instrumente;

(11) pružanje i prijenos financijskih informacija i obrada financijskih podataka te s time povezani softver od strane pružatelja drugih financijskih usluga i

(12) savjetodavne, intermedijacijske i druge pomoćne financijske usluge za sve djelatnosti navedene u podtočkama od 1. do 11., uključujući kreditnu preporuku i analizu, istraživanja i savjete u vezi s ulaganjem i portfeljima, savjetovanje o akvizicijama te o restrukturiranju i strategiji trgovačkih društava;

(b) „pružatelj financijskih usluga” znači fizička ili pravna osoba stranke koja se bavi ili se želi baviti poslom pružanja financijskih usluga na državnom području te stranke. Pojam „pružatelj financijskih usluga” ne uključuje tijelo javne uprave;

(c) „nova financijska usluga” znači usluga financijske prirode, uključujući usluge u vezi s postojećim i novim proizvodima ili načinom pružanja tih proizvoda, koju ne pruža niti jedan pružatelj financijskih usluga na državnom području stranke, ali se pruža na državnom području druge stranke;

(d) „javni subjekt” znači:

i. vlada, središnja banka ili monetarno tijelo stranke ili subjekt u vlasništvu ili pod nadzorom stranke, koji se pretežno bavi izvršavanjem vladinih funkcija ili djelatnosti u vladine svrhe, što ne obuhvaća subjekte koji se pretežno bave pružanjem financijskih usluga pod tržišnim uvjetima; ili

ii. privatni subjekt, koji obavlja funkcije koje inače obavlja središnja banka ili monetarno tijelo kada obavlja te funkcije i

(e) „samoregulatorna organizacija” znači bilo koje nevladino tijelo, uključujući razmjenu vrijednosnih papira ili ročnica ili tržište, klirinšku agenciju, drugu organizaciju li udruženje, koji vrše regulatorne ili nadzorne ovlasti nad pružateljima financijskih usluga na temelju zakona ili na temelju prenesenih ovlasti središnjeg, regionalnoj ili lokalnog tijela vlasti.

ČLANAK 8.50.

Bonitetno izuzeće

1. Ništa u ovom Sporazumu ne tumači se kao da sprečava stranku da donosi ili provodi razumne mjere iz bonitetnih razloga, kao što su:

(a) zaštita ulagača, deponenata, osiguranika ili osoba prema kojima pružatelj financijskih usluga ima fiducijarnu obvezu;

(b) održavanje sigurnosti, pouzdanosti, cjelovitosti ili financijske odgovornosti pružatelja financijskih usluga ili

(c) osiguranje integriteta i stabilnosti financijskog sustava stranke.

2. Te mjere nisu strože više nego što je nužno za ostvarenje cilja i ne čine sredstvo arbitrarne ili neopravdane diskriminacije protiv pružatelja financijskih usluga druge stranke u usporedbi s vlastitim sličnim pružateljima financijskih usluga ili prikriveno ograničenje trgovine uslugama.

3. Ništa se u ovom Sporazumu ne tumači kao zahtjev stranci za otkrivanje informacija koje se odnose na poslove i račune pojedinačnih klijenata ili bilo kakvih povjerljivih ili nejavnih podataka koji su u vlasništvu javnih subjekata.

4. Svaka stranka ulaže napore da osigura provedbu i primjenu na svome državnom području „Osnovnih načela djelotvorne supervizije banaka" Bazelskog odbora, normi i načela Međunarodno udruženje osiguravateljnih nadzornih tijela i „Ciljeva i načela uređenja vrijednosnih papira" Međunarodne organizacije komisija za vrijednosne papire i međunarodno dogovorene Norme za transparentnost i razmjenu informacije u porezne svrhe iz Modela konvencije OECD-a o porezima i kapitalu iz 2008.

5. U skladu s člankom 8.6. (Nacionalni tretman) i ne dovodeći u pitanje druga sredstva bonitetnog uređivanja prekogranične trgovine financijskim uslugama, stranka može tražiti registraciju ili odobrenje pružatelja prekograničnih financijskih usluga druge stranke i financijskih instrumenata.

ČLANAK 8.51.

Organizacije za samoregulaciju

Kada stranka zahtijeva da su pružatelji financijsku usluga druge stranke članovi organizacije za samoregulaciju, ili u njoj sudjeluju ili imaju pristup, kako bi mogli pružati financijske usluge u ili na državnom području prve stranke, stranka osigurava da takva organizacija za samoregulaciju poštuje obveza iz članka 8.6. (Nacionalni tretman) i članka 8.11. (Nacionalni tretman).

ČLANAK 8.52.

Sustavi plaćanja i obračuna

Pod uvjetima kojima se uređuje nacionalni tretman, svaka stranka, u skladu s kriterijima za pristup stranke, dodjeljuje pružateljima financijskih usluga druge stranke, koji imaju poslovni nastan na njezinom državnom području i koji se nadziru u skladu s nacionalnim zakonodavstvom kao pružatelji financijskih usluga, pristup sustavima plaćanja i obračuna kojima upravljaju javna tijela i službenim sredstvima za financiranje i refinanciranje u okviru uobičajenog poslovanja. Cilj ovog članka nije omogućiti pristup sredstvima pozajmica u slučaju posljednjeg izlaza.

ČLANAK 8.53.

Nove financijske usluge

Svaka stranka omogućuje pružatelju financijskih usluga druge stranke pružanje nove financijske usluge čije bi pružanje dopustila sličnim vlastitim pružateljima financijskih usluga bez dodatnih zakonodavnih djelovanja prve stranke. Stranka može odrediti institucionalni i pravni oblik putem kojeg se može pružati nova financijska usluga i može tražiti odobrenje za pružanje usluge. Ako stranka traži odobrenje za novu financijsku uslugu, odluka o tome donosi se u razumnom roku i odobrenje se može odbiti samo iz razloga opreza u skladu s člankom 8.50. (Bonitetno izuzeće).

ČLANAK 8.54.

Obrada podataka

1. Svaka stranka, u skladu s odgovarajućim mjerama zaštite privatnosti i povjerljivosti, dopušta pružatelju financijskih usluga druge stranke prijenos podataka u elektroničkom ili drugom obliku u svrhu obrade podataka, prema njezinom državnom području ili iz njega, ako je obrada podataka potrebna za redovno poslovanje pružatelja financijskih usluga.

2. Svaka stranka donosi ili održava odgovarajuće zaštitne mjere za zaštitu privatnosti i osobnih podataka, uključujući osobne podatke i račune, ako se te zaštitne mjere ne koriste za zaobilaženje odredbi ovog Sporazuma.

ČLANAK 8.55.

Posebne iznimke

1. Ništa se u ovom poglavlju ne tumači kao sprečavanje stranke, uključujući njezine javne subjekte, da na svojem državnom području isključivo ona obavlja ili pruža djelatnosti ili usluge koje su dio javnim mirovinskih planova ili zakonskog sustava socijalne sigurnosti, osim ako te djelatnosti mogu obavljati, kako je predviđeno njezinim domaćim propisima, pružatelji financijskih usluga u tržišnom natjecanju s javnim subjektima ili privatnim institucijama.

2. Ništa u ovom Sporazumu ne primjenjuje se na aktivnosti koje obavlja središnja banka ili monetarna vlast ili neko drugo javno tijelo u provođenju monetarne ili tečajne politike;

3. Ništa se u ovom poglavlju ne tumači kao sprečavanje stranke, uključujući njezine javne subjekte, da na svojem državnom području isključivo ona obavlja ili pruža djelatnosti ili usluge za račun ili s jamstvom ili korištenjem financijskih sredstava stranke, uključujući njezine javne subjekte, osim ako te djelatnosti mogu obavljati, kako je predviđeno njezinim domaćim propisima, pružatelji financijskih usluga u tržišnom natjecanju s javnim subjektima ili privatnim institucijama.

PODODJELJAK 7.

USLUGE MEĐUNARODNOG POMORSKOG PROMETA

ČLANAK 8.56.

Područje primjene, definicije i načela

1. U ovom su pododjeljku navedena načela liberalizacije usluga međunarodnog pomorskog prometa u skladu s odjeljcima B (Prekogranično pružanje usluga), C (Poslovni nastan) i D (Privremeni boravak fizičkih osoba u poslovne svrhe).

2. Za potrebe ovog pododjeljka „međunarodni pomorski promet” uključuje prijevoze od vrata do vrata i multimodalne prijevoze, koji znače prijevoz robe na više od jednog načina prijevoza i uključuju pomorsku dionicu, s jedinstvenom prijevoznom ispravom i u tu svrhu uključuje pravo na neposredno sklapanje ugovora s pružateljima drugih načina prijevoza;

3. U odnosu na međunarodni pomorski promet, stranke su suglasne osigurati djelotvornu primjenu načela neograničenog pristupa teretu na komercijalnoj osnovi, slobodu pružanja usluga međunarodnog pomorskog prometa te nacionalni tretman u okviru pružanja takvih usluga.

S obzirom na postojeće razine liberalizacije između stranaka u međunarodnom pomorskom prometu:

(a) stranke učinkovito primjenjuju načelo neograničenog pristupa tržištima međunarodnog pomorskog prometa i trgovini na komercijalnoj i nediskriminirajućoj osnovi i

(b) svaka stranka brodovima koji plove pod zastavom druge stranke ili kojima upravljaju pružatelji usluga druge stranke odobrava tretman koji nije nepovoljniji od onoga koji odobrava svojim brodovima ili brodovima trećih zemalja, ovisno o tome koji je tretman povoljniji, s obzirom na, među ostalim, pristup lukama, uporabu infrastrukture i pomoćnih pomorskih usluga u lukama te povezane pristojbe i naknade, carinske objekte i pristup pristaništu i mogućnostima utovara i istovara.

4. Pri primjeni tih načela stranke:

(a) ne uključuju dogovore o raspodjeli tereta u buduće sporazume s trećim zemljama o uslugama u pomorskom prometu, uključujući prijevoz suhog i tekućeg rasutog tereta i linijski promet, a ako takvi dogovori o raspodjeli tereta postoje u ranijim sporazumima, otkazuju ih u razumnom roku i

(b) nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma, ukidaju i suzdržavaju se od uvođenja jednostranih mjera[1] i upravnih, tehničkih i drugih prepreka koje bi mogle činiti prikriveno ograničenje ili imati diskriminirajuće učinke na slobodno pružanje usluga u međunarodnom pomorskom prometu.

[1] Za potrebe ovog podstavka, pojam „mjere” obuhvaća samo mjere nepovoljne diskriminacije na temelju državljanstva ili zemljopisnog podrijetla fizičke ili pravne osobe na koju se primjenjuje mjera.

5. Svaka stranka pružateljima usluga u međunarodnom pomorskom prometu druge stranke dopušta da imaju poslovne jedinice na njezinu državnom području u skladu s uvjetima poslovnog nastana i poslovanja upisanima u Raspored posebnih obveza.

6. Stranke pružateljima usluga u međunarodnom pomorskom prometu druge stranke omogućuju, pod razumnim i nediskriminirajućim uvjetima, uporabu sljedećih usluga u luci:

(a) peljarenje;

(b) tegljenje i pomoć pri tegljenju;

(c) opskrbu hranom;

(d) opskrbu gorivom i vodom;

(e) prikupljanje otpada i zbrinjavanje balastnih voda;

(f) usluge lučke kapetanije;

(g) pomoć pri navigaciji i

(h) operativne obalne usluge nužne za operativnost broda, uključujući komunikacije, opskrbu vodom i električnom energijom, usluge hitnih popravaka, sidrenje, privez i privezivačke usluge.

ODJELJAK F

ELEKTRONIČKA TRGOVINA

ČLANAK 8.57.

Ciljevi

1. Prepoznajući da se elektroničkom trgovinom povećavaju mogućnosti trgovine u mnogim sektorima, stranke su suglasne da je važno olakšati njezinu uporabu i razvoj te primjenjivost pravila WTO-a na elektroničku trgovinu.

2. Stranke su suglasne promicati razvoj elektroničke trgovine među sobom, posebno surađujući na pitanjima elektroničke trgovine iz odredaba ovog poglavlja. U tom kontekstu, obje bi stranke trebale izbjegavati uvođenje nepotrebnih propisa ili ograničenja elektroničke trgovine.

3. Stranke prepoznaju važnost slobodnog protoka informacija na internetu i slažu se da to bi smjelo utjecati na prava vlasnika intelektualne imovine s obzirom na važnost zaštite prava intelektualnog vlasništva na internetu.

4. Stranke su suglasne da razvoj elektroničke trgovine mora biti potpuno u skladu sa međunarodnim normama za zaštitu podataka kako bi se osiguralo povjerenje korisnika elektroničke trgovine.

ČLANAK 8.58.

Carine

Stranke ne uvode carine na elektronički prijenos.

ČLANAK 8.59.

Pružanje elektroničkih usluga

Podrazumijeva se da stranke potvrđuju da su mjere o pružanju usluga elektroničkim sredstvima u okviru područja primjene obveza sadržanih u mjerodavnim odredbama ovog poglavlja podložne iznimkama koje se primjenjuju na takve obveze.

ČLANAK 8.60.

Elektronički potpisi

1. Stranke poduzimaju korake u cilju boljeg razumijevanja uzajamnog okvira elektroničkih potpisa te, u skladu s mjerodavnim nacionalnim uvjetima i zakonodavstvom, preispituju održivost sporazuma o uzajamnom priznavanju elektroničkih potpisa.

2. Prilikom ostvarivanja ciljeva iz stavka 1., stranke:

(a) olakšavaju, što je više moguće, zastupljenost druge stranke u postojećim službenim i neslužbenim forumima koje su organizirala njezina nadležna tijela na temu elektroničkih potpisa te joj omogućuju da predstavi svoj okvir za elektroničke potpise;

(b) što više potiču razmjenu stajališta o elektroničkim potpisima putem posebnih seminara i stručnih sastanaka u područjima kao što su sigurnost i interoperabilnost i

(c) što više pridonose naporima druge stranke u proučavanju i analizi vlastitog okvira na način da stavljaju na raspolaganje relevantne informacije.

ČLANAK 8.61.

Regulatorna suradnja u području elektroničke trgovine

1. Stranke održavaju dijalog o regulatornim pitanjima koja proizlaze iz elektroničke trgovine i koji među ostalim uključuje sljedeće teme:

(a) priznavanje potvrda o elektroničkim potpisima izdanih javnosti i olakšavanjem usluga prekograničnog certificiranja;

(b) odgovornost pružatelja usluga posredovanja s obzirom na prijenos ili pohranu informacija;

(c) tretman neželjenog elektroničkog komercijalnog oglašavanja;

(d) zaštita potrošača i

(e) sva druga pitanja koja su važna za razvoj elektroničke trgovine.

2. Ova suradnja može biti u obliku razmjene podataka o zakonodavstvu stranaka u tim područjima te o primjeni tog zakonodavstva.

ODJELJAK G

IZNIMKE

ČLANAK 8.62.

Opće iznimke

Podložno zahtjevu da se takve mjere ne primjenjuju na način koji bi predstavljao sredstvo proizvoljne ili neopravdane diskriminacije druge stranke u kojoj prevladavaju slični uvjeti ili prikriveno ograničavanje poslovnog nastana ili prekograničnog pružanja usluga, ništa se u ovom poglavlju ne tumači se kao sprečavanje bilo koje stranke da donese ili provede mjere:

(a) potrebne radi zaštite javne sigurnosti ili javnog morala ili održavanja javnog reda[1];

[1] Na iznimku u pogledu javnog reda može se pozvati samo ako postoji stvarna i dovoljno ozbiljna prijetnja jednom od temeljnih interesa društva.

(b) potrebne radi zaštite života ili zdravlja ljudi, životinja ili bilja;

(c) koje se odnose na zaštitu neobnovljivih prirodnih izvora ako se te mjere primjenjuju zajedno s ograničenjima domaćih ulagača ili domaće ponude ili potrošnje usluga;

(d) potrebne za zaštitu nacionalnog blaga umjetničke, povijesne ili arheološke vrijednosti;

(e) potrebne za osiguravanje postupanja u skladu sa zakonima ili propisima koji su u skladu s ovim poglavljem, uključujući one koji se odnose na:

i. sprečavanje obmanjujućih ili prijevarnih radnji ili rješavanje posljedica neispunjenja ugovornih obveza;

ii. zaštitu privatnosti osoba u vezi s obradom i širenjem osobnih podataka i zaštitu povjerljivosti osobnih evidencija i računa;

iii. sigurnost;

(f) koje nisu u skladu s člankom 8.6. (Nacionalni tretman) i člankom 8.11. (Nacionalni tretman), pod uvjetom da je razlika u tretmanu usmjerena na osiguranje učinkovitog ili pravičnog uvođenja ili naplate neposrednih poreza u pogledu gospodarskih djelatnosti, poduzetnika ili pružatelja usluga druge stranke[1].

[1] Mjere namijenjene osiguranju učinkovitog ili pravičnog uvođenja ili naplate neposrednih poreza uključuju mjere koje stranka poduzima u okviru svog sustava oporezivanja koje:
(a) primjenjuju se na nerezidentne poduzetnike i pružatelje usluga vezano uz priznavanje činjenice da se porezna obveza nerezidenta određuje s obzirom na oporezive stavke koje imaju izvore i koje se nalaze na državnom području stranke;
(b) primjenjuju se na nerezidente radi osiguravanja uvođenja ili naplaćivanja poreza na državnom području stranke;
(c) se primjenjuju na nerezidente ili rezidente kako bi se spriječilo izbjegavanje ili utaja poreza, uključujući mjere za usklađenost;;
(d) primjenjuju se na korisnike usluga koje se pružaju na državnom području ili s državnog područja druge stranke radi osiguravanja da se takvim korisnicima obračunavaju ili od njih ubiru porezi koji potječu iz izvor na državnom području stranke;
(e) razlikuju poduzetnike i pružatelje usluga koji podliježu porezu na temelju stavki oporezivih širom svijeta od drugih poduzetnika i pružatelja usluga, na temelju priznanja razlikovanja naravi porezne osnovice između njih; ili
(f) služe određivanju, dodjeli ili raspodjeli prihoda, dobiti, zarade, gubitka, odbitka ili knjiženja koji se odnose na rezidentne osobe ili podružnice ili između povezanih osoba ili podružnica iste osobe, kako bi se održala porezna osnovica stranke.
Porezni pojmovi ili koncepti u podstavku (f) i ovoj bilješci određuju se u skladu s poreznim definicijama ili konceptima, ili istovjetnim ili sličnim definicijama i konceptima, u skladu s domaćim pravom stranke koja poduzima mjeru.

ČLANAK 8.63.

Preispitivanje

U cilju daljnjeg produbljivanja liberalizacije i uklanjanja preostalih ograničenja i osiguranja opće ravnoteže prava i obveza, stranke preispituju ovo Poglavlje i njihove Rasporede posebnih obveza najkasnije tri godine nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma te u redovnim razmacima nakon toga. Kao rezultat takvog preispitivanja, Odbor za trgovinu uslugama, ulaganja i javne nabave, koji je osnovan u skladu s člankom 16.2. (Specijalizirani odbori) može odlučiti izmijeniti mjerodavne Rasporede posebnih obveza.

DEVETO POGLAVLJE

JAVNA NABAVA

ČLANAK 9.1.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja:

(a) „komercijalna roba i usluge” znači roba i usluge vrste koja se obično prodaje ili nudi na prodaju na tržištu i koju obično kupuju nevladini kupci za nevladine svrhe;

(b) „konkurentna djelatnost” u slučaju Unije znači:

i. djelatnost koja se obavlja na državnom području države članice Unije i koja je izravno izložena tržišnom natjecanju na tržištima kojima pristup nije ograničen i

ii. nadležno tijelo u Uniji donijelo je odluku kojom se utvrđuje primjenjivost stavka (i).

Za potrebe podstavka (b) (i), odgovor na pitanje je li djelatnost izravno izložena tržišnom natjecanju dobiva se na temelju svojstva predmetne robe ili usluga, postojanje alternativne robe ili usluga i cijena i stvarnog ili potencijalnog postojanja više od jednog ponuditelja predmetne robe ili usluga.

(c) „građevinske usluge” znači usluga koja ima za cilj ostvarenje građevinskih radova bilo kojim sredstvima na temelju dijela 51. Privremene središnje klasifikacije proizvoda Ujedinjenih naroda (CPC);

(d) „korektivna radnja” znači, u kontekstu nacionalnih postupaka preispitivanja, uklanjanje ili osiguravanje uklanjanja odluka koje je tijelo koje nabavlja usluge donijelo nezakonito, uključujući uklanjanje diskriminacijskih tehničkih, ekonomskih ili financijskih specifikacija u pozivu na podnošenje ponuda, ugovornoj dokumentaciji ili drugim dokumentima koji se odnose na natječajni postupak;

(e) „elektronička dražba” znači iterativni postupa koji uključuje uporabu elektroničkih sredstava kojima pružatelji usluga predstavljaju nove cijene ili nov vrijednosti za necjenovne elemente natječaja koji se mogu količinski odrediti i koji su povezani s kriterijima za ocjenjivanje, ili oboje, što dovodi do uspostave poretka ili ponovnog poretka ponuda;

(f) „u pisanom obliku” ili „pisano” znači izraz riječima ili brojevima koji se može čitati, reproducirati i kasnije priopćiti. To može uključivati elektronički prenesene i pohranjene podatke;

(g) „pravna osoba” znači osoba u skladu sa stavkom (b) članka 8.2. (Definicije);

(h) „pravna osoba Unije” ili „pravna osoba Singapura” znači osoba u skladu sa stavkom (c) članka 8.2. (Definicije);

(i) „ograničena javna nabava” znači metoda javne nabave u kojoj naručitelj kontaktira pružatelja usluga ili pružatelje usluga prema vlastitom izboru;

(j) „osoba s lokalnim poslovnim nastanom” znači pravna osoba s poslovnim nastanom u jednoj stranci koja je u vlasništvu ili pod nadzorom fizičke ili pravne osobe druge stranke.

Pravna osoba je:

i. „u vlasništvu” pravne ili fizičke osobe druge stranke, ako je više od 50 % vlasničkog udjela u vlasništvu osoba druge stranke i

ii. „pod kontrolom” pravne ili fizičke osobe druge stranke ako imaju ovlast imenovati većinu njezinih direktora ili na drugi način zakonito voditi njezine poslove;

(k) „mjera” znači zakon, propis, postupak, administrativna smjernica ili praksa ili bilo koja radnja naručitelja u vezi s predmetnim postupkom nabave;

(l) „višenamjenski popis” znači popis dobavljača za koje je naručitelj utvrdio da ispunjuju uvjete za uvrštenje u taj popis i koje naručitelj namjerava koristiti više od jednom;

(m) „obavijest o planiranoj nabavi” znači obavijest koju objavljuje naručitelj kojom poziva sve zainteresirane dobavljače da podnesu zahtjev za sudjelovanje, ponudu ili oboje;

(n) „prijeboj” znači bilo kakvo stanje ili djelatnost kojom se potiče lokalni razvoj ili poboljšavaju računi bilance plaćanja ugovorne stranke, poput korištenja domaćih sadržaja, licenciranja tehnologija, ulaganja, vezane trgovine ili slične aktivnosti ili zahtjeva;

(o) „otvoreni natječaj” znači metoda javne nabave u kojoj svi zainteresirani ponuditelji mogu dostaviti ponudu;

(p) „privatiziran” znači, za Singapur, tijelo koje je ponovno uspostavljeno od naručitelja ili njegovog dijela kao pravna osoba koja djeluje u skladu s tržišnim načelima u nabavi robe i koja više nema pravo izvršavati javne ovlasti, iako vlada u njemu ima udjele ili imenuje članove upravnog odbora.

Podrazumijeva se da se, kada vlada posjeduje udjele ili imenuje državnog dužnosnika u Upravni odbor privatiziranog tijela, smatra da tijelo djeluje u skladu sa tržišnim načelima prilikom kupnje robe i usluga, uključujući u odnosu na dostupnost, cijenu i kvalitetu proizvoda i usluga, ako vlada ili imenovani Upravni odbor ne utječu, izravno ili neizravno, niti usmjeravaju odluke Odbora prilikom nabave robe i usluga tog tijela;

(q) „naručitelj” znači tijelo iz Priloga 9-A, 9-B ili 9-C;

(r) „kvalificirani dobavljač” znači dobavljač za kojeg naručitelj priznaje da je ispunio uvjete za sudjelovanje;

(s) „Revidirani GPA” odnosi se na tekst Sporazuma o javnoj nabavi, kako je izmijenjen Odlukom o rezultatima pregovora u skladu sa člankom XXIV:7 GPA, koji je sklopljen 30. ožujka 2012.;

(t) „ograničeni postupak javne nabave” znači metoda javne nabave kada naručitelj poziva samo kvalificirane pružatelje usluga da dostave ponudu;

(u) „usluge” uključuju građevinske usluge, osim ako je drukčije određeno;

(v) „norma” znači dokument koji odobrava priznato tijelo u kojem su za opću i višekratnu uporabu predviđena pravila, smjernice ili svojstva robe ili usluga ili povezanih postupaka i načina proizvodnje kojima ne treba obavezno udovoljiti. Može uključivati ili se baviti isključivo stručnim nazivljem, simbolima, zahtjevima za pakiranje, obilježavanje i etiketiranje koji se primjenjuju na robu, uslugu, postupak i način proizvodnje;

(w) „dobavljač” znači osoba ili skupina osoba bilo koje od stranaka, ovisno o slučaju, koja pruža ili bi mogla pružati proizvode ili usluge;

(x) „tehnička specifikacija” znači natječajni zahtjev kojim se:

i. određuju značajke proizvoda ili usluga koji će se pružati, uključujući kvalitetu, učinkovitost, sigurnost i dimenzije ili postupke i načine njihove proizvodnje ili pružanja ili

ii. rješava stručno nazivlje, simboli, zahtjevi za pakiranje, obilježavanje i označivanje koji se primjenjuju na robu ili uslugu.

ČLANAK 9.2.

Područje primjene i opseg

Primjena ovog poglavlja

1. Ovo se poglavlje primjenjuje na sve mjere javne nabave, bez obzira vrši li se isključivo ili djelomično elektroničkim sredstvima.

2. Za potrebe ovog poglavlja, postupak javne nabave znači nabava za državne potrebe:

(a) proizvoda, usluga ili njihove kombinacije:

i. navedenih u prilozima svake stranke 9-A do 9-G i

ii. koji se ne nabavljaju u svrhu komercijalne prodaje ili preprodaje ili za uporabu u proizvodnji ili pružanju proizvoda ili usluga za komercijalnu prodaju ili preprodaju;

(b) bilo kojim ugovornim sredstvom, uključujući kupnju, zakup ili najam kupnju na otplatu, uz ili bez mogućnosti kupnje; te ugovore o javno-privatnom partnerstvu kako su definirani u Prilogu 9-I;

(c) u vrijednosti, procijenjenoj u skladu sa stavcima od 6. do 8., koja iznosi ili prelazi mjerodavni prag iz priloga 9-A do 9-G u trenutku objave obavijesti u skladu s člankom 9.6. (Obavijesti);

(d) od strane naručitelja i

(e) proizvoda i usluga koji nisu na neki drugi način isključeni iz područja primjene stavka 3. ili priloga od 9-A do 9-G stranaka.

3. Osim ako je prilozima 9-A do 9-G predviđeno drukčije, ovo se poglavlje ne primjenjuje na:

(a) stjecanje ili unajmljivanje zemlje, postojećih zgrada ili drugih nekretnina ili prava koja se odnose na njih;

(b) sporazume koji nisu u obliku ugovora ili bilo koji oblik pomoći koju pruža stranka, uključujući zadružne sporazume, bespovratna sredstva, zajmove, ulaganja u poduzeća, jamstva i fiskalne poticaje;

(c) nabavu ili stjecanje fiskalnog zastupanja ili depozitnih usluga, usluga likvidacije i upravljanja za uređene financijske institucije ili usluga povezanih s prodajom, otkupom i distribucijom javnog duga, uključujući zajmove i državne obveznice, zadužnice i druge vrijednosne papire;

(d) ugovore o radu u javnim službama;

(e) obavljene nabave:

i. za izravnu svrhu pružanja međunarodne pomoći, uključujući razvojnu pomoć;

ii. u skladu s posebnim postupkom ili uvjetom međunarodnog sporazuma u vezi s razmještajem postrojbi ili u vezi sa zajedničkom provedbom projekta država potpisnica ili

iii. na temelju određenog postupka ili uvjeta međunarodne organizacije ili financirane međunarodnim bespovratnim sredstvima, zajmovima ili drugom pomoći ako primjenjivi postupak ili uvjet ne bi bio u skladu s ovim poglavljem.

4. Svaka stranka u prilozima 9-A do 9-G navodi sljedeće podatke:

(a) u Prilogu 9-A, o tijelima regionalne vlasti na čiju se nabavu primjenjuje ovo poglavlje;

(b) u Prilogu 9-B, o subjektima ispod središnje razine na čiju se nabavu primjenjuje ovo poglavlje;

(c) u Prilogu 9-C, o drugim tijelima na čiju se nabavu primjenjuje ovo poglavlje;

(d) u Prilogu 9-D, o proizvodima obuhvaćenim ovim poglavljem;

(e) u Prilogu 9-E, o uslugama, osim građevinskim uslugama, na koje se primjenjuje ovo poglavlje;

(f) u Prilogu 9-F, o građevinskim uslugama na koje se primjenjuje ovo poglavlje i

(g) u Prilogu 9-G, sve opće napomene.

5. Ako naručitelj, u kontekstu postupka javne nabave, zahtijeva nabavu od osoba koje nisu navedene u Prilozima 9-A do 9-C u skladu s posebnim zahtjevima, na takve se zahtjeve *mutatis mutandis* primjenjuje članak 9.4. (Opća načela).

Vrednovanje

6. Prilikom procjene vrijednosti nabave u cilju ocjenjivanja radi li se o javnoj nabavi, naručitelj:

(a) ne dijeli nabavu u odvojene nabave niti bira ili koristi posebnu metodu vrednovanja za procjenu vrijednosti nabave u cilju potpunog ili djelomičnog izuzeća iz primjene ovog poglavlja i

(b) uključuje procijenjenu najveću ukupnu vrijednost nabave za cijelo vrijeme trajanja, bez obzira je li dodijeljena jednom ili više pružatelja, uzimajući u obzir sve oblike naknade, uključujući:

i. premije, pristojbe, provizije i kamate i

ii. ako su u postupku nabave predviđene opcije, ukupnu vrijednost tih opcija.

7. Ako jedan zahtjev za nabavu dovede do dodjele više od jednog ugovora, ili do dodjele ugovora u odvojenim dijelovima (dalje u tekstu „ponavljajuće nabave”), izračun najveće procijenjene ukupne vrijednosti temelji se na:

(a) vrijednosti ponavljajućih nabava iste vrste robe ili usluge dodijeljenih tijekom prethodnih dvanaest mjeseci ili u naručiteljevoj prethodnoj fiskalnoj godini koje su prilagođene kako bi uzele u obzir očekivane promjene količine ili vrijednosti proizvoda ili usluge koja se pruža tijekom sljedećih dvanaest mjeseci ili

(b) procijenjenoj vrijednosti ponavljajućih nabava za istu vrstu roba ili usluge koje su dodijeljene tijekom dvanaest mjeseci nakon dodjele početnog ugovora ili fiskalne godine tijela za nabavu.

8. U slučaju nabave iznajmljivanjem, najmom ili najmom uz otkup robe ili usluga, ili nabave bez navedene ukupne cijene, osnova za vrednovanje je sljedeće:

(a) u slučaju ugovora na određeno vrijeme:

i. ako je trajanje ugovora dvanaest mjeseci ili manje, ukupna najveća vrijednost za vrijeme trajanja ili

ii. ako je trajanje ugovora duže od dvanaest mjeseci, ukupna procijenjena najveća vrijednost, uključujući procijenjenu preostalu vrijednost;

(b) ako je ugovor neodređenog trajanja, procijenjena mjesečna rata umnožena s četrdeset i osam i

(c) ako nije sigurno hoće li ugovor biti na određeno vrijeme, primjenjuje se podstavak (b).

ČLANAK 9.3.

Sigurnost i opće iznimke

1. Nijedna odredba ovog poglavlja ne tumači kao sprečavanje bilo koje stranke da poduzme bilo koju radnju ili da ne iznosi bilo kakve informacije koje smatra potrebnima za zaštitu svojih bitnih sigurnosnih interesa koji se odnose na nabavu oružja, streljiva ili vojnog materijala ili na nabavu koja je neophodna za nacionalnu sigurnost ili nacionalnu obranu.

2. Podložno zahtjevu da se takve mjere ne primjenjuju na način koji bi predstavljao sredstvo proizvoljne ili neopravdane diskriminacije između stranaka ako prevladavaju isti uvjeti ili prikriveno ograničavanje međunarodne trgovine, nijedna odredba ovog poglavlja ne tumači se kao sprečavanje bilo koje stranke da usvoji ili provede mjere:

(a) potrebne radi zaštite javnog morala, reda ili sigurnosti

(b) potrebne radi zaštite života ili zdravlja ljudi, životinja ili bilja;

(c) potrebne radi zaštite intelektualnog vlasništva ili

(d) koje se odnose na robu ili usluge osoba s invaliditetom, filantropskih institucija ili rada zatvora.

ČLANAK 9.4.

Opća načela

Nacionalni tretman i nediskriminacija

1. U vezi s bilo kojom mjerom koja se odnosi na javnu nabavu, svaka stranka, uključujući njezine naručitelje, odmah i bezuvjetno dodjeljuje proizvode i usluge drugoj stranci i pružateljima iz druge stranke, pri čemu se prema njima ne smije postupati manje povoljno nego prema stranci, uključujući njezine naručitelje, nacionalnu robu, usluge i pružatelje.

2. U vezi s bilo kojom mjerom koja se odnosi na javnu nabavu, stranka ne:

(a) postupa prema pružateljima usluga s lokalnim poslovnim nastanom druge stranke manje povoljno nego prema drugom lokalnom pružatelju usluga zbog povezanost sa stranim poduzećem ili zbog stranog vlasništva ili

(b) diskriminira protiv pružatelja s lokalnim poslovnim nastanom na temelju činjenice su proizvodi i usluge koje nudi taj pružatelj za određenu nabavu proizvodi ili usluge druge stranke.

Uporaba elektroničkih sredstava

3. Prilikom provedbe javne nabave elektroničkim sredstvima, naručitelj:

(a) osigurava da se nabava izvršava putem sustava informacijske tehnologije i softvera, uključujući one u vezi s provjerom i šifriranjem informacija, koji su opće dostupne i interoperabilne s drugim opće dostupnim sustavima informacijske tehnologije i softverom; i

(b) održava mehanizme kojima se osigurava integritet zahtjeva za sudjelovanje i ponuda, uključujući utvrđivanje vremena primitka i sprečavanje neprimjerenog pristupa.

Provedba javne nabave

4. Naručitelj provodi postupak javne nabave na transparentan i nepristran način:

(a) koji je u skladu s ovim poglavljem, s pomoću metoda kao što su otvorene ponude, selektivan postupak javne nabave i ograničen postupak javne nabave;

(b) kojim se izbjegavaju sukobi interesa i

(c) kojim se sprečava korupcija.

Pravila o podrijetlu

5. Za potrebe javne nabave, nijedna stranka ne smije primjenjivati pravila o podrijetlu na proizvode ili usluge uvedene iz druge stranke ili koji se pružaju iz druge stranke koja su drugačija od pravila o podrijetlu koja se primjenjuju istovremeno u uobičajenoj trgovini na uvoz ili pružanje istih proizvoda ili usluga iz iste stranke.

Prijeboji

6. U pogledu javne nabave, stranka, uključujući njezine naručitelje, ne zahtijeva, ne uzima u obzir, ne nameće niti provodi nikakve prijeboje.

Mjere koje se ne odnose na javnu nabavu

7. Stavci 1. i 2. ne primjenjuju se na carine i naknade bilo koje vrste koje se naplaćuju na ili u vezi s uvozom, na način naplate takvih carina i naknada, druge propise ili formalnosti u vezi s uvozom i mjere koje utječu na trgovinu uslugama, osim mjera kojima se uređuje javna nabava.

ČLANAK 9.5.

Informacije o sustavu javne nabave

1. Svaka stranka dužna je:

(a) bez odlaganja objaviti zakon, propis, sudsku odluku, administrativnu odluku opće primjene, standardnu ugovornu odredbu propisanu zakonom ili propisom i ugrađenu u obavijesti ili natječajnu dokumentaciju i postupak javne nabave te njegove izmjene, u službenom elektroničkom i papirnatom mediju koji ima široku distribuciju i dostupan je javnosti i

(b) dostaviti obrazloženje o tome drugoj stranci na zahtjev.

2. Svaka stranka u Prilogu 9-H navodi:

(a) elektroničke ili papirnate medije u kojima stranka objavljuje informacije opisane u stavku 1.;

(b) elektroničke ili papirnate medije u kojima stranka objavljuje obavijesti u skladu s člankom 9.6. (Obavijesti), stavku 8. člankom 9.8. (Kvalifikacije ponuditelja) i člankom 9.15. stavkom 2. (Transparentnost informacija o javnoj nabavi).

3. Svaka stranka bez odlaganja obavješćuje Odbor za trgovinu uslugama, ulaganja i javnu nabavu osnovan u skladu s člankom 16.2. (Specijalizirani odbori) o izmjenama podataka stranke navedenih u Prilogu 9-H.

ČLANAK 9.6.

Obavijesti

Obavijest o planiranom postupku javne nabave

1. Naručitelj za svaku javnu nabavu objavljuje obavijest o planiranom postupku javne nabave koja mora biti izravno besplatno dostupna elektroničkim putem kroz jednu pristupnu točku, osim u okolnostima opisanim u članku 9.12. (Ograničeni postupak javne nabave). Obavijest o planiranom postupku javne nabave ostaje pristupna javnosti, barem, do isteka razdoblja navedenog u obavijesti. Odgovarajući elektronički medij navodi svaka stranka u Prilogu 9-H.

2. Osim ako u ovom Poglavlju nije navedeno drugačije, svaka obavijest o planiranom postupku javne nabave sadržava:

(a) naziv i adresu naručitelja te druge podatke koji su potrebni za obraćanje naručitelju i dobivanje svih mjerodavnih dokumenata u vezi s javnom nabavom te njihov trošak i uvjete plaćanja, ako postoje;

(b) opis javne nabave, uključujući prirodu i količinu proizvoda i usluga koji su predmet javne nabave ili, ako količina nije poznata, procijenjenu količinu;

(c) za ugovore koji se ponavljaju, procjenu, ako je moguće, rokova naknadnih obavijesti o postupku javne nabave;

(d) opis svih mogućnosti;

(e) vremenski raspored isporuke proizvoda ili usluga ili trajanje ugovora;

(f) način javne nabave koji će se upotrijebiti te hoće li uključivati pregovore ili elektroničku dražbu;

(g) ako je primjenjivo, adresu i rok za predavanje zahtjeva za sudjelovanje u postupku javne nabave;

(h) adresu i rok za predavanje ponuda;

i. jezik ili jezike na kojima se mogu predati ponude ili zahtjevi za sudjelovanje, ako se mogu predavati na jeziku koji nije službeni jezik stranke naručitelja;

(j) popis i kratak opis uvjeta za sudjelovanje ponuditelja, uključujući zahtjeve za posebnom dokumentacijom ili potvrdama koje ponuditelji moraju u vezi s tim dostaviti, osim ako su zahtjevi uključeni u natječajnu dokumentaciju koja je dostupna svim zainteresiranim ponuditeljima istovremeno kada i obavijest o postupku javne nabave;

(k) ako u skladu s člankom 9.8. (Kvalifikacije ponuditelja), naručitelj planira odabrati ograničen broj kvalificiranih ponuditelja koji će biti pozvani da dostave ponude, kriterije koji će se koristiti za odabir i, ako je primjenjivo, ograničenja broja ponuditelja koji će se moći natjecati i

(l) naznaku da je javna nabava obuhvaćena ovim Sporazumom.

Kratka obavijest

3. Za svaki slučaj planirane javne nabave, naručitelj objavljuje sažetak obavijesti koja mora biti dostupna istovremeno kao i obavijest o planiranoj javnoj nabavi, na barem jednom od jezika WTO-a. Obavijest sadržava najmanje sljedeće podatke:

(a) predmet javne nabave;

(b) rok za podnošenje ponuda ili, ako je primjenjivo, konačan datum za podnošenje zahtjeva za sudjelovanje u postupku javne nabave ili za uključenje na popis za višestruku uporabu i

(c) adresu s koje se mogu tražiti dokumenti u vezi s nabavom.

Obavijest o planiranom postupku javne nabave

4. Naručitelji se potiču da objave elektroničkim sredstvima obavijest o budućim planovima nabave (dalje u tekstu „obavijest o planiranoj javnoj nabavi”) elektroničkim putem koristeći jedinstvenu pristupnu točku za objavu obavijesti o predviđenim javnim nabavama što prije moguće u svakoj fiskalnoj godini. Obavijest bi trebala uključivati predmet nabave i planirani datum objave obavijesti o planiranoj javnoj nabavi.

5. Naručitelj iz Priloga 9-B ili Priloga 9-C može koristiti obavijest o planiranoj javnoj nabavi kao obavijest o predviđenoj nabavi pod uvjetom da obavijest o planiranoj nabavi uključuje što više dostupnih informacija iz stavka 2. i izjavu da bi zainteresirani ponuditelji trebali naručitelju izraziti svoj interes za nabavu.

ČLANAK 9.7.

Uvjeti sudjelovanja

1. Naručitelj ograničava uvjete sudjelovanja u javnoj nabavi na uvjete koji su nužni za osiguranje da ponuditelj ima pravnu, gospodarsku, tehničku i financijsku sposobnost za sudjelovanje u mjerodavnom postupku nabave.

2. Pri utvrđivanju uvjeta za sudjelovanje naručitelj:

(a) ne određuje uvjet da ponuditelju da bi sudjelovao u postupku javne nabave mora već moraju prethodno biti dodijeljeni jedan ili više ugovora naručitelja stranke ili da ponuditelj mora imati prethodno iskustvo na državnom području te stranke i

(b) može zahtijevati da relevantno prethodno iskustvo preduvjet za ispunjavanje uvjeta javne nabave.

3. Pri ocjenjivanju zadovoljava li ponuditelj uvjete sudjelovanja naručitelj:

(a) ocjenjuje financijsku sposobnost i gospodarsku i tehničku sposobnost ponuditelja na temelju poslovanja tog ponuditelja unutar i izvan državnog područja stranke naručitelja i

(b) temelji svoju ocjenu na uvjetima koji su navedeni unaprijed u obavijestima ili natječajnoj dokumentaciji.

4. Ako postoje popratni dokazi, stranka, uključujući njezine naručitelje, može isključiti ponuditelja zbog:

(a) stečaja;

(b) lažnih izjava;

(c) značajnih ili trajnih nedostatka u ispunjavanju bitnih zahtjeva ili obveza iz prethodnog ili prethodnih ugovora;

(d) pravomoćnih presuda za teška kaznena djela ili druge prekršaje;

(e) povrede dužnosti ili radnji odnosno propusta koji imaju negativne posljedice na poslovni integritet ponuditelja ili

(f) neplaćanja poreza.

ČLANAK 9.8.

Kvalifikacije ponuditelja

Sustavi za registraciju i kvalifikacijski postupci

1. Stranka, uključujući njezine naručitelje, može imati sustav za registraciju ponuditelja u okviru kojeg se zainteresirani ponuditelji moraju registrirati i dostaviti određene podatke.

2. Svaka stranka dužna je osigurati da:

(a) njezini naručitelji svedu na najmanju moguću razinu razlike u kvalifikacijskim postupcima i

(b) ako naručitelji imaju sustave za registraciju, tijela ulažu napore da razlike među sustavima za registraciju svedu na najmanju moguću razinu.

3. Stranka, uključujući njezine naručitelje, ne usvaja niti primjenjuje sustav za registraciju ili kvalifikacijski postupak čija se svrha ili učinak stvaranje nepotrebnih prepreka za sudjelovanje ponuditelja druge stranke u postupku javne nabave.

Selektivna javna nabava

4. Kada naručitelj planira koristiti selektivnu javnu nabavu on čini sljedeće:

(a) u obavijesti o planiranom postupku javne nabave uključuje barem podatke iz podstavka 2.(a), (b), (f), (g), (j), (k), i (l) članka 9.6. (Obavijesti) i poziva ponuditelje da dostave zahtjev za sudjelovanje i

(b) dostavlja, do početka postupka podnošenja ponuda, najmanje podatke iz podstavaka 2.(c), (d), (e), (h), i (i) članka 9.6. (Obavijesti) kvalificiranim ponuditeljima koje unaprijed obavješćuje u skladu s podstavkom 3.(b) članka 9.10.

5. Naručitelj dopušta kvalificiranim ponuditeljima da sudjeluju u određenom postupku javne nabave, osim ako naručitelj navede u obavijesti o predviđenoj javnoj nabavi ograničenje broja ponuditelja koji mogu dostaviti ponude i kriterije za odabir ograničenog broja ponuditelja. U svakom slučaju, broj ponuditelja koji mogu dostaviti ponudu mora biti dovoljan za osiguranje tržišnog natjecanja bez utjecaja na operativnu učinkovitost sustava javne nabave.

6. Ako natječajna dokumentacija nije javno dostupna od datuma objave obavijesti iz stavka 4., naručitelj osigurava da su ti dokumenti dostupni u isto vrijeme svim kvalificiranim ponuditeljima odabranim u skladu sa stavkom 5.

Popisi za višestruko korištenje

7. Naručitelj može imati popis ponuditelja za višestruko korištenje, pod uvjetom da se obavijest kojom se zainteresirani ponuditelji prijavljuju za uključivanje na popis:

(a) objavljuje svake godine i

(b) ako se objavljuje elektronički, da je stalno dostupna u odgovarajućem mediju navedenom u Prilogu 9-H.

8. Mjere predviđene stavkom 7. uključuju:

(a) opis robe ili usluga, ili njihovih kategorija, za koje se popis može koristiti;

(b) uvjete sudjelovanja koje ponuditelji moraju zadovoljiti da bi mogli biti uključeni u popis te metode koje će naručitelj koristiti za provjeru ispunjuje li ponuditelj uvjete;

(c) naziv i adresu naručitelja i druge informacije koje su potrebne za kontaktiranje subjekta i dobivanje svih odgovarajućih dokumenata koji se odnose na popis;

(d) razdoblje valjanosti popisa i mogućnosti za njegovo produljenje ili prestanak ili, ako razdoblje valjanosti nije navedeno, navođenje načina na koji će se uputiti obavijest o prestanku korištenja popisa i

(e) naznaku da se popis može koristiti za javnu nabavu obuhvaćenu ovim Sporazumom.

9. Neovisno o stavku 7., ako su popisi za višestruko korištenje valjani tri godine ili manje, naručitelj može objaviti obavijest iz stavka 7. samo jednom, na početku razdoblja valjanosti popisa, pod uvjetom da popis:

(a) sadržava rok valjanosti i napomenu da će biti obavljene daljnje obavijesti i

(b) objavljuje se elektroničkim putem i stalno je dostupan tijekom razdoblja njegove valjanosti.

10. Naručitelj dopušta ponuditeljima da u bilo kojem trenutku zatraže uključivanje na popis za višestruko korištenje i kvalificirane ponuditelje uvrštava u popis u razumno kratkom roku.

11. Ako ponuditelj koji nije uključen na popis za višestruko korištenje dostavi zahtjev za sudjelovanje u postupku javne nabave koji se temelji na popisu za višestruko korištenje i sve potrebne dokumente u roku predviđenom u stavku 2. članka 9.10. (Rokovi), naručitelj preispituje zahtjev. Naručitelj ne isključuje ponuditelja iz postupka javne nabave na osnovu toga da naručitelj nema dovoljno vremena ispitati zahtjev osim ako, u iznimnim okolnostima, zbog složenosti postupka javne nabave, naručitelj ne može dovršiti ispitivanje zahtjeva u roku koji je određen za podnošenje ponuda.

Naručitelji iz Priloga 9-C

12. Naručitelj iz Priloga 9-C može upotrijebiti obavijest kojom poziva ponuditelje da zatraže uključivanje na popis za višestruko korištenje kao obavijest o predviđenom postupku javne nabave, pod sljedećim uvjetima:

(a) obavijest je obavljena u skladu sa stavkom 7. i uključuje informacije iz stavka 8., što više dostupnih informacija iz stavka 2. članka 9.6. (Obavijesti) te izjavu da ona predstavlja obavijest o predviđenoj javnoj nabavi ili da će samo ponuditelji koji se nalaze na popisu za višestruko korištenje dobiti daljnje obavijesti o postupku javne nabave obuhvaćenom popisom za višestruko korištenje i

(b) naručitelj bez odlaganja dostavlja ponuditeljima koji su izrazili interes tijelu u predmetnom postupku javne nabave dovoljno informacija koje im omogućuju da ocijene svoj interes za javnu nabavu, uključujući sve preostale informacije iz stavka 2. članka 9.6. (obavijesti) u mjeri u kojoj su takve informacije dostupne.

13. Naručitelj iz Priloga 9-C može dopustiti ponuditelju koji je zatražio uključenje na popis za višestruko korištenje u skladu sa stavkom 10. da sudjeluje u predmetnom postupku javne nabave ako naručitelj ima dovoljno vremena preispitati zadovoljava li ponuditelj uvjete za sudjelovanje.

Informacije o odlukama naručitelja

14. Naručitelj bez odlaganja obavješćuje ponuditelja koji je predao zahtjev za sudjelovanje ili zahtjev za uključenje na popis za višestruko korištenje o odluci naručitelja o zahtjevu.

15. Ako naručitelj odbije zahtjev ponuditelja za sudjelovanje ili zahtjev za uključenje na popis za višestruko korištenje, ne priznaje ponuditelja kao kvalificiranog ponuditelja ili ga ukloni s popisa za višestruko korištenje, on o tome bez odlaganja obavješćuje ponuditelja i, na njegov zahtjev, dostavlja ponuditelju pisano obrazloženje razloga za svoju odluku.

ČLANAK 9.9.

Tehničke specifikacije i natječajna dokumentacija

Tehničke specifikacije

1. Naručitelj ne priprema, donosi ili primjenjuje tehničke specifikacije niti propisuje postupak za ocjenu sukladnosti koji ima za svrhu ili učinak stvaranje nepotrebnih prepreka za međunarodnu trgovinu.

2. Kada propisuje tehničke specifikacije za proizvode ili usluge koji su predmet nabave, naručitelj, ako je primjenjivo:

(a) utvrđuje tehničku specifikaciju u smislu zahtjeva za učinkovitošću i funkcionalnih zahtjeva, a ne u smislu dizajna ili opisnih značajki i

(b) temelji tehničke specifikacije na međunarodnim normama, ako one postoje; u suprotnom, na nacionalnim tehničkim propisima, priznatim nacionalnim normama ili građevinskim propisima.

3. Ako se u tehničkim specifikacijama koristi dizajn ili opisne značajke, naručitelj treba navesti, ako je primjenjivo, da će uzeti u obzir ponude istovjetnih proizvoda ili usluga koji očito ispunjavaju zahtjeve postupka javne nabave na način da u natječajnu dokumentaciju uključi riječi kao što je „ili istovjetne”.

4. Naručitelj ne propisuje tehničke specifikacije koje zahtijevaju ili se odnose na određeni žig ili marku, patent, autorsko pravo, dizajn, tip, određeno podrijetlo, proizvođača ili ponuditelja, osim ako ne postoji drugi dovoljno precizan ili razumljiv način za opis zahtjeva za javnu nabavu i pod uvjetom da, u takvim slučajevima, naručitelj uključi u natječajnu dokumentaciju riječi kao „ili istovjetne”.

5. Naručitelj ne traži niti prihvaća, na način koji bi mogao uzrokovati narušavanje tržišnog natjecanja, savjete koji bi se mogli koristiti u pripremi ili donošenju tehničke specifikacije za određenu nabavu od osobe koja bi mogla imati komercijalni interes u postupku javne nabave.

6. Podrazumijeva se da stranka, uključujući njezine naručitelje, može, u skladu s ovim člankom, pripremiti, donijeti ili primijeniti tehničke specifikacije za promicanje očuvanja prirodnih resursa ili očuvanja okoliša.

7. Kada naručitelj određuje ekološke karakteristike u obliku zahtjeva učinkovitosti ili funkcionalnih zahtjeva iz stavka 2.(a), on može koristiti detaljne specifikacije ili, ako je potrebno, njihove dijelove, kako su definirane ekološkim oznakama u Uniji ili ekološkim oznakama u Singapuru, pod uvjetom da su:

(a) te specifikacije prikladne za definiranje značajki robe ili usluga koje su predmet ugovora;

(b) zahtjevi označivanja izrađeni su na temelju znanstvenih spoznaja i

(c) ekološke oznake dostupne su svim zainteresiranim stranama.

Natječajna dokumentacija

8. Naručitelj dostavlja ponuditeljima natječajnu dokumentaciju koja uključuje sve podatke koji su nužni kako bi ponuditelji mogli pripremiti i dostaviti odgovarajuće ponude. Osim ako to već nije navedeno u obavijesti o predviđenom postupku javne nabave, takva dokumentacija uključuje potpun opis:

(a) postupka javne nabave, uključujući prirodu i količinu proizvoda i usluga koji su predmet nabave ili, ako količina nije poznata, procijenjenu količinu i zahtjeve koje je potrebno ispuniti, uključujući tehničku specifikaciju, potvrde o ocjeni sukladnosti, planove, nacrte ili obrazovne materijale;

(b) svih uvjeta za sudjelovanje ponuditelja, uključujući popis informacija i dokumenata koje ponuditelji moraju dostaviti u vezi s uvjetima za sudjelovanje;

(c) svih kriterija za ocjenjivanje koji će se primjenjivati prilikom dodjele ugovora i, osim ako je cijena jedini kriterij, relativne važnosti takvih kriterija;

(d) ako će naručitelj provoditi postupak javne nabave elektroničkim putem, svih zahtjeva za provjeru identiteta ili pristup ili drugih zahtjeva koji se odnose na dostavljanje podataka elektroničkim putem;

(e) ako će naručitelj održavati elektroničku dražbu, pravila, uključujući utvrđivanje dijelova ponude koji se odnose na kriterije za ocjenjivanje, u skladu s kojima će se provoditi dražba;

(f) ako će otvaranje ponuda biti javno, datuma, vremena i mjesta otvaranja ponuda i, ako je primjenjivo, osoba koje mogu biti nazočne;

(g) svih ostalih uvjeta, uključujući uvjete plaćanja i ograničenja u vezi s načinima za dostavljanje ponuda, kao što je dostavljanje na papiru ili elektroničkim putem i

(h) datuma za isporuku proizvoda ili pružanje usluga.

9. Prilikom utvrđivanja datuma za isporuku proizvoda ili pružanje usluga, naručitelj uzima u obzir čimbenike kao što su složenost javne nabave, opseg predviđenog podugovaranja i očekivano vrijeme za proizvodnju, ponovnu opskrbu ili prijevoz proizvoda iz točke isporuke ili za pružanje usluga.

10. Naručitelji mogu propisati ekološke uvjete u vezi s provedbom javne nabave pod uvjetom da su oni u skladu s pravilima utvrđenim u ovom Poglavlju i da su navedeni u obavijesti u predviđenom postupku javne nabave ili u drugoj obavijesti koja se koristi kao obavijest o predviđenom postupku javne nabave[1] ili u natječajnoj dokumentaciji.

[1] Za potrebe stavaka 10., 11. i 13. ovog članka i stavka 2. članka 9.11. (Pregovori), „druga obavijest koja se koristi kao obavijest o predviđenom postupku javne nabave" znači obavijest o planiranom postupku javne nabave u okviru stavka 5. članka 9.6. (Obavijesti) i obavijest kojom se ponuditelje poziva da se prijave za uključenje na popis za višestruko korištenje u okviru stavka 12. članka 9.8. (Kvalifikacije ponuditelja).

11. Kriteriji za ocjenjivanje navedeni u obavijesti o predviđenom postupku javne nabave ili u drugoj obavijesti koja se koristi kao obavijest o predviđenom postupku javne nabave ili u natječajnoj dokumentaciji mogu uključivati, između ostalog, cijenu i druge troškovne čimbenike, kvalitetu, tehničku vrijednost, ekološke značajke i rokove isporuke.

12. Naručitelj bez odlaganja:

(a) daje na raspolaganje natječajnu dokumentaciju kako bi osigurao da zainteresirani ponuditelji imaju dovoljno vremena za dostavljanje ponuda;

(b) na zahtjev dostavlja natječajnu dokumentaciju svakom zainteresiranom ponuditelju i

(c) odgovara na svaki razuman zahtjev za potrebnim informacijama svih zainteresiranih strana ili uključenih ponuditelja, pod uvjetom da takve informacije ne daju tom ponuditelju prednost pred drugim ponuditeljima.

Preinake

13. Ako, prije dodjele ugovora, naručitelj preinači kriterije ili zahtjeve utvrđene u obavijesti o planiranom postupku javne nabave ili u drugoj obavijesti koja se koristi kao obavijest o predviđenom postupku javne nabave ili u natječajnoj dokumentaciji koja je dostavljena uključenim ponuditeljima ili izmijeni ili ponovno objavio obavijest ili natječaju dokumentaciju, on pisanim putem dostavlja sve takve preinake ili izmijenjene ili ponovno objavljene obavijesti ili natječajnu dokumentaciju:

(a) svim ponuditeljima koji sudjeluju u javnoj nabavi u trenutku preinake, izmjene ili ponovne objave, ako su ti ponuditelji poznati naručitelju i u svim drugim slučajevima, na isti način na koji su dostavljene izvorne informacije i

(b) na vrijeme da omogući takvim ponuditeljima da preinačene ili ponovno dostave izmijenjene ponude, prema potrebi.

ČLANAK 9.10.

Vremenska razdoblja

Općenito

1. Naručitelj, u skladu s vlastitim razumnim potrebama, daje dovoljno vremena ponuditeljima da se pripreme i predaju zahtjeve za sudjelovanje i odgovarajuće ponude, uzimajući u obzir čimbenike kao što su:

(a) priroda i složenost javne nabave;

(b) opseg predviđenog predugovaranja i

(c) vrijeme nužno za dostavljanje ponude neelektroničkim putem sa stranih i domaćih točaka na kojima se ne koriste elektronička sredstva.

Takva vremenska razdoblja, uključujući produženje vremenskih razdoblja, ista su za sve zainteresirane ili uključene ponuditelje.

Rokovi

2. Naručitelj koji koristi selektivan postupak javne nabave utvrđuje da konačni rok za dostavljanje zahtjeva za sudjelovanje, u načelu, ne smije biti kraći od dvadeset i pet dana od datuma objave obavijesti o predviđenom postupku javne nabave. Ako je zbog hitnosti koju je naručitelj obrazložio taj rok neizvediv, rok se može skratiti na najmanje deset dana.

3. Osim ako je tako predviđeno u stavcima 4., 5., 7. i 8., naručitelj utvrđuje da je konačan rok za dostavljanje ponuda najkasnije četrdeset dana od datuma:

(a) objave obavijesti o predviđenom postupku javne nabave, u slučaju otvorenog postupka javne nabave ili

(b) u slučaju selektivnog postupka javne nabave, naručitelj obavješćuje ponuditelje da će biti pozvani dostaviti ponude, bez obzira na to koristi li popis za višestruku uporabu.

4. Naručitelj može skratiti vremensko razdoblje za dostavljanje ponuda iz stavka 3. na najmanje deset dana ako:

(a) naručitelj je objavio obavijest o predviđenom postupku javne nabave u skladu sa stavkom 4. članka 9.6. (Obavijesti) barem četrdeset dana i ne više od dvanaest mjeseci prije objave obavijest o predviđenom postupku javne nabave i obavijest o planiranom postupku javne nabave sadržava:

i. opis javne nabave;

ii. okvirne rokove za dostavljanje ponuda ili zahtjeva za sudjelovanje;

iii. izjavu da bi zainteresirani ponuditelji trebali naručitelju izraziti svoj interes za javnu nabavu;

iv. adresu s koje se mogu tražiti dokumenti u vezi s nabavom i

v. što više dostupnih informacija koje se traže u skladu sa stavkom 2. članka 9.6. (Obavijesti) za obavijest o predviđenom postupku javne nabave;

(b) naručitelj navodi, za javne nabave koje se ponavljaju, u izvornoj obavijesti o predviđenom postupku javne nabave da će u naknadnim obavijestima biti navedeni rokovi za podnošenje ponuda u skladu s ovim stavkom ili

(c) stanje hitnosti koje je naručitelj na odgovarajući način obrazložio čini rokove za podnošenje ponuda u skladu sa stavkom 3. neizvedivim.

5. Naručitelj može skratiti rok za podnošenje ponuda predviđen stavkom 3. za pet dana za svaku od sljedećih okolnosti:

(a) obavijest o predviđenom postupku javne nabave objavljena je elektroničkim putem;

(b) sva natječajna dokumentacija dostupna je elektroničkim putem od datuma objave obavijesti o predviđenom postupku javne nabave i

(c) naručitelj može ponude primati elektroničkim putem.

6. Primjena stavka 5. u vezi sa stavkom 4. ne smije dovesti do skraćenja rokova za podnošenje ponuda iz stavka 3. na manje od deset dana od datuma kada je objavljena obavijest o predviđenom postupku javne nabave.

7. Neovisno o bilo kojoj drugoj odredbi ovog članka, ako naručitelj kupi komercijalnu robu ili usluge, ili njihovu kombinaciju, može skratiti rok za podnošenje ponuda iz stavka 3. na najmanje trinaest dana, pod uvjetom da istovremeno elektroničkim putem objavi obavijest o predviđenom postupku javne nabave i natječajnu dokumentaciju. Osim toga, ako naručitelj elektroničkim putem prihvaća i ponude za komercijalnu robu i usluge, on može skratiti rok iz stavka 3. na najmanje deset dana.

8. Ako je naručitelj iz Priloga 9-B ili Priloga 9-C odabrao sve ili ograničen broj kvalificiranih ponuditelja, rok za podnošenje ponuda može se utvrditi dogovorom između naručitelja i odabranih ponuditelja. U slučaju da nema dogovora, rok ne smije biti kraći od deset dana.

ČLANAK 9.11.

Pregovori

1. Stranka može predvidjeti da njezini naručitelji mogu pregovarati:

(a) ako je naručitelj namjeru o vođenju pregovora naveo u obavijesti o predviđenom postupku javne nabave u skladu s člankom 9.6. stavkom 2. (Obavijesti) ili

(b) ako se iz ocjene čini da niti jedna ponuda nije najpovoljnija u smislu posebnih kriterija za ocjenjivanje predviđenih u obavijesti o predviđenom postupku javne nabave ili u drugoj obavijesti koja se koristi kao obavijest o predviđenom postupku javne nabave ili u natječajnoj dokumentaciji.

2. Naručitelj je dužan:

(a) osigurati da se eliminacija ponuditelja koji sudjeluju u pregovorima vrši u skladu s kriterijima za ocjenjivanje predviđenim u obavijesti o predviđenom postupku javne nabave ili u drugoj obavijesti koja se koristi kao obavijest o predviđenom postupku javne nabave ili u natječajnoj dokumentaciji i

(b) u slučaju provedbe pregovora, predvidjeti zajednički rok za preostale ponuditelje da dostave nove ili revidirane ponude.

ČLANAK 9.12.

Ograničeni postupak javne nabave

1. Pod uvjetom da ne koristi ovu odredbu u svrhu izbjegavanja tržišnog natjecanja među ponuditeljima ili na način kojim se diskriminira protiv ponuditelja druge stranke ili štite domaći ponuditelji, naručitelj može upotrijebiti ograničeni postupak javne nabave i može odabrati ne primijeniti članak 9.6. (Obavijesti), članak 9.7. (Uvjeti sudjelovanja), članak 9.8. (Kvalifikacije ponuditelja), stavke 8. do 13. članka 9.9. (Tehničke specifikacije i natječajna dokumentacija), članak 9.10. (Vremenska razdoblja), članak 9.11. (Pregovori), članak 9.13. (Elektroničke dražbe) i članak 9.14. (Postupanje s ponudama i dodjela ugovora) samo u nekim od sljedećih okolnosti:

(a) pri čemu:

i. nisu dostavljene ponude i nijedan ponuditelj nije zatražio sudjelovanje;

ii. nije dostavljena nijedna ponuda koja ispunjuje bitne zahtjeve natječaje dokumentacije;

iii. nijedan ponuditelj nije zadovoljio uvjete za sudjelovanje; ili

iv. dostavljene ponude rezultat su dogovora;

pod uvjetom da zahtjevi natječajne dokumentacije nisu bitno izmijenjeni.

(b) ako proizvode ili usluge može pružiti samo određeni ponuditelj i ne postoji niti jedna razumna alternativa ili zamjenska roba ili usluge iz jednog od sljedećih razloga:

i. zahtjev se odnosi na umjetničko djelo;

ii. zaštita patenata, autorskih prava ili drugih isključivih prava; ili

iii. zbog nepostojanja konkurencije iz tehničkih razloga;

(c) za dodatne isporuke izvornog ponuditelja proizvoda i usluga koji nisu uključeni u izvornu javnu nabavu kada promjena ponuditelja za takve dodatne proizvode i usluge:

i. ne može se izvršiti iz gospodarskih ili tehničkih razloga poput zahtjeva zamjenjivosti ili interoperabilnosti s postojećom opremom, softverom, uslugama ili instalacijama nabavljenim u okviru prvotne nabave; i

ii. prouzročila bi značajne neugodnosti ili znatno povećanje troškova naručitelja;

(d) ako je neophodno, u slučajevima u kojima, zbog izuzetne hitnosti izazvane događajima koje naručitelj nije mogao predvidjeti, roba ili usluge nisu mogle biti pravovremeno pribavljene putem otvorenog nadmetanja ili nadmetanja po pozivu;

(e) za proizvode kupljenje na tržištu robe;

(f) ako naručitelj nabavlja prototipove ili prvi proizvod ili uslugu koji su razvijeni na njegov zahtjev za vrijeme trajanja određenog ugovora za istraživanje, pokus, studiju ili izvorni razvoj te za potrebe tog ugovora. Izvorni razvoj prve robe ili usluge može uključivati ograničenu proizvodnju ili dobavu kako bi se obuhvatili rezultati terenskog ispitivanja te kako bi se pokazalo da su roba ili usluga prikladne za proizvodnju ili dobavu u većim količinama uz prihvatljive standarde kvalitete, no ne uključuje količinsku proizvodnju ili dobavu radi uspostavljanja komercijalne održivosti ili radi povrata troškova istraživanja i razvoja;

(g) za kupnje pod iznimno povoljnim uvjetima, koji se pojavljuju u vrlo kratkom roku u slučaju neuobičajenih raspolaganja koja na primjer nastaju likvidacijom, prisilnom upravom ili stečajem, ali ne za rutinske kupnje od redovitih dobavljača; i

(h) ako je ugovor dodijeljen pobjedniku natječaja za dizajn pod uvjetom da:

i. natječaj je organiziran na način koji je u skladu s načelima ovog poglavlja, posebno s obzirom na objavu obavijesti o planiranom postupku javne nabave; i

ii. o sudionicima sudi neovisan žiri u cilju dodjele ugovora pobjedniku.

2. Naručitelj priprema pisano izvješće o svakom dodijeljenom ugovoru u skladu sa stavkom 1. U izvješću je naveden naziv naručitelja, vrijednost pružene vrste proizvoda ili usluga i izjava u kojoj su navedene okolnosti i uvjeti opisani u stavku 1. kojim opravdavaju uporabu ograničenog postupka javne nabave.

ČLANAK 9.13.

Elektroničke dražbe

Ako planira provesti postupak javne nabave putem elektroničke dražbe, naručitelj svakom sudioniku, prije početka elektroničke dražbe, dostavlja sljedeće:

(a) automatsku metodu ocjenjivanja, uključujući matematičku formulu, koja se temelji na kriterijima za ocjenjivanje iz natječajne dokumentacije i koja će se koristiti u automatskom rangiranju ili ponovnom rangiranju za vrijeme aukcije;

(b) rezultate izvornog ocjenjivanja dijelova ponude kada je ugovor dodijeljen na temelju najpovoljnije ponude; i

(c) sve druge važne informacije koje se odnose na provedbu dražbe.

ČLANAK 9.14.

Postupanje s ponudama i dodjela ugovora

Postupanje s ponudama

1. Naručitelj prima, otvara i postupa s ponudama u skladu s postupcima kojima se jamči poštenost i nepristranost postupka nabave i povjerljivost ponuda.

2. Naručitelj ne kažnjava ponuditelja čija je ponuda zaprimljena nakon roka za dostavljanje ponuda, ako je kašnjenje samo rezultat postupanja naručitelja.

3. Kada naručitelj ponuditelju pruži mogućnost da ispravi nenamjerne pogreške u postupku između otvaranja ponuda i dodjele ugovora, naručitelj mora pružiti istu mogućnost svim uključenim ponuditeljima.

Dodjela ugovora

4. Da bi se mogla razmatrati, ponuda mora biti dostavljena u pisanom obliku, i, u trenutku otvaranja, mora zadovoljavati bitne zahtjeve iz obavijesti i natječajne dokumentacije te ju mora dostaviti ponuditelj koji zadovoljava uvjete za sudjelovanje.

5. Osim ako naručitelj utvrdi da dodjela ugovora nije u javnom interesu, naručitelj dodjeljuje ugovor dobavljaču za kojeg je naručitelj utvrdio da je u mogućnosti ispuniti uvjete ugovora te koji je, isključivo na temelju kriterija ocjenjivanja određenih u obavijestima i natječajnoj dokumentaciji, dostavio:

(a) najpovoljniju ponudu; ili

(b) ako je cijena jedini kriterij, najnižu cijenu.

6. Ako naručitelj zaprimi ponudu s cijenom koja je puno niža od cijena u drugim dostavljenim ponudama, on provjerava zadovoljava li ponuditelj uvjete za sudjelovanje i može li ispuniti uvjete iz ugovora i/ili uključuje li cijena dodijeljene državne potpore.

7. Ako naručitelj utvrdi da je ponuda izuzetno niska zbog toga što je ponuditelj primio državnu potporu, ponuda se smije odbiti samo iz tog razloga tek nakon savjetovanja s ponuditeljem ako on nije u mogućnosti dokazati u dostatnom roku koji je odredio naručitelj da je dotična potpora dodijeljena na zakonit način.

8. Naručitelj ne koristi mogućnosti, ukida nabavu ili izmjenjuje dodijeljene ugovore na način kojim se zaobilaze obveze ovog poglavlja.

Članak 9.15.

Transparentnost podataka o javnoj nabavi

Podaci dostavljeni ponuditeljima

1. Naručitelj odmah obavješćuje uključene ponuditelje o naručiteljevim odlukama o dodjeli ugovora i, na zahtjev dobavljača, to će učiniti u pisanom obliku. U skladu sa stavcima 2. i 3. članka 9.16. (Otkrivanje informacija), naručitelj, na zahtjev, neuspješnom ponuditelju dostavlja obrazloženje razloga zašto naručitelj nije odabrao ponudu i relativne prednosti ponude uspješnog ponuditelja.

Objava podataka o dodjeli

2. Najkasnije sedamdeset i dva dana nakon dodjele svakog ugovora obuhvaćenog ovim poglavljem, naručitelj objavljuje obavijest u odgovarajućem papirnatom ili elektroničkom obliku iz Priloga 9-H. Ako naručitelj objavi obavijest elektroničkim putem, te informacije moraju biti lako dostupne tijekom razumno dugog razdoblja. Obavijest uključuje barem sljedeće podatke:

(a) opis nabavljene robe ili usluga;

(b) naziv i adresu naručitelja;

(c) naziv i adresu uspješnog dobavljača;

(d) vrijednost uspješne ponude ili najviše i najniže ponude koje su uzete u obzir prilikom dodjeljivanja ugovora;

(e) datum dodjele i

(f) vrstu korištene metode javne nabave, i u slučajevima kada je korišten ograničen postupak javne nabave u skladu s člankom 9.12. (Ograničen postupak javne nabave), opis okolnosti koje opravdavaju korištenje ograničenog postupka javne nabave.

Čuvanje dokumentacije, izvješća i elektronička sljedivost

3. Svaki naručitelj vodi u razdoblju od najmanje tri godine od datuma dodjele ugovora:

(a) dokumentaciju i izvješća o postupcima javne nabave i dodijeljenim ugovorima u vezi s predmetnom javnom nabavom, uključujući izvješća iz članka 9.12. (Ograničeni postupak javne nabave) i

(b) podatke na temelju kojih je moguće pratiti provedbu predmetne javne nabave elektroničkim putem.

Prikupljanje statističkih podataka i priprema izvješća

4. Svaka stranka suglasna je priopćiti drugoj stranci dostupne i usporedive statističke podatke koji se odnose na postupak javne nabave iz ovog Poglavlja.

ČLANAK 9.16.

Objava podataka

Davanje podataka strankama

1. Na zahtjev jedne stranke, druga stranka bez odlaganja dostavlja sve podatke koji su nužni za utvrđivanje je li postupak javne nabave proveden na ispravan, nepristran način te u skladu s ovim Poglavljem, uključujući podatke o značajkama i relativnim prednostima uspješne ponude. U slučajevima kada objava podataka ne utječe na tržišno natjecanje u budućim natječajima, stranka koja dobiva podatke ne otkriva te podatke niti jednom ponuditelju, osim nakon savjetovanja i u dogovoru sa strankom koja je dostavila podatke.

Neotkrivanje podataka

2. Neovisno o bilo kojoj drugoj odredbi ovog Poglavlja, stranka, uključujući naručitelje, ne dostavlja niti jednom određenom ponuditelju podatke koji bi mogli ugroziti pošteno tržišno natjecanje među ponuditeljima.

3. Ništa u ovom Poglavlju ne tumači se kao da zahtijeva od stranke, uključujući njezine naručitelje, vlasti i revizijska tijela, otkrivanje povjerljivih podataka ako bi se otkrivanjem:

(a) ugrozila provedba zakona;

(b) moglo ugroziti pošteno tržišno natjecanje među ponuditeljima;

(c) mogli ugroziti legitimni poslovni interesi određenih osoba, uključujući zaštitu prava intelektualnog vlasništva ili

(d) na drugi način postupilo u suprotnosti s javnim interesom.

ČLANAK 9.17.

Nacionalni postupci preispitivanja

1. Svaka stranka dostavlja pravovremene, učinkovite, transparentne i nediskriminacijske upravne ili sudske postupke preispitivanja kojima ponuditelj može osporiti:

(a) povredu ovog poglavlja ili

(b) ako ponuditelj nema pravo izravno osporiti povredu ovog poglavlja u skladu s nacionalnim pravom stranke, neusklađenost s mjerama stranke za provedbu ovog poglavlja

koja nastaje u kontekstu predmetne javne nabave u kojoj ponuditelj ima ili je imao interes. U svakom slučaju, stranke osiguravaju da tijelo za preispitivanje, na zahtjev ponuditelja, može preispitati odluke koje su donijeli njihovi naručitelji u vezi s tim je li određena nabava u okviru javne nabave obuhvaćene ovim poglavljem.

Postupovna pravila za sve izazove moraju biti u pisanom obliku i objavljena javnosti elektroničkim putem i/ili na papiru.

2. U slučaju pritužbe ponuditelja, koja nastane u kontekstu predmetnog postupka javne nabave u kojem ponuditelj ima, ili je imao, interes, da je došlo do povrede ili nedostatka iz stavka 1., stranka naručitelja koja provodi postupak javne nabave potiče naručitelja i ponuditelja da pokušaju naći rješenje pritužbe putem savjetovanja. Naručitelj nepristrano i pravovremen razmatra takvu pritužbu na način kojim se ne dovodi u pitanje sudjelovanje ponuditelja u postojećoj ili budućoj javnoj nabavi ili njegovo pravo tražiti korektivne mjere u okviru administrativnog postupka ili postupka sudske kontrole.

3. Svaki ponuditelj mora imati dovoljno vremena za pripremu i dostavljanje pritužbe, što ne smije biti manje od deset dana od trenutka kada je osnova na pritužbu postala poznata ili je razumno trebala postati poznata dobavljaču.

4. Svaka stranka osniva ili imenuje barem jedno nepristrano upravno ili sudsko tijelo koje je neovisno o naručiteljima za primanje i preispitivanje pritužbe dobavljača koja se odnosi na predmetni postupak javne nabave.

5. Ako tijelo koje nije nadležno tijelo iz stavka 4. prvo ocjenjuje pritužbu, stranka osigurava da se ponuditelj može uložiti žalbu na odluku nepristranom upravnom ili sudskom tijelu koje je neovisno o naručitelju čija je javna nabava predmet pritužbe.

6. Svaka stranka osigurava da odluka tijela za preispitivanje koje nije sud podliježe sudskoj kontroli i uspostavlja postupke kojima se osigurava da:

(a) naručitelj pisanim putem odgovori na osporavanje te tijelu zaduženom za preispitivanje stavi na raspolaganje sve relevantne dokumente;

(b) sudionici u postupku (u daljnjem tekstu „sudionici”) imaju pravo biti saslušani prije negoli tijelo zaduženo za preispitivanje donese odluku o osporavanju;

(c) sudionici imaju pravo na zastupnika i pratnju;

(d) sudionici imaju pristup svim postupcima;

(e) sudionici imaju pravo tražiti da se postupci odvijaju u javnosti i da mogu biti nazočni svjedoci i

(f) tijelo za preispitivanje pravovremeno donosi odluke ili preporuke u pisanom obliku i uključuje obrazloženje osnove za svaku odluku ili preporuku.

7. Svaka stranka donosi i održava postupke kojima se osiguravaju:

(a) brze privremene mjere za očuvanje mogućnosti ponuditelja da sudjeluje u postupku javne nabave. Takve privremene mjere mogu dovesti do suspenzije postupka javne nabave. Postupcima se može predvidjeti da se poništavanje negativnih posljedica za predmetne interese, uključujući javni interes, može uzeti u obzir prilikom donošenja odluke o tome treba li primjenjivati takve mjere. Opravdani razlog za nedjelovanje dostavlja se u pisanom obliku i

(b) ako je tijelo zaduženo za preispitivanje utvrdilo da je došlo do kršenja ili nepridržavanja ugovora iz stavka 1., korektivne aktivnosti ili nadoknade za gubitak ili pretrpljenu štetu, koje mogu biti ograničene na troškove za pripremu ponude ili na troškove vezane uz osporavanje. Kada je ugovor već dodijeljen, stranke mogu propisati da korektivne radnje nisu dostupne.

ČLANAK 9.18.

Izmjena i ispravak pokrivenosti

Obavijest o predloženoj izmjeni

1. Stranka obavješćuje drugu stranku o predloženom ispravku, prijenosu tijela iz jednog Priloga u drugi, povlačenju tijela ili drugim izmjenama (dalje u tekstu „izmjena”) priloga od 9-A do 9-I.

2. Za svako predloženo povlačenje tijela iz priloga od 9-A do 9-G na temelju tvrdnje da je državna kontrola ili utjecaj nad obuhvaćenom nabavom subjekta učinkovito uklonjen stranka koja predlaže izmjenu (dalje u tekstu „stranka koja mijenja”) u obavijest uključuje dokaz da je ta državna kontrola ili utjecaj učinkovito uklonjen. Državna kontrola ili utjecaj nad predmetnim postupcima javne nabave tijela iz Priloga 9-C smatra se učinkovito uklonjenom ako:

(a) za Uniju, naručitelj obavlja konkurentnu djelatnost i

(b) za Singapur, naručitelj je privatiziran.

Ako je državna kontrola ili utjecaj nad predmetnim postupkom javne nabave naručitelja učinkovito uklonjen, druga stranka nema pravo na nadoknadu.

3. U odnosu na bilo koju drugu predloženu izmjenu, stranka koja uvodi izmjenu uključuje u obavijest informacije o vjerojatnim posljedicama te promjene na pokrivenost iz ovog poglavlja. Ako stranka koja uvodi izmjenu predloži unijeti manje izmjene ili tehničke ispravke čisto formalne prirode bez utjecaja na predmetni postupak javne nabave, ona te izmjene mora prijaviti najmanje svake dvije godine.

Rješavanje prigovora

4. U slučaju prigovora druge stranke (dalje u tekstu „stranka koja ulaže prigovor”) na obavijest stranke koja uvodi izmjenu, stranke nastoje prigovor riješiti na temelju bilateralnog savjetovanja, uključujući, ako je nužno, savjetovanje u Odboru za trgovinu uslugama, ulaganja i javnu nabavu koji je osnovan u skladu s člankom 16.2. (Specijalizirani odbori). U okviru takvog savjetovanja, stranke razmatraju:

(a) dokaze o učinkovitom uklanjanju državne kontrole ili utjecaja nad predmetnim postupkom javne nabave naručitelja u slučaju obavijesti iz stavka 2.;

(b) dokaze da predložena izmjena ne utječe na pokrivenost u slučaju obavijesti iz stavka 3. i

(c) tvrdnje koje se odnose na potrebu za ili razinu naknada koje proizlaze iz izmjena prijavljenih u skladu sa stavkom 1. Izmjene mogu uključivati ili kompenzacijsko širenje pokrivenosti stranke koja uvodi izmjenu ili povlačenje istovjetne pokrivenosti od strane stranke koja ulaže prigovor, u cilju održavanja ravnoteže između prava i obveza i usporedive razine uzajamno dogovorene pokrivenosti predviđene u ovom poglavlju.

5. Ako stranka koja ulaže prigovor nakon bilateralnog savjetovanja iz stavka 4. smatra da postoji jedna ili više od sljedećih situacija:

(a) u slučaju iz podstavka 4. (a), državna kontrola ili utjecaj nad predmetnim postupkom javne nabave tijela nije učinkovito uklonjen;

(b) u slučaju iz podstavka 4. (b), izmjena ne zadovoljava kriterije iz stavka 3. i ona koja utječe na pokrivenost treba biti predmetom naknada ili

(c) u slučaju iz podstavka 4. (c), naknade predložene tijekom savjetovanja između stranaka nisu dovoljne za održavanje usporedive razine uzajamno dogovorene pokrivenosti,

stranke mogu primijeniti mehanizam za rješavanje sporova iz četrnaestog poglavlja (Rješavanje sporova).

Provedba

6. Predložena izmjena stupa na snagu samo ako:

(a) druga stranka nije dostavila stranci koja uvodi izmjenu pisani prigovor na predloženu izmjenu u roku od četrdeset i pet dana od datuma obavijesti o predloženim izmjenama;

(b) stranka koja ulaže prigovor obavijestila je stranku koja uvodi izmjenu o povlačenju prigovora;

(c) stranke su postigle dogovor nakon savjetovanja iz stavka 4. ili

(d) prigovor je riješen putem mehanizma rješavanja sporova iz stavka 5.

ČLANAK 9.19.

Odgovornosti odbora

Stranke mogu, u okviru Odbora za trgovinu uslugama, ulaganja i javnu nabavu, koji je osnovan u skladu s člankom 16.2. (Specijalizirani odbori):

(a) uvoditi modalitete izvješćivanja o statističkim podacima u skladu s člankom 9.15. stavkom 4. (Transparentnost podataka o javnoj nabavi);

(b) preispitivati obavijesti o izmjenama pokrivenosti i odobriti izmjene popisa tijela iz priloga 9-A do 9-C;

(c) odobravati naknade koje proizlaze iz izmjena koje utječu na pokrivenost;

(d) prema potrebi preispitivati indikativne kriterije koji pokazuju učinkovito uklanjanje državne kontrole i utjecaja nad predmetnom javnom nabavom naručitelja;

(e) donositi kriterije za odlučivanje o razini naknada za pokrivenost;

(f) razmatrati pitanja o postupcima javne nabave koje joj je uputila stranka;

(g) razmjenjivati informacije o prilikama za državne nabave, uključujući one na razinama ispod središnje, u svakoj stranci; i

(h) raspravljati o bilo kojim drugim pitanjima povezanima s primjenom ovog poglavlja.

Stranke mogu, u okviru Odbora za trgovinu uslugama, ulaganja i javnu nabavu, koji je osnovan u skladu s člankom 16.2. (Specijalizirani odbori), donijeti odluke za potrebe podstavaka (a) do (h).

ČLANAK 9.20.

Prilagodba odredaba o GPA-u

Ako se revidirani GPA izmijenjen ili ga nadilazi neki drugi sporazum, stranke, na temelju odluke Odbora za trgovinu uslugama, ulaganja i javnu nabavu, koji je osnovan u skladu s člankom 16.2. (Specijalizirani odbori), izmjenjuje ovo poglavlje, prema potrebi.

DESETO POGLAVLJE

Intelektualno vlasništvo

ČLANAK 10.1.

Ciljevi

1. Ciljevi ovog poglavlja su sljedeći:

(a) olakšati proizvodnju i stavljanje na tržište inovativnih i kreativnih proizvoda i pružanje usluga između stranaka i

(b) povećati koristi od trgovine i ulaganja putem prikladne i učinkovite razine zaštite prava intelektualnog vlasništva i predviđanja mjera za učinkovito ostvarivanje takvih prava.

2. Na ovo se poglavlje *mutatis mutandis* primjenjuju ciljevi i načela iz dijela I. Sporazuma TRIPS, a posebno članka 7. (Ciljevi) i članka 8. (Načela).

ODJELJAK A

NAČELA

ČLANAK 10.2.

Područje primjene i definicije

1. Stranke podsjećaju na obveze preuzete u skladu s međunarodnim ugovorima iz područja intelektualnog vlasništva, uključujući Sporazum TRIPS i Pariško konvenciju za zaštitu industrijskog vlasništva (od 20. ožujka 1883., kako je revidirana u Stockholmu, 15. srpnja 1967.; dalje u tekstu „Pariška konvencija”). Odredbe iz ovog poglavlja nadopunjuju prava i obveze stranaka u okviru Sporazuma TRIPS i drugih međunarodnih ugovora u području intelektualnog vlasništva čije su one stranke.

2. Za potrebe ovog poglavlja, „prava intelektualnog vlasništva” znači:

(a) sve kategorije intelektualnog vlasništva na koje se primjenjuju odjeljci 1. do 7. dijela II. Sporazuma TRIPS, odnosno:

i. autorska i srodna prava

ii. patenti[1];

[1] U slučaju Unije, za potrebe ovog poglavlja, „patenti” uključuju prava proizašla iz svjedodžbi o dodatnoj zaštiti.

iii. žigovi;

iv. dizajni;

v. rasporedi planova (topografije) integriranih sklopova;

vi. oznake zemljopisnog podrijetla;

vii. zaštita neobjavljenih informacija; i

(b) prava na zaštitu biljnih sorti.

ČLANAK 10.3.

Iscrpljenje

Svaka stranka slobodna je odrediti vlastiti režim za iscrpljenje prava intelektualnog vlasništva u skladu s mjerodavnim odredbama Sporazuma TRIPS.

ODJELJAK B

NORME U PODRUČJU PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

PODODJELJAK A

AUTORSKO PRAVO I SRODNA PRAVA

ČLANAK 10.4.

Dodijeljena zaštita

Stranke poštuju prava i obveze iz Bernske konvencije za zaštitu književnih i umjetničkih dijela (od 9. rujna 1886., kako je posljednji put izmijenjena u Parizu 24. srpnja 1971.), Ugovora o autorskom pravu WIPO-a (donesen u Ženevi 20. prosinca 1996.), Ugovora o izvedbama i fonogramima WIPO-a (donesen u Ženevi, 20. prosinca 1996.) i Sporazuma TRIPS[1]. Stranke mogu predvidjeti zaštitu izvođača, proizvođača fonograma i organizacija za radiodifuziju u skladu s mjerodavnim odredbama Međunarodne konvencije za zaštitu umjetnika izvođača, proizvođača fonograma i organizacija za radiodifuziju (sastavljeno u Rimu 26. listopada 1961.).

[1] Ne dovodeći u pitanje članak 10.6. (Proizvođači fonograma), stranke potvrđuju da su upute na te međunarodne ugovore podložne rezervacijama koje je svaka od stranaka pripremila s tim u vezi.

ČLANAK 10.5.

Trajanje zaštite

1. Svaka stranka propisuje, prilikom izračuna trajanja zaštite na temelju životnog vijeka autora, da trajanje zaštite neće biti kraće od životnog vijeka autora i sedamdeset godina nakon autorove smrti.

2. U slučaju djela na kojem postoji zajedničko autorsko pravo, rok iz stavka 1. računa se od smrti autora koji je najdulje živio.

3. Trajanje zaštite kinematografskih djela[1] ne smije biti kraće od sedamdeset godina nakon što djelo postane dostupno javnosti uz pristanak autora ili, u nedostatku toga, u roku od pedeset godina od stvaranja djela, a barem sedamdeset godina od njegova stvaranja[2].

4. Trajanje zaštite prava fonograma iznosi najmanje pedeset godina od ostvarenja i, u slučaju objave u tom roku, najkraće sedamdeset godina od datuma prve zakonite objave.

[1] U Uniji pojam „kinematografska djela" uključuje i audiovizualna djela.

[2] U Uniji, pojam zaštita ističe sedamdeset godina nakon smrti posljednje osobe koja je određena kao autor u skladu s nacionalnim pravom, što u svakom slučaju neće biti kraće od najdužeg trajanja zaštite predviđenog stavkom 3. članka 10.5.

5. Trajanje zaštite prava na emitirani sadržaj iznosi najmanje šezdeset godina od prvog emitiranja ili izrade emitiranog sadržaja.

6. Rokovi određeni u ovom članku računaju se od prvog dana siječnja godine koja slijedi godinu u kojoj se dogodio događaj koji je doveo do njihova nastanka.

ČLANAK 10.6.

Proizvođači fonograma

Svaka stranka osigurava proizvođačima fonograma[1] pravo na jedinstvenu prikladnu naknadu, ako se fonogram objavljen u komercijalne svrhe ili reprodukcija takvog fonograma koristi za radiodifuziju bežičnim sredstvima ili putem izvedbe u javnosti[2].[3]

[1] „Proizvođač fonograma" je fizička ili pravna osoba koja poduzima inicijativu i koja je odgovorna za prvo fiksiranje zvukova izvedbe ili drugih zvukova ili onog što predstavlja zvukove.

[2] „Javna izvedba" znači, u odnosu na fonogram, bilo koji oblik zvučnog priopćavanja zvukova ili reprezentacija zvukova fiksiranih u fonogramu.

[3] Singapur u potpunosti provodi obveze iz ovog članka u roku od dvije godine od stupanja na snagu ovog Sporazuma.

ČLANAK 10.7.

Prava na preprodaju

Stranke su suglasne razmijeniti stajališta i informacije o praksama i politikama u vezi s preprodajom prava umjetnika.

ČLANAK 10.8.

Suradnja na kolektivnom ostvarivanju prava

Stranke nastoje promicati razgovor i suradnju među njihovim društvima za kolektivno ostvarivanje prava u cilju osiguranja lakšeg pristupa i isporuke sadržaja među državnim područjima stranaka te prijenosa tantijema uslijed korištenja djela i drugih predmeta zaštićenih autorskim pravom.

ČLANAK 10.9.

Zaštita tehnoloških mjera

1. Svaka stranka pruža odgovarajuću pravnu zaštitu i učinkovite pravne lijekove protiv zanemarivanja učinkovitih tehnoloških mjera[1] koje koriste autori, izvođači ili proizvođači fonograma u vezi s ostvarivanjem njihovih prava i kojima se ograničavaju postupanja s njihovim djelima, izvedbama i fonogramima, koja nisu odobrili predmetni autori, izvođači i proizvođači fonograma ili nisu dopuštena u skladu s nacionalnim pravom[2].

[1] Za potrebe ovog članka, „tehnološke mjere" znači tehnologija, naprava ili komponenta koja je namijenjena da, za vrijeme uobičajenog rada, sprječava ili ograničava djelovanje, u vezi s djelima, izvedbama i fonogramima koje nisu odobrili predmetni autori, izvođači i proizvođači fonograma ili nisu dopuštena u skladu s nacionalnim pravom. Ne dovodeći u pitanje područje primjene autorskog ili srodnih prava sadržanih u nacionalnom pravu, tehnološke mjere smatraju se učinkovitima kada uporaba zaštićenih djela, izvedbi ili fonograma kontroliraju autori, izvođači ili proizvođači fonograma putem primjene mjerodavnog postupka kontrole pristupa ili zaštite, kao što su šifriranje ili mehanizam kontrole kopija, kojim se ostvaruje cilj zaštite.

[2] Ničim se u ovom poglavlju od Singapura ne zahtijeva da ograniči uvoz ili prodaju na domaćem tržištu usluge koja ne čini učinkovitom tehnološku mjeru čija je jedina svrha nadzirati segmentaciju tržišta za legitimne primjerke filmova i ne predstavlja povredu nacionalnog prava.

2. U cilju osiguranja odgovarajuće pravne zaštite i učinkovitih pravnih lijekova iz stavka 1., svaka stranka pruža zaštitu barem protiv:

(a) u mjeri predviđenoj njezinim nacionalnim zakonodavstvom:

i. neodobrenog zaobilaženja učinkovite tehnološke mjere koja se provodi stručno i s razumnom osnovnom za znanje i

ii. ponude javnosti naprave ili proizvoda stavljanjem na tržište, uključujući računalne programe, ili usluge, kao načina zaobilaženja učinkovite tehnološke mjere i

(b) proizvodnje, uvoza ili distribucije naprave ili proizvoda, uključujući računalnih programa, ili pružanja usluge koja:

i. u prvom je redu namijenjena ili proizvedena u svrhu zaobilaženja učinkovite tehnološke mjere ili

ii. ima samo ograničenu komercijalno značaju svrhu osim zaobilaženja učinkovite tehnološke mjere[1].

[1] Prilikom provedbe stavaka 1. i 2. ovog članka, niti jedna od stranaka nema obavezu tražiti da dizajn, ili dizajn i odabir dijelova i komponenata, proizvoda za široku potrošnju, telekomunikacijskih proizvoda ili računalnog proizvoda, omogućuje odgovor na bilo koju određenu tehnološku mjeru ako proizvod inače ne sprječava mjere za provedbu ovih stavaka.

3. Kao dio odgovarajuće pravne zaštite i učinkovitih pravnih lijekova u skladu sa stavkom 1., stranka može donijeti ili održavati odgovarajuća ograničenja ili iznimke od mjera za provedbu stavaka 1. i 2. Obveze iz stavaka 1. i 2. ne dovode u pitanje prava, ograničenja, iznimke ili obranu autorskog ili povezanih prava u skladu s nacionalnim pravom svake stranke.

ČLANAK 10.10.

Zaštita podataka o upravljanju pravima

1. U cilju zaštite elektroničkih podataka o upravljanju pravima[1], svaka od stranaka mora pružiti odgovarajuću pravnu zaštitu i učinkovite pravne lijekove protiv bilo koje osobe koja svjesno, bez odobrenja, izvršava bilo koju od sljedećih radnji ili, u vezi s građanskopravna sredstva, ima razumne osnove znati da će poticati, omogućiti, olakšati ili prikriti povredu autorskog prava ili povezanih prava. Takve radnje uključuju sljedeće:

[1] Za potrebe ovog članka, „podaci o upravljanju pravima" znači:
(a) informacije kojima se određuje djelo, izvedba ili fonogram; autor djela, izvođač izvedbe ili proizvođač fonograma; vlasnik bilo kojih prava na djelo, izvedbu ili fonogram;
(b) informacije o uvjetima uporabe djela, izvedbe ili fonograma; ili
(c) bilo koji broj ili šifra koji predstavljaju informacije opisane u podstavcima (a) i (b)
ako je bilo koja od tih informacija priložena primjerku djela, izvedbe ili fonogramu ili se pojavljuje u vezi s komunikacijom ili objavom dijela, izvedbe ili fonograma.

(a) uklanjanje ili izmjenu elektroničkih podataka o upravljanju pravima;

(b) distribuciju, uvoz radi distribucije, radiodifuziju, komuniciranje, stavljanje dostupnim javnosti preslika djela, izvedbi ili fonograma, iz znanje da su elektronički podaci o upravljanju pravima uklonjeni ili izmijenjeni bez odobrenja.

2. Kao dio odgovarajuće pravne zaštite i učinkovitih pravnih lijekova u skladu sa stavkom 1., stranka može donijeti ili održavati odgovarajuća ograničenja ili iznimke od mjera za provedbu stavka 1. Obveze iz stavka 1. ne dovode u pitanje prava, ograničenja, iznimke ili obranu autorskog ili povredu povezanih prava u skladu s nacionalnim pravom svake stranke.

ČLANAK 10.11.

Iznimke i ograničenja

Stranke mogu predvidjeti ograničenja ili iznimke prava iz članka 10.6. (Proizvođači fonograma) primjenjuju se samo u određenim posebnim slučajevima koji nisu u suprotnosti s redovitim iskorištavanjem predmeta zaštite i neopravdano ne dovode u pitanje zakonite interese nositelja prava.

PODODJELJAK B

ŽIGOVI

ČLANAK 10.12.

Međunarodni sporazumi

Svaka stranka ulaže razumne napore u poštovanje Ugovora o pravu žiga (sklopljen u Ženevi 27. listopada 1994.) i Singapurskog ugovora o pravu žiga iz Singapura (donesen u Singapuru 27. ožujka 2006.)[1].

ČLANAK 10.13.

Postupak registracije

Svaka stranka predviđa sustav za registraciju žigova u kojem mjerodavno tijelo za registraciju žigova u pisanom obliku daje razloge za odbijanje registracija žiga. Podnositelj zahtjeva može se žaliti protiv odbijanja sudu. Svaka stranka omogućuje trećim strankama da se suprotstave zahtjevima za registraciju žiga. Svaka stranka osigurava javno dostupnu elektroničku bazu podataka zahtjeva za registraciju žiga i registriranih žigova.

[1] Singapur je stranka Singapurskog ugovora o pravu žiga, a Unija će poduzeti sve razumne napore kako bi olakšala pristupanje Singapurskom ugovoru o pravu žiga.

ČLANAK 10.14.

Dobro poznati žigovi

Stranke štite dobro poznate žigove u skladu sa Sporazumom TRIPS. Prilikom utvrđivanja je li žig poznat, stranke uzimaju u obzir Zajedničku preporuku u pogledu odredaba o zaštiti dobro poznatih žigova koja je donesena na skupštini Pariške unije za zaštitu industrijskog vlasništva i na općoj skupštini WIPO-a na trideset i četvrtom u nizu sastanaka skupština država članica WIPO-a održanom od 20. do 29. rujna 1999.

ČLANAK 10.15.

Iznimke od prava koja proizlaze iz žiga

Svaka stanka:

(a) osigurava prikladnu uporabu opisnih pojmova[1] kao ograničenu iznimku od prava koja proizlaze iz žigova i

(b) može predvidjeti druge ograničene iznimke,

pod uvjetom da te iznimke uzimaju u obzir legitimne interese vlasnika žigova i trećih stranaka.

[1] Prikladna uporaba opisnih pojmova uključuje uporabu znaka za označavanje zemljopisnog podrijetla proizvoda ili usluga i ako je takva uporaba u skladu s iskrenom praksom u industrijskim ili trgovačkim pitanjima.

PODODJELJAK C

OZNAKE ZEMLJOPISNOG PODRIJETLA[1]

ČLANAK 10.16.

Područje primjene

1. Pododjeljak C (Oznake zemljopisnog podrijetla) primjenjuje se na priznavanje i zaštitu oznaka zemljopisnog podrijetla za vina, alkoholna pića, poljoprivredne proizvode i hranu podrijetlom iz državnih područja stanaka.

2. Na oznake zemljopisnog podrijetla stranke koje će štititi druga stranka primjenjuje se Pododjeljak C (Oznake zemljopisnog podrijetla) ako su one priznate i objavljene kao oznake zemljopisnog podrijetla u njihovoj zemlji podrijetla.

[1] Za potrebe ovog poglavlja, „oznake zemljopisnog podrijetla" znači oznake kojima se označava da proizvodi potječu iz državnog područja stranke ili regije ili lokacije na tome državnom području pri čemu se kvaliteta, ugled ili druge značajke proizvoda mogu pripisati zemljopisnom podrijetlu.

ČLANAK 10.17.

Sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla

1. Svaka stranka, nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma, uspostavlja sustave za registraciju i zaštitu zemljopisnih oznaka podrijetla na njezinom državnom području, za kategorije vina i alkoholnih pića i zemljopisnih proizvoda i hrane koje smatra prikladnima.

2. Sustavi iz stavka 1. sadrže dijelove kao što su:

(a) nacionalni registar;

(b) administrativni postupak za provjeru označavaju li unesene oznaka zemljopisnog podrijetla ili one koje će biti unesene, iz podstavka 2. (a), da je proizvod podrijetlom iz državnog područja stranke, regije ili lokaliteta na državnom području te stranke, pri čemu se tom zemljopisnom podrijetlu može pripisati određena kvaliteta, ugled ili druga značajka proizvoda;

(c) postupak za podnošenje prigovora koji omogućuje uzimanje u obzir legitimnih interesa trećih osoba i

(d) pravna sredstva koja omogućuju ispravak ili ukidanje unosa u nacionalni registar iz podstavka 2. (a) te uzimaju u obzir legitimne interese trećih stranaka i nositelja prava predmetnih registriranih oznaka zemljopisnog podrijetla.

3. Čim je to izvedivo nakon okončanja postupaka za zaštitu oznaka zemljopisnog podrijetla u svakoj stranci[1] za sva imena iz Priloga 10-A, stranke se sastaju radi donošenja odluke u Odboru za trgovinu iz članka 16.1. (Odbor za trgovinu) u vezi s popisom iz Priloga 10-B imena iz Priloga 10-A svake stranke koja su bila i ostaju zaštićena kao oznake zemljopisnog podrijetla u sustavu predmetne stanke kako je navedeno u stavku 2.

ČLANAK 10.18.

Izmjena popisa oznaka zemljopisnog podrijetla

Stranke su suglasne da svaka stranka u skladu s pododjeljkom C (Oznake zemljopisnog podrijetla) može izmijeniti popis oznaka zemljopisnog podrijetla za vina, alkoholna pića, poljoprivredne proizvode i hranu iz Priloga 10-B. Takve izmjene Priloga 10-B podliježu oznakama zemljopisnog podrijetla koje su bile i ostaju zaštićene kao oznake zemljopisnog podrijetla u okviru sustava predmetne stranke kako je navedeno u članku 10.17. stavku 2. (Sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla).

[1] Za potrebe pododjeljka C (Oznake zemljopisnog podrijetla), u slučaju Singapura, postupak za zaštitu oznaka zemljopisnog podrijetla odnosi se na nacionalni postupak registracije koji je Singapur uspostavio u skladu sa stavkom 2. članka 10.17. (Sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla).

ČLANAK 10.19.

Opseg zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla

1. U skladu s člankom 10.22. (Opća pravila), svaka stranka u odnosu na oznake zemljopisnog podrijetla za vina, alkoholna pića, poljoprivredne proizvode i hranu iz Priloga 10-B koje su bile i ostaju zaštićene kao oznake zemljopisnog podrijetla u okviru sustava predmetne stranke kako je navedeno u članku 10.17. stavku 2. (Sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla) svim zainteresiranim stranama osigurava zakonska sredstva za sprečavanje:

(a) uporabe bilo kakvog načina imenovanja ili predstavljanja robe, a koje ukazuje ili navodi da je dotična roba podrijetlom iz zemljopisnog područja koje nije pravo mjesto podrijetla na način koji obmanjuje javnost u vezi sa zemljopisnim podrijetlom te robe; i

(b) bilo kakve uporabe koja predstavlja čin nepoštenog tržišnog natjecanja u smislu članka 10.a (Nepošteno tržišno natjecanje) Pariške konvencije.

2. U skladu s člankom 10.22. (Opća pravila), svaka stranka u odnosu na oznake zemljopisnog podrijetla za vina i alkoholna pića iz Priloga 10-B koje su bile i ostaju zaštićene kao oznake zemljopisnog podrijetla u okviru njezinog sustava iz stavka 2. članka 10.17. (Sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla) svim zainteresiranim stranama osigurava zakonska sredstva za sprečavanje uporabe takve oznake zemljopisnog podrijetla kao oznake za vina koja nisu podrijetlom iz mjesta navedenog u oznaci zemljopisnog podrijetla ili kao oznake za alkoholna pića koja nisu podrijetlom iz mjesta navedenog u oznaci zemljopisnog podrijetla, čak i ako:

(a) navedeno je pravo podrijetlo robe;

(b) oznaka zemljopisnog podrijetla upotrijebljena je u prijevodu; ili

(c) oznaka geografskog podrijetla popraćena je izrazima, poput „vrsta”, „tip”, „stil”, „imitacija” ili sl.

3. U skladu s člankom 10.22. (Opća pravila), svaka stranka u odnosu na oznake zemljopisnog podrijetla za poljoprivredne proizvode i hranu iz Priloga 10-B. koje su bile i ostaju zaštićene kao oznake zemljopisnog podrijetla u okviru njezinog sustava iz stavka 2. članka 10.17. (Sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla) svim zainteresiranim stranama osigurava zakonska sredstva za sprečavanje uporabe takve oznake zemljopisnog podrijetla proizvoda kao oznake za slične proizvode[1] koji nisu podrijetlom iz mjesta navedenog u oznaci zemljopisnog podrijetla, čak i ako:

(a) navedeno je pravo podrijetlo robe;

(b) oznaka zemljopisnog podrijetla upotrijebljena je u prijevodu[2]; ili

[1] Za potrebe ovog stavka i stavka 1. članka 10.21. (Odnos sa žigovima), pojam „sličan proizvod”, u odnosu na proizvod za koji je oznaka zemljopisnog podrijetla zaštićena u sustavu stranke kako je navedeno u članku 10.17. stavku 2. (Sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla) znači proizvod koji bi bio u istoj kategoriji proizvoda u registru te stranke kao i proizvod za koji je registrirana oznaka zemljopisnog podrijetla.

[2] Podrazumijeva se da se to tumači kao da se ocjenjuje na osnovi pojedinih predmeta. Ova se odredba ne primjenjuje ako postoje dokazi da nema veze između zaštićene oznake zemljopisnog podrijetla i prevedenog pojma. Osim toga, odredba se primjenjuje ne dovodeći u pitanje opća pravila iz Pododjeljka C (Oznake zemljopisnog podrijetla).

(c) oznaka geografskog podrijetla popraćena je izrazima, poput „vrsta”, „tip”, „stil”, „imitacija” ili sl.

4. Ništa u pododjeljku C (Oznake zemljopisnog podrijetla) ne zahtijeva od stranaka da primjenjuju svoje odredbe u vezi s oznakom zemljopisnog podrijetla ako nositelj prava ne učini sljedeće:

(a) obnovi registraciju ili

(b) održi minimalnu trgovačku aktivnost ili interes, uključujući komercijalizaciju, promidžbu ili nadzor tržišta,

oznake zemljopisnog podrijetla na tržištu te stranke.

5. Ne dovodeći u pitanje stavak 3. članka 23. Sporazuma TRIPS, svaka stranka utvrđuje praktične uvjete pod kojima će se homonimne oznake zemljopisnog podrijetla međusobno razlikovati na njihovom državnom području, uzimajući u obzir potrebu osigurati ravnopravni tretman predmetnih proizvođača i nezavaravanje potrošača.

6. Ako stranka primi zahtjev za registraciju ili zaštitu oznake zemljopisnog podrijetla koja je homonimna s jednom od oznaka zemljopisnog podrijetla iz Priloga 10-B, ta stranka, prilikom utvrđivanja uvjeta pod kojim će se oznake zemljopisnog podrijetla međusobno razlikovati, uzima u obzir stajališta i predstavke podnositelja zahtjeva i predmetnih proizvođača[1].

[1] U slučaju Singapura, izraz „predmetni proizvođači” odnosi se na predmetne nositelje prava.

ČLANAK 10.20.

Pravo korištenja oznaka zemljopisnog podrijetla

Osobe koje mogu koristiti oznaku zemljopisnog podrijetla zaštićenu u skladu s Pododjeljkom C (Oznake zemljopisnog podrijetla) nisu samo podnositelji zahtjeva, pod uvjetom da je takva uporaba u vezi s predmetima utvrđenim tom oznakom zemljopisnog podrijetla.

ČLANAK 10.21.

Odnos za žigovima

1. U skladu s člankom 10.22. (Opća pravila), u vezi s oznakama zemljopisnog podrijetla navedenim u Prilogu 10-B i preostalim oznakama zaštićenim u okviru sustava stranke kako je navedeno u članku 10.17. stavku 2. (Sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla), odbija se ili poništava po službenoj dužnosti registracija žiga za proizvode koji sadrži, ili se sastoji od, oznake zemljopisnog podrijetla koja označava slične proizvode, ako je to u skladu s nacionalnim zakonodavstvom stranke, ili na zahtjev predmetne stranke, u odnosu na proizvode koji nemaju predmetnu oznaku zemljopisnog podrijetla, ako je zahtjev za registraciju žiga podnesen nakon datuma prijave za registraciju predmetne zemljopisne oznake podrijetla.

2. Ne dovodeći u pitanje stavak 4. stranke potvrđuju da postojanje prethodnog žiga u stranci koji je u sukobu s novom oznakom ne bi u potpunosti isključilo registraciju nove oznake zemljopisnog podrijetla za slične proizvode u toj stranci[1].

3. Ako je zahtjev za registraciju žiga predan ili je žig registriran u dobroj vjeri, ili ako su prava na žig stečena na temelju dobre vjere, ako je ta mogućnost predviđena u nacionalnim zakonodavstvima stranaka, ili:

(a) prije datuma predavanja zahtjeva za zaštitu oznake zemljopisnog podrijetla na predmetnom državnom području ili

(b) prije zaštite oznake zemljopisnog podrijetla u zemlji podrijetla,

mjere donesene u cilju provedbe Pododjeljka C (Oznake zemljopisnog podrijetla) ne dovode u pitanje prihvatljivost za ili valjanost žiga za registraciju, ili pravo na korištenje žiga, na temelju toga što je takav žig istovjetan ili sličan oznaci zemljopisnog podrijetla.

4. Stranke nemaju obvezu zaštititi oznaku zemljopisnog podrijetla u skladu s Pododjeljkom C (Oznake zemljopisnog podrijetla) ako bi, u svjetlu uglednog ili dobro poznatog žiga, zaštita mogla dovesti potrošače u zabludu o pravom identitetu proizvoda.

[1] U slučaju Singapura, izraz „predmetni proizvođači” odnosi se na predmetne nositelje prava. U slučaju Singapura, oznaka zemljopisnog podrijetla koja je u sukobu s već postojećim žigom može se registrirati uz pristanak nositelja prava na već postojeći žig. U slučaju Unije takav pristanak nije preduvjet za registraciju oznake zemljopisnog podrijetla koja je u sukobu s već postojećim žigom.

ČLANAK 10.22.

Opća pravila

1. Na uvoz, izvoz i stavljanje na tržište proizvoda iz Pododjeljka C (Oznake zemljopisnog podrijetla) na državnom području stranke primjenjuje se nacionalno zakonodavstvo te stranke.

2. U pogledu poljoprivrednih proizvoda i hrane, ništa u pododjeljku C (Oznake zemljopisnog podrijetla) ne zahtijeva od stranke da onemogući nastavak kontinuirane ili slične uporabe oznake zemljopisnog podrijetla druge stranke u vezi s proizvodima ili uslugama njezinih državljana ili rezidenata koji su se koristili tom oznakom zemljopisnog podrijetla kontinuirano u vezi s istim ili povezanim proizvodima ili uslugama na državnom području te stranke ili:

(a) najmanje deset godina prije 1. siječnja 2004. ili

(b) u dobroj vjeri prije tog datuma.

3. U vezi s oznakama zemljopisnog podrijetla koje će biti navedene u Prilogu 10-B, ako je utvrđena prethodna uporaba u skladu s:

(a) postupcima povodom prigovora tijekom nacionalnog postupka registracije; ili

(b) bilo kojim sudskim postupkom,

takva prethodna uporaba mora biti navedena u Prilogu 10-B u vezi s predmetnom oznakom zemljopisnog podrijetla:

i. u skladu s mehanizmom utvrđenim u članku 10.17. stavku 3. (Sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla) u slučaju podstavka 3.(a) i

ii. u skladu s mehanizmom iz članka 10.18. (Izmjena popisa oznaka zemljopisnog podrijetla) u slučaju iz podstavka 3. (b).

4. Svaka stranka može utvrditi praktične uvjete u kojima se takva prethodna uporaba razlikuje od oznake zemljopisnog podrijetla na njezinom državnom području, uzimajući u obzir potrebu osigurati da nema zavaravanja potrošača.

5. Ničim u pododjeljku C (Oznake zemljopisnog podrijetla) ne zahtijeva se od stranke da primijeni svoje odredbe u vezi s oznakom zemljopisnog podrijetla druge stranke na proizvode ili usluge za koje je predmetna oznaka istovjetna s terminom koji se u zajedničkom jeziku obično koristi kao naziv za takve proizvode ili usluge na državnom području te stranke.

6. Ničim u pododjeljku C (Oznake zemljopisnog podrijetla) ne zahtijeva se od stranke da primijeni svoje odredbe u vezi s nazivom sadržanim u oznaci zemljopisnog podrijetla druge stranke na proizvode ili usluge čiji je naziv istovjetan s terminom koji se u zajedničkom jeziku obično koristi kao uobičajeni naziv za takve proizvode ili usluge na državnom području te stranke.

7. Ničim u pododjeljku C (Oznake zemljopisnog podrijetla) ne zahtijeva se od stranke da primijeni svoje odredbe u vezi s oznakom zemljopisnog podrijetla druge stranke na proizvode vinove loze za koju e je predmetna oznaka istovjetna s uobičajenim nazivom na tu vrstu grožđa na državnom području te stranke od datuma stupanja na snagu Sporazuma o WTO-u u toj stranci.

8. Ništa u pododjeljku C (Oznake zemljopisnog podrijetla) stranku ne sprečava da zaštiti kao oznaku zemljopisnog podrijetla, u skladu sa svojim nacionalnim pravom, pojam koji je u sukobu s nazivom biljne ili životinjske vrste.

9. Stranka može predvidjeti da se svaki zahtjev u skladu s pododjeljkom C (Oznake zemljopisnog podrijetla) u vezi s uporabom ili registracijom žiga mora predati u roku od pet godina otkad je negativna uporaba zaštićene oznake postala opće poznata u toj stranci ili nakon datuma registracije žiga u toj stranci pod uvjetom da je žig objavljen do tog datuma, ako je taj datum prije datuma kada je negativna uporaba postala opće poznata u toj stranci, pod uvjetom da se oznaka zemljopisnog podrijetla ne koristi niti je registrirana u lošoj vjeri.

10. Ništa u pododjeljku C (Oznake zemljopisnog podrijetla) ne dovodi u pitanje pravo bilo koje osobe da u trgovini upotrebljava svoje ime ili ime svojeg prethodnika u poslovanju, osim ako se ime koristi s ciljem dovođenja potrošača u zabludu.

11. Ništa u pododjeljku C (Oznake zemljopisnog podrijetla) ne obvezuje stranku da zaštiti oznaku zemljopisnog podrijetla druge stranke koja nije zaštićena ili prestaje biti zaštićena u skladu s nacionalnim pravom zemlje podrijetla. Stranke jedna drugu obavješćuju ako oznaka zemljopisnog podrijetla prestane biti zaštićena u zemlji podrijetla.

ČLANAK 10.23.

Odnos s Odborom za trgovinu

Odbor za trgovinu uspostavljen u skladu s člankom 16.1. (Odbor za trgovinu) ima ovlasti:

(a) donijeti odluku u vezi s popisom iz Priloga 10-B iz članka 10.17. stavka 3. (Sustav za zaštitu oznaka zemljopisnog podrijetla) i

(b) izmijeniti Prilog 10-B u skladu s člankom 10.18 (Izmjena popisa oznaka zemljopisnog podrijetla).

PODODJELJAK D

DIZAJNI

ČLANAK 10.24.

Zahtjevi za zaštitu registriranih dizajna[1]

1. Stranke predviđaju zaštitu neovisno stvorenih dizajna koji su novi ili izvorni[2]. Zaštita se osigurava putem registracije i njome nositeljima daju isključiva prava u skladu s odredbama pododjeljka D (Dizajni)[3].

[1] Za potrebe pododjeljka (Dizajni), Unija odobrava zaštitu neregistriranog dizajna ako on ispunjuje zahtjeve Uredbe Vijeća (EZ) br. 6/2002 od 12. prosinca 2001. o dizajnu Zajednice kako je posljednji put izmijenjena Uredbom Vijeća (EZ) br. 1891/2006 od 18. prosinca 2006.

[2] Stranke su suglasne da se može zahtijevati i da dizajn ima individualan karakter ako je tako predviđeno u zakonu stranke. To se odnosi na dizajne koji se bitno razlikuju od poznatih dizajna ili kombinacija poznatih značajki dizajna. Unija smatra da dizajn ima individualan karakter ako se ukupni dojam koji ostavlja na upućenog korisnika razlikuje od ukupnog dojma koji na takva korisnika ostavlja bilo koji dizajn koji je bio učinjen dostupnim javnosti:

[3] Stranke prihvaćaju da dizajni nisu isključeni iz zaštite samo na osnovu toga što čine dio predmeta ili proizvoda, pod uvjetom da su vidljivi, da ispunjavaju kriterije iz ovog stavka i da:
(a) ispunjuju sve druge kriterije za zaštitu dizajna; i
(b) nisu na drugi način isključeni iz zaštite dizajna,
u skladu s nacionalnim zakonodavstvom stranaka.

2. Zaštita dizajna ne odnosi se na dizajne na koje utječu isključivo tehničke ili funkcionalne potrebe.

3. Dizajnom Zajednice ne može se zaštititi dizajn koji je protivan javnom poretku ili prihvaćenim moralnim načelima[1].

ČLANAK 10.25.

Prava koja se dodjeljuju registracijom

Vlasnik zaštićenog dizajna ima pravo spriječiti treće stranke, koje nemaju pristanak vlasnika, da izrađuju, stavljaju na tržište, prodaju ili uvoze predmete koji nose ili utjelovljuju dizajn koji je kopija ili je u znatnoj mjeri kopija zaštićenog dizajna, ako se te radnje poduzimaju u svrhu trgovine.

ČLANAK 10.26.

Trajanje zaštite

Zaštita traje barem deset godina od datuma podnošenja zahtjeva.

[1] Ništa u ovom članku ne sprječava bilo koju od stranaka da u svom nacionalnom zakonodavstvu predvidi druga isključenja iz zaštite dizajna. Stranke shvaćaju da ta isključenja nisu sveobuhvatna.

ČLANAK 10.27.

Iznimke

Stranke mogu predvidjeti ograničen broj iznimaka od zaštite dizajna, pod uvjetom da te iznimke nisu nerazumno protivne uobičajenom iskorištavanju zaštićenih dizajna i da ne dovode nerazumno u pitanje legitimne interese vlasnika zaštićenog dizajna, uzimajući u obzir legitimne interese trećih osoba.

ČLANAK 10.28.

Odnos prema autorskom pravu

Stranke nude mogućnost da dizajn registriran u stranci u skladu s pododjeljkom D (Dizajni) nije u potpunosti izvan zaštite nacionalnog zakonodavstva te stranke o autorskom pravu. Opseg i uvjete uživanja takve zaštite određuje ta stranka[1].

[1] U slučaju Singapura, opseg do kojeg i uvjeti u kojima se uživa takva zaštita uključuju okolnosti iz odjeljka 74. singapurskog Zakona o autorskom pravu.

PODODJELJAK E

PATENTI

ČLANAK 10.29.

Međunarodni sporazumi

Stranke podsjećaju na obveze iz Ugovora o suradnji na području patenata (sklopljen u Washingtonu 19. lipnja 1970., izmijenjen 28. rujna 1979., preinačen 3. veljače 1984.). Stranke, ako je potrebno, ulažu razumne napore u usklađivanje s člancima 1. do 16. Ugovora o patentnom pravu (donesen u Ženevi 1. lipnja 2000.) na način koji je u skladu s njihovim nacionalnim zakonodavstvom i postupcima.

ČLANAK 10.30.

Patenti i javno zdravlje

1. Stranke priznaju važnost Deklaracije o Sporazumu TRIPS i javnom zdravlju koju je 14. studenoga 2001. donijela Ministarska konferencija WTO-a u Dohi. Prilikom tumačenja i provedbe prava i obveza iz pododjeljka E (Patenti) i pododjeljka F (Zaštita podataka o ispitivanju dostavljeni u svrhu stjecanja administrativnog marketinškog odobrenja za stavljanje farmaceutskog proizvoda na tržište), stranke osiguravaju usklađenost s tom Deklaracijom.

2. Stranke poštuju Odluku Općeg vijeća WTO-a od 30. kolovoza 2003. o provedbi stavka 6. Deklaracije iz Dohe o Sporazumu TRIPS i javnom zdravlju te Odluku Općeg vijeća WTO-a od 6. prosinca 2005. o izmjeni Sporazuma TRIPS donošenjem Protokola o izmjeni Sporazuma TRIPS.

ČLANAK 10.31.

Produženje trajanja prava dodijeljenih patentom

Stranke potvrđuju da farmaceutski proizvodi[1] zaštićeni patentom na njihovim državnim područjima mogu podlijegati administrativnom postupku odobrenja stavljanja na tržište prije stavljanja na njihova tržišta. Stranke omogućuju produženje trajanja prava dodijeljenih zaštitom patenta kako bi nadoknadile vlasniku patenta skraćenje stvarnog djelovanja patenta kao rezultat administrativnog postupka odobrenja stavljanja na tržište[2]. Produženje trajanja prava dodijeljenih zaštitom patenta ne smije biti duže od pet godina[3].

---

1 Za potrebe ovog članka i članka 10.33. (Zaštita podataka o ispitivanju dostavljeni u svrhu stjecanja administrativnog odobrenja za stavljanje farmaceutskog proizvoda na tržište), pojam „farmaceutski proizvod" definiran je u zakonodavstvu svake stranke zasebno na datum potpisivanja ovog Sporazuma. U Uniji se pojam „farmaceutski proizvod" odnosi na „lijekove".

2 Singapur se obvezuje omogućiti strankama produženje trajanja prava dodijeljenih zaštitom patenta kako bi nositelju patenta naknadile smanjenje stvarnog djelovanja patenta koje proizlazi iz postupka administrativnog odobrenja za stavljanje na tržište tvari za dijagnozu ili ispitivanje i odobrenih kao lijek.

3 Uvjeti i postupci za produženje valjanosti patenta utvrđuju se u zakonodavstvima stranaka. Time se ne dovodi u pitanje moguće produženje u pedijatrijske svrhe, ako je to predvidjela neka od stranaka.

ČLANAK 10.32.

Suradnja

Stranke su suglasne surađivati na inicijativama za olakšavanje:

(a) priznavanja patenta na temelju zahtjeva podnositelja jedne stranke u drugoj stranci i

(b) kvalifikacije i priznavanja stručnjaka za patente u stranci na državnom području druge stranke.

PODODJELJAK F

ZAŠTITA PODATAKA O ISPITIVANJU

ČLANAK 10.33.

Zaštita podataka o ispitivanju dostavljenih
u svrhu stjecanja administrativnog odobrenja za
stavljanje farmaceutskog proizvoda na tržište

Kada je stranci potrebno dostaviti podatke o ispitivanju ili studije u vezi sa sigurnošću i učinkovitošću farmaceutskog proizvoda prije davanja odobrenja za stavljanje na tržište tog proizvoda, stranka ne dopušta trećim strankama da najmanje pet godina od datuma davanja odobrenja u toj stranci na temelju odobrenja za stavljanje na tržište koje se daje stranci koja je dostavila podatke o ispitivanju ili studije stavljaju na tržište isti ili sličan proizvod, osim u slučaju suglasnosti stranke koja je dostavila podatke o ispitivanju ili studije[1].[2,3]

[1] Uvjeti i postupci za produženje valjanosti patenta iz ovog članka utvrđuju se u mjerodavnom zakonodavstvu stranaka.

[2] Pet godina nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma, stranke započinju, ne dovodeći ga u pitanje, rasprave o mogućem produženju trajanja zaštite podataka o ispitivanju dostavljenih u svrhu dobivanja odobrenja za stavljanje na tržište.

[3] U kontekstu ovog članka, takvi povjerljivi popratni podaci o ispitivanju ili studije ne koriste se u svrhe odobravanja nekog drugog zahtjeva najmanje pet godina:
(a) u slučaju Singapura, od datuma zaprimanja prvog zahtjeva;
(b) u slučaju Unije, od datuma odobrenja prvog zahtjeva,
osim u slučaju suglasnosti stranke koja je dostavila podatke o ispitivanju ili studije.

ČLANAK 10.34.

Zaštita podataka o ispitivanju dostavljenih
u svrhu stjecanja administrativnog odobrenja za
stavljanje poljoprivrednog kemijskog proizvoda[1] na tržište

1. Kada je stranci potrebno dostaviti podatke o ispitivanju ili studije u vezi sa sigurnošću i učinkovitošću poljoprivrednog kemijskog proizvoda prije davanja odobrenja za stavljanje na tržište tog proizvoda u toj stranci, stranka ne dopušta trećim strankama da, barem deset godina od datuma davanja odobrenja u toj stranci na temelju odobrenja za stavljanje na tržište koje se daje stranci koja je dostavila podatke o ispitivanju ili studije stavljaju na tržište isti ili sličan proizvod, osim u slučaju pristanka stranke koje je dostavila podatke o ispitivanju ili studije.

[1] U slučaju Unije, za potrebe ovog članka, „poljoprivredni kemijski proizvod" znači aktivne tvari i pripravci koji sadrže jednu ili više aktivnih tvari u obliku u kojem se dostavljaju korisniku u svrhu:
(a) zaštite bilja ili biljnih proizvoda od svih štetnih organizama ili sprečavanja djelovanja takvih organizama ako takve tvari ili pripravci nisu drukčije definirani u podstavcima (b) do (e);
(b) utjecaju na životne procese bilja, osim hranjivih tvari (npr. kao što su tvari koje utječu na njihov rast);
(c) konzerviranje biljnih proizvoda, ako takve tvari ili proizvodi ne podliježu posebnim odredbama Vijeća ili Komisije o konzervansima;
(d) uništavanja neželjenog bilja; ili
(e) uništavanja dijelova bilja, provjere ili sprečavanja neželjenog rasta bilja.

2. Ako stranka predvidi mjere ili postupke za izbjegavanje dvostrukog testiranja poljoprivrednih kemijskih proizvodima na kralježnjacima, ta stranka može previdjeti uvjete i okolnosti u kojima treće stranke mogu stavljati na tržište isti ili sličan proizvod, na temelju odobrenja za stavljanje na tržište dodijeljenog stranci koja je dostavila podatke o ispitivanju ili studije.

3. Ako stranka zahtjeva dostavljanje podataka o ispitivanju ili studije o sigurnosti poljoprivrednog kemijskog proizvoda prije davanja odobrenja za stavljanje takvog proizvoda na tržište, stranka nastoji uložiti najbolje napore u brzu obradu zahtjeva u cilju izbjegavanja nerazumnih kašnjenja.

PODODJELJAK G

BILJNE SORTE

ČLANAK 10.35.

Međunarodni sporazumi

Stranke ponovno potvrđuju svoje obveze iz Međunarodne konvencije za zaštitu novih biljnih sorti (donesena u Parizu 2. prosinca 1961. kako je posljednji put revidirana u Ženevi 19. ožujka 1991.), uključujući mogućnost provedbe izbornih iznimki od prava oplemenjivača, kako je navedeno u stavku 2. članku 15. te Konvencije.

ODJELJAK C

PROVEDBA PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA U GRAĐANSKOM POSTUPKU

ČLANAK 10.36.

Opće obveze

1. Stranke potvrđuju svoje obveze iz članaka 41. do 50. Sporazuma TRIPS i u skladu s takvim obvezama u nacionalnom zakonodavstvu predviđaju mjere, postupke i pravne lijekove protiv povreda prava intelektualnog vlasništva obuhvaćenih ovim poglavljem.

2. Mjere, postupci i pravna sredstva iz stavka 1. koje je svaka stranka predvidjela u svom nacionalnom zakonodavstvu:

(a) uzimaju u obzir, prema potrebi, potrebu za proporcionalnošću između težine povrede i interesa trećih stranaka;

(b) pravedni su i ravnopravni;

(c) nisu nepotrebno složeni ili skupi te ne uključuju nerazumne rokove ili neopravdana kašnjenja i

(d) primjenjuju se na način kojim se izbjegava stvaranje prepreka legitimnoj trgovini i osiguravati zaštitne mjere protiv povrede.

3. Ništa u ovom poglavlju ne utječe na sposobnost bilo koje stranke da općenito provodi svoje nacionalno zakonodavstvo niti ih na bilo koji način obvezuje da mijenjaju postojeće zakone koji se odnose na provedbu prava intelektualnog vlasništva. Ne dovodeći u pitanje gore navedena opća načela, ništa u ovom poglavlju ni na koji način ne obvezuje stranke:

(a) da uspostave pravosudni sustav za provedbu prava intelektualnog vlasništva koji se razlikuje od onog koji se primjenjuje na provedbu zakona općenito ili

(b) u odnosu na raspodjelu sredstava između provedbe prava intelektualnog vlasništva i provedba zakona općenito.

ČLANAK 10.37.

Objavljivanje sudskih odluka

U građanskim sudskim postupcima pokrenutim radi povrede prava intelektualnog vlasništva, svaka stranka poduzima odgovarajuće mjere, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i politikama, u cilju objave informacija o pravomoćnim sudskim presudama. Ničime u ovome članku od stranke se ne zahtijeva otkrivanje povjerljivih podataka čije bi objavljivanje priječilo provedbu zakona ili bi na drugi način bilo protivno javnom interesu ili bi moglo štetiti legitimnim komercijalnim interesima pojedinih javnih ili privatnih poduzeća. Stranke mogu predvidjeti i druge dodatne mjere objave koje su u određenim okolnostima primjerene, uključujući i istaknuto oglašavanje.

ČLANAK 10.38.

Dostupnost mjera, postupaka i pravnih lijekova u građanskom postupku

1. Stranke u svom nacionalnom zakonodavstvu i prema nositeljima prava predviđaju mjere, postupke i pravne lijekove u građanskom postupku iz odjeljka C (Provedba prava intelektualnog vlasništva u građanskom postupku) u vezi s pravima intelektualnog vlasništva iz stavka 2.

2. Za potrebe odjeljka C (Provedba prava intelektualnog vlasništva u građanskom postupku), sljedeći pojmovi imaju sljedeća značenja:

(a) „nositelji prava" uključuju isključive nositelje licenci te saveze i udruženja[1] koji imaju pravnu sposobnost ostvarivati takva prava i

(b) „prava intelektualnog vlasništva" znači sve kategorije intelektualnog vlasništva na koje se primjenjuju odjeljci od 1. do 6. dijela II. Sporazuma TRIPS[2].

[1] Ako je to dopušteno u primjenjivom zakonodavstvu i u skladu s njihovim odredbama, izraz „savezi i udruženja" uključuje tijela za kolektivno ostvarivanje prava i, u kontekstu Unije, stručna tijela za obranu koja su priznata kao tijela koja imaju pravo predstavljati nositelje prava intelektualnog vlasništva.

[2] Stranka može patente isključiti iz područja primjene odjeljka C (Provedba prava intelektualnog vlasništva u građanskom postupku).

ČLANAK 10.39.

Mjere za očuvanje dokaza

1. Svaka stranka predviđa da njezina sudska tijela imaju ovlasti naložiti hitne i učinkovite privremene mjere:

(a) protiv stranke ili, ako je primjenjivo, treće stranke nad kojom pravosudno tijelo ima nadležnost, radi sprečavanja povrede prava intelektualnog vlasništva te posebno radi sprečavanja proizvoda kojima se krši pravo intelektualnog vlasništva od ulaska u trgovinske kanale i

(b) u cilju očuvanja odgovarajućih dokaza o navodnoj povredi.

2. Svaka stranka predviđa da njezina sudska tijela imaju ovlasti donijeti privremene mjere *inaudita altera parte* ako je prikladno, posebno ako bi kašnjenje moglo uzrokovati nepopravljivu štetu nositelju prava ili ako postoji očita opasnost od uništavanja dokaza. U postupcima koji se provode *inaudita altera parte* svaka stranka propisuje da njezina sudska tijela imaju ovlasti brzo djelovati po zahtjevima za privremene mjere te donijeti odluku bez odgode.

3. Barem u slučajevima povrede autorskog i povezanih prava i krivotvorenja žiga, svaka stranka predviđa da u građanskim sudskim postupcima sudska tijela imaju ovlasti naložiti oduzimanje ili neki drugi način preuzimanja proizvoda koji su predmetom sumnje te materijala i elemenata od važnosti za čin povrede i, barem u slučaju povrede žiga, dokumentarne dokaze, izvornike ili preslike, koji se odnose na povredu.

4. Svaka stranka predviđa da njezina nadležna tijela imaju ovlasti tražiti od podnositelja zahtjeva da, u vezi s privremenim mjerama, dostavi razumno dostupne dokaze kako bi se uvjerila uz dovoljan stupanj sigurnosti da je došlo do povrede prava podnositelja zahtjeva ili da je takva povreda neizbježna te da naloži podnositelju zahtjeva da dostavi jamstvo ili istovjetnu vrstu osiguranja dovoljnu za zaštitu optuženika i za sprečavanje zlouporabe. Takvo jamstvo ili istovjetna vrsta osiguranja ne sprečava iz nerazumnih razloga, korištenje postupaka za takve privremene mjere.

5. Kad su privremene mjere ukinute ili kad su prestale vrijediti zbog bilo koje radnje ili propusta podnositelja zahtjeva, ili kad je naknadno utvrđeno da nije bilo povrede ili prijetnje povrede prava intelektualnog vlasništva, na zahtjev tuženika, sudska su tijela ovlaštena narediti podnositelju zahtjeva da tuženiku osigura odgovarajuću naknadu za bilo kakvu štetu uzrokovanu tim mjerama.

ČLANAK 10.40.

Dokazi i pravo na informiranje

1. Ne dovodeći u pitanje nacionalno zakonodavstvo svake stranke u vezi s povlasticama, zaštitom povjerljivosti ili obradom osobnih podataka, svaka stranka predviđa da, u građanskim sudskim postupcima u vezi s provedbom prava intelektualnog vlasništva, njezina sudska tijela imaju ovlasti, na opravdan zahtjev nositelja prava, naložiti osobi koja je učinila povredu ili osobi koja je navodno učinila povredu da nositelju prava ili sudskim tijelima dostavi, barem u svrhu prikupljanja dokaza, mjerodavne informacije predviđene u primjenjivim zakonima i propisima koje posjeduje osoba koja je počinila ili navodno počinila povredu.

2. Mjerodavne informacije iz stavka 1. mogu uključivati informacije o osobama uključenim u bilo koji vid povrede ili navodne povrede i u vezi s sredstvima proizvodnje ili kanalima za distribuciju proizvoda ili usluga kojima se krše ili navodno krše prava, uključujući utvrđivanje trećih osoba koje su navodno uključene u proizvodnju i distribuciju takvih proizvoda ili usluga i njihove kanale distribucije.

ČLANAK 10.41.

Druga pravna sredstva

1. Svaka stranka predviđa da, u sudskim postupcima u kojima je utvrđena povreda prava intelektualnog vlasništva nositelja prava, njezina sudska tijela imaju ovlasti, na zahtjev nositelja prava, barem u odnosu na proizvode zaštićene autorskim pravom koji su predmetom piratstva i krivotvorene proizvode zaštićene žigom:

(a) naložiti da se proizvode kojima se čini povreda:

i. uništi, osim u iznimnim okolnostima ili

ii. odloži izvan trgovinskih kanala na način kojim se izbjegava uzrokovanje štete nositelju prava.

bez ikakve naknade i

(b) naložiti da se materijali i dijelovi koji su se uglavnom upotrebljavali u proizvodnji ili za stvaranje proizvoda kojima se čini povreda bez odgode i bez ikakve naknade unište ili odlože izvan trgovinskih kanala na način da se umanje rizici od daljnjih povreda.

2. Pri razmatranju bilo kojeg zahtjeva nositelja prava iz stavka 1., u obzir se uzima potreba za razmjernim odnosom između ozbiljnosti povrede i naloženih pravnih sredstava kao i interesi trećih stranaka.

3. Pravna sredstva iz ovog članka mogu se provoditi na trošak osobe koja je povrijedila pravo.

ČLANAK 10.42.

Privremene mjere

Svaka stranka osigurava da u građanskim sudskim postupcima u kojima je donesena sudska presuda kojom je utvrđena povreda prava intelektualnog vlasništva nositelja prava, njezina sudska tijela, na zahtjev nositelja prava, imaju ovlasti naložiti protiv osobe koja je povrijedila pravo ili, ako je primjenjivo, protiv treće stranke nad kojom nadležno sudsko tijelo ima nadležnost, privremenu mjeru u cilju zabrane nastavka povrede. Ako je tako utvrđeno nacionalnim pravom stranke, nepoštovanje privremene mjere, prema potrebi, podliježe plaćanju kazne u cilju osiguranja poštivanja.

ČLANAK 10.43.

Alternativne mjere

Svaka stranka u svom nacionalnom zakonodavstvu može predvidjeti da u građanskim sudskim postupcima u kojima je donesena sudska presuda da je došlo do povrede prava intelektualnog vlasništva nositelja prava njezina sudska tijela mogu, u odgovarajućim slučajevima i na zahtjev stranke na koju su primjenjuju mjere predviđene u članku 10.41. (Druga pravna sredstva) i/ili članku 10.42. (Privremene mjere), naložiti plaćanje novčane naknade oštećenoj osobi umjesto primjene mjera predviđenih u članku 10.41. (Druga pravna sredstva) i/li članku 10.42. (Privremene mjere) ako je ta osoba djelovala nenamjerno i bez nemara i ako bi izvršenje predmetnih mjera uzrokovalo nerazmjernu štetu te ako se novčana naknada oštećenoj osobi čini razumno zadovoljavajućom[1].

ČLANAK 10.44.

Naknade štete

1. Svaka stranka predviđa da, u građanskim sudskim postupcima u vezi s provedbom prava intelektualnog vlasništva, njezina sudska tijela imaju ovlasti naložiti osobi koja je, svjesno ili unatoč tome što je imala razumne osnove znati, povrijedila pravo obvezu da nositelju prava plati odštetu kako bi nadoknadila nositelju prava štetu nastalu kao rezultat povrede.

[1] U slučaju Singapura, Singapur može predvidjeti da njezina pravosudna tijela imaju ovlasti naložiti novčanu naknadu ako postupci te stranke nisu bili namjerni i posljedica nemara, ili ako bi izvršenje predmetnih mjera uzrokovalo nerazmjernu štetu te ako se novčana naknada oštećenoj osobi čini razumno zadovoljavajućom.

2. Prilikom utvrđivanja iznosa odštete za provedu prava intelektualnog vlasništva, sudska tijela stranke imaju ovlasti razmotriti, među ostalim, svaku legitimnu mjeru vrijednosti koju dostavi nositelj prava, a koja može uključivati gubitak zarade, vrijednost proizvoda koji su predmetom povrede ili usluga u odnosu na tržišnu cijenu ili predloženu maloprodajnu cijenu[1]. Svaka stranka predviđa da, barem u slučaju povreda autorskog ili povezanih prava i krivotvorenja žiga, njezina sudska tijela imaju ovlasti naložiti osobi koja je povrijedila pravo da isplati nositelju prava dobit koja je nastala rezultat povrede, kao alternativu ili uz naknadu štete ili kao dio naknade štete.

3. Kao alternativa stavku 2., svaka stranka može predvidjeti da njezina sudska tijela mogu u odgovarajućim slučajevima odrediti naknadu štete u obliku paušalnog iznosa na temelju elemenata kao što je barem iznos tantijema ili pristojbi koje bi osoba koja je povrijedila prava morala platiti da je zatražila odobrenje za korištenje tog prava intelektualnog vlasništva.

4. Ništa u ovom članku ne sprečava bilo koju od stranaka da predvidi, da, u slučajevima kada se osoba koja je povrijedila pravo nije, svjesno ili unatoč tome što je imala razumne osnove znati, izvršila povredu, njezina sudska tijela mogu naložiti povrat dobiti ili plaćanje naknade štete koja se može unaprijed odrediti.

[1] U slučaju Unije, to bi uključivalo, u odgovarajućim slučajevima, elemente koji nisu gospodarski čimbenici, kao što je moralna šteta koja je povredom uzrokovana nositelju prava.

ČLANAK 10.45.

Sudski troškovi

Svaka stranka može predvidjeti da njezina sudska tijela, ako je primjenjivo, imaju ovlasti naložiti, po okončanju građanskog sudskog postupka o povredi prava intelektualnog vlasništva, da stranka koja je izgubila spor mora nadoknaditi stranci u čiju je korist donesena presuda sudske troškove ili pristojbe i troškove odvjetnika, te sve druge troškove predviđene u nacionalnom zakonodavstvu te stranke.

ČLANAK 10.46.

Pretpostavke u vezi s autorskim pravom i povezanim pravima

U građanskim postupcima u vezi s autorskim pravom ili povezanim pravima, svaka stranka predviđa pretpostavku da je, barem u odnosu na književna ili umjetnička djela, izvedbe ili fonograme, ako nema dokaza kojima bi se pokazalo protivno, fizička ili pravna osoba čije ime uobičajeno nosi takvo djelo, izvedba ili fonogram, nositelj prava i da ima pravo pokrenuti postupak protiv povrede.

ČLANAK 10.47.

Odgovornost posrednih davatelja usluga

1. Na temelju stavaka 2. do 6., svaka stranka predviđa iznimke ili ograničenja u svom nacionalnom pravu u vezi s odgovornošću davatelja usluga za povrede autorskog ili povezanih prava i žigova putem sustava ili mreža koje oni kontroliraju ili kojima upravljaju, ili opsegom pravnih lijekova dostupnih protiv njih.

2. Iznimke ili ograničenja iz stavka 1.:

(a) odnose se na funkcije:

i. prijenosa[1] ili davanja pristupa materijalu bez odabira i/ili izmjena njegova sadržaja[2] i

ii. privremena pohrana obavlja se automatskim postupkom[3] i

[1] Funkcija prijenosa uključuje i funkciju usmjeravanja.

[2] Funkcija pružanja pristupa materijalu bez odabira i/ili izmjena sadržava odnosi se i na sredstva koja se koriste za pristup komunikacijskoj mreži i uključuje slučajeve kada se osigurava veza za materijal.

[3] Proces dohvata putem automatskog procesa može se odnositi na posrednu i privremenu pohranu materijala tijekom prijenosa ili davanje pristupa takvom materijalu.

(b) mogu se odnositi i na sljedeće funkcije:

i. pohranu prema uputama korisnika materijala koji se nalazi na sustavu ili mreži koju kontrolira ili kojom upravlja davatelj usluge i

ii. upućivanja ili povezivanja korisnika s internetskom lokacijom putem alata za lokaciju informacija, uključujući poveznice i direktorije.

3. Prihvatljivost iznimaka ili ograničenja iz ovog stavka ne smije ovisiti o tome nadzire li davatelj usluge svoju uslugu ili traži li činjenice koje upućuju na povredu, osim u mjeri koja je u skladu s takvim tehničkim mjerama.

4. Svaka stranka može predvidjeti u svom nacionalnom zakonodavstvu uvjete na temelju kojih davatelji usluge mogu dobiti iznimke ili ograničenja u ovom članku. Ne dovodeći u pitanje stavke 1. do 3., svaka stranka može utvrditi odgovarajuće postupke za dostavljanje učinkovitih obavijesti o navodnoj povredi i obavijesti onih čiji je materijal uklonjen ili mu je onemoguće pristup zbog greške ili neispravnih identifikacijskih podataka.

5. Ovim člankom ne dovodi se u pitanje dostupnost obrane u slučaju povrede autorskog ili povezanih prava, ili žigova, opće primjenjivosti. Ovaj članak ne utječe na mogućnost da sud ili upravno tijelo, u skladu s pravnim sustavom svake stranke, od davatelja usluga zahtijeva okončanje ili sprečavanje prekršaja.

6. Svaka stranka može zatražiti savjetovanje s drugom strankom kako bi razmotrila buduće postupke slične onima u ovom stavku.

ODJELJAK D

POGRANIČNE MJERE

ČLANAK 10.48.

Definicije

Za potrebe ovog odjeljka:

(a) „roba s krivotvorenom oznakom zemljopisnog podrijetla” znači roba, uključujući pakiranje, koja bez odobrenja nosi znak koji je istovjetan oznaci zemljopisnog podrijetla koja je registrirana za tu robu na državnom području na kojem se nalazi roba ili koji se ne može razlikovati u bitnim vidovima od takve oznake zemljopisnog podrijetla i čime se stoga krše prava vlasnika ili nositelja oznake zemljopisnog podrijetla u skladu s nacionalnim zakonodavstvom stranke u kojoj se nalazi roba;

(b) „roba s krivotvorenim žigom” znači roba, uključujući pakiranje, koja bez odobrenja nosi žig koji je istovjetan žigu koja je registriran za tu robu ili koji se ne može razlikovati u bitnim vidovima od takvog žiga i čime se stoga krše prava vlasnika ili nositelja oznake zemljopisnog podrijetla u skladu s nacionalnim zakonodavstvom stranke u kojoj se nalazi roba;

(c) „roba u tranzitu” znači roba čiji je prolazak preko državnog područja stranke, sa ili bez pretovara, sa ili bez istovara na državnom području stranke, skladištenje, razvrstavanje iz rasutog stanja ili promjena vrste prijevoza ili prenošenja, samo dio cjelokupnog putovanja koje započinje i završava izvan granica stranke preko čijeg državnog područja prolazi promet;

(d) „roba zaštićena autorskim pravom koja je predmet piratstva” znači roba koja se umnožava bez pristanka nositelja prava ili osobe koju je nositelj prava ovlastio u zemlji proizvodnje i roba koja je izrađena izravno ili neizravno od predmeta u slučaju kada bi umnožavanje predstavljalo povredu autorskog ili srodnog prava u skladu s nacionalnim zakonodavstvom stranke u kojoj se nalazi roba;

(e) „roba zaštićena dizajnom koja je predmet piratstva” znači roba u odnosu na koju je registriran dizajn i na koju se primjenjuje taj dizajn ili dizajn koji nije bitno različit od tog dizajna bez pristanka nositelja prava ili osobe koju je nositelj prava ovlastio u zemlji proizvodnje ako bi proizvodnja tih proizvoda činila povredu u skladu s nacionalnim zakonodavstvom stranke u kojoj se nalazi roba.

ČLANAK 10.49.

Opseg pograničnih mjera

1. Ne dovodeći u pitanje stavak 3., svaka stranka donosi ili održava postupke u odnosu na robu pod carinskom kontrolom u skladu s kojima nositelj prava može zatražiti od nadležnih tijela obustavu puštanja u promet u slučaju sumnje na:

(a) robu obilježenu krivotvorenim žigom;

(b) piratsku robu;

(c) robu obilježenu krivotvorenom oznakom zemljopisnog podrijetla; i

(d) robu obilježenu piratskim dizajnom.

2. Svaka stranka donosi ili održava postupke u odnosu na robu pod carinskom kontrolom u skladu s kojima njezina nadležna tijela mogu na vlastitu inicijativu obustaviti puštanje u promet robe u slučaju sumnje[1] na:

(a) robu obilježenu krivotvorenim žigom;

(b) piratsku robu; i

(c) robu obilježenu krivotvorenom oznakom zemljopisnog podrijetla.

3. Stranke nisu obavezne predvidjeti postupke iz stavaka 1. i 2. za robu u tranzitu. To ne dovodi u pitanje stavak 2. članka 10.51. (Suradnja).

[1] Stranke će preispitati mogućnost da uključe robu obilježenu piratskim dizajnom u područje primjene stavka 2 ovog članka u roku od tri godine od stupanja na snagu ovog Sporazuma. Stranke mogu, na temelju odluke Odbora za trgovinu, kao rezultat takvog preispitivanja izmijeniti stavak 2. ovog članka.

4. Singapur u potpunosti provodi obveze iz stavaka 1. i 2. u roku od dvije, ali najkasnije tri godine, od stupanja na snagu ovog Sporazuma u vezi s postupcima koji se odnose na:

(a) robu obilježenu krivotvorenom oznakom zemljopisnog podrijetla; i

(b) robu obilježenu piratskim dizajnom.

ČLANAK 10.50.

Identifikacija pošiljaka

U cilju lakše provedbe prava intelektualnog vlasništva, carinska tijela usvajaju niz načina za prepoznavanje pošiljaka koje sadrže robu označenu krivotvorenim žigom, piratsku robu, robu označenu piratskim dizajnom i robu obilježenu krivotvorenom oznakom zemljopisnog podrijetla. Ti postupci uključuju tehnike analize rizika koje se, između ostalog, temelje na podacima koje su dostavili nositelji prava, prikupljenim podacima i inspekcijama tereta.

ČLANAK 10.51.

Suradnja

1. Stranke su suglasne surađivati u cilju sprečavanja međunarodne trgovine robom kojom se povrjeđuju prava intelektualnog vlasništva. U tu svrhu, one, posebno, razmjenjuju informacije i određuju načine suradnje, o kojima se dogovaraju njihova carinska tijela, u području trgovine robom označenom krivotvorenim žigom, piratskom robom, robom označenom piratskim dizajnom i robom obilježenom krivotvorenom oznakom zemljopisnog podrijetla.

2. U slučaju pošiljaka robe koja je u tranzitu ili provozu preko teritorija stranke i čije je odredište na državnom području druge stranke, a u odnosu na koju postoji sumnja na krivotvorenje ili piratstvo, stranke, na vlastitu inicijativu ili na zahtjev druge stranke, dostavljaju drugoj stranci dostupne informacije kako bi omogućile provedbu učinkovitih mjera protiv tih pošiljaka. Stranke ne mogu dostavljati podatke koje pošiljatelj, špediter ili agent dostavljaju kao povjerljive.

ODJELJAK E

SURADNJA

ČLANAK 10.52.

Suradnja

1. Stranke su suglasne surađivati kako bi podržale provedbu obveza preuzetih u okviru ovog Poglavlja. Područja suradnje uključuju, ali nisu ograničena, na sljedeće aktivnosti:

(a) razmjenu informacija o pravnim okvirima u području prava intelektualnog vlasništva, uključujući provedbu zakonodavstva o intelektualnom vlasništvu i sustava, u cilju promicanja učinkovite registracije prava intelektualnog vlasništva;

(b) razmjenu iskustava i najbolje prakse u području provedbe prava intelektualnog vlasništva između nadležnih tijela za provedbu prava intelektualnog vlasništva;

(c) razmjenu informacija i suradnju na području obraćanja javnosti i odgovarajućim inicijativama za promicanja svijesti javnosti o prednostima prava i sustava zaštite intelektualnog vlasništva;

(d) izgradnju kapaciteta i tehničku suradnju u području, ali ograničavajući se na: upravljanja, licenciranja, vrednovanja i iskorištavanja prava intelektualnog vlasništva; tehnološke podatke i podatke o tržištu; olakšavanja industrijske suradnje, uključujući na području prava intelektualnog vlasništva koja bi se mogla primjenjivati na zaštitu okoliša ili pojačanja koja bi mogla uključivati uspostavu platforme ili baze podataka te javno privatna partnerstva za promicanje kulture i inovacija;

(e) razmjenu informacija i suradnju na pitanjima intelektualnog vlasništva, ako je prikladno i važno za razvoj ekološke tehnologije i

(f) sva druga područja suradnje ili aktivnosti koje mogu biti dogovorene između stranaka.

2. Ne dovodeći u pitanje stavak 1., stranke su suglasne odrediti kontaktnu točku za održavanje dijaloga, uključujući, ako je potrebno, sazivanja sastanaka na temu pitanja intelektualnog vlasništva između tehničkih stručnjaka u području obuhvaćenom ovim poglavljem.

3. Suradnja iz ovog članka odvija se u skladu sa zakonima, pravilima, propisima, direktivama ili politikama svake od stranaka. Suradnja se isto odvija na temelju uzajamno dogovorenih uvjeta i ovisi o dostupnosti resursa svake stranke.

JEDANAESTO POGLAVLJE

TRŽIŠNO NATJECANJE I POVEZANA PITANJA

ODJELJAK A

SPREČAVANJE UDRUŽIVANJA I SPAJANJA

ČLANAK 11.1.

Načela

1. Stranke prepoznaju važnost slobodnog i nenarušenog tržišnog natjecanja u njihovim trgovinskim odnosima. One potvrđuju da poslovanje ili transakcije koje nisu u skladu s pravilima tržišnog natjecanja mogu narušiti učinkovito funkcioniranje njihovih tržišta i umanjiti koristi liberalizacije trgovine.

2. U cilju promicanja slobodnog i nenarušenog tržišnog natjecanja u svim sektorima gospodarstva, svaka stranka održava na svom državnom području zakonodavstvo kojim se uređuju pitanja:

(a) horizontalnih i vertikalnih sporazuma[1] između trgovačkih društava, odluka udruženja poduzeća i usklađene prakse koje imaju za cilj ili učinak sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja na čitavom državnom području stranaka ili na njegovom znatnom dijelu;

(b) zlouporabe prevladavajućeg položaja jednog ili više poduzeća na čitavom državnom području stranaka ili na njegovom znatnom dijelu i

(c) koncentracije između poduzeća koja dovodi do značajnog smanjenja tržišnog natjecanja ili kojom se značajno ugrožava tržišno natjecanje, posebno ako rezultat stvaranja ili jačanja prevladavajućeg položaja čitavom državnom području stranaka ili na njegovom bitnom dijelu,

koji utječu na njihovu međusobnu trgovinu.

[1] Ako nadležno tijelo u Singapuru ocijeni da će u skladu s odredbom iz odjeljka 34. Zakona o tržišnom natjecanju (Poglavlje 50B) negativni učinci vertikalnog sporazuma na tržišno natjecanje prevladati nad pozitivnim učincima na tržišno natjecanje, nadležno tijelo uputit će to pitanje ministru. Ministar će odlučiti o primjenjivosti odjeljka 34. Zakona o tržišnom natjecanju na predmetni vertikalni sporazum. To ne dovodi u pitanje mogućnost nadležnog tijela u Singapuru da primijeni članak 47. Zakona o tržišnom natjecanju koji se primjenjuje na vertikalne sporazume koje je sklopilo dominantno poduzeće.

ČLANAK 11.2.

Provedba

1. Svaka stranka neovisno donosi i provodi svoje zakone. Međutim, stranke preuzimaju obvezu imenovati nadležna tijela koja su odgovarajuće opremljena za učinkovitu primjenu zakonodavstva iz članka 11.1. stavka 2. (Načela).

2. Stranke će primjenjivati svoje zakonodavstvo iz članka 11.1. stavka 2. (Načela) na transparentan i nediskriminacijski način poštujući načela postupovnog poštenja i prava na obranu predmetnih stranaka, uključujući pravo predmetnih stranaka da budu saslušane prije donošenja odluke o predmetu.

ODJELJAK B

JAVNA PODUZEĆA,
PODUZEĆA KOJIMA SU POVJERENA POSEBNA ILI ISKLJUČIVA PRAVA
I DRŽAVNI MONOPOLI

ČLANAK 11.3.

Javna poduzeća, poduzeća kojima su povjerena posebna ili isključiva prava i državni monopoli

1. Ništa u ovom poglavlju ne sprečava stranku da uspostavi ili zadrži javna poduzeća ili da poduzećima povjeri posebna ili isključiva prava u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom.

2. Svaka stranka osigurava da se na javna poduzeća ili poduzeća kojima su povjerena posebna ili isključiva prava primjenjuje zakonodavstvo iz odjeljka A (Sprečavanje udruživanja i spajanja) ako primjena takvih pravila, na papiru ili u praksi, ne sprečava izvršavanje posebnih zadaća koje su im dodijeljene.

3. Svaka stranka osigurava da poduzeća kojima su kojima su povjerena posebna ili isključiva prava ne koriste svoja posebna ili isključiva prava za bavljenje, izravno ili neizravno, uključujući putem odnosa sa svojim matičnim poduzećima, podružnicama ili drugim poduzećima u istom vlasništvu, praksom kojom se narušava tržišno natjecanje na drugom tržištu na kojem ta poduzeća nema posebna ili isključiva prava i koja ima negativan utjecaj na ulaganja, trgovinu robom ili uslugama u drugoj državi članici.

4. Singapur osigurava da javno poduzeće ili poduzeće kojem su povjerena posebna ili isključiva prava, prilikom kupovine ili prodaje proizvoda ili usluga, posluje u skladu s trgovinskim načelima, posebno u vezi s cijenom, kvalitetom, dostupnošću, stavljanjem na tržište, prijevozom i drugim uvjetima trgovine i prodaje te da osigurava nediskriminacijski tretman poslovnih jedinica iz Unije, robe iz Unije i pružatelja usluga iz Unije, uključujući u odnosu na kupnju ili prodaju, u slučaju poduzeća s posebnim ili isključivim pravima, s obzirom na ostvarivanje posebnih ili isključivih prava.

ČLANAK 11.4.

Državni monopoli

Dok se ništa ovom Poglavlju ne smije tumačiti kao da sprečava stranku da odredi ili održava državne monopole, svaka stranka prilagođava državne monopole trgovačke prirode kako bi osigurala da oni ne diskriminiraju na temelju uvjeta pod kojim dobavljaju robu i usluge i pod kojima ih prodaju fizičkim ili pravnim osobama druge stranke.

ODJELJAK C

SUBVENCIJE

ČLANAK 11.5.

Definicija i područje primjene

1. Za potrebe ovog Sporazuma, subvencija je mjera koja *mutatis mutandis* ispunjuje uvjete iz članka 1.1. Sporazuma o SCM-u, neovisno o tome dodjeljuje li se subvencija za proizvodnju proizvoda ili usluga[1].

[1] Ovaj stavak ne dovodi u pitanje ishod budućih rasprava u WTO-u o definiciji subvencija za usluge. Stranke će razmotriti moguće odluke Odbora za trgovinu o ažuriranju Sporazuma u cilju uključivanja dogovora postignutog u WTO-u u vezi s definicijom subvencija za usluge.

2. Ovo se poglavlje primjenjuje na subvenciju samo ako je ona specifična u smislu članka 2. Sporazuma o SCM-u. Svaka subvencija na koju se primjenjuje članak 11.7. (Zabranjene subvencije) smatra se specifičnom.

3. Članci 11.7. (Zabranjene subvencije), 11.8. (Druge subvencije) i 11.10. (Odredba o preispitivanju) i Prilog 11-A ne primjenjuju se na subvencije u ribarstvu, subvencije u vezi proizvoda na koje se primjenjuje Prilog 1. Sporazumu o poljoprivredi i druge subvencije obuhvaćene Sporazumom o poljoprivredi.

ČLANAK 11.6.

Odnos prema WTO-u

Odredbe ovog Odjeljka ne dovode u pitanje prava i obveze stranke u skladu sa Sporazumom o WTO-u, posebno u vezi s primjenom pravni lijekova u trgovini ili pokretanjem postupaka za rješavanje sporova ili drugih odgovarajućih djelovanja protiv subvencije koju je dodijelila druga stranka.

ČLANAK 11.7.

Zabranjene subvencije

1. U odnosu na subvencije koje se odnose na trgovinu robom, stranke potvrđuju svoja prava i obveze iz članka 3. Sporazuma o SCM-u, koja se ovime *mutatis mutandis* uključuju u ovaj Sporazum i čine njegov sastavni dio.

2. Zabranjene su sljedeće subvencije u vezi s trgovinom robom i uslugama:

(a) pravni režimi na temelju kojih su vlada ili javno tijelo odgovorni za plaćanje dugova ili obveza određenih poduzeća, prema zakonu i u praksi, bez ograničenja iznosa tih dugovanja ili obveza ili trajanja takve odgovornosti i

(b) potpora poduzećima u blokadi u bilo kojem obliku (kao zajmovi i jamstva, gotovinska bespovratna sredstva, injekcije kapitala, prodavanje imovine ispod tržišnih cijena, porezne olakšice) bez vjerodostojnog plana restrukturiranja na temelju stvarnih pretpostavki u cilju osiguranja obnove dugoročne održivosti poduzeća u problemima u razumnom roku te bez da poduzeće samo značajno doprinese vlastitim troškovima restrukturiranja,[1]

osim ako je stranka koja daje subvencije na zahtjev druge stranke pokazala da predmetna subvencija ne utječe na trgovinu druge stranke niti postoji vjerojatnost da će to činiti.

3. Podstavcima 2. (a) i 2. (b) stranka se ne sprečava da dodijeli subvencije za popravljanje teških poremećaja u gospodarstvu. Teški poremećaj u gospodarstvu stranke znači iznimna, privremena i značajna kriza koja utječe na čitavo gospodarstvo stranke, a ne samo na određenu regiju ili gospodarski sektor stranke.

4. Podstavak 2. točka (b) ne primjenjuje se na subvencije dodijeljene kao naknada za izvršavanja obveza javne službe i subvencije industriji ugljena.

[1] To ne sprečava stranke da pruže privremenu potporu likvidnosti u obliku jamstava za zajmove ili zajmova ograničenog iznosa dovoljnog da se poduzeće zadrži na tržištu dovoljno dugo da se može pripremiti plan restrukturiranja ili stečaja.

ČLANAK 11.8.

Druge subvencije

1. Stranke su suglasne uložiti najveće napore, primjenom njihovog zakonodavstva ili na neki drugih način, u ispravljanje ili uklanjanje poremećaja tržišnog natjecanja uzrokovanog drugim posebnim subvencijama u vezi s trgovinom robom i uslugama koje nisu obuhvaćene člankom 11.7. (Zabranjene subvencije), ako ti poremećaji utječu ili postoji vjerojatnost da će utjecati na trgovinu jedne od stranaka i u sprečavanje nastanka takvih situacija. U Prilogu 11-A sadržane su smjernice, posebno o vrstama subvencija koje ne proizvode takve učinke.

2. Stranke su suglasne razmijeniti informacije na zahtjev bilo koje od stranaka i održati prvi razgovor u roku od dvije godine od stupanja na snagu ovog Sporazuma u cilju razvoja pravila koja se primjenjuju na druge subvencije, uzimajući u obzir promjene na višestranoj razini. Stranke mogu, u tu svrhu, donijeti odluku u Odboru za trgovinu.

ČLANAK 11.9.

Transparentnost

1. Svaka stranka osigurava transparentnost subvencija u području trgovine robom i pružanja uslugama. U tu svrhu, svaka stranka svake dvije godine izvješćuje drugu stranku o pravnoj osnovi, obliku i, u mjeri u kojoj je to moguće, o iznosu ili proračunu te o primateljima subvencija koje je dodijelila njezina vlada ili neko javno tijelo.

2. Smatra se da je to izvješće dostavljeno ako stranke mjerodavne informacije objave ili one budu objavljene u njihovo ime na javno dostupnom web-mjestu do lipnja druge kalendarske godine nakon godine u kojoj je dodijeljena subvencija.

ČLANAK 11.10.

Odredba o preispitivanju

Stranke stalno preispituju pitanja o kojima se govori u ovom odjeljku. Svaka stranka ta pitanja može uputiti Odboru za trgovinu. Stranke su suglasne preispitati napredak u provedbu ovog odjeljka svake dvije godine od stupanja na snagu ovog Sporazuma, osim ako se obje stranke dogovore drugačije.

ODJELJAK D

OPĆA PITANJA

ČLANAK 11.11.

Suradnja i koordinacija u provedbi zakona

Stranke priznaju važnost suradnje i koordinacije u cilju daljnjeg jačanja učinkovite provedbe zakona. Njihova nadležna tijela nastoje koordinirati provedbu i surađivati u obostranoj provedbi zakona radi ispunjenja cilja ovog Sporazuma, odnosno, slobodnog i nenarušenog tržišnog natjecanja u njihovim trgovinskim odnosima.

ČLANAK 11.12.

Povjerljivost

1. Prilikom priopćavanja informacija u skladu s ovim Sporazumom, stranka mora osigurati zaštitu poslovnih tajni i ostalih povjerljivih informacija.

2. Prilikom priopćavanja informacija u skladu s ovim Sporazumom, stranka primateljica, u skladu sa svojim zakonima i propisima, održava povjerljivost priopćenih informacija.

ČLANAK 11.13.

Savjetovanja

1. U cilju poticanja uzajamnog razumijevanja između stranaka i rješavanja posebnih problema koji nastaju u okviru odjeljka A (Sprečavanje udruživanja i spajanja), odjeljka B (Javna poduzeća. poduzeća kojima su povjerena posebna ili isključiva prava i državni monopoli) ili odjeljka D (Opća pitanja), svaka stranka, na zahtjev druge stranke, započinje savjetovanje o prijedlozima druge stranke. Stranka u svojim zahtjevima navodi, ako je važno, kako to pitanje utječe na trgovinu među strankama.

2. Stranke bez odlaganja, na zahtjev jedne od njih, raspravljaju o svim pitanjima koja nastaju uslijed tumačenja ili primjene odjeljka A (Sprečavanje udruživanja i spajanja), odjeljka B (Javna poduzeća, poduzeća kojima su povjerena posebna ili isključiva prava i državni monopoli) ili odjeljka D (Opća pitanja).

3. U cilju olakšavanja rasprava o pitanju koje je predmet savjetovanja, svaka stranka nastoji dostaviti mjerodavne informacije, koje nisu povjerljive prirode, drugoj stranci.

ČLANAK 11.14.

Rješavanje sporova i mehanizam medijacije

Nijedna stranka ne smije primijeniti četrnaesto poglavlje (Rješavanje sporova) i petnaesto poglavlje (Mehanizam medijacije) na bilo koje pitanje koje nastaje u skladu s ovim poglavljem, osim na članak 11.7. (Zabranjene subvencije).

DVANAESTO POGLAVLJE

TRGOVINA I ODRŽIVI RAZVOJ

ODJELJAK A

UVODNE ODREDBE

ČLANAK 12.1.

Kontekst i ciljevi

1. Stranke podsjećaju na Agendu 21. Konferencije Ujedinjenih naroda o okolišu i razvitku iz 1992., Preambulu Sporazuma o WTO-u, Ministarsku deklaraciju WTO-a iz Singapura iz 1996., Plan provedbe održivog razvoja iz Johannesburga iz 2002., Ministarsku deklaraciju Gospodarskog i socijalnog vijeća UN-a o osiguranju potpunog i produktivnog zapošljavanja i dostojnih radnih mjesta za sve iz 2006. i Deklaraciju Međunarodne organizacije rada (dalje u tekstu: „ILO”) o socijalnoj pravdi za poštenu globalizaciju iz 2008. U svjetlu tih instrumenata, stranke ponovno potvrđuju svoju opredijeljenost za razvoj i promicanje međunarodne trgovine u njihovim bilateralnim trgovinskim i gospodarskim odnosima na način kojim će se doprinijeti održivom razvoju.

2. Stranke potvrđuju da su gospodarskih razvoj, socijalni razvoj i zaštita okoliša neovisni i uzajamno poticajni sastavni dijelovi održivog razvoja. Njima se naglašavaju koristi od suradnje u području društvenih i ekoloških pitanja trgovine kao dio globalnog pristupa trgovini i održivom razvoju.

3. Stranke priznaju da nije prikladno poticati trgovinu ili ulaganja slabljenjem ili smanjivanjem zaštite koju donose nacionalnih zakoni o radu i zaštiti okoliša. Stranke istovremeno ističu da se propisi o radu i zaštiti okoliša ne bi trebali koristiti u svrhu zaštite trgovine.

4. Stranke priznaju da je njihov cilj jačati međusobnu trgovinu i suradnju na načine kojima se potiče održiv razvoj u kontekstu stavaka 1. i 2. U svjetlu posebnih okolnosti svake stranke, njihova namjera nije uskladiti norme o radu ili zaštiti okoliša.

ČLANAK 12.2.

Prava na uređivanje i razine zaštite

1. Stranke priznaju pravo druge stranke da uspostavi vlastitu razinu zaštite rada i okoliša te da u skladu s tim donosi ili izmjenjuje mjerodavne zakone i politike, u skladu s načelima međunarodno priznatih normi ili sporazuma čija je ona stranka, iz članaka 12.3. (Multilateralne norme i sporazumi o radu) i 12.6. (Multilateralne norme i sporazumi o okolišu).

2. Stranke nastavljaju unaprjeđivati te zakone i politike i nastoje osigurati i poticati visoku razinu zaštite rada i okoliša.

ODJELJAK B

TRGOVINA I ODRŽIVI RAZVOJ – RADNI ASPEKTI[1]

ČLANAK 12.3.

Multilateralne norme i sporazumi o radu

1. Stranke prepoznaju važnost međunarodne suradnje i sporazuma o zapošljavanju i radu kao odgovor međunarodne zajednice na izazove koje globalizacija donosi u području gospodarstva, zapošljavanja i socijalne politike. One se obvezuju međusobno savjetovati i surađivati prema potrebi u vezi s odgovarajućim trgovinskim pitanjima u području rada i zapošljavanja.

[1] Kada u ovom Poglavlju govori o radu, on uključuje pitanja u vezi s Planom dostojnih radnih mjesta dogovorenih u ILO-u i Ministarskoj deklaraciji Gospodarskog i socijalnog vijeća UN-a o osiguranju potpunog i produktivnog zapošljavanja i dostojnih radnih mjesta za sve iz 2006.

2. Stranke potvrđuju svoje obveze, u skladu s Ministarskom deklaracijom Gospodarskog i socijalnog vijeća UN-a o osiguranju potpunog i produktivnog zapošljavanja i dostojnih radnih mjesta za sve iz 2006., da priznaju potpuno i produktivno zapošljavanje i dostojan rad za sve kao ključni element održivog razvoja u svim zemljama te kao prioritetni cilj međunarodne suradnje. Stranke su odlučne promicati razvoj međunarodne trgovine na način koji vodi do potpunog i produktivnog zapošljavanja i dostojnog rada za sve.

3. U skladu s obvezama preuzetim u okviru ILO-a i Deklaracije ILO-a o temeljnim načelima i pravima pri radu i njezinom prilogu donesenom na Međunarodnoj konferenciji o radu na njezinom 86. zasjedanju 1998., stranke se obvezuju poštovati, promicati i učinkovito provoditi načela u pogledu temeljnih prava na radnom mjestu, odnosno:

(a) slobodu udruživanja i učinkovito priznanje prava na kolektivno pregovaranje;

(b) uklanjanju svih oblika prisilnog ili obveznog rada;

(c) učinkovito ukidanje rada djece i

(d) uklanjanju diskriminacije u vezi sa zapošljavanjem i zanimanjem.

Stranke ponovno potvrđuju svoju obvezu učinkovite provedbe Konvencija ILO-a koje su Singapur i države članice Unije ratificirale.

4. Stranke će ulagati kontinuirane i stalne napore u potvrđivanje i učinkovitu provedbu temeljnih konvencija ILO-a i razmjenjivati informacije po tome pitanju. Stranke će isto razmotriti potvrđivanje i učinkovitu provedbu drugih konvencija ILO-a, uzimajući u obzir nacionalne okolnosti. Stranke će razmjenjivati informacije s tim u vezi.

5. Stranke prepoznaju da se pozivanje na povredu temeljnih načela i prava na radu ne može koristiti kao legitimna konkurentna prednost.

ČLANAK 12.4.

Radna suradnja
u kontekstu trgovine i održivog razvoja

Stranke prepoznaju važnost suradnje u području radnih aspekata trgovine u cilju ostvarivanja ciljeva ovog Sporazuma. Stranke mogu započeti s aktivnostima suradnje na uzajamnu korist u područjima koja uključuju, ali nisu ograničena na:

(a) suradnju u međunarodnim forumima koji se bave radnim aspektima trgovine i održivog razvoja, uključujući, ali ne ograničavajući se na ILO i Azijsko-europski sastanak;

(b) razmjenu informacija i dobre prakse u područjima kao što su radno pravo i praksa, sustavi usklađivanja i provedbe, upravljanje radnim sporovima, savjetovanja u području rada, suradnja na području upravljanja radom i sigurnost i zdravlje na radu;

(c) razmjenu stajališta o pozitivnim i negativnim učincima Sporazuma na radne aspekte održivog razvoja i načine njihovog poticanja, sprečavanja ili ublažavanja, uzimajući u obzir ocjene učinka održivosti koje provodi jedna ili obje strane;

(d) razmjenu stajališta o promicanju potvrđivanja temeljnih Konvencija ILO-a i drugih konvencija od uzajamnog interesa te učinkovitoj provedbi potvrđenih konvencija;

(e) suradnju u području trgovinskih aspekata ILO-ovog Programa dostojanstvenog rada, uključujući o međusobnim vezama između trgovine i pune i produktivne zaposlenosti, prilagodaba na tržištu rada, temeljnih radnih normi, radne statistike, razvoja ljudskih potencijala i cjeloživotnog učenja, socijalne zaštite i socijalne uključenosti, socijalnog dijaloga i jednakosti spolova i

(f) razmjenu stajališta o učincima propisa, normi i standarda o radu na trgovinu.

ČLANAK 12.5.

Znanstveni podaci

Svaka stranka, prilikom pripreme i provedbe mjera usmjerenih na zdravlje i sigurnost na radu koje bi mogle utjecati na trgovinu ili ulaganja između stranaka, uzima u obzir mjerodavne znanstvene i tehničke informacije i povezane međunarodne norme, smjernice ili preporuke, ako postoje, uključujući načelo opreza sadržano u takvim međunarodnim normama, smjernicama ili preporukama.

ODJELJAK C

TRGOVINA I ODRŽIVI RAZVOJ –
ASPEKTI ZAŠTITE OKOLIŠA

ČLANAK 12.6.

Multilateralne norme i sporazumi o okolišu

1. Stranke prepoznaju važnost međunarodnih smjernica i sporazuma o okolišu kao odgovor međunarodne zajednice na globalne ili regionalne ekološke probleme i naglašavaju potrebu za jačanjem uzajamne potpore između politika, pravila i mjera u području trgovine i zaštite okoliša. U tom kontekstu, one će se savjetovati i surađivati prema potrebi u pregovorima o trgovinskim aspektima zaštite okoliša od obostranog interesa.

2. Stranke u njihovim zakonima, propisima ili drugim mjerama i praksama na njihovom državnom području učinkovito provode multilateralne sporazume o području zaštite okoliša čije su potpisnice[1].

3. Stranke potvrđuju svoju posvećenost ostvarivanju krajnjeg cilja Okvirne konvencije UN-a o promjeni klime (dalje u tekstu „UNFCCC”) i njezina Protokola iz Kyota na način koji je u skladu s načelima i odredbama UNFCCC-a. One se obvezuju zajedno raditi na jačanju multilateralnog režima utemeljenog na pravilima u okviru UNFCCC-a nastavljajući se na odluke UNFCCC-a i podržavati napore za sklapanje međunarodnog sporazuma o klimatskim promjenama nakon 2020. u okviru UNFCCC-a koji bi se primjenjivao na sve stranke.

[1] Spomenuti multilateralni sporazumi u području zaštite okoliša obuhvaćaju one protokole, izmjene, priloge i prilagodbe koji obvezuju stranke.

4. Ništa u ovom Sporazumu ne sprečava nijednu stranku da donese ili održava mjere za provedbu multilateralnih sporazuma o zaštiti okoliša čije su potpisnice, pod uvjetom da se te mjere ne primjenjuju na način koji bi predstavljao sredstvo arbitrarne ili neopravdane diskriminacije između stranaka ili prikriveno ograničenje trgovine.

ČLANAK 12.7.

Trgovina drvom i proizvodima od drveta

Stranke priznaju važnost globalnog očuvanja i održivog upravljanja šumama. U tu svrhu stranke:

(a) razmjenjuju informacije o pristupima promicanju trgovine i potrošnje drvne građe i proizvoda od drveta iz zakonitih šuma kojima se upravlja na održiv način te o potrebi podizanja svijesti o takvim pristupima;

(b) promiču globalnu primjenu zakonodavstva o šumama i upravljanju šumama te suzbijaju trgovinu nezakonitom drvom građom i proizvodima od drveta, putem, primjerice promicanja uporabe drvne građe i proizvoda od drveta podrijetlom iz zakonitih šuma kojima se upravlja na održiv način, uključujući putem sustava potvrđivanja i provjere;

(c) surađuju na promicanju učinkovitosti mjera ili politika koje imaju za cilj suzbijanje trgovine nezakonitom drvnom građom ili drvnim proizvodima i

(d) promiču učinkovitu primjenu Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama faune i flore CITES) u području vrsta drvne građe čije se očuvanje smatra rizičnim.

ČLANAK 12.8.

Trgovina proizvodima ribarstva

Stranke prepoznaju važnost osiguranja očuvanja i održivog upravljanja ribljim stokovima. U tu svrhu stranke:

(a) poštuju dugotrajne mjere očuvanja i održivog iskorištavanja ribljih stokova u skladu s međunarodnim instrumentima koje su stranke potvrdile te primjenjuju načela Organizacije za hranu i poljoprivredu UN-a (dalje u tekstu „FAO”) te odgovarajućih instrumenata UN-a u tom području;

(b) uvode i provode učinkovite mjere za suzbijanje nezakonitog, neprijavljenog i nereguliranog ribolova (dalje u tekstu „ribolov NNN”), uključujući suradnju s regionalnim organizacijama za upravljanje ribolovom i, prema potrebi, provode njihovu dokumentaciju o ulovu ili sheme potvrđivanja za izvoz ribe i proizvoda ribarstva. Stranke olakšavaju sprečavanje ulaska proizvoda ribolova NNN-a u trgovinske tokove i razmjenu informacija o aktivnostima ribolova NNN-a:

(c) donose učinkovite mjere za nadzor i kontrolu kako bi osigurale usklađenost s mjerama očuvanja, kao što su odgovarajuće mjere države luke i

(d) provode načela Sporazuma FAO-a o promicanju usklađenosti ribolovnih plovila na otvorenom moru s međunarodnim mjerama za očuvanje i upravljanje i poštuju mjerodavne odredbe Sporazuma FAO-a o mjerama države luke za sprečavanje, suzbijanje i zaustavljanje nezakonitog, neprijavljenog i nereguliranog ribolova.

ČLANAK 12.9.

Znanstveni podaci

Prilikom pripreme i provedbe mjera koje imaju za cilj zaštitu okoliša i koje mogu utjecati na trgovinu ili ulaganja između stranaka, stranke uzimaju u obzir znanstvene dokaze i mjerodavne međunarodne norme, smjernice ili preporuke, ako postoje, te načelo opreza.

ČLANAK 12.10.

Suradnja u području zaštite okoliša
u kontekstu trgovine i održivog razvoja

Stranke prepoznaju važnost suradnje u području trgovinskih vidova politike zaštite okoliša u cilju ostvarivanja ciljeva ovog Sporazuma. Stranke mogu započeti s aktivnostima suradnje na uzajamnu korist u područjima koja uključuju, ali nisu ograničena na:

(a) razmjenu stajališta o pozitivnim i negativnim učincima Sporazuma na ekološke aspekte održivog razvoja i načine njihovog poticanja, sprečavanja ili ublažavanja, uzimajući u obzir ocjene učinka održivosti koje provodi jedna ili obje stranke;

(b) suradnju u međunarodnim forumima na temu ekoloških vidova trgovine i održivog razvoja, uključujući posebno u WTO-u, u okviru Programa zaštite okoliša Ujedinjenih naroda i drugih multilateralnih sporazuma o zaštiti okoliša;

(c) suradnju u cilju promicanja potvrđivanja i učinkovite provedbe multilateralnih sporazuma o zaštiti okoliša od važnosti za trgovinu;

(d) razmjenu informacija i suradnju u području privatnih i javnih sustava potvrđivanja i označivanja, uključujući ekološke oznake i zelenu javnu nabavu;

(e) razmjenu stajališta o trgovinskim učincima na okolišne propise, standarde i norme;

(f) suradnju u trgovinskim aspektima postojećeg i budućeg međunarodnog režima u području klimatskih promjena, uključujući načine suzbijanja negativnih učinaka trgovine na klimu te načine promicanja tehnologija s niskom emisijom ugljika i energetsku učinkovitost;

(g) suradnju u trgovinskim aspektima multilateralnih sporazuma o zaštiti okoliša, uključujući carinsku suradnju;

(h) održivo upravljanje šumama u cilju poticanja učinkovitih mjera za potvrđivanje održivo proizvedene drvne građe;

i. razmjenu stajališta o odnosu između multilateralnih okolišnih sporazuma i pravila međunarodne trgovine;

(j) razmjenu stajališta o liberalizaciji ekoloških proizvoda i usluga i

(k) razmjenu stajališta o očuvanju i upravljanju živih morskih resursa.

ODJELJAK D

OPĆE ODREDBE

ČLANAK 12.11.

Trgovina i ulaganja za promicanje održivog razvoja

1. Stranke su odlučne uložiti trajne posebne napore u olakšavanje i promicanje trgovine i ulaganja u ekološke proizvode i usluge, uključujući uklanjanjem povezanih necarinskih prepreka. Stranke isto priznaju korisnost napora koji se ulažu u promicanje trgovine proizvodima koji su predmetom dobrovoljnih ili privatnih programa za osiguranje održivog razvoja, kao što su ekološke oznake ili poštena i etička trgovina.

2. Stranke posvećuju posebnu pozornost olakšavanju uklanjanja prepreka trgovini ili ulaganjima u proizvode i usluge koji nemaju negativan utjecaj na klimu, kao što su proizvodi obnovljive energije i povezane usluge i energetski učinkoviti proizvodi i usluge, uključujući putem donošenja okvira politika koji vode do primjene najboljih dostupnih tehnologija i promicanjem normi koje su usklađene s gospodarskim potrebama i potrebama zaštite okoliša te ublažavanjem tehničkih prepreka trgovini.

3. Stranke prepoznaju potrebu osigurati da se, prilikom razvoja javnih sustava potpore za fosilna goriva, u obzir uzme potreba za smanjenjem emisija stakleničkih plinova i da se u što većoj mogućoj mjeri ograniči narušavanje trgovine. Dok se članak 11.7. podstavak 2.(b) (Zabranjene subvencije) primjenjuje na subvencije u industriji ugljena, stranke dijele cilj progresivnog smanjenje subvencija za fosilna goriva. Takvo smanjenje može biti popraćeno mjerama za ublažavanje društvenih posljedica prelaska na goriva s niskom emisijom ugljika. Osim toga, obje stranke će aktivno promicati razvoj održivog i sigurnost gospodarstva s niskom emisijom ugljika, kao što su ulaganja u održive izvore energije i energetski učinkovita rješenja.

4. Prilikom promicanja trgovine i ulaganja, stranke ulažu posebne napore u promicanje prakse korporativne društvene odgovornosti koje se dobrovoljno donose. S tim u vezi, svaka stranka upućuje na mjerodavna međunarodno prihvaćena načela, norme ili smjernice koje je prihvatila ili im je pristupila, kao što su Smjernice Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj za multinacionalna poduzeća, Globalni sporazum UN-a i Tripartitna deklaracija ILO-a o multinacionalnim poduzećima i socijalnoj politici. Stranke se obvezuju na razmjenu informacija i suradnju na području promicanja korporativne društvene odgovornosti.

ČLANAK 12.12.

Očuvanje razine zaštite

1. Stranka se ne odriče niti na neki drugi način odstupa od svojih zakona o zaštiti okoliša i o radu, niti nudi odricanje ili odstupanje od tih zakona, na način koji utječe na trgovinu ili ulaganja između stranaka.

2. Stranka učinkovito provodi svoje zakone o zaštiti okoliša i radu putem neprekinutog ili ponavljajućeg djelovanja ili nedjelovanja na način koji utječe na trgovinu ili ulaganja između stranaka.

ČLANAK 12.13.

Transparentnost

Stranke osiguravaju da se svaka opća mjera uvedena u cilju zaštite okoliša ili uvjeta rada koja bi mogla utjecati na trgovinu i ulaganja između stranaka razvija, uvodi i provodi na transparentan način uz davanje obavijesti i pružanje prilika zainteresiranim osobama da dostave svoja stajališta, u skladu s nacionalnim pravom i trinaestim poglavljem (Transparentnost).

ČLANAK 12.14.

Preispitivanje učinka održivog razvoja

1. Stranke se obvezuju pratiti, ocjenjivati i preispitivati učinak provedbe ovog Sporazuma na održivi razvoj, zajednički ili neovisno, putem mjerodavnih participativnih procesa i institucija te u skladu s postojećom praksom.

2. Stranke će razmijeniti stajališta o metodama i pokazateljima za ocjene učinkovitosti održivosti trgovine.

ČLANAK 12.15.

Institucionalno ustrojstvo i mehanizam praćenja

1. Stranke određuju ured u svojoj upravi koji će služiti kao kontaktna točka s drugom strankom u svrhe provedbe ovog poglavlja.

2. Stranke osnivaju Odbor o trgovini i održivom razvoju (dalje u tekstu „Odbor”). Odbor se sastoji od viših dužnosnika iz državne uprave svake od stranaka.

3. Odbor se sastaje tijekom prve dvije godine od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma i nakon toga prema potrebi radi praćenja provedbe ovog poglavlja.

4. Svaki sastanak Odbora uključuje javnu raspravu sa zainteresiranim stranaka u cilju razmjene stajališta o provedbi ovog poglavlja. Stranke promiču uravnoteženu zastupljenost važnih interesa, uključujući neovisne predstavnike organizacija poslodavaca, radnika, organizacija za zaštitu okoliša i skupina poduzeća, te, prema potrebi, druge važne dionike.

5. Stranke uspostavljaju nove ili koriste postojeće savjetodavne mehanizme za traženje savjeta od mjerodavnih domaćih dionika o provedbi ovog poglavlja, kao što su domaće savjetodavne skupine. Takvi mehanizmi uključuju uravnoteženu zastupljenost neovisnih dionika iz područja gospodarstva, socijalne politike i zaštite okoliša. Ti dionici uključuju poslodavce i organizacije radnika te nevladine organizacije. Ti dionici mogu, na vlastitu inicijativu, svojim strankama dostaviti stajališta ili preporuke o provedbi ovog poglavlja.

ČLANAK 12.16.

Savjetovanja na državnoj razini

1. U slučaju neslaganja o bilo kojem pitanju iz ovog poglavlja, stranke mogu pribjeći postupcima iz članka 12.16. (Savjetovanja na državnoj razini) i članka 12.17. (Stručna skupina). Četrnaesto poglavlje (Rješavanje sporova) i petnaesto poglavlje (Mehanizam medijacije) ne primjenjuju se na ovo poglavlje.

2. U slučaju neslaganja iz stavka 1., stranka može zatražiti savjetovanje s drugom strankom dostavljanjem pisanog zahtjeva kontaktnoj točki druge stranke. Savjetovanje započinje odmah nakon što stranka dostavi zahtjev za savjetovanjem.

3. Stranke nastoje postići uzajamno zadovoljavajuće rješenje pitanja. Stranke uzimaju u obzir aktivnosti ILO-a ili mjerodavnih multilateralnih organizacija za zaštitu okoliša ili tijela u cilju promicanja veće suradnje i usklađenosti između rada stranaka i tih organizacija. Ako je potrebno, stranke mogu, na temelju sporazuma, tražiti mišljenje tih organizacija ili tijela, ili bilo koje osobe ili tijela koje smatraju prikladnim u cilju potpunog preispitivanja stvari.

4. Ako stranka smatra da je o određenoj stvari potrebno dodatno razmatrati, ta stranka može predati pisani zahtjev kontaktnoj točki druge stranke i zatražiti sazivanje Odbora radi rasprave o tome pitanju. Odbor se sastaje bez odlaganja i nastoji postići dogovor oko rješenja pitanja.

5. Ako je potrebno, Odbor se može savjetovati s mjerodavnim zainteresiranim stranama.

6. Rješenje Odbora mora biti objavljeno, osim ako odbor odluči drugačije.

ČLANAK 12.17.

Stručna skupina

1. U slučaju pitanja koje Odbor nije riješio na zadovoljavajući način u roku od 120 dana od dostave zahtjeva za sazivanje Odbora radi rasprave o tome pitanju u skladu s člankom 12.16. stavkom 4. (Savjetovanja na državnoj razini), ili nakon dužeg vremena ako su tako dogovorile obje stranke, stranka može zatražiti, putem pisanog zahtjeva kontaktnoj točki druge stranke, uspostavu Stručne skupine koja će razmatrati o tom pitanju.

2. Na svom prvom sastanku nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma, Odbor na temelju mjerodavnog poslovnika iz Priloga 14-A utvrđuje poslovnik Stručne skupine. Na ovaj se članak primjenjuju načela iz Priloga 14-B.

3. Odbor na svom prvom sastanku nakon stupanja na snagu ovog Odbora priprema popis od barem dvanaest osoba koje su voljne i koje mogu biti članovi Stručne skupine. Taj se popis sastoji od tri potpopisa: po jednog potpopisa za svaku stranku i jednog potpopisa za sve osobe koje nisu državljani nijedne od stranaka, a koje će djelovati kao predsjednici Stručne skupine. Svaka stranka predlaže barem četiri osobe koje će sudjelovati kao stručnjaci na svom potpopisu. Svaka stranka predlaže barem dvije osobe koje će uz suglasnost obje stranke biti na potpopisu predsjednika. Odbor na svojim sastancima preispituje popis i osigurava njegovo održavanje barem na toj razini.

4. Na popisu iz stavka 3. nalaze se osobe koje imaju specijalizirano znanje ili stručnost u pitanjima iz ovog poglavlja, iz zakona o radu ili zaštiti okoliša ili u području rješavanja sporova koji proizlaze iz međunarodnih sporazuma. One su neovisne, nastupaju u vlastito ime i ne primaju upute niti jedne organizacije ili vlade u vezi s pitanjima povezanima s predmetnim pitanjem niti su povezane s vladom Singapura, bilo koje države članice Unije ili Unijom.

5. Stručna skupina ima tri člana, osim ako se stranke dogovore drugačije. U roku od trideset dana od datuma kada druga stranka zaprimi zahtjev za uspostavu Stručne skupine, stranke se savjetuju kako bi postigle dogovor oko sastava odbora. U slučaju da stranke ne mogu postići dogovor oko sastava Stručne skupine u tom roku, one na temelju dogovora biraju predsjednika s mjerodavnog potpopisa iz stavka 3. ili, ako se mogu dogovoriti u roku još dodatnih sedam dana, ždrijebom. Svaka stranka odabire jednog stručnjaka koji ispunjava zahtjeve iz stavka 4. u roku od četrnaest dana nakon isteka 30 dana. Stranke se mogu dogovoriti da u Stručnoj skupini može biti još jedan stručnjak koji zadovoljava zahtjeve iz stavka 4. Ako se sastav Stručne skupine ne dovrši u roku od četrdeset i pet dana od datuma kada je druga stranka zaprimila zahtjev o uspostavi Stručne skupine, preostali stručnjaci biraju se u roku od sedam dana ždrijebom s potpopisa iz stavka 3. među stručnjacima koje je predložila stranka ikoja nije ili stranke koje nisu dovršile postupak. Ako taj popis još nije uspostavljen, stručnjaci se biraju ždrijebom među stručnjacima koje je formalno predložila jedna ili obje stranke. Datum osnivanja Stručne skupine je datum odabira posljednjeg od tri stručnjaka.

6. Osim ako se stranke ne dogovore drugačije u roku od sedam dana od datuma uspostave Stručne skupine, zadaće Stručne skupine uključuju:

„preispitati, u svjetlu mjerodavnih odredaba poglavlja o trgovini i održivom razvoju, pitanja iz zahtjeva za uspostavu Stručne skupine i pripremiti izvješće, u skladu sa stavkom 8. članka 12.17. (Stručna skupina), u kojem se daju preporuke za rješenje pitanja.”

7. Stručna skupina može pribavljati informacije iz bilo kojeg izvora koji smatra prikladnim. U pitanjima u vezi s multilateralnim sporazumima iz članka 12.3. (Multilateralne norme i sporazumi o radu) i članka 12.6. (Multilateralne norme i sporazumi o okolišu), Stručna skupina mora tražiti informacije i savjete od ILO-a ili tijela Multilateralnog sporazuma o zaštiti okoliša. Sve informacije dobivene u skladu s ovim stavkom dostavljaju se objema strankama koje su pozvane dati svoje primjedbe.

8. Stručna skupina strankama dostavlja privremeno i završno izvješće. To izvješće sadrži nalaze o činjeničnom stanju, primjenjivosti odgovarajućih odredaba i obrazloženje nalaza i preporuka. Stručna skupina dostavlja privremeno izvješće strankama najkasnije devedeset dana od datuma osnivanja. Svaka stranka može Stručnoj skupini dostaviti pisane primjedbe u vezi s privremenim izvješćem. Nakon razmatranja takvih pisanih primjedbi, Stručna skupina može izmijeniti izvješće i dalje ga preispitati ako to smatra potrebnim. Stručna skupina dostavlja završno izvješće strankama najkasnije 150 dana od datuma osnivanja. Ako smatra da rok iz ovog stavka nije moguće ispuniti, predsjednik Stručne skupine o tome u pisanom obliku obavješćuje stranke navodeći razloge za odgodu i datum kada skupina namjerava dostaviti privremeno ili završno izvješće. Stručna skupina dostavlja završno izvješće najkasnije 180 dana nakon datuma uspostave, osim ako su stranke dogovorile drugačije. Završno se izvješće objavljuje, osim ako su stranke odlučile drugačije.

9. Stranke raspravljaju o odgovarajućim mjerama koje će se provoditi uzimajući u obzir izvješće i preporuke Stručne skupine. Predmetna stranka obavješćuje svoje zainteresirane strane, putem savjetodavnog mehanizma iz članka 12.15. stavka 5. (Institucionalno ustrojstvo i mehanizam praćenja), i drugu stranku o svojim odlukama o djelovanjima ili mjerama koje će se provesti najkasnije tri mjeseca od dostave izvješća strankama. Odbor prati provedbu izvješća i preporuka Stručne skupine. Zainteresirane strane mogu Odboru dostaviti svoje primjedbe.

TRINAESTO POGLAVLJE

TRANSPARENTNOST

ČLANAK 13.1.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja:

(a) „opća mjera” znači zakoni, propisi, sudske odluke, postupci i upravna rješenja koji mogu imati učinka na bilo koje pitanje obuhvaćeno ovim Sporazumom. Ona ne uključuje odluku koja se primjenjuje na određenu osobu;

(b) „zainteresirana osoba” znači bilo koja pravna ili fizička osoba na koju se mogu primjenjivati prava ili obveze u skladu s općim mjerama.

ČLANAK 13.2.

Ciljevi i područje primjene

1. Prepoznajući učinak koji bi njihova regulatorna okruženja mogla imati na trgovinu i ulaganja, stranke osiguravaju transparentno i predvidljivo regulatorno okruženje za svoje gospodarske subjekte, uključujući mala i srednja poduzeća, koji posluju na njihovim državnim područjima.

2. Potvrđujući svoje obveze iz Sporazuma o WTO-u, stranke ovime utvrđuju pojašnjenja i bolja rješenja u pogledu transparentnosti, savjetovanja i boljeg upravljanja općim mjerama.

ČLANAK 13.3.

Objave o općim mjerama

1. Svaka stranka u pogledu općih mjera osigurava:

(a) da su te mjere dostupne zainteresiranim osobama na nediskriminacijski način putem službeno određenog medija i, ako je to izvedivo i moguće, elektroničkim putem, na način koji će zainteresiranim osobama i drugoj stranci omogućiti da se s njima upoznaju;

(b) obrazloženje cilja i razloga za donošenje takvih mjera osigurava se u najvećoj mogućoj mjeri i

(c) ima dovoljno vremena između objave i stupanja na snagu takvih mjera, osim ako to nije moguće iz razloga hitnosti.

2. Svaka stranka dužna je:

(a) nastojati na vrijeme objaviti prijedlog za donošenje ili izmjenu opće mjere, uključujući obrazloženje cilja i razloga za taj prijedlog;

(b) zainteresiranim osobama pruža razumne mogućnosti za davanje primjedbi u vezi s takvom predloženom mjerom, posebno osiguravajući dovoljno vremena za takve mogućnosti; i

(c) nastoji uzeti u obzir primjedbe koje je primila od zainteresiranih osoba u vezi s takvom predloženom mjerom.

ČLANAK 13.4.

Upiti i kontaktne točke

1. Kako bi se olakšala učinkovita provedba ovog Sporazuma i komunikacija između stranaka o bilo kojem pitanju na koje se primjenjuje ovaj Sporazum, svaka stranka nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma određuje kontaktnu točku.

2. Na zahtjev neke od stranaka, kontaktna točka druge stranke navodi ured ili službenika nadležnog za bilo koje pitanje koje se odnosi na provedbu Sporazuma i pomaže, prema potrebi, olakšati komunikaciju sa strankom koja podnosi zahtjev.

3. Stranke uspostavljaju i održavaju odgovarajući mehanizam za odgovaranje na upite zainteresiranih osoba druge stranke o općim mjerama koje su predložene ili su na snazi, i o njihovoj primjeni. Upiti se mogu uputiti putem kontaktnih točaka osnovanih u skladu sa stavkom 1. ili drugim mehanizmom, ovisno o potrebi.

4. Stranke potvrđuju svaki odgovor predviđen u stavku 3. ne može biti konačan ili pravno obvezujući, već samo u informativne svrhe, osim ako u njihovim zakonima i propisima nije predviđeno drukčije.

5. Zahtjev ili informacije iz ovog članka dostavljaju se drugoj stranci putem mjerodavnih kontaktnih točaka iz stavka 1.

6. Na zahtjev jedne od stranaka, druga stranka odmah dostavlja informacije i odgovara na pitanja o stvarnoj ili predloženoj općoj mjeri za koju stranka koja je predala zahtjev smatra da bi mogla utjecati na primjenu ovog Sporazuma, bez obzira na to je li stranka koja je predala zahtjev prethodno obaviještena o toj mjeri.

7. Svaka stranka uspostavlja ili održava odgovarajuće mehanizme za učinkovito rješavanje problema zainteresiranih osoba druge stranke koji mogu nastati iz primjene bilo koje opće mjere. Takvi su postupci lako dostupni, vremenski ograničeni, usmjereni na rezultate i transparentni. Oni ne dovode u pitanje žalbene postupke ili postupke preispitivanja koje stranke uspostavljanju ili održavaju. Osim toga, oni ne dovode u pitanje prava i obveze stranka iz četrnaestog poglavlja (Rješavanje sporova) i petnaestog poglavlja (Mehanizam medijacije).

8. Sve informacije dostavljene u skladu s ovim člankom ne dovode u pitanje činjenicu je li mjera u skladu s ovim Sporazumom.

ČLANAK 13.5.

Upravni postupci

U cilju dosljedne, nepristrane i razumne primjene općih mjera, svaka stranka, primjenjujući takve mjere na određene osobe, proizvode ili usluge druge stranke, u određenim slučajevima, mora:

(a) nastoji zainteresiranim osobama druge stranke koje su izravno pogođene postupkom dostaviti razumnu obavijest, u skladu sa svojim postupcima, o pokretanju postupka, uključujući opis naravi postupka, izjavu pravnog tijela u okviru kojega je postupak pokrenut i opći opis svih spornih pitanja;

(b) zainteresiranim osobama omogućiti da predstave činjenice i argumente u potporu svojih stajališta prije pokretanja upravnog spora ako to dopuštaju vrijeme, priroda postupka i javni interes i

(c) osiguravaju da se njihovi postupci temelje na njezinom pravu i da su u skladu s njim.

ČLANAK 13.6.

Preispitivanje upravnih mjera

1. Svaka stranka u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom osniva ili održava sudove, sudišta koja odlučuju kao sudovi ili upravna sudišta ili postupke za potrebe žurnog preispitivanja, ako je opravdano, ispravka upravne mjere[1] koja se odnosi na pitanja obuhvaćena ovim Sporazumom. Takvi sudovi su nepristrani i neovisni o uredu ili tijelu koje je zaduženo za upravnu provedbu i nemaju materijalni interes u vezi s ishodom stvari.

2. Svaka stranka osigurava da stanke pred takvim sudovima imaju pravo na:

(a) razumnu mogućnost da podupru ili obrane svoja odnosna stajališta; i

[1] Podrazumijeva se da preispitivanje upravnih mjera može biti u obliku sudskog preispitivanja u okviru običajnog prava i ispravak upravnih mjera može uključivati upućivanje natrag na tijelo koje je poduzelo korektivno djelovanje.

(b) odluku koja se temelji na dokazima i podnescima evidencije ili, ako to zahtijeva njezino pravo, evidencije koju priprema upravno tijelo.

3. Svaka stranka osigurava, podložno žalbi ili daljnjem preispitivanju u skladu s njezinim pravom, da takvu odluku provodi i uređuje njezinu primjenu ured ili tijelo nadležno za predmetno upravno pitanje.

ČLANAK 13.7.

Regulatorna kvaliteta i učinkovitost i dobro upravno postupanje

1. Stranke su suglasne surađivati na promicanju regulatorne kvalitete i učinkovitosti u njihovim regulatornim politikama putem razmjene informacija i najbolje prakse.

2. Stranke se obvezuju primjenjivati načela dobrog upravnog postupanja i suglasne su surađivati na njihovoj primjeni u svojim upravama putem razmjene informacija i najbolje prakse.

ČLANAK 13.8.

Posebna pravila

Posebna pravila u drugim poglavljima ovog Sporazuma u vezi s predmetom ovog poglavlja prevladavaju u mjeri u kojoj se razlikuju od odredaba ovog poglavlja.

ČETRNAESTO POGLAVLJE

RJEŠAVANJE SPOROVA

ODJELJAK A

CILJ I PODRUČJE PRIMJENE

ČLANAK 14.1.

Cilj

Cilj je ovog poglavlja sprečavanje i rješavanje sporova koji bi mogli nastati među strankama u vezi s tumačenjem i primjenom ovog Sporazuma kako bi se postiglo, u mjeri u kojoj je to moguće, uzajamno zadovoljavajuće rješenje.

ČLANAK 14.2.

Područje primjene

Ovo se poglavlje primjenjuje na razlike u tumačenju i primjeni odredaba ovog Sporazuma, osim ako je izričito predviđeno drugačije.

ODJELJAK B

SAVJETOVANJA

ČLANAK 14.3.

Savjetovanja

1. Stranke nastoje rješavati razlike u tumačenju i primjeni odredaba iz članka 14.2. (Područje primjene) putem savjetovanja u dobroj vjeri radi postizanja sporazumnog rješenja.

2. Stranka traži savjetovanje, putem pisanog zahtjeva drugoj stranci, čiji se primjerak šalje Odboru za trgovinu, i u njemu navodi razloge za zahtjev, uključujući navođenje predmetnih mjera, primjenjive odredbe iz članka 14.2. (Područje primjene) i razloge za primjenjivost tih odredbi.

3. Savjetovanja se održavaju u roku od trideset dana od datuma primitka zahtjeva i održavaju na državnom području stranke protiv koje je podnesena pritužba, osim ako se stranke dogovore drugačije. Savjetovanja se smatraju okončanima u roku od šezdeset dana od datuma primitka zahtjeva, osim ako se stranke dogovore drugačije. Savjetovanja su povjerljiva i ne dovode u pitanje prava bilo koje od stranaka u daljnjem postupku.

4. U hitnim situacijama, posebno onima koje uključuju pokvarljivu ili sezonsku robu ili, ako je primjenjivo, sezonsku robu ili usluge, savjetovanja se pokreću u roku od petnaest dana od datuma podnošenja zahtjeva, a smatraju se okončanima u roku od trideset dana od datuma primitka zahtjeva, osim ako se stranke dogovore drugačije.

5. Ako stranka kojoj je upućen zahtjev ne odgovori na zahtjev za savjetovanje u roku od deset dana od primitka, ili ako se savjetovanje ne održi u rokovima iz stavka 3. ili stavka 4., ili ako je savjetovanje okončano, a nije postignuto sporazumno rješenje, stranka koja je izjavila prigovor može zatražiti osnivanje arbitražnog vijeća u skladu s člankom 14.4. (Pokretanje arbitražnog postupka).

ODJELJAK C

POSTUPCI RJEŠAVANJA SPOROVA

PODODJELJAK A

ARBITRAŽNI POSTUPCI

ČLANAK 14.4.

Pokretanje arbitražnog postupka

1. Ako stranke nisu uspjele riješiti spor putem savjetovanja kako je predviđeno u članku 14.3. (Savjetovanja), stranka koja je izjavila prigovor može zatražiti osnivanje arbitražnog vijeća u skladu s ovim člankom.

2. Zahtjev za osnivanje arbitražnog vijeća upućuje se u pisanom obliku stranci protiv koje je prigovor izjavljen i Odboru za trgovinu. Stranka koja je izjavila prigovor u svojem zahtjevu navodi spornu mjeru te obrazlaže kako takva mjera predstavlja povredu odredaba članka 14.2. (Područje primjene) na način kojim se jasno prikazuje pravna osnova za prigovor.

ČLANAK 14.5.

Osnivanje arbitražnog vijeća

1. Arbitražno vijeće sastoji se od tri arbitra.

2. U roku od pet dana od kada je stranka protiv koje je izjavljen prigovor primila zahtjev iz stavka 1. članka 14.4. (Pokretanje arbitražnog postupka), stranke započinju savjetovanje u cilju postizanja dogovora o sastavu arbitražnog vijeća.

3. Ako stranke u roku od deset dana od početka savjetovanja iz stavka 2. ne uspiju postići dogovor o predsjedniku arbitražnog vijeća, predsjednik Odbora za trgovinu, ili njegov zamjenik, ždrijebom s popisa iz članka 14.20. stavka 1. (Popisi arbitara) bira, u roku od dvadeset dana od početka savjetovanja iz stavka 2., jednog arbitra koji će biti predsjednik.

4. Ako se stranke ne uspiju dogovoriti oko arbitara u roku od deset dana od početka savjetovanja iz stavka 2.:

(a) svaka stranka može odabrati jednog arbitra, koji neće biti predsjednik, među osobama koje su na popisu iz stavka 2. članka 14.20. (Popisi arbitara), u roku od petnaest dana od početka savjetovanja iz stavka 2. i

(b) ako jedna od stranaka ne uspije izabrati arbitra u skladu s podstavkom 4.(a), predsjednik Odbora za trgovinu, ili zamjenik predsjednika, bira preostalog arbitra ždrijebom među osobama koje je stranke predložila u skladu s člankom 14.20. stavkom 2. (Popisi arbitara), u roku od dvadeset dana od početka savjetovanja iz stavka 2.

5. Ako se popis predviđen u članku 14.20. stavku 2. (Popisi arbitara) ne može uspostaviti u roku predviđenom stavkom 4.:

(a) ako su obje stranke predložile osobe u skladu s člankom 14.20. stavkom 2. (Popisi arbitara), svaka stranka može odabrati jednog arbitra, koji neće biti predsjednik, među predloženim osobama, u roku od petnaest dana od početka savjetovanja iz stavka 2. Ako stranka ne uspije odabrati arbitra, predsjednik Odbora za trgovinu, ili predsjednikov zamjenik, biraju arbitra ždrijebom s popisa osoba koje je predložila stranka koja nije uspjela izabrati arbitra ili

(b) ako je samo jedna stranka predložila osobe u skladu sa stavkom 2. članka 14.20. (Popisi arbitara), svaka stranka može odabrati jednog arbitra, koji neće biti predsjednik, iz skupine predloženih osoba, u roku od petnaest dana od početka savjetovanja iz stavka 2. Ako stranka ne uspije odabrati arbitra, predsjednik Odbora za trgovinu ili predsjednikov zamjenik bira arbitra ždrijebom iz skupine predloženih osoba.

6. Ako popis iz članka 14.20. stavka 1. (Popisi arbitara) nije uspostavljen u traženom roku u skladu sa stavkom 3., predsjednik se bira ždrijebom iz skupine bivših članova žalbenog tijela WTO-a koji nisu osobe nijedne od stranaka.

7. Datum osnivanja arbitražnog vijeća je datum odabira posljednjeg od tri arbitara.

8. Zamjena arbitara vrši se samo iz razloga i u skladu s postupcima iz pravila 19. do 25. Priloga 14-A.

ČLANAK 14.6.

Prethodna odluka o hitnosti

Arbitražno vijeće može u roku od deset dana od svog osnivanja donijeti prethodnu odluku o tome smatra li slučaj hitnim.

ČLANAK 14.7.

Privremeno izvješće vijeća

1. Arbitražno vijeće dostavlja privremeno izvješće strankama o utvrđenim činjenicama, primjenjivosti mjerodavnih odredbi i logici koja je u pozadini svih nalaza i preporuka, najkasnije devedeset dana od datuma osnivanja arbitražnog vijeća. Ako smatra da taj rok nije moguće ispuniti, predsjednik arbitražnog vijeća o tome u pisanom obliku mora obavijestiti stranke i Odbor za trgovinu, navodeći razloge za odgodu i datum kada vijeće namjerava dostaviti svoje privremeno izvješće. Arbitražno vijeće ne smije ni u kojim okolnostima dostaviti privremeno izvješće nakon 120 dana od datuma osnivanja.

2. Bilo koja od stranaka može dostaviti pisani zahtjev arbitražnom vijeću da preispita određene vidove privremenog izvješća u roku od trideset dana od dostavljanja izvješća.

3. U hitnim situacijama, uključujući kada se radi o kvarljivoj robi ili, ako je primjenjivo, sezonskim proizvodima ili uslugama, arbitražno vijeće ulaže napore da pripremi privremeno izvješće i stranke mogu dostaviti pisane zahtjeve arbitražnom vijeću da preispita određene vidove privremenog izvješća u dvostruko kraćem vremenu od predviđenih rokova iz stavaka 1. i 2.

4. Nakon razmatranja pisanih primjedbi stranaka o privremenom izvješću, arbitražno vijeće može izmijeniti svoje izvješće i dalje ga preispitati ako to smatra prikladnim. Nalazi iz konačne odluke vijeća uključuju dovoljno obrazloženje argumenata dobivenih na temelju preispitivanja privremenog izvješća te jasno odgovaraju na pisane primjedbe dvaju stranaka.

ČLANAK 14.8.

Odluka arbitražnog vijeća

1. Arbitražno vijeće dostavlja svoju odluku strankama i Odboru za trgovinu u roku od 150 dana od datuma osnivanja arbitražnog vijeća. Ako smatra da taj rok nije moguće ispuniti, predsjednik arbitražnog vijeća o tome u pisanom obliku mora obavijestiti stranke i Odbor za trgovinu, navodeći razloge za odgodu i datum kada arbitražno vijeće namjerava donijeti svoju odluku. Arbitražno vijeće ne smije ni u kojim okolnostima donijeti odluku nakon 180 dana od datuma osnivanja.

2. U hitnim situacijama, uključujući kada se radi o kvarljivoj robi ili, ako je primjenjivo, sezonskim proizvodima ili uslugama, arbitražno vijeće nastoji izdati svoju odluku u roku od sedamdeset i pet dana od datuma svojeg osnivanja. Arbitražno vijeće ne smije ni u kojim okolnostima donijeti odluku nakon devedeset dana od datuma osnivanja.

PODODJELJAK B

SUKLADNOST

ČLANAK 14.9.

Postupanje u skladu s odlukom arbitražnog vijeća

Svaka stranka poduzima sve potrebne mjere za provedbu odluke arbitražnog vijeća u dobroj vjeri i stranke se nastoje dogovoriti oko roka za postupanje u skladu s odlukom.

ČLANAK 14.10.

Razumni rok za postupanje u skladu s odlukom

1. U roku od 30 dana od datuma kada su stranke obaviještene o odluci arbitražnog vijeća, stranka protiv koje je izjavljen prigovor obavješćuje stranku koja je izjavila prigovor i Odbor za trgovinu o vremenu koje će joj biti potrebno kako bi postupila u skladu s odlukom arbitražnog vijeća (dalje u tekstu „razumni rok”), ako to ne može odmah učiniti.

2. U slučaju neslaganja među strankama u vezi s pitanjem što čini razumni rok za postupanje u skladu s odlukom arbitražnog vijeća, stranka koja je izjavila prigovor, u roku od dvadeset dana od obavijesti stranke protiv koje je izjavljen prigovor iz stavka 1., šalje pisani zahtjev izvornom arbitražnom vijeću u kojem od njega traži da odredi razumni rok. Taj se zahtjev šalje istodobno drugoj stranci i Odboru za trgovinu. Izvorno arbitražno vijeće dostavlja svoju odluku strankama i obavješćuje Odbor za trgovinu u roku od dvadeset dana od datuma predavanja zahtjeva.

3. Ako neki član izvornog arbitražnog vijeća više nije dostupan, primjenjuju se postupci iz članka 14.5. (Osnivanje arbitražnog vijeća). Rok za donošenje odluke je trideset i pet dana od datuma podnošenja zahtjeva iz stavka 2.

4. Stranka protiv koje je izjavljen prigovor pisanim putem obavješćuje stranku koja je izjavila prigovor o svom napretku u postupanju u skladu s odlukom arbitražnog vijeća najkasnije mjesec dana prije isteka razumnog roka.

5. Stranke mogu sporazumno produljiti razumni rok.

ČLANAK 14.11.

Preispitivanje mjera poduzetih
za postupanje u skladu s odlukom arbitražnog vijeća

1. Stranka protiv koje je izjavljen prigovor obavješćuje stranku koja je izjavila prigovor i Odbor za trgovinu, prije kraja razumnog roka, o svakoj mjeri koju je poduzela kako bi postupila u skladu s odlukom arbitražnog vijeća.

2. U slučaju neslaganja među strankama s obzirom na postojanje ili usklađenost mjera u vezi s kojima je poslana obavijest na temelju stavka 1. s odredbama iz članka 14.2. (Područje primjene), stranka koja je izjavila prigovor može u pisanom obliku od izvornog arbitražnog vijeća zatražiti da odluči o tom pitanju. U takvom zahtjevu navodi se posebna predmetna mjera i odredbe iz članka 14.2. (Područje primjene) s kojima mjera nije usklađena na način koji je dovoljan da može činiti pravnu osnovu za prigovor te se objašnjava kako ta mjera nije u skladu s odredbama iz članka 14.2. (Područje primjene). Izvorno arbitražno vijeće svoju odluku dostavlja u roku od četrdeset i pet dana od datuma podnošenja zahtjeva.

3. Ako neki član izvornog arbitražnog vijeća više nije dostupan, primjenjuju se postupci iz članka 14.5. (Osnivanje arbitražnog vijeća). Rok za donošenje odluke je šezdeset dana od datuma podnošenja zahtjeva iz stavka 2.

ČLANAK 14.12.

Privremena pravna sredstva u slučaju nepostupanja u skladu s odlukom

1. Ako stranka protiv koje je izjavljen prigovor ne obavijesti prije isteka razumnog roka o mjeri koja je poduzeta u cilju postupanja u skladu s odlukom arbitražnog vijeća, ili ako arbitražno vijeće utvrdi da nije poduzeta nijedna mjera za postupanje u skladu s odlukom ili da mjera prijavljena u skladu s člankom 14.11. stavkom 1. (Preispitivanje mjera poduzetih za postupanje u skladu s odlukom arbitražnog vijeća) nije u skladu s obvezama stranke iz članka 14.2. (Područje primjene), stranka protiv koje je izjavljen prigovor započinje pregovore sa strankom koja je izjavila prigovor u cilju postizanja prihvatljivog dogovora o naknadi.

2. U slučaju da se ne postigne sporazum o naknadi štete u roku od trideset dana od isteka razumnog roka ili izdavanja odluke arbitražnog vijeća na temelju članka 14.11. (Preispitivanje mjera poduzetih za postupanje u skladu s odlukom arbitražnog vijeća) da nije poduzeta nijedna mjera za postupanje u skladu s odlukom ili da mjera nije u skladu s odredbama iz članka 14.2. (Područje primjene), stranka koja je izjavila prigovor ima pravo, uz obavijest upućenu stranci protiv koje je izjavljen prigovor i odboru za trgovinu, privremeno obustaviti obveze koje proizlaze iz bilo koje odredbe iz članka 14.2. (Područje primjene) na razini koja je istovjetna poništenju ili šteti uzrokovanoj povredom. U obavijesti se navodi razina obveza koje stranka koje je izjavila prigovor planira obustaviti. Stranka koja je izjavila prigovor može primijeniti suspenziju u bilo kojem trenutku nakon isteka deset dana od datuma kada je stranka protiv koje je izjavljen prigovor zaprimila obavijest, osim ako je stranka protiv koje je izjavljen prigovor zatražila arbitražu u skladu sa stavkom 3.

3. Ako stranka protiv koje je izjavljen prigovor smatra da razina suspenzije ne odgovara poništenju ili šteti uzrokovanoj povredom, ona može pisanim putem zatražiti od izvornog arbitražnog vijeća da donese odluku. Takav se zahtjev dostavlja stranci koja je izjavila prigovor i Odboru za trgovinu prije isteka roka od deset dana iz stavka 2. Nakon što je zatražilo mišljenje stručnjaka, ako je potrebno, arbitražno vijeće dostavlja svoju odluku o razini suspenzije obveza strankama i Odboru za trgovinu u roku od trideset dana od datuma dostavljanja zahtjeva. Obveze se ne suspendiraju dok izvorno arbitražno vijeće ne dostavi obavijest o svojoj odluci i suspenzija mora biti u skladu s odlukom arbitražnog vijeća.

4. Ako neki član izvornog arbitražnog vijeća više nije dostupan, primjenjuju se postupci iz članka 14.5. (Osnivanje arbitražnog vijeća). Rok za donošenje odluke je četrdeset i pet dana od datuma podnošenja zahtjeva iz stavka 3.

5. Suspenzija obveza je privremena i ne primjenjuje se nakon što:

(a) stranke postignu dogovor u skladu s člankom 14.15. (Sporazumno rješenje) ili

(b) stranke postignu dogovor o tome usklađuje li mjera iz stavka 1. članka 14.13. (Preispitivanje svih mjera poduzetih za postupanje u skladu s odlukom nakon suspenzije obveza) stranku protiv koje je uložen prigovor s odredbama iz članka 14.2. (Područje primjene); ili

(c) sve mjere koje nije u skladu s odredbama iz članka 14.2. (Područje primjene) moraju se povući ili izmijeniti kako bi se uskladile s tim odredbama, kako je predviđeno u stavku 2. članka 14.13. (Preispitivanje mjera poduzetih za postupanje u skladu s odlukom nakon suspenzije obveza).

ČLANAK 14.13.

Preispitivanje mjera poduzetih za postupanje u skladu s odlukom nakon suspenzije obveza

1. Stranka protiv koje je izjavljen prigovor obavješćuje stranku koja je izjavila prigovor i Odbor za trgovinu o mjeri koju je poduzela u svrhu postupanja u skladu s odlukom arbitražnog vijeća i o zahtjevu za suspenziju obveza koju je zatražila stranka koja je izjavila prigovor.

2. Ako stranke ne postignu dogovor o tome usklađuje li se stranka protiv koje je izjavljen prigovor na temelju prijavljene mjere s odredbama iz članka 14.2. (Područje primjene) u roku od trideset dana od datuma primitka obavijesti, stranka koja je izjavila prigovor pisanim putem traži izvorno arbitražno vijeće da donese odluku o tome pitanju. Taj se zahtjev šalje istodobno drugoj stranci i Odboru za trgovinu. Arbitražno vijeće dostavlja svoju odluku strankama i obavješćuje Odbor za trgovinu u roku od četrdeset i pet dana od datuma predavanja zahtjeva. Ako arbitražno vijeće odluči da mjere poduzete kako bi se postupilo u skladu s odlukom jesu u skladu s odredbama članka 14.2., ukida se suspenzija obveza.

PODODJELJAK C

ZAJEDNIČKE ODREDBE

ČLANAK 14.14.

Suspenzija i okončanje arbitražnog postupka

1. Na zahtjev obje stranke, arbitražno vijeće obustavlja svoj rad u bilo kojem trenutku na vremensko razdoblje koje su dogovorile stranke, ali koje ne prelazi dvanaest mjeseci i ponovno započinje s radom na kraju tog dogovorenog razdoblja na pisani zahtjev stranke koja je izjavila prigovor, ili prije isteka dogovorenog razdoblja na pisani zahtjev obje stranke. Ako stranka koja je izjavila prigovor ne zatraži nastavak rada arbitražnog vijeća prije isteka dogovorenog razdoblja suspenzije, postupci rješavanja sporova pokrenuti u skladu s ovim odjeljkom smatraju se okončanim. U skladu s člankom 14.21. (Odnos prema obvezama u okviru WTO-a), suspenzija i okončanje rada arbitražnog vijeća ne dovode u pitanje prava bilo koje od stranaka u drugom postupku.

2. Stranke se mogu, u bilo kojem trenutku, pisanim putem dogovoriti o okončanju postupka rješavanja sporova koji je pokrenut u skladu s ovim odjeljkom.

ČLANAK 14.15.

Sporazumno rješenje

Stranke u bilo kojem trenutku mogu sporazumno postići dogovor o rješenju spora iz ovog poglavlja. One o takvom rješenju obavještavaju Odbor za trgovinu i arbitražno vijeće. Ako rješenje zahtjeva odobrenje u skladu s mjerodavnim nacionalnim postupcima bilo koje od stranaka, u obavijesti se upućuje na taj zahtjev i suspendira se postupak rješavanja spora pokrenut u skladu s ovim odjeljkom. Ako takvo odobrenje nije potrebno, ili nakon primanja obavijesti o završetku nacionalnih postupaka, postupak se okončava.

ČLANAK 14.16.

Poslovnik

1. Na postupke rješavanja sporova iz ovog poglavlja primjenjuje se prilog 14-A.

2. Sastanci arbitražnog vijeća otvoreni su za javnost u skladu s Prilogom 14-A.

ČLANAK 14.17.

Dostavljanje podataka

1. Na zahtjev stranke ili na vlastitu inicijativu, arbitražno vijeće može ishoditi informacije iz bilo kojeg izvora, uključujući od stranaka uključenih u spor, a koje smatra prikladnima za arbitražni postupak. Arbitražno vijeće također je ovlašteno zatražiti mišljenje stručnjaka ako smatra da je to primjereno. Prije odabira takvih stručnjaka arbitražno vijeće savjetuje se sa strankama. Sve tako dobivene informacije moraju biti dostavljene strankama i mora im se omogućiti da daju svoje primjedbe.

2. Zainteresirane fizičke ili pravne osobe stranaka ovlaštene su dostaviti sažetke *amicus curiae* arbitražnom vijeću u skladu s Prilogom 14-A.

ČLANAK 14.18.

Pravila tumačenja

Arbitražno vijeće tumači odredbe iz članka 14.2. (Područje primjene) u skladu s uobičajenim pravilima tumačenja javnog međunarodnog prava, uključujući Bečku konvenciju o pravu međunarodnih ugovora. Ako je obveza iz ovog Sporazuma jednaka obvezi iz Sporazuma o WTO-u, arbitražno vijeće uzima u obzir odgovarajuća tumačenja iz odluka tijela WTO-a za rješavanje sporova (dalje u tekstu „DSB”). Odluke arbitražnog vijeća ne mogu dodavati ili smanjivati prava i obveze predviđene odredbama iz članka 14.2. (Područje primjene).

ČLANAK 14.19.

Odluke i rješenja arbitražnog vijeća

1. Arbitražno vijeće nastoji odluke donijeti konsenzusom. Ako se odluka ipak ne može donijeti konsenzusom, o spornom pitanju odlučuje se većinom glasova.

2. Odluka arbitražnog vijeća obvezujuća je za stranke i ne donosi prava ili obveze fizičkim ili pravnim osobama. Odluka sadrži nalaze o činjeničnom stanju, primjenjivosti odgovarajućih odredaba iz članka 14.2. (Područje primjene) i obrazloženje nalaza i zaključaka koje je donijelo arbitražno vijeće. Odbor za trgovinu objavljuje odluku arbitražnog vijeća u cijelosti, osim ako odluči da to neće učiniti kako bi osigurao povjerljivost podataka koje je jedna od stranaka označila povjerljivim.

ODJELJAK D

OPĆE ODREDBE

ČLANAK 14.20.

Popis arbitara

1. Stranke sastavljaju, nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma, popis od pet osoba koje su voljne i spremne biti predsjednici arbitražnog vijeća iz članka 14.5. (Osnivanje arbitražnog vijeća).

2. Odbor za trgovinu, najkasnije šest mjeseci od početka primjene ovog Sporazuma, sastavlja popis od najmanje deset osoba koje su voljne i mogu obavljati funkciju arbitra. Svaka stranka predlaže nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma najmanje pet osoba koje će obavljati funkciju arbitra.

3. Odbor za trgovinu osigurava održavanje popisa osoba koje djeluju kao predsjednici ili arbitri u skladu sa stavcima 1. i 2.

4. Arbitri moraju imaju specijalizirano znanje ili iskustvo u području prava i međunarodne trgovine ili u rješavanju sporova koji proizlaze iz međunarodnih sporazuma o trgovini. Oni su neovisne osobe, nastupaju u vlastito ime i nisu povezani s vladom niti jedne od stranaka te poštuju odredbe iz Priloga 14-B.

ČLANAK 14.21.

Odnos prema obvezama u okviru WTO-a

1. Primjena odredaba o rješavanju sporova ovog poglavlja ne dovodi u pitanje eventualnu radnju u okviru WTO-a, uključujući postupak rješavanja sporova.

2. Neovisno o stavku 1., ako je stranka, u vezi s određenom mjerom, pokrenula postupak rješavanja sporova, ili u skladu s ovim poglavljem ili u skladu sa Sporazumom o WTO-u, ona ne može pokrenuti postupak rješavanja sporova u vezi s istom mjerom pred nekim drugim tijelom prije okončanja prvog postupka. Osim toga, stranka ne pokreće postupak rješavanja sporova iz ovog poglavlja i Sporazuma o WTO-u, osim ako su predmet spora bitno različite obveze iz dvaju sporazuma, ili ako odabrani forum iz postupovnih razloga ili razloga nadležnosti ne može odlučiti o pritužbi kojom se traži pravni lijek u vezi s tom obvezom, pod uvjetom da neuspjeh foruma nije rezultat nemarnog postupanja stranke u sporu.

3. Za potrebe stavka 2.:

(a) postupci rješavanja sporova u skladu s Sporazumom o WTO-u smatraju se pokrenutim kada stranka dostavi zahtjev za osnivanje vijeća u skladu s člankom 6. DSU-a i okončanim kada DSB prihvati izvješće vijeća ili izvješće žalbenog tijela, ovisno o slučaju, u skladu s člankom 16. i člankom 17. stavkom 14. i

(b) postupci rješavanja sporova iz ovog poglavlja smatraju se pokrenutim kada stranka dostavi zahtjev za osnivanje arbitražnog vijeća u skladu s člankom 14.4. stavkom 1. (Pokretanje arbitražnog postupka) i smatraju se okončanim kada arbitražno vijeće svoju odluku dostavi strankama i Odboru za trgovinu u skladu s člankom 14.8. stavkom 2. (Odluka arbitražnog vijeća) ili kada stranke postignu dogovor o rješenju u skladu s člankom 14.15. (Sporazumno rješenje).

4. Ništa u ovom poglavlju ne sprečava stranku da primijeni suspenziju obveza odobrenih u skladu s DSB-om. U cilju isključivanja stranke od obveza o obustavi predviđenih u ovom poglavlju nije dopušteno pozivati se na Sporazum o WTO-u.

ČLANAK 14.22.

Rokovi

1. Svi rokovi određeni u ovom poglavlju, uključujući rokove za priopćenje odluka arbitražnog vijeća, računaju se u kalendarskim danima od dana nakon radnje ili događaja na koji se odnose; osim ako nije navedeno drugačije.

2. Stranke mogu sporazumno izmijeniti sve rokove iz ovog poglavlja.

ČLANAK 14.23.

Preispitivanje i izmjena poglavlja

Stranke mogu, odlukom Odbora o trgovini, izmijeniti poglavlje i njegove Priloge.

PETNAESTO POGLAVLJE

MEHANIZAM MEDIJACIJE

ČLANAK 15.1.

Cilj i područje primjene

1. Cilj je ovog poglavlja olakšati pronalaženje sporazumnog rješenja putem sveobuhvatnog i brzog postupka uz pomoć medijatora.

2. Ovo poglavlje primjenjuje se na bilo koju mjeru iz područja primjene ovog Sporazuma koja ima negativan utjecaj na trgovinu ili ulaganja između stranaka, osim ako nije predviđeno drugačije.

ODJELJAK A

POSTUPAK U OKVIRU MEHANIZMA MEDIJACIJE

ČLANAK 15.2.

Zahtjev za dostavljanje podataka

1. Prije pokretanja postupka medijacije, stranka u bilo kojem trenutku može pisanim putem zatražiti informacije o mjeri koja ima negativan utjecaj na trgovinu ili ulaganja između stranaka. Stranke kojima je dostavljen takav zahtjev moraju, u roku od dvadeset dana, dostaviti pisan odgovor.

2. Ako stranka koja dostavlja odgovor smatra da nije moguće dostaviti odgovor u roku od dvadeset dana, ona obavješćuje stranku koja je predala zahtjev o razlozima kašnjenja, zajedno s procjenom o najkraćem roku u kojem će moći zadovoljiti njezin zahtjev.

ČLANAK 15.3.

Pokretanje postupka

1. Stranka može u bilo kojem trenutku zatražiti pokretanje postupka medijacije među strankama. Takav zahtjev dostavlja se drugoj stranci pisanim putem. Zahtjev mora sadržavati dovoljno pojedinosti iz kojeg se vidi razlog stranke koja je zatražila pokretanje postupka te se u njemu:

(a) utvrđuje specifična sporna mjera;

(b) navode navodni negativni učinci koje stranka koja je predala zahtjev smatra da mjera ima ili će imati na trgovinu ili ulaganja između stranaka i

(c) objašnjava zašto stranka koja je predala zahtjev smatra da su ti učinci povezani s mjerom.

2. Stranka kojoj je upućen zahtjev razmatra zahtjev i odgovara pisanim putem prihvaćajući ili odbijajući zahtjev u roku od deset dana od primitka.

ČLANAK 15.4.

Odabir medijatora

1. Stranke se nastoje dogovoriti oko medijatora najkasnije u roku od petnaest dana od datuma primitka odgovora na zahtjev iz članka 15.3. stavka 2. (Pokretanje postupka).

2. Ako se stranke ne mogu dogovoriti oko medijatora u utvrđenom roku, bilo koja od stranaka može zatražiti od predsjednika Odbora za trgovinu ili zamjenika predsjednika da izabere medijatora ždrijebom s popisa sastavljenog u skladu s člankom 14.20. stavkom 2. (Popis arbitara). Prilikom izvlačenja ždrijeba mogu biti nazočni predstavnici obje stranke.

3. Predsjednik Odbora za trgovinu ili njegov zamjenik biraju medijatora u roku od pet radnih dana od primitka zahtjeva iz stavka 2.

4. Medijator nije državljanin niti jedne od stranaka, osim ako se stranke dogovore drugačije.

5. Medijator strankama pomaže na nepristran i transparentan način da pojasne mjeru i njegove moguće negativne učinke na trgovinu i ulaganja te da postignu sporazumno rješenje. Na medijatore se *mutatis mutandis* primjenjuje Prilog 14-B. Primjenjuju se, *mutatis mutandis*, i pravila od 4. do 9. i pravila od 46. do 49. Priloga 14-A.

ČLANAK 15.5.

Pravila postupka medijacije

1. U roku od deset dana od imenovanja medijatora, stranka koja je zatražila pokretanje postupka medijacije predstavlja, u pisanom obliku, detaljan opis problema medijatoru i drugoj stranci, posebno funkcioniranje predmetne mjere i njezine negativne učinke na trgovinu i ulaganja. U roku od dvadeset dana od datuma dostavljanja tog podneska, druga stranka može u pisanom obliku dostaviti svoje primjedbe na opis problema. Stranke mogu u svoj opis ili primjedbe uključiti sve podatke koje smatraju važnima.

2. Medijator može odlučiti o najprikladnijem načinu za pojašnjenje predmetne mjere i njezinih mogućih negativnih učinaka na trgovinu i ulaganja. Medijator posebno može organizirati sastanke među strankama, savjetovati se sa strankama pojedinačno ili zajedno, tražiti pomoć stručnjaka ili se savjetovati s mjerodavnim stručnjacima i dionicima te pružiti dodatnu potporu koju zatraže stranke. Međutim, prije traženja pomoći ili savjetovanja s mjerodavnim stručnjacima i dionicima, medijator se prvo mora savjetovati sa strankama.

3. Medijator može ponuditi savjete i predložiti rješenje na razmatranje strankama, koje mogu prihvatiti ili odbiti predloženo rješenje ili se dogovoriti oko drugačijeg rješenja. Međutim, medijator neće davati savjete ili primjedbe o usklađenosti predmetne mjere s ovim Sporazumom.

4. Postupak se provodi na državnom području stranke kojoj je upućen zahtjev ili, na temelju dogovora, na bilo kojem drugom mjestu ili bilo kojim drugim sredstvima.

5. Stranke se nastoje naći sporazumno rješenje u roku od šezdeset dana od imenovanja medijatora. U iščekivanju konačnog rješenja, stranke mogu razmotriti uvođenje privremenih rješenja, posebno ako se mjera odnosi na kvarljivu robu.

6. Rješenje se može donijeti odlukom Odbora za trgovinu. Stranke mogu uvjetovati primjenu tog rješenja okončanjem nužnih nacionalnih postupaka. Sporazumna rješenja moraju se objaviti. Međutim, verzija koja je objavljena u javnosti ne smije sadržavati podatke koje je jedna od stranaka označila kao povjerljive.

7. Postupak završava:

(a) donošenjem sporazumnog rješenja stranaka, na datum donošenja;

(b) na datum sporazumnog dogovora kada stranke u bilo kojoj fazi postupka postignu taj dogovor;

(c) pisanom izjavom medijatora, nakon savjetovanja sa strankama, da neće biti koristi od daljnje medijacije, na datum te izjave; ili

(d) pisanom izjavom stranke nakon razmatranja sporazumnih rješenja u okviru postupka medijacije i nakon razmatranja svih savjetodavnih mišljenja i predloženih rješenja medijatora, na dan te izjave.

ODJELJAK B

PROVEDBA

ČLANAK 15.6.

Provedba sporazumnog rješenja

1. Ako su se stranke dogovorile oko rješenja, svaka od stranaka poduzima mjere koje su nužne za provedbu sporazumnog rješenja u dogovorenom roku.

2. Stranka koja provodi mjere obavješćuje drugu stranku pisanim putem o koracima ili mjerama koje je poduzela za provedbu sporazumnog rješenja.

3. Na zahtjev stranaka, medijator pismenim putem upućuje strankama nacrt činjeničnog izvješća sa sažetkom i. sporne mjere u tim postupcima; ii. provedenih postupaka i iii. svih sporazumnih rješenja postignutih kao konačni rezultat tih postupaka, uključujući moguća privremena rješenja. Medijator strankama omogućuje rok od petnaest dana za podnošenje primjedbi na nacrt izvješća. Nakon razmatranja primjedbi stranaka koje su dostavljene u navedenom roku, medijator pisanim putem dostavlja konačno izvješće strankama u roku od petnaest dana. Činjenično izvješće ne uključuje tumačenje ovog Sporazuma.

ODJELJAK C

OPĆE ODREDBE

ČLANAK 15.7.

Odnos s rješavanjem sporova

1. Postupak medijacije ne dovodi u pitanje prava i obveze stranaka iz četrnaestog poglavlja (Rješavanje sporova).

2. Postupak medijacije ne služi kao osnova za postupke rješavanja sporova iz ovog Sporazuma ili bilo kojeg drugog sporazuma. Stranka se ne oslanja, ne uvodi kao dokaz u postupcima rješavanja sporova niti vijeće uzima u obzir sljedeće:

(a) stajališta koja je druga stranka imala u postupku medijacije;

(b) činjenicu da je druga stranka izrazila svoju spremnost prihvatiti rješenje za mjeru koja je predmet medijacije; ili

(c) savjete ili prijedloge medijatora.

3. Ne dovodeći u pitanje stavak 6. članka 15.5. (Pravila postupka medijacije) i ako se stranke nisu dogovorile drugačije, svi koraci u postupku, uključujući savjete ili predložena rješenja, smatraju se povjerljivima. Međutim, stranka može otkriti javnosti da je u tijeku postupak medijacije.

ČLANAK 15.8.

Rokovi

Stranke mogu sporazumno izmijeniti sve rokove iz ovog poglavlja.

ČLANAK 15.9.

Troškovi

1. Stranke same snose vlastite troškove sudjelovanja u postupku medijacije.

2. Stranke jednako dijele troškove organizacije, uključujući naknadu i troškove medijatora. Naknada medijatora u skladu je s naknadom predviđenom u Pravilu 10. (b) Priloga 14-A.

ČLANAK 15.10.

Preispitivanje

Pet godina od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma, stranke se međusobno savjetuju o potrebi za izmjenom postupka medijacije u svjetlu stečenog iskustva i razvoja odgovarajućeg mehanizma u WTO-u.

ŠESNAESTO POGLAVLJE

INSTITUCIONALNE, OPĆE I ZAVRŠNE ODREDBE

ČLANAK 16.1.

Odbor za trgovinu

1. Stranke ovime uspostavljaju Odbor za trgovinu koji se sastoji od predstavnika Unije i Singapura.

2. Odbor za trgovinu sastaje se svake dvije godine naizmjence u Uniji ili Singapuru ili bez neopravdane odgode na zahtjev jedne od stranaka. Odborom za trgovinu supredsjedaju ministar trgovine i industrije Singapura i član Europske komisije nadležan za trgovinu odnosno njihovi zamjenici. Odbor za trgovinu dogovara se oko rasporeda sastanka i utvrđuje dnevni red.

3. Odbor za trgovinu:

(a) osigurava pravilnu primjenu ovog Sporazuma;

(b) nadzire i olakšava provedbu i primjenu ovog Sporazuma te promiče njegove opće ciljeve;

(c) nadzire rad specijaliziranih odbora, radnih skupina i drugih tijela osnovanih na temelju ovog Sporazuma;

(d) razmatra načine daljnjeg jačanja trgovinskih odnosa između stranaka;

(e) ne dovodeći u pitanje četrnaesto poglavlje (Rješavanje sporova) i petnaesto poglavlje (Mehanizmi medijacije), nastoji riješiti probleme koji bi mogli nastati u područjima obuhvaćenim ovim Sporazumom ili rješava sporove koji bi mogli nastati u vezi s tumačenjem i primjenom ovog Sporazuma i

(f) razmatra sva druga važna pitanja povezana s područjem obuhvaćenim ovim Sporazumom.

4. Odbor za trgovinu može:

(a) odlučiti osnovati ili raspustiti posebne odbore, ili im dodijeliti odgovornosti, osim ovlasti koje se dodjeljuju posebnim odborima u vezi s donošenjem pravno obvezujućih odluka ili donošenjem izmjena koje se mogu mijenjati samo u skladu s postupkom za donošenje izmjena iz članka 16.5. (Izmjene);

(b) komunicirati sa svim zainteresiranim strankama, uključujući privatni sektor i organizacije civilnog društva;

(c) razmotriti izmjene ovog Sporazuma ili izmijeniti odredbe ovog Sporazuma u slučajevima koji su jasno predviđeni ovim Sporazumom;

(d) donijeti tumačenja odredaba ovog Sporazuma koja su obvezujuća za stranke i sva tijela osnovana u skladu s ovim Sporazumom, uključujući arbitražna vijeća iz četrnaestog poglavlja (Rješavanje sporova);

(e) donijeti odluke ili dati preporuke kako je predviđeno ovim Sporazumom;

(f) donijeti svoji poslovnik i

(g) u izvršavanju svojih funkcija, poduzeti druge radnje o kojima se stranke usuglase.

5. Odbor za trgovinu obavješćuje Zajednički odbor osnovan u skladu s PCA-om o svojim aktivnostima i aktivnostima specijaliziranih odbora, prema potrebi, na redovnim sastancima Zajedničkog odbora.

6. Prepoznajući važnost transparentnosti i otvorenosti, Stranke potvrđuju praksu uzimanja u obzir stajališta javnosti kako bi dobile različite perspektive o provedbi ovog Sporazuma.

ČLANAK 16.2.

Specijalizirani odbori

1. Pod okriljem Odbora za trgovinu, ovim se putem uspostavljaju sljedeći specijalizirani odbori:

(a) Odbor za trgovinu robom;

(b) Odbor za sanitarne i fitosanitarne mjere („Odbor za SPS”);

(c) Odbor za carine i

(d) Odbor za trgovinu uslugama, ulaganja i javnu nabavu.

2. Sastav, nadležnost, zadaće i, ovisno o slučaju, funkcioniranje specijaliziranih odbora utvrđuju se u mjerodavnim odredbama ovog Sporazuma ili od strane Odbora za trgovinu.

3. Osim ako u ovom Sporazumu nije predviđeno drugačije, specijalizirani odbori obično se sastaju svake dvije godine, na odgovarajućoj razini, naizmjence u Uniji ili Singapuru, ili bez neopravdane odgode na zahtjev jedne od stranaka ili Odbora za trgovinu. Njima supredsjedaju predstavnici Singapura i Unije. Specijalizirani odbori dogovaraju se oko rasporeda sastanka i utvrđuju svoj dnevni red.

4. Specijalizirani odbori obavješćuju Odbor za trgovinu o svom rasporedu i dnevnom redu dovoljno unaprijed. Oni izvješćuju Odbor za trgovinu o svojim aktivnostima na svakom redovnom sastanku Odbora za trgovinu. Osnivanje ili postojanje posebnog odbora ne znači da stranka ne može uputiti pitanje izravno Odboru za trgovinu.

ČLANAK 16.3.

Pravo WTO-a u razvoju

U slučaju izmjene bilo koje odredbe Sporazuma o WTO-u koju su stranke ugradile u ovaj Sporazum, stranke se međusobno savjetuju, u okviru Odbora za trgovinu, u cilju pronalaženja obostrano zadovoljavajućeg rješenja, ako je potrebno. Na temelju takvog preispitivanja, stranke mogu odlukom Odbora za trgovinu izmijeniti ovaj Sporazum.

ČLANAK 16.4.

Donošenje odluka

1. Stranke mogu donositi odluke u Odboru za trgovinu ili specijaliziranom odboru, ako je tako predviđeno u ovom Sporazumu. Donesene odluke obvezuju stranke, koje moraju poduzimati potrebne mjere za provedbu tih odluka.

2. Odbor za trgovinu ili specijalizirani odbor mogu davati odgovarajuće preporuke, ako je tako predviđeno u ovom Sporazumu.

3. Odgovor za trgovinu ili specijalizirani odbor sastavljaju odluke i preporuke na temelju dogovora između stranaka.

ČLANAK 16.5.

Izmjene

1. Stranke se mogu dogovoriti izmijeniti ovaj Sporazum. Izmjena stupa na snagu kada stranke razmijene pisane obavijesti u kojima se potvrđuje da su ispunile mjerodavne primjenjive pravne zahtjeve i postupke predviđene u instrumentu izmjene.

2. Neovisno o stavku 1., stranke mogu, u Odboru za trgovinu ili specijaliziranom odboru, donijeti odluku o izmjenama Sporazuma ako je to predviđeno u ovom Sporazumu.

ČLANAK 16.6.

Oporezivanje

1. Ovaj se Sporazum primjenjuje na mjere oporezivanja samo ako je takva primjena nužna za stupanje na snagu odredaba ovog Sporazuma.

2. Ništa u ovom Sporazumu ne utječe na prava i obveze Singapura ili Unije ili bilo koje od njezinih država članica, koji proizlaze iz bilo kojeg poreznog sporazuma između Singapura i Unije ili bilo koje od njezinih država članica. U slučaju bilo kakvog nepodudaranja između ovog Sporazuma i bilo kojeg takvog sporazuma, taj sporazum ima prednost u mjeri u kojoj se odnosi na nepodudaranje. U slučaju poreznog sporazuma između Singapura i Unije ili jedne od njezinih država članica, nadležna tijela iz sporazuma odgovorna su utvrditi postoji li nepodudaranje između Sporazuma i tog sporazuma.

3. Ništa u ovom Sporazumu ne sprečava nijednu stranku da donese ili održava mjeru oporezivanja koja se temelji na razlikama između poreznih obveznika na temelju razumnih kriterija, kao što su porezni obveznici koji nisu u istoj situaciji, posebno u vezi s njihovim boravištem i u odnosu na mjesto na kojem ulažu[1] svoj kapital.

4. Ništa u ovom Sporazumu ne sprečava donošenje ili održavanje mjere čiji je cilj sprečavanje izbjegavanja ili utaje poreza u skladu s poreznim odredbama sporazuma o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja i drugih poreznih dogovora ili domaćih fiskalnih propisa.

[1] Podrazumijeva se da su stranke suglasne da ništa u ovom Sporazumu ne sprečava nijednu mjeru oporezivanja koja je usmjerena na dobrobit društva, javno zdravlje ili druge društvene ciljeve ili na makroekonomsku stabilnost ili porezne olakšice na temelju sjedišta, a ne na temelju državljanstva osobe koja je vlasnik poduzeća. Mjere oporezivanja koje su usmjerene na ostvarivanje makroekonomske stabilnosti su mjere uvedene kao reakcija na trendove u nacionalnom gospodarstvu u cilju uklanjanja ili sprečavanja neravnoteže u sustavu koja ugrožava stabilnost nacionalnog gospodarstva.

5. (a) Ništa u ovom Sporazumu ne sprečava Singapur da donese ili održava mjere oporezivanja koje su potrebne za zaštitu prevladavajućeg javnog interesa Singapura koji proizlazi iz posebnih prostornih ograničenja.

(b) Singapur odmah obavješćuje Uniju nakon donošenja takvih mjera koje će bez odgode biti predmet savjetovanja u Odboru za trgovinu u cilju postizanja dogovora.

(c) Ako takve mjere utječu na opću ravnotežu obveza dogovorenih između stranaka u ovom Sporazumu, stranke na temelju odluke Odbora za trgovinu mogu izmijeniti raspored posebnih obveza stranke zbog takvih mjera.

ČLANAK 16.7.

Tekući računi i kretanje kapitala

1. Stranke se obvezuju odobravati sva plaćanja i prijenose u slobodno zamjenjivoj valuti[1] na tekući račun bilance plaćanja između stranaka u skladu s odredbama članka VIII. Statuta Međunarodnog monetarnog fonda u pogledu transakcija koje su obuhvaćene područjem primjene ovog Sporazuma.

[1] „Slobodno zamjenjiva valuta" znači valuta kojom se u velikoj mjeri trguje na međunarodnom deviznom tržištu i koja se u velikoj mjeri koristi u međunarodnim transakcijama.

2. Stranke se savjetuju radi olakšavanja međusobnog kretanja kapitala u okviru područja primjene ovog Sporazuma, posebno progresivne liberalizacije kapitala i financijskih računa u cilju podržavanja stabilnog i sigurnog okvira za dugoročna ulaganja.

ČLANAK 16.8.

Državni fondovi

Svaka stranka potiče svoje državne fondove da poštuju opće prihvaćena načela i prakse – načela iz Santiaga.

ČLANAK 16.9.

Ograničenja radi zaštite bilance plaćanja

1. Ako je stranka u velikim problemima u odnosu na bilancu plaćanja i vanjskim financijskim poteškoćama, ili joj prijete takvi problemi, ona može donijeti ili održavati restriktivne mjere u vezi s kretanjem kapitala, plaćanjima ili prijenosima povezanima s trgovinom proizvodima, uslugama i poslovnim nastanom.

2. Stranke nastoje izbjegavati primjenu restriktivnih mjera iz stavka 1. Restriktivne mjere koje su donesene ili se održavaju u skladu s ovim člankom moraju biti nediskriminirajuće ili ograničenog trajanja i ne prelaziti ono što je nužno za popravak bilance plaćanja i vanjske financijske situacije. Te su mjere u skladu s uvjetima iz Sporazuma o WTO-u i u skladu sa Statutom Međunarodnog monetarnog fonda, ovisno o slučaju.

3. Svaka stranka koja održava ili je donijela restriktivne mjere, ili njihove izmjene, odmah o njima obavješćuje drugu stranku.

4. Ako se donesu ili provode mjere ograničenja, odmah se održavaju savjetovanja u okviru Odbora za trgovinu. Takva savjetovanja procjenjuju platnobilančnu situaciju dotične stranke te ograničenja koja su donesena ili se provode na temelju ovog članka, uzimajući među ostalim u obzir čimbenike kao što su:

(a) narav i opseg platnobilančnih i vanjskih financijskih poteškoća;

(b) vanjsko gospodarsko i trgovinsko okruženje; ili

(c) eventualno dostupne alternativne korektivne mjere.

Na savjetovanjima se ocjenjuje usklađenost restriktivnih mjera sa stavcima 1. i 2. Prihvaćaju se svi nalazi o statističkim i ostalim činjenicama koje je dostavio MMF u vezi s deviznim poslovanjem, monetarnim rezervama i bilancom plaćanja, a zaključci se temelje na ocjeni MMF-a o bilanci plaćanja i vanjskoj financijskoj situaciji predmetne stranke.

ČLANAK 16.10.

Privremene zaštitne mjere u pogledu kretanja kapitala i plaćanja

1. U iznimnim okolnostima ozbiljnih teškoća ili njihove prijetnje za funkcioniranje ekonomske i monetarne politike ili tečajne politike u bilo kojoj stranci, predmetna stranka može poduzeti privremene zaštitne mjere u pogledu kretanja kapitala, plaćanja ili prijenosa. Takve mjere strogo su nužne, ni u kojem slučaju ne traju duže od šest mjeseci[1] i ne čine sredstvo proizvoljne ili neopravdane diskriminacije između stranke i nestranke u istovjetnim situacijama.

2. Stranka koja je donijela zaštitne mjere o tome odmah obavješćuje drugu stranku i dostavlja joj u što kraćem roku vremenski raspored njihova uklanjanja.

ČLANAK 16.11.

Iznimke u vezi sa sigurnošću

Ništa se u ovom Sporazumu ne tumači na sljedeće načine:

(a) tako da se od bilo koje stranke zahtijeva dostava informacija čije bi odavanje ona smatrala protivnim bitnim sigurnosnim interesima;

[1] Primjena zaštitnih mjera može se produžiti njihovim službenim ponovnim uvođenjem u slučaju nastavljanja izvanrednih okolnosti i nakon što se drugu stranku obavijesti o provedbi svih predloženih službenih ponovnih uvođenja.

(b) tako da sprečava bilo koju od stranaka u poduzimanju bilo koje radnje koju smatra potrebnom za zaštitu svojih bitnih sigurnosnih interesa:

i. u vezi s proizvodnjom oružja, streljiva i ratnog materijala i trgovinom njima te s trgovinom drugim proizvodima i materijalima i s gospodarskim djelatnostima koje se izravno ili neizravno obavljaju za potrebe opskrbe vojne baze;

ii. u vezi s pružanjem usluga koje se izravno ili neizravno obavljaju u svrhu opskrbe vojnih snaga;

iii. povezane s materijalima pogodnima za fisiju i fuziju ili materijalima iz kojih su takvi materijali dobiveni; ili

iv. poduzetima u vrijeme rata ili drugim hitnim situacijama u međunarodnim odnosima ili za zaštitu ključne javne infrastrukture (to se odnosi na komunikacije, infrastrukturu za opskrbu vodom i električnom energijom putem koje se opća javnost opskrbljuje važnim proizvodima i uslugama) od namjernih pokušaja njezina onemogućivanja ili ometanja;

(c) tako da sprečava bilo koju od stranaka u poduzimanju bilo koje radnje u svrhu održavanja međunarodnog mira i sigurnosti.

ČLANAK 16.12.

Objava podataka

1. Ništa u ovom Sporazumu ne zahtijeva od bilo koje stranke otkrivanje povjerljivih informacija čije bi objavljivanje priječilo provedbu zakona ili bi na drugi način bilo protivno javnom interesu ili koje bi mogle dovesti u pitanje legitimne komercijalne interese određenih javnih ili privatnih poduzeća.

2. Kada stranka Odboru za trgovinu ili specijaliziranim odborima dostavlja podatke koji se smatraju povjerljivima u skladu s njezinim zakonima i propisima, druga stranka te podatke smatra povjerljivima, osim ako stranka koja je dostavila podatke pristane na drugačiji tretman.

ČLANAK 16.13.

Stupanje na snagu

1. Ovaj Sporazum stranke odobravaju u skladu s vlastitim postupcima.

2. Ovaj Sporazum stupa na snagu prvoga dana drugoga mjeseca nakon mjeseca u kojem su stranke razmijenile pisane obavijesti kojima se potvrđuje okončanje njihovih odgovarajućih pravnih zahtjeva i postupaka za stupanje ovog Sporazuma na snagu. Stranke dogovorom mogu odrediti drugi datum.

3. Obavijesti se šalju glavnom tajniku Vijeća Unije i direktoru Odjela za Sjevernu Ameriku i Europu singapurskog Ministarstva trgovine i industrije ili njihovim pravnim sljednicima.

ČLANAK 16.14.

Trajanje

1. Ovaj sporazum se primjenjuje na neograničeno vrijeme.

2. Stranke mogu pisanim putem obavijestiti drugu stranku o namjeri da raskinu ovaj Sporazum.

3. Ovaj se Sporazum raskida šest mjeseci nakon obavijesti iz stavka 2.

4. U roku od 30 dana od dostavljanja obavijesti iz stavka 2., bilo koja od stranaka zatražiti savjetovanje o tome treba li ukidanje nekih odredaba ovog Sporazuma stupiti na snagu kasnije od datuma predviđenog u stavku 2. Takva savjetovanja počinju u roku od 30 dana od kad stranka dostavi takav zahtjev.

ČLANAK 16.15.

Ispunjenje obveza

Stranke poduzimaju općenite ili posebne mjere potrebne za ispunjavanje njihovih obveza iz ovog Sporazuma. One će se pobrinuti da se postignu ciljevi utvrđeni ovim Sporazumom.

ČLANAK 16.16.

Nepostojanje izravnog učinka

Podrazumijeva se da se ništa u ovom Sporazumu ne tumači kao prenošenje prava ili nametanje obveza osobama, osim obveza nastalih između stranaka na temelju javnog međunarodnog prava.

ČLANAK 16.17.

Prilozi, dodaci, zajedničke izjave,
protokoli i dogovori

Prilozi, dodaci, zajedničke izjave, protokoli i dogovori uz ovaj Sporazum čine njegov sastavni dio.

ČLANAK 16.18.

Odnosi s ostalim sporazumima

1. Ovaj je Sporazum sastavni dio ukupnih bilateralnih odnosa kako su uređeni Sporazumom o partnerstvu i suradnji te čini dio zajedničkog institucionalnog okvira. On čini poseban sporazum s kojim se počinju primjenjivati trgovinske odredbe Sporazuma o partnerstvu i suradnji.

2. Podrazumijeva se da su stranke suglasne da ništa u ovom Sporazumu ne zahtijeva od njih da djeluju na način koji nije u skladu s njihovim obvezama u okviru WTO-a.

ČLANAK 16.19.

Buduća pristupanja Uniji

1. Unija odmah obavješćuje Singapur o svim zahtjevima za pristupanje trećih zemalja Uniji.

2. Za vrijeme pregovora između Unije i države kandidatkinje koja želi pristupiti Unija nastoji:

(a) dostaviti, na zahtjev Singapura i u mjeri u kojoj je to moguće, sve informacije o svim pitanjima obuhvaćenima ovim Sporazumom i

(b) uzeti u obzir izraženu zabrinutost.

3. Unija što je prije moguće obavješćuje Singapur o ishodu pregovora o pristupanju sa zemljom kandidatkinjom i obavješćuje Singapur o stupanju na snagu svih pristupanja Uniji.

4. U kontekstu Odbora za trgovinu, i dovoljno unaprijed prije datuma pristupanja treće zemlje Uniji, stranke ispituju učinke takvog pristupanja na ovaj Sporazum. Stranke na temelju odluke Odbora za trgovinu uspostavljaju nužne prilagodne ili prijelazne sporazume.

ČLANAK 16.20.

Teritorijalna primjena

1. Ovaj Sporazum se primjenjuje:

(a) u pogledu Unije, na državnim područjima na kojima se primjenjuju Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor o funkcioniranju Europske unije te u skladu s uvjetima iz tih Ugovora i

(b) u pogledu Singapura, na njegovu državnom području.

Upućivanja na „državno područje” u ovom Sporazumu shvaćaju se u tom smislu, osim ako je izričito predviđeno drukčije.

2. U vezi s odredbama o carinskom tretmanu robe, ovaj se Sporazum primjenjuje i na ona područja carinskog teritorija Unije koja nisu obuhvaćena stavkom 1 podstavkom (a).

ČLANAK 16.21.

Vjerodostojni tekstovi

Ovaj je Sporazum sastavljen u dva istovjetna primjerka na bugarskom, češkom, danskom, engleskom, estonskom, finskom, francuskom, grčkom, hrvatskom, latvijskom, litavskom, mađarskom, malteškom, nizozemskom, njemačkom, poljskom, portugalskom, rumunjskom, slovačkom, slovenskom, španjolskom, švedskom i talijanskom jeziku i svaki od tih tekstova jednako je vjerodostojan.

POPIS PRILOGA

Prilozi i Dodaci uz drugo poglavlje	
Prilog 2-A	Ukidanje carina
Dodatak 2-A-1	Tarifni raspored Singapura
Dodatak 2-A-2	Tarifni raspored Unije
Prilog uz Dodatak 2-A-2	Tarifni raspored Unije – Carinske linije
Prilog 2-B	Motorna vozila i njihovi dijelovi
Prilog 2-C	Farmaceutski proizvodi i lijekovi
Prilozi i Dodaci uz četvrto poglavlje	
Prilog 4-A	Elektronika
Dodatak 4-A-1	Područje primjene
Dodatak 4-A-2	Kategorije proizvoda
Dodatak 4-A-3	Definicije
Prilozi uz peto poglavlje	
Prilog 5-A	Nadležna tijela
Prilog 5-B	Zahtjevi i odredbe za odobrenje objekata za proizvode životinjskog podrijetla
Prilozi i Dodaci uz osmo poglavlje	
Prilog 8-A	Raspored posebnih obveza Unije
Dodatak 8-A-1	Unija – Raspored posebnih obveza u skladu s člankom 8.7. (Raspored posebnih obveza)
Dodatak 8-A-2	Unija – Raspored posebnih obveza u skladu s člankom 8.12. (Raspored posebnih obveza)

Dodatak 8-A-3	Unija – Raspored posebnih obveza u skladu s člancima 8.15. (Ključno osoblje i diplomirani vježbenici) i 8.16. (Prodavatelji poslovnih usluga)
Prilog 8-B	Raspored posebnih obveza Singapura
Dodatak 8-B-1	Raspored posebnih obveza Singapura
Dodatak 8-B-2	Singapur – Raspored posebnih obveza – Dodatak o financijskim uslugama
Prilozi uz deveto poglavlje	
Prilog 9-A	Središnja tijela koja vrše javnu nabavu u skladu s odredbama ovog Sporazuma
Prilog 9-B	Subjekti ispod središnje razine koje provode javnu nabavu u skladu s odredbama ovog Sporazuma
Prilog 9-C	Komunalna i druga tijela koja vrše javnu nabavu u skladu s odredbama ovog Sporazuma
Prilog 9-D	Roba
Prilog 9-E	Usluge
Prilog 9-F	Građevinske usluge i koncesije za radove
Prilog 9-G	Opće napomene i odstupanja od odredaba članka 9.4. (Opća načela)
Prilog 9-H	Način objave
Prilog 9-I	Javno-privatna partnerstva
Prilozi uz deseto poglavlje	
Prilog 10-A	Popis naziva čija će se zaštita zatražiti kao oznaka zemljopisnog podrijetla na državnom području stranaka
Prilog 10-B	Zaštićene oznake zemljopisnog podrijetla
Prilog uz jedanaesto poglavlje	
Prilog 11-A	Načela koja se primjenjuju na druge subvencije

Prilozi uz četrnaesto poglavlje	
Prilog 14-A	Pravilnik o arbitraži
Prilog 14-B	Kodeks ponašanja za arbitre i medijatore
Protokol	
Protokol 1.	O definiciji pojma „proizvod s podrijetlom” i načinima upravne suradnje (uključuje Priloge i Zajedničke izjave)
Objašnjenja	
Objašnjenje 1.	U vezi s člankom 16.6. (Oporezivanje).
Objašnjenje 2.	U vezi s isplatom naknade arbitrima
Objašnjenje 3.	Dodatne odredbe povezane s carinom
Objašnjenje 4.	Uzajamno priznavanje programa ovlaštenih gospodarskih subjekata (AEO)
Zajednička izjava	o carinskim unijama